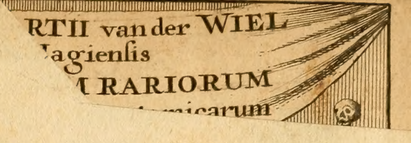
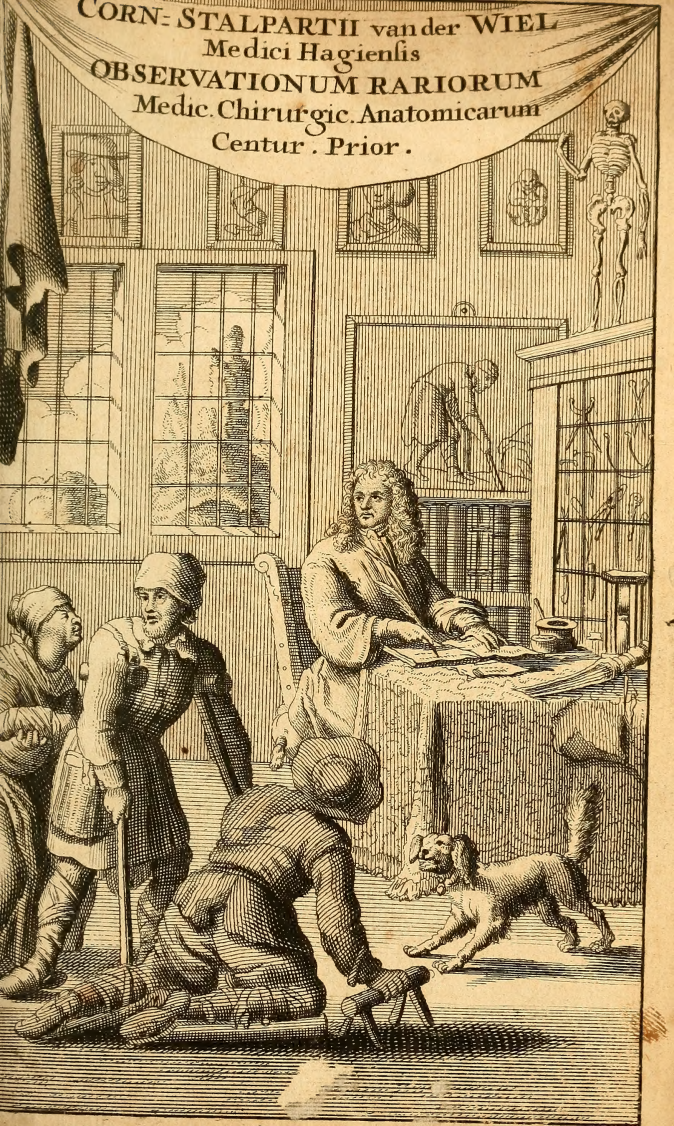
O

Van de Wiel

Gld. Dr.
Wetzlar. 1779

CORN: STALPARTII van der WIEL
Medici Hagienſis
OBSERVATIONUM RARIORUM
Medic. Chirurgic. Anatomicarum
Centur. Prior.

C. STALPARTII VANDER WIEL
Medici Hagienſis

OBSERVATIONUM RARIORUM MEDIC. ANATOMIC. CHIRURGICARUM

CENTURIA PRIOR,

ACCEDIT

DE UNICORNU DISSERTATIO.

Utraque tertia parte auctior, longeque emendatior.

Editio noviſſima.

LEIDAE,
Apud JOANNEM à KERKHEM, 1727.

M
C
57

43050

CONSULTISSIMO EXPERTISSIMOQUE

VIRO.

D. JACOBO KAAU,

JURIS UTRIUSQUE NEC NON MEDICINAE APUD HAGIENSES DOCTORI

HANC NOVISSIMAM

CORNELII STALPARTII

VANDER WIEL,

MEDICI HAGIENSIS

OBSERVATIONUM RARIORUM MEDICARUM ANATOMICARUM ET CHIRURGICARUM

EDITIONEM

IN OBSERVANTIAE EJUSQUE NOMINIS EXISTIMATIONIS TESSERAM OMNI QUA PAR EST ANIMI REVERENTIA HUMILLIME OFFERT ET DEVOVET

JOANNES à KERCHEM.

PRAEFATIO
AD
ARTIS PAEONIAE
STUDIOSOS.

Quicunque animum ad Medicinam appulit, id ſibi negotii datum credat, ut, quod defendendum ſuſcepit, omni ope conſervare nitatur coeleſte depoſitum. Homo namque divinae mentis umbra non tantum ventri obedientia dignitate, atque excellentiâ immane quantum anteit pecora, verum quae ſingula unumquodque ditant, atque evehunt animal, univerſa ſolus poſſidet coacervata: Quare illum non immerito Microcoſmum dixêre veteres Sapientiae Antiſtites. Neque enim ad Creatoris ſolum imaginem effictus, ſed & nunquam interiturâ, utut ipſe mortalis, decoratus eſt anima; quae quamquam ſeſe non una indies contaminet labe, ſupereſt tamen uſque divinae aurae particula extingui neſcia. Quamvis autem, ſi quorun-

rundam brutorum roboris habeatur ratio, homunciones videamur, in nullo tamen eorum tanta elucent fortitudinis documenta. Inſignem namque Deus T. O. M., praeſtantemque nobis indidit vim, qua quaevis, vel omnium maxime infeſtiſſima aut ſub jugum mittantur, aut domentur tandem, ut ſervire, ac prodeſſe diſcant, animalia; quibus & quae Coelum, Telluſque largiuntur, accedunt dona. Etſi autem rationis quoddam beſtiarum nonnullis ſupereſſe videatur veſtigium, hoc tamen quicquid eſt, non niſi conſervandi, alendique στοργὴν, *ac ſtudium miniſtrat. Soli namque homini rerum poſt AEternum Opificem cauſas cognoſcere, erectoſque ad ſidera vultus tollere datum eſt, conceſſumque, uti quaevis, queis vel maxima efficiat, intelligat. Quin etiam nova Dei progenies alto demiſſa Coelo, ac in terras delapſa ingens humano generi jubar, ſummamque addidit gloriam. Neceſſum itaque ante omnia eſt, ut, quiſquis praeſtantiſſima medendi arte afflictis ſuccurrere animum induxit, non tantum diſcere bene incipiat, quod facti, ut ait*

ille,

ille, dimidium eſt, verum etiam, ſapientiae, ingeniique Largitoris opem flagrantiſſimis imploret precibus, ſcientiaeque anguſtos, quoad ejus fieri poterit, promoveat limites. Ita enim fiet, ut, quam nactus eſt, ſtrenue Spartam ornet, atque evidentior longe, certiorque tandem evadat Medicina, quam non exiguo Dei beneficio, mortaliumque bono proximis aliquot annis indefeſſus praeſtantiſſimorum Virorum labor vicinis in Europae regionibus ad ſummum perduxit faſtigium. Medicus autem, in quo ſemper non eſt, ut relevetur aeger, cum homo ſit, nihil a ſe humani putet alienum: Quare quam ſibi praeſtitam velit, aliis opem impertiat. Quaecunque denique rerum magiſtro didicerit uſu, ad Dei Omnipotentis gloriam, hominumque conferat ſalutem. Haec ego non perfunctorie perpendens, quicquid dimidio fere labente ſeculo memoratu dignum reperi, Amicorum tandem & precibus victus qualicunque hac ſcriptione iis, quos ſcire juvat, innoteſcere volui. Nec operam luſurus mihi videbar, ſi filio unico tum, cùm patrio primum haec ſermone

ederem, Lugdunenſis noſtrae Palladis alumno, ſtimulos adderem Tantum autem abeſt, ut invidorum extimeſcam latratus, ut vel felicitatis eos umbram appellem. Tanta tamen animo non eſt ſuperbia, quin meliora edoctus lubentiſſime ſententiam mutem. Interim, Medicis me ſcribere quivis meminerit, velim; quorum dicendi modos totidem verbis apud Ciceronem haud exſtare non primus moneo.

OP DE

GENEES- HEEL- EN SNYKUNSTIGE

AANMERKINGEN

VAN DEN HEERE

CORNELIS STALPART VANDER WIEL,

STADTS DOKTER IN 'SGRAVENHAGE.

Non haec humanis opibus, non arte magiſtra
Proveniunt.

OCh hoe ydel woelen, wenſchen,
Roemen, dromen blinde menſchen!
Die de doot zo heimlyk zit
Met hare oorzaak, lit by lit,
In gebeente en vleeſch verholen,
Dat d'ervarenſte artſen dolen
In 't naſporen, in 't verhaal
Van zo velerhande quaal,
Door den gront niet kunnen delven
Dezer kennis van zich zelven.
Kunſt, geleertheid, vlyt, vernuft,
En ervaarnis ſtaan verſuft;
Daarze geen gemene plagen
Vinden, die d'aalouden zagen
Voor vele ewen, dag op dag,
Maar een overzelſaam ſlag
Zien van ziekten en van wonden
By geen' Eskulaap gevonden,

Hooft en herſſens, bekkeneel;
Ogen, oren, hals en keel,
't Hart, des levens bron, de nieren,
Aders, zenuwen, en ſpieren,
Long en lever, milt en maag,
Borſt en buik, voor 't lyf zo graag;
Beî de benen, die elkandere
Zo gedienſtig, voor al 't andere
Pylers ſtrekken, die hunn' laſt
Staag vervoeren, vlug en vaſt;
En de leên, die 't eerſte leven,
d'Eerſte vorm al d'andren geven,
Daar de hant, die 't al regeert,
Menſchen door den menſch bootſeert,
Och wat baren zy al pynen,
Daarze jammerlyk van quynen!
Hoe bederftze een ogenblik,
Harde ſlag, of ſnelle ſchrik!
d'Erfſchult wil geen kintſche jaren,
Minſt de zwakſte ſexe ſparen.
Gal en bloet, gelyk en beek,
Die verdwaalt is, houdt geen ſtreek.
Kan myn dicht met eedle klanken
Wyzen raat hier ooit voldanken,
Ooit volpryzen STALPARTS vlyt?
Dees Machaon (die zyn' tydt,
Door veel jaren hoog geſtegen
Tot veel kennis, allerwegen
Trou beſteedt aan 't kranke bedt,
Duizenden voorzichtig redt,
Daar de doot met holle kaken

Haar'

Haar' gereetſten roof moet ſtaken)
Deelt aan elk nu even rê
Door den druk zyn' arbeit mê,
En 't gemerkte niet by kranken,
Door geopende aâr of dranken
Licht geholpen, maar het geen
Zelden beurde, of nooit voorheen.
Zyn papier melt ſtaag iet wonders,
Iet uitſtekends, iet byzonders:
Breuk of ſcheur, gezwel of ſteen
Buiten hun gewone leên:
Ramp, die elk niet kon bevroeden;
Heil, daar 't niemant zou vermoeden;
Hulp door geen' gebaanden weg,
Boven menſchlyk overleg:
't Lichaam levend wechgeſtorven,
Leên gemiſt, of ganſch bedorven,
Leden van gebruik berooft;
Brein ontbeert in 's menſchen hooft:
Schriklyk quaat van klene wonden,
d'Ergſte in ſchyn naar wenſch verbonden;
Sterken bloetvloet, of heel traag:
Of ſpoorbyſter: mont en maag
Lang van ſpys en drank verſteken:
Milt- en long- en hartgebreken,
Laſt, ontlaſting, misgeboort,
Vuilnis, zuivring, nooit gehoort:
Heilzaam, 't geen men plag te ſchromen;
Iet vergiftigs wel bekomen,
Diſchvreugt ſtof tot lykgeſchrei;
Boos vergift in tuin of wei

Voor

Voor een lekkerny gelezen;
En die andren trouw genezen
  (Och wat regt de doot niet uit!)
  Zelfs vergeven door hun kruit.
Dees natuurgeheimeniſſen
Kloek te peilen, op te viſſen
  Met haar oorſprong, recht gevat,
  Zulk een' dierbren letterſchat
Aan de werelt te vereeren,
En geleerden dus te leren,
  Eiſcht een' dankbren zegengalm,
  Meer dan lauwerkrans of palm.
Lang moet u de Hemel ſparen,
STALPART, waardig Neſtors jaren:
  Levens en gezontheits ſtut,
  Leef veel menſchen lang tot nut:
Leef met uwen name onſterflyk
In dees bladen, nooit bederflyk.

AAN

AAN

DEN ZELVEN,

OP ZYN

TWEDE DEEL.

PAEONIUM IN MOREM.

ZO krygt men door vernuft den doot,
elx vyant, onder,
Door zorg, Apol en zyn geneeskunſt
toegewydt.
Zo holp Hippokrates het krankbedt dor zyn
vlyt,
Zich zelf aan ewige eer door ſchriften in 't by-
zonder.

Volgt STALPART hem niet braaf, die ons
zo menig wonder
Van quale en hulpe ontvout, zelf na zyn levens
tydt,
Den doot door 't melden van de kragt des doots
beſtrydt?
Beſteedtge uw uren dus, kloek natuurdoor-
gronder?

Verplichtge al 't Vaderlant dus met den
Haag? en ſtaan

Ons

Ons zulke Zeldſaamheên by honderden voortaan,
Of by halfhonderden, te wachten in uw blaren?

Wie pryſt niet, wie volpryſt dien dierbren arrebeit?
Uw naam (dus dichte ik voort) verdient onſterflykheit,
Uw leven kracht en duur voor meer dan hondert jaren.

J. VOLLENHOVE.

AAN-

AANDAGHT
Op de hondert Seldzame
AANMERKINGEN,
DEN

Welwijſen, Hoog-geleerden, en ſeer Ervaren Heer

Hr. CORNELIS STALPART VANDER WIEL,

Doctor in de Medicinen

Geduurende een viif-en-veertig jarige Oefſening deſer Wetenſchap, ontmoet, en by den ſelven behandelt,

EN NU

Ten dienſte van 't Gemeen in 't ligt gegeven.

Wie tragt een hegt Gebouw *De wijsheit* op te regten,
Te ſluiten vaſt in een aan alle kanten, dat
De valſche Redenſchijn met domme kragt, en wat
Haar Woeſtheit medebrengt, niet ſchudden kan, min ſlegten:
Die hoeft vry meer, als *Nett'* en *Heldere Gedagten*,
Het Algemeen vervult oorſpronckelijck den Geeſt.
En meerder niet, maar die het *Groote Boeck* door leeſt,

En

En al 't gewrogte telt van 't *Héel-Al*; ſpant ſijn kragten
Met vrugt in, is bequaam den Hoekſteen uittekieſen,
Den Regten Grondtſlag van ſo hegt een *Wijſheits* Kerk,
Bouwt met ſijn Zielen-oog hier op het verder werk,
't Geen, gantſch onwrikbaar, nooit ſijn vaſtheit kan verlieſen.
Dit 's Waerheit: maar blinkt uit in 't konſtige geneſen
Van allerhande Quaal, hier dient inſonderheit
Gelet op 't wonderbaar 'en groote onderſcheit
Der Werken der Natuur, indien men Wijs wil weſen.
Merk, Leſer, hoe ſig hier HEER STALPART heeft gequeeten,
HY, die ſoo meenigmaal de wrede Doot verkragt,
De Ziel, reets vlugtig, we'er ten lyve heeft gebragt,
En in die oeffening ruym veertig jaer verſleten.
't Is maar een kleine proev', 't geen HY ons hier wil ſchenken,
Zijn Leſſenaer beſluit een ongemeene ſchat,
En ſo d'Afgunſt dit werk niet averegts en vat,
Zijn Gunſt ſal daar me' d'Eeuw', ook ſal HEM d'Eeuw' gedenken.
't Is maar een proev; nochtans wat rare wonderheden
Ont-

Ontmoeten ons in 't eerſt, in 't midden, en
in 't leſt.
Zoo ſpeelt Natuur haar rol; en volgen haar
om beſt.
Ons Hooft, ons Borſt, ons Buik, en uiterlij-
ke Leden.
Siet hier een Edelman de bittre doot ontſpron-
gen,
Met driereys negenmaal ſijn Herſenpan door-
boort,
Siet hier een Herteklop wert buitens huis
gehoort;
Een anders Hert is plat, en tegens een gedron-
gen.
Siet hier een ſwangre Vrouw, om onbenauwt
te leven,
Wert d'ader vijftig-maal geopent, en geſont
Voldraagt haar vrugt ten eind; ſiet hier een
Suig'lings mont
Gevoet met Peſtig ſog, en ſonder ſmet gebleven.
Siet hier een Vrouwe-vrugt gantſch herſenloos
gebooren
Zijn leden roeren, en beleven nagt en dag;
Siet hier, hoe dat een Vrouw, dien 't niet en
gaat, als 't plag,
Gezuivert wert door hand', oog, tepels, neus,
en ooren.
Siet hier dien Pruiſcher Boer, die 't mes inſwolg,
geneſen,
En 't ſcherpe yſer we'er ter mage uitge-
ſne'en

Een Maagt baart hier een klomp met kermen
en geween,
't Welk' buiten wonderwerk, nooit wiert ge-
looft voor deſen.
Wagt u voor Coloquint, befaamde Paddeſtoe-
len,
Oenanthes gift; ſiet hier, de doot in deſe pot,
Die met uw' gulſigheit, en kleine toeſigt
ſpot,
En doet u, maar te laat, uw miſſlag bitter voe-
len.
Gy Wysgeer, die op 't hoogſt uw' kennis
wilt verheffen,
En tragt te breiden uit door Redekave-
ling,
Tot dat gy, Hemel, Lugt, Zee, Aard', ja alle ding,
En al 't verwiſſelen der eeuwen kondt beſeffen;
En roept Gebrek van hulp, om dat een Menſch
ſyn Reden
Wel oordeel vellen kan van al 't geen hem
ontmoet,
Maar dat een Menſch ontbreekt Tijdt, Oef-
fening, en Goet,
Om in een ider ſaak te ſien d'omſtandigheden.
Siet hier voor 't meerder deel uw' klagten weg
genomen,
Heer Stalpart Leert ons, en niet met
ſijn Pen alleen,
Sijn Voorbeelt wijſt den weg en prikkelt
ider een,

Om

Om uw' Gebrek met *vlyt*, en ernſt te hulp
te komen.
Dank' hebb' ſoo meenig uur in d' Oeffening
verſleten,
Der ſieken *Koortſig* Bed ſoo menigmaal be-
ſogt,
En d' ondervinding aan het onderſoek ver-
knogt
Van 't geen de Jonger Eeuw' kan van d'Alou-
de weten.
Wat ſal nu STALPARTS Roem in 't alder-
minſt beſnyden?
Wie prijſt dit klein begrip, dog gulde bla-
ren niet?
Soo groot als 't nut is, 't geen 't Gemeen
daar uit geniet,
Soo verr' ſal ook ſijn Naam op 's Werelts
tongen ryden.

Avunculo ſuo ἄμυσσ@ αὐτομάτως

J. D. F. ALPHENUS, JC.

Nobiliſſimo, & Expertiſſimo

DN. CORN. STALP. VANDER WIEL,

SENIORI

Hagienſium Proto-Medico,

Amico, & Fautori ſuo honoratiſſimo.

OBSERVATIONES

CURIOSAS

Tertiùm cum applauſu edenti, ὁλοψύχως congratulatur.

JOHAN. EGIDIUS EUTH,

Med. Doctor Arichiater Saxonicus Practicus Hagienſis.

ECquis non novit STALPARTUM? ſcripta loquuntur:
Queis caſus raros, monſtraque mira refert.
Ingenia exacuit, multis ac dotibus ornat:
Erroreſque ſagax hinc procul eſſe jubet.
Perge novis partam ſcriptis extendere famam!
Ut pergam laudes deproperare tuas.
Non eſt, quod Momi coecos verearis iniqui
Morſus. Infelix, qui caret invidiâ.
En igitur Tibi perpetuum vernantia ſerta
Nectam: ut in coelis ſit bene, poſco DEUM.

EJUS-

EJUSDEM in EUNDEM.

CErnite ſolertem Stalpart ! qui cuncta revelat,
Et facit, ut vita haec longa ſit, arſque brevis.
Ah! ſi complures Stalpartos orbis haberet,
Frigerent Coi non ita juſſa ſenis.

IN
OBSERVATIONES
MEDICAS
Viri Celeberrimi

CORN. STALPARTII VANDER WIEL

M. D. Hagienſis.

ERgo, novos iterum Stalparti accincte labores,
Indefeſſus amor, domitrixque induſtria fortis
Haud ceſſant? Iterumne ſtudes, iterumne mereri
Laeta Machaoniae ſolers praeconia gentis?
Succreſcit fama uſque recens; dum, legibus artis
Poſthabitis, rerum ſtupefacta mente Parentem
Suſpicere, ignotaſque jubes ſpectare cohortes
Morborum, & minimo latitantem vulnere mortem.
Quiſquis, ut eſt hominum pars vero haud credula, quondam
Viderit attonitus, ſtupuit quae turba medentum
Optima, non renuat venerando credere teſti,
Qui tot mira oculis nuper ſubjecta fideli
Deſcripſit ſtudio, voluitque pateſcere cauſas.

Hu-

Humanos quiſquam potuiſſet credere ventres
Edere poſſe canem? Scyllaei fabula monſtri
Illa foret, fallax nunquam ni charta vetaret.
Grandior uva, nihil miror, ſi guttura vatis
Clauſerit egregii, cui Teia Muſa canenti
Adſtitit, & dio perfuſum nectare fovit;
Nec ſtupeo, exiguo lactis ſi flebilis hauſtu,
Immixtoque pilo Fabius periiſſe feratur.
Non minus hic ſaevit fruticans, qui naribus arctis
Evulſus, pilus, eſt. poenas nam poſcit iniquas,
Ac feſtinati monſtrat compendia leti.
Audeat ut nemo non cauto vellere ſaevos
Ungue pilos, queis vita comes parat ire ſub umbras.
Mortis mille viae, mille officioſa, necentur
Ut miſeri, mala ſunt: Conceſſum hac vivere lege eſt.
Hic fruſtra Aemonias quiſquam decurrit ad artes;
Non tenera modo natus equus quod fronte gerebat,
Hippomaneſve malis notum, lectumque novercis,
Pocula nec Circes, medicatae aut frugibus offae,
Carminave indomitas mittent in pectora flammas.
Menſtrua maturis aufert quem luna puellis,
Mox agitat nimiis, potus, terroribus, humor,
Perturbatque aegras mentes, laeditque veneno.
Pallida namque his Philtra nocent. Haec vincere norunt

Flos novus, & melior matura forma juventa.
Diliciae juvennm, roſeum cum lumina vultum
Condecorant, laetique oculis afflantur honores,
Mentis opes caſtae, pudor, & blandiſſima morum
Gratia, & haec ſuperans multum dos ampla puellas
Commendant, animoſque trahunt, flectuntque rebelles.
His illi cedunt, inflammanturque venenis.
Quicquid ubique hominum degit, mutabile ſemper,
Ac varium eſt, ſibi nec conſtat; ſed fluminis inſtar
Mobile nunquam una fixum ſtatione quieſcit.
Nec tantum hoc juvenis vitio, ſeniumque laborat.
Vitales etiam ſimulatque in luminis auras
Transfuga materno de corpore prodiit, infans
Vagitu querulo mutatae taedia ſortis
Indicat haud aliter, quam ſi genitricis in alvum,
Unde rubet, cupiat, deſertaque caſtra reverti.
Cernitur hic foetus, mentemque, oculoſque moratur,
Qui velut impatiens ſtabuli, quod legibus iiſdem
Croeſus, & Irus init, paribuſque angoribus implet,
Ignarus tamen & vitae melioris, & aurae,
Carcere proſiliit rupto: (Exhorreſcite quotquot
Viſcera maturo fertis turgentia partu.)

ut

Ut non ſede ſua miſerae poſt funera matris
Viveret, ac ſaltem hoc moribundae munus haberet.
Ergo puellarum quid non laſciva merentur
Furta, venus tantos peperit ſi caſta labores?
Toxica cum proſint, quos non ſperemus abunde
E tellure cibos, avidoque alimenta palato?
Tota fere venter gratum hic dat aranea ventri
Humano victum: Suavi placet illa ſapore,
Nec nocet eſca nocens; ſed quondam nomen edentis
Servabit, tineas, blattaſque fugabit inertes
Sibila diffundat ſinuoſum arcentia vulgus
Horridus, agmen agens, turba & ſublimior omni
Imperio Libycas teneat Baſiliſcus arenas;
Adſpectu tamen, & ſtygii qui fingitur oris
Poſſe necare ſono, letali hic concidit ictu;
Exuat ut trepidam quivis formidine mentem.
Nobilius certe, cornu & praeſtantius uno
Eſt animal, tellus merito quo ſe Africa tollit.
Quis non obſtupeat, pueri cum debile tergum
Corripuiſſe legit labem, pectuſque, latuſque,
Brachiaque, plantaſque, recens dum ventre latebat
Matris inaſſueto paſcentis lumina viſu;
Squameus illi horror, fuſcos ac ſparſa per artus
Ut frontis niveos ferrugo augeret honores?
An credat veſter, Medici, miracula Cous,
Si vacui haud finita ſciat jejunia ventris,

Tertia dum reducis fulſerunt cornua Phoebus?
Nempe Deus vitae fons, & ſpes unica, poſtquam
Nil opis humanae eſt, tandem mortalibus aegris
Dexter adeſt, animoſque malis, & pectora ſolvit.
Relligio haec eadem, & conceptis debita verbis
Sancta fides, quae vos, Phoebeae lumina turbae,
Ulli hominum tacitae temerare ſilentia linguae
Non ſinit, o quantum praeſtet, ſi pandere cogat
Aſclepî quodcunque juvat, decoratque nepotes!
Stalparti, hoc, ſed ſponte, facis: ferventior inſtas,
Parque flagellanti morborum flagra retundens
Haec priſcis indicta viris caligine mergi,
Urgerique vetas tenebris. Quam digna theatris,
Unde Palaephatiae procul abſint ſomnia chartae,
Prodigus haud levium pandis ſpectula rerum!
Plaudo equidem; plaudent, queis non inſcitia nube
Mentem Cimmeria leti ſoror horrida caecat.
Praeonii quoniam mecum ſtent vota Senatus,
Non fundet ſtolidae livor convitia linguae.
O quoties ſtudiis tua, quamquam grandior, aetas
Immoriens juvenes pulchris ardoribus annos
Imbuit, ingenuaſque avidum me traxit ad artes!

O quo-

O quoties vulgi deliramenta furentis
Riſimus, & curas, cum doctior ipſe receſſi!
Sidera tardus adi, tempeſtivuſque vocantem;
Quem proavi longo ſcanderunt ordine, Olympum,
*Qui cecinêre modis non interitura canoris,
Bilbilis alta ſui dicat quae, carmina, vatis,
Quaeque ſuo felix Verona adſcribat alumno.
Cum tamen emerito veniet lux ultima vitae,
Non omnis moriere; tui pars multa ſuperſtes
Horrida vitabit Libitinae ſpicula, & altum
Aethera pervolitans rabiem contemnet iniqui
Temporis, & ſeris conſtabit gloria faſtis.
Haud aliter, patrium, floreſcens accola, flumen
Qui bibit, Amſtelios qua ſpumeus Ya ſuſurros
Excipit omne Tagi pleno nunc ditior alveo
Provolvens aurum, plauſit, cum Tulpius ingens
Perſimile exegiſſet opus. Non celſior urbis
Faſcibus ille fuit, cui Tethys omnibus undis,
Oceanuſque Pater famulatur, victa vetuſtas,
Atque altae cedunt arces, queis Hadria turget;
Quam, virtutis opus, cum famam extendere factis
Pergeret, & ſenibus nomen tranſcribere ſeclis.
Sic etiam, o Hagae dudum laus inclyta noſtrae,
Non animum ſpe deceptum lactabis inani.

Quin

* Sic Auguſtinus, ac Joannes Stalpartii ſuis quiſque Poëmatiis inclaruêre.

Quin tibi perſolvet dignas Germania grates,
Nec ſola in memores referet te laetior annos.
Ergo alios ſupra tollet ſe nominis olim
Fama, jubarque tui. Puro velut aethere quando
Luna micat, fugiunt late, noluntque videri
Vicini igniculi, pallet Cynoſura, minores
Lumina fuſca faces ſubmittunt, Cnoſſia languent
Sidera, & Oebalii cedunt, par nobile, fratres.
Commoda ſed quamvis jam non ignobilis otî
Percipere, & tantis poſſis te attollere rebus;
Perge tamen, dum fata ſinunt, turbaſque jacentes
Erige: pelle febres, lenta quae corpora tabe
Fracta minutatim diris languoribus angunt.
Quid liquor excuſſus foliis, herbaeque potentes
Quid valeant, ſenſi. Juvit ſua dextera Fluddum
Saepius, & ſuccis morbi ceſſêre minores.
Quantus agit mentem Phoebus, cum corpora ſanas
Quae ſanie, taboque fluunt, atque arida marcent,
Quies neque Phillyrides praeſtet ſolatia Chiron,
Stalparti, effoetos accerſêre robur in artus
Quo melior nemo, quanto ardent pectora motu!
Intrepidum tibi nunquam animum furibunda canum vis

Ter-

Terruit, infeſtum quamvis in viſcera virus
Infundat morſu, cedit cui Sirius ardor.
Ipſe animum tandem latebris exire parantem
Siſtere, & erectis potuiſti reddere membris.
Saepius illa licet jamjam morientis amicos
Feciſſet pariter dubios, pallenſne cadaver
Conſpicerent, oculos an certa morte gravatos;
Vivida, qui fuerat, rurſum color ora notavit:
Deinde, novae poſtquam redière in priſtina vires,
Idem oculos, idem incendit praecordia fervor.
Multi, quos Charites averſae, ac laevus Apollo
Deſpexêre, ſtylum necquicquam, unguesque fatigant.
Mole tument alii: violas velut inter avenae
Naſcuntur ſteriles, dominantique agmine vincunt.
Immanis prurigo ſuos agit: Horrida at illi
Non niſi monſtra fovent, & ſcombris digna locuti
Damnato, inveniunt tandem, conamine, laudem,
* Quam dedit Alpino Trojani everſor Achilles
Imperii, ac luteus, diffracto vertice, Rhoecus.
Res nimis arcta domi, ſcelerumque uberrima mater
† Paupertas quoſdam famam ſervare tacentes
Heu!

* Lege ſis accuratiſſimas animadverſiones, notaſque Celeberr. Dan. Heinſii ad Lib. 1. Sat. 10. Horatii.

† Dea equidem Penia bonae mentis ſoror. Verum
Limus ut hic dureſcit, & haec ut cera liqueſcit
Uno, eodemque igni;
Sic & inopes pro indolis ductu in diverſa feruntur, ſed plures mali.

Heu! vetat. Uſque adeone nocet mortalibus
aurum?
* Ipſane, at, utilitas, Stalparti, an Cimbricus ille
Hoc tibi Neſtor opus non parco extorſerit, ingens
Qui tibi ſcribenti ſtimulus, vix dicere poſſis.
Cumque hic mole liber nuſquam turgeſcat inani,
Copia non felix, dignarum aut pondera rerum,
Utilibus paſſim miſces dum dulcia, deſunt.
Ille levis procul eſſe jubet faſtidia Marſi,
Pectora cui Fabii nunquam arriſêre loquacis.
Caſta placet brevitas, & amoenae gratia linguae.
Laus etiam ſua parva manet; praeſtantior uſque
eſt
In minimis natura: olim quod viderat ille,
Cui fuit exitio Aetnaeos victura furores
Fumorum piceo cum turbine flamma Veſevis
Faucibus erumpens, candentique aucta favillâ.

* Joh. Lud. Hannemannus Phyſic. in Athenaeo Chilonenſi Prof. S. R. Imperii Acad. naturae curioſorum collega dictus *Neſtor II.*

In Effigiem Ejusdem.

Quiſquis in artificis Stalpartum conſpicis aere,
Ora vides; ſummis quae placuêre viris.
Hac pictus cum parte ſilet, non muta loquuntur,
Quae victura animi dat monumenta ſui.

J. Flud. a Ghilde.
Hagienſis.

C. STAL-

C. Stalpartii vander Wiel
OBSERVATIONUM RARIORUM
Centuria Prima.

OBSERVATIO I.

Cranii ſuturae pavore quodam disjunctae.

ANimi motus inſolitos etiam corpus tangere, atque agitare, propter arctam, quae illum, & hoc jungit, unionem, palam eſt: qua non tantum, quae ipſis obveniunt, bona, ſed & queîs turbantur, mala continuo ſecum communicant. Quantas autem turbas hi motus dare, quantaſque ipſis corpori-

bus aerumnas excitare queant, quamquam vel quotidianae experientiae invicto conſtet teſtimonio, evidentius tamen, opinor, atque lucidius hac obſervatione, ac ſecuturis 16. & 79. pateſcet.

Uxor *Friderici* cujuſdam, qui Hortulanus, ac cuſtos fuit magnificentiſſimi praedii ſuburbani Illuſtriſſ. Viduae *Friderici Henrici* Celſiſſ. quondam *Arauſionum* Principis, quod in Hagienſi viſitur nemore, uſque adeo expavit, furibus nocturnis non procul ipſâ infractionem auſis, ut prae nimio, quo corripiebatur, terrore, cerebrique ipſius agitatione, & concuſſione, quam & febris Chephalalgiaque ſequebantur, *oſſa parietalia* a ſe invicem diſſiluerint. Quam quidem ſuturarum disjunctionem non, niſi poſt unum, & alterum demum animadvertit menſem, quamquam illa vel adulti hominis minimum admitteret digitum. Haec tamen mulier a Chirurgo *du Foix* (vulgo *Lucq*) priori ſanitati, adhibitis faſciis, & ligaturis, reſtituta fuit.

IN

IN OBSERVATIONEM I.

SIcuti ſuturarum ſeparatio, cujus modo facta mentio, ab externâ cauſa ſubito provenerat, & quam minimo temporis intervallo; ita ſaepius in *Hibernia* (prout *Arnoldus Bootius de affectibus omiſſis Cap.* 4. *pag. mihi* 17. memorat) capitis oſſa evidenti diſtantiâ disjunguntur, praeſertim quâ *coronalis*, quamvis & quandoque, qua *ſagittalis* excurrit ſutura. Quod tamen lente, atque internâ cauſâ, quam exterior vis non praeceſſit, tam maſculis, quam faeminis, nec minus robuſtis, quam tenellis accidit. Hanc ſuturarum ab invicem ſeperationem gravis, illo teſte, ſequitur *Cephalalgia*, quae ex durae matris cranio multis membranoſis fibris utplurimum adhaerentis, ac dictâ oſſium divulſione tenſae, atque dilatatae ſtimulis oritur. Qui dolor tolli vix poteſt, niſi conjunctione dictorum oſſium, ac in priorem ſedem reductione. Quod quidem imprimis Chirurgi manibus efficitur, quem laborantis caput, ſi *coronalis* disjungatur ſutura, oportet comprimere, & unâ manu frontem, alterâ occiput adducere; ſi vero *ſagittalis* aperiatur ſutura, ab utrâque parte tempora comprimantur neceſſe eſt. Quo facto, requiſitis faſciis, queîs dicta oſſa ſuo loco contineantur, obvolvendum caput eſt. De modis, quibus juncturarum diſtantiae in oſſi-

bus capitis firmentur, legatur *Hippocrates de Officio medici.*

D. Sennertus prax. Lib. 1. *Part.* 1. *Cap.* XXI. *pag mihi* 52 etiam nonnihil de hoc mali genere refert, cum dicit internis aliquando cauſis ſuturas capitis, quae alias contiguae ſunt, ita disjungi, ut evidens inter eas ſit diſtantia, quod ab humorum copiâ fieri judicat, quae diſtendendo facit, ut ſuturae magno ſpatio diſtent, ut docet *P. Aegineta Libr.* 3. *Cap.* 7. nec non *Jacob Fontanus*, qui *Prax. Libr.* 1. *Cap.* 3. exemplum profert juvenis cujuſdam, cujus capitis ſuturae tanto disjunctae erant ſpatio, quantum quatuor adimplerent digiti.

G. Fabrit. Hildanus Centur. 1. *obſerv.* 1. *p.* 1. duo etiam adduxit exempla divulſarum ſuturarum, quarum prima disjunctio e diuturna *Hemicraniâ* orta erat, qua durante, ac inflammatione, nec non humorum copiâ in cerebro urgentibus, ſuturae adeo hiabant, ut ſe *ſyſtolen, & diaſtolen* cerebri ſatis diſtinctè ſenſiſſe memoret: Altera autem disjunctio è morbo graviori, ardentique febri, cum dolore capitis acutiſſimo provenerat.

Quin & Thom. Mermannus Conſultat. 4. *Libr.* 1. *fol.* 15. *Cephalaeae*, quâ praecipua quaedam puella laborabat, mentionem facit, eâque ſuturam quâdam capitis parte disjunctam teſtatur.

Suturae capitis, inquit Joubertus de Cephalalgia Cap. 9. *pag. mihi* 437. *interdum a ſe invicem*

ſepa-

ſeparantur, quod ego ſemel obſervavi in fronte cujuſdam puellae, cui unius lateris os alterius ſuperabat altitudinem poſt pertinacem in infantia capitis dolorem.

Ex inflammatione hoc malum oriri poſſe aſſerit *Aetius Libr. 6. Cap. 25.*, ut & *Hippocrates 7. de Morb. popul.* Idem affirmat *Avicenna Fen. 1. Tract. 3. Cap. 40.*

De ſutura *Cap. Lambdoide* hiſcente in Infante vide ſis *miſcell. curioſa German. decur. 1. anni 9. Obſerv. 139. fol. 438.*

Thom. Bartholinus Centur. 5. Hiſt. 92. pag. mihi 173. hujus etiam rei mentionem facit, ut & *Fabrit. Hildanus Centur. 2. Obſerv. 7. pag. mihi* 84. nec non *Anthon. de Pozzis miſcell. curioſ. Med. Phyſ. Decur. 1. an. 2. Obſerv.* 34. de Tribuno quodam narrans non militiae minus, quam potandi egregie gnaro: qui cum ſe aliquando vino annoſo plus aequo ingurgitaſſet, ob ſanguinis inflammationem, & inde ortam vaſorum cerebri dilatationem, divulſâ magno cum cruciatu durâ meninge, nunquam quieverit, niſi cum cranii contiguae extremitates circa *coronalem ſuturam* ad pollicis latitudinem eſſent disjunctae. Ex hoc tamen malo id percepit commodi (ſi fas ita dicere) quod nempe poſtea abſque cerebri perturbatione abunde ſe Liberi patris flore aſpergere, ebriaeque compotorum turbae ſolus mentis compos ſupereſſe poſſet.

Petr. Marchettis Obſ. Med. Chirur. Cap. 15.

pag. mihi 31. mentionem injicit vulneris frontis uſque ad *Diploen* penetrantis, ac gladio inflicti, citra ullam cerebri, & membranae labem, omnibus licet ſymptomatibus vulneris capitis praeſentibus, quare ipſe poſtridie trepano uſus eſt, ſubjectam membranam nonnihil inflammatam inveniens, cui apta procuravit remedia. Cum vero vulnerati, ac 14. die mortui caput aperiretur, conſtitit a vulnere nec membranam, nec cerebrum quidquam incommodi ſenſiſſe, imo ipſam vitream tabulam manſiſſe illaeſam: licet ſutura *Lambdoides* tam late eſſet aperta, ut minimum intromitteret digitum, dum ſaniei non multum inter ipſas ſuturas, ac ſupra duram matrem lateret. Haud abſimile exemplum deſcribit *J. Baptiſt. a Lamzweerde Obſ.* 8. *p. mihi* 232.

Denique cranii ſuturae etiam disjunguntur in infantibus, qui *Hydrocephalo* laborant.

OBSERVATIO II.

Infans abſque cerebro in lucem editus.

OCtavo die *Maji*, 1678. a Medicis *P. Chriſt. Romphio*, *J. Stalpartio van der Wiel*, *Adriano Veermanno*, nec non *Chirurgo Frid. Kempio* inſpectus fuit infans ſartoris Hagienſis, cui nomen *Bont*, viginti quatuor horas etiam poſt nativitatem

vi-

vivens, cujus mater (ut dictus *Bont* teſtabatur) ſexto, ex quo uterum ferre coeperat, menſe ceciderat in ciſternam impacto capite, quem caſum, quod referre paro, malum ſecutum eſt. Poſt ternos quippe menſes foetus perfectus fungoſâ caput obtectus inter *Coronalem*, ac *Sagittalem* ſuturam, excreſcentiâ prodiit. Haec autem tres digitos transverſos altitudine, duos latitudine, unum vero craſſitie aequabat, ejuſque baſis unum pollicem lata erat; ſumma vero pars extra cranium minimi digiti latitudine eminebat. Oſſa *parietalia* eum in modum erant depreſſa, ut non rotunda ſed omnino plana, ac circum dictum *fungum* nonnihil intro recedentia, ac, quanta minimi digiti eſt latitudo, carnea apparerent. Aperto cranio oſſium *jugalium* craſſities, eorumque, quae ſupra naſum erant, cum minimi digiti latitudine conveniebant, poſteriorem autem oſſium, eorumque, quae latera, qua in Occiput vergunt, conſtituunt, naturalis erat craſſitudo. In capite nihil conſpiciebatur cerebri, nihil materiae corruptae, humoriſve proxime ad ſerum acce-

 den-

dentis, nec cerebro quidquam ſimile, cujus loco exigua tantum cavitas apparebat, quae ne columbinum quidem ovum caperet; eratque illa, tanquam naturaliter, intus cerebri membranis veſtita, nec ex eâ (quod obſervatu digniſſimum) dicta *excreſcentia* procedebat, ſed a medullae ſpinalis principio, prope primam colli vertebram oriebatur, ac adulti hominis digito craſſitie, & rotunditate par erat. Ex fungoſâ hac carne poſt diſſectionem humor quidam ſero non multum diſſimilis, qui variis continebatur veſiculis, effluebat.

IN OBSERVATIONEM II.

Z*Acutus Luſitanus prax. med. adm. Libr.* 1. *Obſerv.* 5. *pag.* 2. Narrat de puero decenni, cujus occiput gladio ita vulneratum erat, ut in ipſam cerebri ſubſtantiam vulnus penetraret, e quâ jam pars juglandis magnitudine per vulnus effluxerat: dicitque hunc puerum, nullo impedimento ſuperſtite, plane fuiſſe ſanatum, quamvis idem poſt triennium, quoniam paulatim nonnulli humores ad hanc debilitatam partem ſeſe conferrent, *Hydrocephalo* laborare inciperet, hincque decederet.

Diſſecto dein poſt obitum capite deeſſe cerebrum, ac duram matrem duplicem eſſe conſtitit, inter cujus duplicaturam multum aquae purae deliteſcebat.

Nicol. Fontanus reſponſ. & Curat. Medicinal. Lib. 1. *pag.* 16. mentionem facit infantis, qui abſque cerebro, *Anno* 1629. 24. *Decemb.* natus erat, quem ſe oculis vidiſſe teſtatur.

J. C. Geilfuſius ait loco cerebri membranam craſſiorem in capite repertam fuiſſe, additque ſe vidiſſe faeminam in *Noſocomio Argentoratenſi*, cujus cerebrum omnino putrefactum erat, quaeque eo delata triduum tamen integrâ mente vixerat, quod & teſtatur *Schneiderus de Catarrho Lib.* 4. *Cap.* 3. *fol. mihi* 57.

Sennertus in Paralipomenon ad Libr. 1. *prax. Part.* 1. *Cap.* 24. de veritate modò memoratae *Zacuti Luſitani* Hiſtoriae dubitat, cum dicit ſe perſpicere vix poſſe, quo pacto quiſquam vel momentum temporis abſque cerebro vivere poſſit: concedit equidem partem cerebri tollere poſſe, verum tam diu quemquam, omni cerebri ſubſtantiâ ſublatâ, aut conſumptâ, vivere poſſe, a nullo unquam demonſtratum aſſerit.

Hujus etiam eſt opinionis *Caſpar a Reyes Franco, campo Elyſio, Quaeſt.* XXXI. Unde & *Fontani, Zacutique* narrationes rejicit.

Miſcell. med. phyſ. German. Decur. 1. *An.* 8. *Obſerv.* 64. *pag.* 107. Legimus puellam, 3 *Janu.* 1677. abſque cerebro, & cranio *Presburgi*

natam, cujus tamen corporis partes omnes perfectae, atque elegantes eſſent, praeterquamquod cerebri, craniique loco, maſſam aliquam carneam haberet in ſupremitate pulſantem, & neſcio quid, ſeroſi emittentem. Haec puella cum nata eſſet, more infantum non vagiit, ſed vagitus loco quaſi ſtertens, aliquot rhonchos duxit. Porro caput, reliquaque membra ſatis commode movere potuit, quin & immiſſum ab obſtetrice digitum in os, parum, ſed debiliter, ſuxit. Poſt vitam autem 24. ferme horarum acerrimis infeſtata eſt epilepticis convulſionibus, atque ita interiit. Intra carneam hanc maſſam duae conſpiciebantur cavitates, ventriculis haud diſpares, reliquâ ſubſtantiâ ſpongioſâ, atque diſſolutâ. Nihil medullae repertum ſpinalis, & quicquid in ſpina deliteſcebat, a coagulato ſanguine vix differre viſum. Nervi optici juſto rubicundiores ſeſe in protuberantes, ac ſuperne orbitâ carentes oculos inſerebant. Illi autem nervi e dictâ maſſâ proveniebant, ex quâ & innumera huc illuc diſpergebantur filamenta itidem rubicunda, nervis ſimilia, vel eorum ad minimum ſupplentia defectum. *Iiſdem miſcell. med. phyſ. Decur.* 1. *Anni* 3. *Obſ.* 129. *fol.* 205. gravidae faeminae fit mentio, quae medio graviditatis ferme tempore ruſticum detecto capite, eoque ſaucio, ac ſanguinis plurimum ejiciente viderat, quo illa repente conterrita, caput perfricuit manibus, atque ſolito partus tempore edidit puellam, quae

ali-

aliquoties vagiit, brachia, cruraque commovit, ſupra caput carneam excreſcentiam habuit, ac ſedecim prope horas vixit, poſtquam gravibus attrita fuiſſet convulſionibus. In ipſo capite pro cerebro maſſa plurimis conſtans veſiculis reperta eſt, quae ſibi invicem tenuiſſimis fibrillis cohaerebant, per ſpatia intermedia vaſa ſanguifera incedebant, & quaelibet veſicula minutiſſimis, ac rutilis vaſis decorabatur. Veſiculae hae erant inaequalis figurae, & magnitudinis, omneſque pauciſſimis exceptis, aquam limpidiſſimam intra ſinus ſuos coercebant, quam ſauciae, & expreſſae cum impetu projecerunt, integrae vero ne guttulam quidem vel profuderunt, vel vicinae ſuppeditarunt, ceu omni exitu privatae, *hydatidum* plerarumque more, quae alibi in cadaveribus animalium nonnunquam reperiuntur.

Totus veſicularum acervus tantus erat, ut cerebrum, & cerebellum faetus humani vel adaequaret, vel ſuperaret. Omnibus veſiculis ablatis, baſis cranii maximam partem plana erat: *oſſa petroſa* utrimque, & anterius *criſta Galli* leviter prominebant: *os cribroſum* obliteratum videbatur. In medio baſis, ubi *ſella equina oſſi Sphoenoïdi* inſculpta eſt, ſinus erat ſuperficiarius, in quo duo conſpiciebantur corpuſcula juxta ſe poſita, quorum ſingula Phaſeoli magnitudinem aequabant, quibus in parte poſticâ aliud rotundum piſi mediocris magnitudine adjacebat:

A tri-

A tribus iſtis corpuſculis medulla ſpinalis in progreſſu amplior procedebat per ſinum alium ſuperficiarium ad foramen magnum occipitis, obtinuitque magnitudinem, figuram, colorem, & conſiſtentiam legitimam, & perfectiſſimorum faetuum ſimillimam, omnibusque numeris abſolutam. Tria haec corpuſcula medulloſa erant, & ſubcinericea. Ab illis antrorſum duo nervi, ſeu potius fibrae graciles verſus oculos pergebant, &c. Ejuſdem libri *pag* 495 *Obſ.*280. mentio fit bene nati pueri, qui anno 1666. a matre poſt 11. menſium faſtidia in lucem editus erat cerebro carens, cranioque, quorum loco carneum corpus inſtar jecoris, at illo paulò durius conſpiciebatur, quod undique e capite dependens medio ſui oſſi *Sphoenoïdi* adhaerebat, ac apertum aliquantulum emittebat ſanguinis. Superius deerat cranium, ſed duo parva, ac imperfecta admodum occipitis, & ad latera, anteriuſque duo *parietalia* oſſa inveniebantur frontis ſupplentia defectum, quae vix aliud quam oculorum orbitam efformabant, altius quippe non aſcendebant. Oculorum ſinguli pro nervis opticis, debito loco duo conſiderabilia venoſa habebant vaſcula, ſanguine ſubnigro repleta, ab hac ſubſtantiâ hepaticâ prodeuntia: ſpinalis medulla ſanguini coagulato per omnia ſimilis erat. Omnia porro viſcera ſatis benè ſe habentia, atque minimè defectiva erant.

De alio infante, ſine fronte, calvaria, cerebro-

que

que, ac cerebello nato, cujus truncus, & extrema ſatis benè conformata erant, & praeter faciem, auriumque plagas vix aliud in capite occurrebat, cujuſque in oppoſitâ faciei parte, durum quoddam corpus, figurâ primae vertebrae alatâ, carneâ mole obductum protuberabat, ſub quo foramen inſigne penetrabat ad vertebrarum cervicalium, & dorſalium thecas, &c. Conſule eadem *miſcell. med. phyſ. German. Decur.* I. *An.* 2. *Obſ.* 36. *pag.* 60.

Mauricaeus Gallicus ſcriptor *Lib.* I. *Cap.* IX. de gravidarum, nec non enixarum morbis agens, meminit infantis cujusdam anno 1665 nati, qui nec cerebrum, nec cranium, ſed eorum loco carneam tantum habebat maſſam.

Idem infans ejuſdem conditionis fuerat novem, queîs maternâ in alvo creverat, menſibus. Omnes autem ejus corporis partes ad maturitatem pervenerant ſanae admodum, atque perfectae. Vivus quidem ille ex Utero prodiit, at non diu poſtea ſuperfuit.

Actis Philoſoph. Societ. Regiae in Anglia An. 1667. *pag. mihi* 125. de infante immaturo agitur, qui loco capitis, & cerebri habebat maſſam carnis ſimilem hepati, comperiebaturque moveri, hic autem vixit IV dies, & poſt obiit. Nulli nervi fuere inventi, qui a cerebro prodibant, ſpinalis medulla erat ejuſdem ſubſtantiae.

Theod. Kerckringius obſ. Anatom. 46 *p.* 102. refert de infante, qui poſt quinque cum dimidio

men-

menſium vitam, *Hydrocephalo* interiit, cujusque cranii ſuturae plurimum erant disjunctae, nec in capite cerebrum, at ejus loco aqua viſcoſa reperta. Hujuſmodi exempla ait cuidam Lanioni ſaepius in ipſis ovibus obveniſſe, quae etiamnum vivae adeo ſtupidae, & fatuae erant, ut neque edendi, neque bibendi a naturâ cunctis animalibus ſuggeſtos ſentire viderentur ſtimulos, ſed fame periiſſent, niſi in os vi apertum alimenta idem ingeſſiſſet Lanio.

Th. Bartholinus Centur. 1. *Hiſtor. Anatom.* 83.*fol.* 124. ait in *Norvegia anno* 1639. puellulam natam, quae dimidiae tantum horae ſpatium vivebat, quaeque pro fronte, cerebroque informem rubicundioris carnis gerebat maſſam, mitrae Epiſcopali exteriore parte non omnino diſſimilem.

Ephemerid. eruditorum Galliae conventione 12. *Anno* 1673 fit mentio infantis *Novemb.* 1673 nono menſe abſque cerebro nati, qui illico poſt partum moriebatur: ac quamvis idem ſatis robuſtus, ac pinguis eſſet, juſtaeque magnitudinis haberet membra, deeſſe tamen frontis os, pelle, ac capillis ſuperiorem ac poſteriorem capitis partem carere conſtitit, eorum autem loco reperta fuit rubrae carnis maſſa coagulati ſanguinis inſtar, quae poſteriorem obtegebat capitis partem, ſub qua carne rubente os quoddam repertum eſt, abſque omni ſutura, reliquarumque, quae in cranio reperiuntur, partium diſtin-

ſtinctione: Illud os inſuper anteriori parte adhaerebat oſſi faciei, poſteriore autem nequaquam vertebris colli conjungebatur. Prima vertebrarum colli ita peculiari membranâ erat obtecta, ut credere vix liceret ſpinali medullae quidquam cum capite communionis eſſe, quamquam id ipſum debito more nervis non careret. Hic foetus denique partus tempore materno in utero valde ſe quaquavorſum commoverat.

Si quis quaerat, unde hi dictis infantibus motus, ut pote cerebro carentibus? Reſponſum ferat; Quamvis illi cerebro ad recipiendos, communicandoſque ſpiritus caruerint, medulla nihilo minus ſpinalis, quae revera non niſi productio, ac veluti cauda quaedam cerebri eſt, ortus nervorum reliquarum partium exiſtit, iiſque meditantibus, membris, partibuſque corporis ſpiritus ad motum neceſſarios impertit, quorum materia dictae medullae per *carotidis*, & vertebrarum arterias illam undique rigantes ſubminiſtrari poteſt, licet ille motus eo quidem caſu minus validus ſit, atque durabilis.

Nicol. de Blegnii Zod. Med. Gall. an. 3. fol. 54. Obſ. 3. refert de puella, in cujus poſt mortem cranii capacitate nihil praeter aquam limpidam deprehendere licuit omnino adimplentem membranas, nullo praeſente cerebro, aut ſubſtantiâ ſolidâ; unde concludit, quando cerebrum rite conſtitutum eſt, functiones animae probe fieri, valere ſenſus, ac ſpiritus ſubtilius in

ee-

cerebro filtrari, nec non majori copiâ diſtribui; cum autem illius ſubſtantia ex toto, aut parte conſumpta eſt, ſatis eſſe ait, ſi caeterae partes, quae intra cranium continentur, atque intra ſpinam conſtitutionem ſuam nativam ſervaverint, ad jugem, & perennem actionum animalium motum, etiamſi tunc temporis imperfectius, edantur. E quibus duo, inquit, conſideratu digna inferre licet. I. Si cerebrum totum, aut maximâ parte conſumptum fuerit, hominem neque ingenio, neque judicio pollere. II. Cum cerebrum eo modo conſtitutum eſt, motum, qui vitae principium eſt, nihilominus continuum eſſe in ſanguine, ac partibus ſolidis, dum modo nulla immutatio in meningum, medullae productae ſpinalis, & nervorum ſtatu naturali contigerit.

OBSERVATIO III.

Abſceſſus in fronte infantis.

QUantopere Chirurgorum interſit omnem oſſium ſtructuram probè noſſe, tum demum illi ipſi ſentiunt, cum in oſſibus, vel circa eadem mali quidpiam exoritur. Neque enim ſuffecerit, ſi ſciant, quomodo illa ſibi invicem jungantur; cohaereantque, verum etiam exacte

exacte noverint, neceſſe eſt, cujus illa ſint naturae, ſubſtantiaeque, quaenam eorum ſit forma, qualiſque diverſitas quaenam etiam ſit craſſities, quae planities, cavitaſve, quam denique illa cum reliquis corporis partibus, quae illis junguntur, agglutinanturque, habeant communionem.

Non ita diu eſt, quod cum Chirurgo quodam trium, aut quatuor circiter annorum infanti mederer, qui e cubili obverſâ in ſaxeum pavimentum fronte ceciderat, ita ut maxima in fronte mediâ appareret contuſio, cui commodis remediis non ita poterat reſiſti, quin tandem in abſceſſum degeneraret. Quare neceſſum fuit, ut aperiretur, verum lapſu temporis obſervatum omne pus per factam aperturam non poſſe educi. Nec tamen placuit alterâ inciſione (erat enim puellula) frontem deformare: quare parumper exſpectavimus, & pus pulvillis ad dictam aperturam propellere adniſi ſumus, quod tamen neutiquam ſucceſſit. Tunc mihi in mentem venit de oſſe frontis infantum ad ſeptimum plerumque, octavumve annum ſuturâ in duas diviſo

partes, per quam ſuturam dura mater etiam tranſmiſſa pericranio adhaeret, atque ibi interſtitium quoddam efficit, quod ipſum nos adegit, ut & aliam frontis partem inciſione aperiremus, quâ puella brevi tempore ſanata eſt.

IN OBSERVATIONEM III.

OS frontis infantum communiter in duas diviſum partes Deus Opt. Max. prudentiſſimo conſilio ideo ordinavit, ut praeter caetera calvariae oſſa, bina haec etiam in partu non aliter, ac duae ſcandulae, ſive laminae tanto melius ſibi invicem cederent, atque aliud ſuper aliud eveheretur, ac tanto facilior foret enixus. Rariſſime dictum os in adultis maſculis, quanquam aliquando in foeminis duplex reperitur. In ſenioribus illud ipſum non eſt duplex, quoniam in illis tractu temporis ſicceſſit, adeo ut ſutura prae ſiccitate paulàtim evaneſcat, ac per conſequens durae etiam matris productiones, quae antea pericranio oſſis frontis alligatae erant, evaneſcant. Quando tamen dictum os in adultis reperitur duplex, tum *ſagittalis* ſutura frontis os medium diſcernit, atque ad naſum uſque excurrit. Hoc autem plerumque ejuſmodi contingit hominibus, queîs poſt ſeptimum circiter, octavumve annum capitis oſſa circa verticem non coaleſcunt,

ſed

ſed cavitas ibidem remanet, quae vel vigeſimo anno parum preſſa dolorem ciet. In illis enim hominibus os frontis ut plurimum invenietur duplex, quaeque dictum os medium ſeparat, minimo negotio admotis digitis ſentietur ſutura.

OBSERVATIO IV.

Abſceſſus oſſis capitis.

MOrbi Gallici inveterati proprietas veluti quaedam eſt, ut oſſibus multo magis, citiuſque, quam carni noceat. Illa quippe lues non ſolum extus, ſed & intus oſſa haud aliter, quam tineae pannos, ac vermes ligna, rodit. Ego domi meae oſſis partem quandam ſervo volae manus magnitudine parem, quae ex oſſe frontis mulieris cujuſdam dicto morbo laborantis provenerat, atque ita a toto ſui ſeparata erat. Eſtque eadem paſſim tam ab interiore, quam ab exteriore parte veluti blattis comeſa, cujus tabula inferior omnino eſt conſumpta, nec non haud exigua oſſis Sphaenoidis pars, quam illa mulier ore ſuo emiſit cum dentibus aliquot, ut & quibuſdam

palati oſſiculis, quae omnia mihi ſuppeditavit, prout in adjectâ figurâ 2. & 3. Tab. 5. pag. 302. videre eſt.

IN OBSERVATIONEM IV.

MIrari equidem merito licet, cur ipſa cranii oſſa morbo gallico conſumantur, ac putreſcant, capitis interea pelle integrâ, atque illaeſâ. *Benivenius de abdit. morb. cauſ. Cap.* 18. *pag. mihi* 166. de quodam Monacho *S. Auguſtini* ordinis narrat, cujus frons jam tota pene oſſibus carebat, intactâ tamen ejuſdem pelle, ac carne.

R. Dodoneus in annotat. ad illam narrationem vidiſſe ſe ait in cadavere mulieris, quae iſto laboraverat morbo, oſſa ſub incorruptis membranis tumentia, atque medullitus exulcerata.

Alardus Cummenus Pariſiis notavit, Nobili cuidam *Burgundo* ex confirmatâ & inveteratâ lue Venereâ oſſa tam fragilia fuiſſe, ut ad minimum impulſum frangerentur.

P. Marchettis Obſ. med. Chirurg. 18. *fol.* 47. meminit viri cujuſdam ſeptuaginta jam annos nati, ex cujus cranio ipſe, poſt *cephalaeam*, nec non plura accidentia gravia, magnam ſuſtulit oſſis partem, quod hîc illic comeſum, nec aliter corruptum erat, quam ſi per integrum decennium ſepulchro fuiſſet conditum. Ille tamen ſub eo

oſſe

Pag: 20 frustum Ossis frontis.

oſſe non reperit membranam cerebri; ſed carnis aliquid rubentis ac planae.

G. Fallopius Cap. 26. fol. mihi 745. quandoque ſe vidiſſe ait cranium totum quantum comeſum. Cujus rei non unum profert exemplum, e quorum numero illud eſt, quod *libro de ulceribus Cap.* 47. adfert. id ipſum autem in quovis morbo gallico inveterato contingere negat: at eo tantum fieri autumat, cui curando inunctiones mercurales adhibitae ſunt.

Saepius autem os palati dicto morbo conſumitur, atque excidit; quo defectu linguae minuitur, ſonique claritas: Vocis enim quidquid perit ſonantis, per naſum egreditur.

Fabritius tamen *Hildanus centur. 2. fol. mihi* 101. *Obſ.* 12 docet, quo pacto apertus palati locus argenteâ laminâ, cui ſpongiae fruſtum affixum ſit, claudi queat. Quâ de re vide etiam *A. Paraeum Libr. 22. Cap. 3. Amat. Luſitanum centur. 5. Curat. 14. p. mihi 490. Fallopium Cap. 97. fol. mihi 747. Tulpium Obſ. medicinal. Lib. 1. Cap. 37. fol. 75.*

Quanquam autem oſſium corruptio tam circa cranium, quam circa naſum, ac palatum morbo Gallico plerumque Originem debet, ſaepenumero tamen haec putrefactio ex acri, ac maligno humore oſſa haud aliter, quam ſolet *Cancer*, atterente, & velut comedente oritur. Calvariae oſſis cariem ſive marcorem experti meminit *Hippocrates 2. de Morb. ſect. 5. fol mihi 469. Cum ca-*

ries, inquit, *facta fuerit in oſſe, dolor ex hoc corripit os ipſum, & progreſſu temporis attenuatur, atque inflatur, & fit in ipſo fractura, & ſi hanc reſecueris, comperies ipſum os elevatum & aſperum, ac fulvum, quibuſdam vero etiam ad cerebrum uſque corroſum. Cum ita habentem offenderis, ſiquidem ultra corroſum fuerit, ſinere optimum, & quam citiſſime ulcus curare.*

Ejuſmodi etiam caſus exemplum illuſtre poſuit *Amat. Luſitanus centur.* 1. *curat.* 76. *fol.* 106. Poſt ulcera foeda, & talpariam orti. Ut & *A. Paraeus Libr.* 9. *Cap.* 20. Vidi olim infantem, inquit *H. Fabrit. ab Aquapendente operation. Chirurg. p.* 175. *Cap. de Gummat*, è cujus partibus cranio ſubjectis, durâ ſcil. matre, acerrimus quidam, ac malignus humor proveniens per ipſum os penetrabat, illudque paſſim plurimis variae magnitudinis perforabat foraminibus, inferiore nihilominus membranâ integrâ. Qui ſane humor oſſi capitis, nequaquam vero membranae ſubjectae erat adverſarius.

Zacutus Luſitanus prax. med. mirab. Libr. 1. *Obſ.* 83. *p.* 20. ſcribit detergentibus tantum remediis palatum amiſſum, cujus morbus Gallicus non fuerat cauſa, reſtitutum fuiſſe, quod ipſum non immeritô rariſſimum ducit.

Sic quoque *Jacob. Bontius p.* 37. *Cap.* 10. *de Medicinâ Indorum*, ait eodem modo pene omnino ſublatum dictum os frontis fuiſſe ſanatum. Idem *Obſ.* 6. *fol.* 36. earum quas *Bataviae Batavo-*

rum

rum in Indiâ Aſiaticâ urbis, obſervavit, ac collegit, narrat de nautâ quodam, cujus caput inter cymbam, atque aliam navim ita compreſſum fuerit, ut nemo dubitaret, quin totum quantum diffractum, & comminutum eſſet, cum & ipſe ſanguinis plurimum ore, naſo, atque auribus emitteret. Cranium ejus repertum in multa fruſta diviſum, quorum nonnulla tollebantur Per ſex menſes continuos Chirurgi illi operam praeſtitere; intra quod tempus, totum illud os, quod ſuturâ *Lambdoide* ambitus, fruſtatim eductum eſt, paulò ſupra id foramen cui inſeritur prima cervicis vertebra, dentiformis dicta. Convaluit tandem, cerebrumque ab externâ injuriâ ſemi-galeâ argenteâ defendit, ipſi ab *Indiae*, quae in *Batavorum* ditione eſt, Rectore, (*Generalem* vocant) dono datâ.

OBSERVATIO V.

Cranii dedolatio.

INter multifaria Capitis vulnera meritò numerandum exiſtimo ipſius cranii *dedolationem*, ſive *amputationem*, cujus rei exemplum ipſemet cum Fratre meo P. M. *Joh. Stalpartio vander Wiel* (qui tempore belli inter *Faederati Belgii Proceres*,

Regemque Galliae geſti, vulneratis militibus cum Chirurgo *Cornelio vander Hoog* medebatur) hîc Hagienſi *in Noſocomio* in milite vidi, cui aegro oſſis *parietalis* pars, nummi, quem *Imperialem* vocant, inſtar, cum utrâque tabulâ, inferiore tamen ſuperiori magnitudine cedente, prope verticem amputata erat, quam partem pellis aliquid, ac membrana carnoſa etiamnum affixam tenebat. Quamprimum autem dictum os detractum fuit, pelle ſuâ adhaerente caput iterum contectum, non exſpectatis pluribus vulnerati cranii extremitatum ſeparationibus: Atque ita dictum vulnus quam breviſſimo tempore omnino percuratum eſt.

IN OBSERVATIONEM V.

JObus Mekeranus *Cap.* 1. *obſ. med. Chir. pag.* 4. meminit inciſurae oſſis *parietalis* ſiniſtri ad *ſagittalis* ſuturae latus acinace factae, quâ a primâ ſeparatum fuerit tabulâ oſſis ſegmentum ejus figurae, quam ille ibidem exhibet delineatam. *Scultetus in Armament. Chirurgico obſ.* 17. *fol. mihi* 214. primae tabulae *Dedolationem* narrat, ejus nummi, quem modo nominavi, magnitudinis, inque ipſum penetrantem *meditullium.*

Haud

Haud abſimile quid *P. Marchettis p. mihi* 10. memorat. Illius autem caſus quo utrâque cranii tabulâ uno, eodemque ictu ſublatâ, vulneratus vivus permanſit, unum ego vel alterum tantum proferre exemplum habeo. Refert *Philip. Jac. Sachs miſcell. med. Phyſ. curioſ. Germ. decur.* 1. *An* 2. *Obſ.* 119. *fol.* 195. de *Polono* quodam bene poto, qui dum digladiaretur, in ſiniſtro capitis ſummo latere per ſuturam *coronalem* uſque ad frontem, tale reportârit vulnus, ut non ſolum cutis cum carne duos transverſos digitos lata, unâ ulnae quadrante longae, ſed & magna cranii pars penitus diſſecaretur, quo facto laeſus ſemianimis in terrâ aliquantiſper proſtratus jacuit, mox dein reſiliens, manu caput tangens, partem cranii fere abſciſſam, & parumper cute adhuc haerentem detrahere voluit, ſed in hoc furore fruſtum ſaltem cranii arripuit, & in terram projecit. Chirurgus poſtea accedens reliquam carnoſam portionem vulneri denuo adaptavit, & licet varia prava *ſymptomata* dein ſupervenerint, integrae ſanitati nihilominus reſtitutus fuit.

Legitur etiam apud *Cabrolium Obſ.* 29, *&* 34. *pag.* 18, *&* 25 ſimile quid, quam Hiſtoriam ob mirum rei eventum ipſis adſcribam *Cabrolii* verbis: *Ut alii*, inquit, *exemplo meo ſapere diſcant quod mihi olim Juveni contigit, dum Gaillac degerem, paucis enarrabo. Ad divitem quendam ruſticum curandum vocatus ſum, qui maximo gladii impetu ictus fuerat, ita ut magna*

pars bregmatis ablata eſſet, cumque eo portio quaedam tam durae, quam piae matris, nec non ſubſtantiae ipſius cerebri. Adſpectu primo obſtupui, deinde ita egi, ut ejus curatio alii committeretur: hic quoque vulnere inſpecto, nullo modo curari poſſe cogitans, patientem abſque auxilio deſeruit, donec ruricola quidam advenit qui ardenti veru laridum transfixit, quod in vas aquâ plenum deſtillabat, ex eoque ſaepius abluto, ita ut nivem candore ſuperaret, medicamentum confecit, quo linamenta omnia, turundas, & lanas carptas inſuccabat, cujus praeſidio patiens integram valetudinem intra duos menſes adeptus eſt, poſteaque diutiſſime vixit; Hujus rei gnarus, miſeris ſemper ſuccurendum, nec unquam deſperandum eſſe didici.

Neſcius equidem non ſum *Jobum Mekeranum dicto Cap.* 1. *ſuarum Obſ. fol.* 7. & 8. referre Nobilis cujuſdam caput *Tartari* gladio ita fuiſſe vulneratum, ut fruſtum oſſis ab ejus cranio cum pelle, ac capillitio avulſum eſſet, ipſumque quam latiſſime hiaret cranium, nec non Chirurgus, ut factum foramen clauderet, haud diſſimilem oſſis partem e caeſi canis capite ſumptam hianti cranio ſuperimponeret. Quod os poſtquam cum aliis oſſibus conjunctum, & capitis cute contectum eſſet, dictum Nobilem priorem valetudinem recuperaſſe ait, haec autem ipſe ſcriptor, quamvis ſibi a *Theologo* narrata, videtur ridere, nec immerito, meo quidem judicio.

OB-

OBSERVATIO VI.

Depreſſio cranii.

CUm filiolus G. P. civis Hagienſis quatuor natus annos hîc Hagae in vicis luderet, caſu ſatis infelici vexillum quoddam, quod è ſublimi funeſtrâ ſpectandum propendebat, obverſo in illius latus ſiniſtrum oſſis frontis manubrii acumine incidit, unde non tantum vulnus, ſed & oſſis *depreſſio* facta eſt. Vulnus tamen hoc ſatis feliciter Chirurgus ſanavit, quanquam quondam vulnerato, nunc ſeneſcenti, etiamnum cavitas in illo oſſe ſuperſit tanta, ut adulti hominis pollicis extremam intromittat partem.

IN OBSERVATIONEM VI.

CRanii depreſſio haud aliter ſe habet, quam ſtannea, aut plumbea vaſa, quae caſu, vel concuſſione intus cedunt, deprimunturque. Hîc autem animadvertendum eſt, licet oſſis calvariae tabula hoc fracturae genere non perſpicue a ſe invicem recedat, fieri tamen in ipſa diploe totius ſeparationem, quae primae tabulae impreſſione con-

contunditur, friaturque. Dicitur autem haec fracturae ſpecies Graecis θλάσμα, ſive θλάσις, infantulis ſaepius, ac tenellis contingens, teſte *Galeno Libr. 2. de morb. cauſis Cap. ult. claſſe 3. p. mihi 9.* quoniam in his multo facilius fieri poteſt, utpote quorum oſſa tenuia etiamnum, atque infirma ſunt valde. Neque enim fieri poteſt, quin id, quod contunditur, cedat retro, intuſque; quod vero ita cedit, tenue ſit, nec omnino durum, requiritur.

Tales cranii depreſſiones in pueris, facile abſque inſtrumentis Chirurgicis curantur.

De conſiderabili ac magnâ oſſis frontis infantis depreſſione ſupra os Temporis ex lapidis jactu ortâ, peſſimiſque ſymptomatibus ſubſequentibus, abſque ullis tamen mali reliquiis ope fomentorum ſanatâ, agit *Lyſerus pag. 279. Item P. Marchettis p.* 18., *Riverius Obſ. p.* 355. *Sculteti armament. Chirurg. pag.* 109. *Roſſius p.* 121 *nec non Smetius pag.* 563.

Oſſa capitis depreſſa, inquit *Paraeus Lib. 9. Cap.* 5. aliquando per ſe reſiliunt reſurguntque priſtinae aequalitati reſtituta, quod aliquando puerorum, faeminarum molliorum, humidiorum, ac pituitoſarum oſſibus contingit, quod ſi ipſa per ſe non reſiliant, admovenda eſt cucurbitula cum magna flamma, & imperandum aegro, ut ore, naribuſque compreſſis, ſpiritum magnâ contentione ſurſum exprimat, &c.

In adultioribus hujuſmodi Depreſſiones (cu-

te

te praeſertim integrâ) rariſſimè cernuntur. Quibus autem contingunt, iis, aliorum intuitu, tenue admodum eſt cranium, quod ſi tale non ſit, haud dubie, ſi in tabulâ ſuperiore non animadvertitur fiſſura, infima tabula magis erit diviſa, quam ſuprema, quoniam, docente *Hippocrate*, illa in medio ſui ſubſidere nequit. Id vero quibus contigit vitii, abſque cranii terebratione vix ſanantur niſi forte in exteriore oſſis frontis prominentiâ depreſſio foret, cujus exemplum Centur. noſtrae ſecundae Obſervatione quartâ daturi ſumus. De plurimis jam adultis, quibus nec cutis, nec exterior cranii tabula, ſed interior fracta fuerit, narrat *Tulpius fol. mihi* 4, *Sculteti Armament. fol.* 212, *Smetius pag* 570. *Marcellus Donatus p.* 560.

De Cranii depreſſionibus in adultis abſque manifeſtâ fracturâ, cutiſve ſolutione, quae fomentationibus, ac emplaſtris ſanatae fuêre, ſcribunt *Carpus de fractura Cranii*, *Marcellus Donatus p.* 531. *Libr.* 5. *C.* 1, *Laz. Riverius Obſerv. pag.* 327, *Scultetus Armament. Chirurg. fol.* 111. & 240. Quaerere equidem hîc liceat, utrum cranium depreſſum loco ſuo reſtituatur neceſſe ſit?

G. Fabrit. Hildanus Obſervat. centur. 2. *Obſ.* 3, & *centur.* 3. *Obſ.* 21. *ut* & *epiſt.* 90. *fol.* 1023, id ipſum aſſerit, adducens exemplum pueri honeſtae familiae decem jam annos nati, ſubtilioriſque ingenii, qui caput cadendo laeſerat, unde cranii

de-

depreſſio prope ſuturam *Lamboiden* orta erat: Quod vero gravia non adeſſent accidentia, parvi fecêre parentes hunc caſum, ita ut ille puer poſtea memoriae dono non tantum privatus, ſed & pedetentim tantâ ingenii obrutus fuerit ſtupiditate, ut denique ineptus fuerit, qui quidquam addiſceret.

Verum *Wurtzius part.* 2. *Cap.* 6. ait, non tanti faciendam Chirurgo cranii depreſſionem, praeſtare judicans rem ipſam Naturae perficiendam relinquere, parumque referre, utrum cranium nonnihil maneat depreſſum, nec ne, quoniam non ſemper, nec neceſſario inde impeditur cerebri motus lato ſatis ſpatio duram matrem inter, ac cranium ſuperſtite. Meo quidem judicio Chirurgi operâ ſuperſederi poteſt, ſi in infantibus colliſiones cranii reperiuntur, non multum intro cedentes, quas nec fiſſura, nec fractura, aliave comitantur accidentia graviora, ita tamen, ut, detonſis pilis, laeſum locum fomentis adjuvemus. Modum invenient Chirurgiae Tyrones apud *Julium Caeſarem Arantium* ad calcem *comment. in Lib. Hippocr. de vulneribus capitis.*

Quando autem ſive in infantibus, ſive in adultis, depreſſio ſine exteriore fiſſurâ deprehenditur, ac gravia ſeſe manifeſtant accidentia, omnino perforationem requirerem. Quo pacto infantum depreſſionibus eundum ſit obviam, vide *Lyſerum pag.* 278, *Paraeum*, *Fabrit. Hildanum centur.* 2. *Obſ.* 5. *fol.* 83, *Sculteti Armament.*

ment. fol. 110. Cranium in pueris ſub illaeſis tegumentis, & citra diviſionem depreſſum, cucurbitâ communi in ſuum ſitum naturalem reducunt quidam.

Quomodo vero adultorum ſanandae ſint depreſſiones, vide *Job. Mekeranum pag.* 18, *Sculteti Armament. Chirurg. fol.* 8. 112., *&c.* 193, 197, 200, 208, *Item Riverium p.* 326. 354 *nec non Fabrit. Hildanum centur.* 2. *Obſ.* 3. *&* 4. *fol.* 78, *&c.*

Perficitur haec cura utplurimum terebrâ quadam *Triploide* dictâ, quâ pars depreſſa elevatur, cavendo tamen ne haec ambas cranii laminas perforet, duram matrem pungat.

OBSERVATIO VII.

Gravis caſus capitis abſque trepano ſanatus.

UXor L. O. infortunio quodam in fulcrum incidit focarium, quod 25. libras pendebat, quo ita laeſit caput, ut omnia deprehenderentur accidentia, in fracturis cranii obſervari ſolita: Quare judicârunt Medici, Chirurgique terebrandum eſſe cranium, licet vulnus tantum cum contuſione abſque fracturâ, fiſſurâ, aut depreſſione oſſis animadverterent, ideoque ſtatuerent requiri

quiri loci perforationem. Eam autem aegra admittere neutiquam volebat. At, ecce! quarto decimo poſt laeſionem die caput ejus, facieſque admodum tumere, plurimiſque haec, ut & frons notari coepit hinc inde veſiculis. Atque ita dicta mulier abſque trepano, ſed non abſque auxilio divino, modo certe inſolito, paulo poſt omnino fuit priſtinae reſtituta valetudini.

IN OBSERNATIONEM VII.

VEro ſimile eſt dictam materiam inferne ſub cranio prodiiſſe. Quoniam enim nulla manifeſte deprehendebatur fractura, fiſſurave, neceſſe eſt, tenuis ille, & ſeroſus humor per ſuturas, aut tranſudationem, vel denique per occultam rimam extra cranium pervenerit,

Id ipſum autem per tranſudationem fieri poſſe multi teſtantur Scriptores: ut *Thom. Bartholinus Obſ. centur.* 2. *Hiſt.* 41. *pag.* 214. *Marcellus Donatus de med. hiſt. Mirab. Lib.* 5. *Cap.* 4. *pag.* 200, *Wepferus pag.* 308, *Tulpius Obſ. Lib.* 1: *Cap.* 2. *p.* 4. qui etiam profert exemplum in quo innumerae ſanguinis guttae per calvariam (quae tamen integra erat, quamvis aliquantum mutata colore, adeoque naturali ſoliditate parum debilitatâ) erumpebant, inſtar roris univerſam calvariam

variam cooperientes: Quibus ſpongiâ aliquoties deterſis repullularunt continuò & aliae: monſtraturae velut nihil naturae eſſe invium: ſed omnia pervia, neque oſſa ullibi tam ſolida, quin per ea libere permeet, cum ſanguis, tum pus. *Galenus in Librum 7. Hipp. Aphor.* 54. haec confirmat dicens arbitrari *Hippocratem*, *naturam ſemper, ſi robuſta ſit, materiae viam moliri & invenire, etiamſi quam maxime craſſa ſit, & per exiles tranſitura meatus: quando per oſſa etiam abſceſſus fieri dicat.*

Sicut autem ab intra foras pus per calvariam, ita etiam contra facilius foris reſudat in interiora. Hac de re etiam videatur *Avicenna fen.* 14. *Lib.* 3. *tract.* 4. *Cap.* 5. ac *Jacobus de Carpo de ſignis commoti cerebri*, è quo *Marcell. Donatus de med. hiſt. mirab. Lib.* 5. *pag.* 200. teſtatur contingere aliquando in capitis vulneribus non dari liberum ſaniei tranſitum per ipſum vulnus, eamque eo caſu per poroſitates oſſis reſudare ad intra cranium, cujus rei teſtis eſt *Hippocrates Lib. de vuln. cap.* dum ſcribit vulnera in poſteriore cranii parte reperta minus eſſe letalia, quoniam os propter craſſitiem diuturniori tempore pus contrahit & ad cerebrum inferius tranſſudat.

Petrus Marchettus celeberrimus Chirurgus, poſteaque Chirurgiae Profeſſor *Paduae Obſ.* 12. *pag.* 24. ait duo vidiſſe ſe exempla vulnerum capitis, ac contuſionum abſque fiſſurâ, in quibus ſine terebratione emittebatur pus, quoniam id

per cranii poros, haud aliter, quam per cutem ſudor, exibat; quamvis uterque hic aeger, diutius dilatâ perforatione, poſtea deceſſerit.

Quare ille artem profitentes monet, ſi vulneratis medeantur, quorum ſymptomata arguunt internas partes etiam laeſas, ut in tempore trepanano utantur, dictante etiam *Hippocrate ſi quid movendum videtur, principio move.* Unde ſequitur, ſi terebrandum, initio terebra. *Joh. Baptiſta de Lamzweerde Append. obſervat. pag. mihi* 238. *Obſ.* 11. duo ſimilia vidit exempla, in quibus ſaniei pars quaedam per cranii poros tranſudare conſpiciebatur; huic autem evacuationi dum quidam nimium fiderent, ſerò trepani opera acceſſit: ſubjecta enim ſanies aliquando nimis copioſa, tardiorque ejus eſt exoneratio, unde tandem internae corrumpuntur partes. Et licet frequenter trepanum fracto fiſſove cranio utile ſit, idem tamen qnandoque, ſalvo etiam, atque integro cranio, adhibetur, praeſertim cum timor eſt, ne intus vaſa quaedam rupta ſint. Trepani enim ope non tantum ſanguini effuſo datur exitus, verum ita etiam inflammationi, putrefactioni, delirio, febribus, aliiſque letiferis accidentibus itur obviam, quamquam hoc agendi modo artis magiſtri ſperata non ſemper aſſequantur, optime id ipſum oſtendente *Tulpio Obſ. Lib.* 1. *Cap.* 1. *pag. mihi* 3. *&c.* fieri enim poteſt, ut materia, quae extra vaſa ſua fluxit, alio, quam quem ictus, caſuſve laeſit, contineatur

lo-

loco. Ex gr: ſi ſiniſtrum alicujus *os parietale* laedatur, ſanguis in adverſam partem repulſu quodam poteſt effundi, licet falce à ſe invicem ſeparentur bina haec oſſa. Item: Si ictus, lapſuſve frontem tangat, poſteriore capitis parte poteſt manifeſtari ſanguis, quod ſequenti probatum imus obſervatione.

Continetur etiam quandoque humor qui effluxit, inter binas membranas, vel etiam ſub piâ matre: uti is ipſe inter cerebri fiſſuram ſupra *corpus calloſum* in ventriculis aliquoties apparuit locatus, cujus poſterioris ego poſtea narrationem inſtituam.

Aliquando etiam incerta ſunt ſigna, quibus dignoſcatur, ubi lateat: quae efluxit, nec loco ſuo contenta materia, quamvis ea plerumque, ſi fractura, fiſſurave adſit ſub eadem reperiatur, & nonnunquam alibi ſimul, notante *Tulpio Obſ. Lib.* 1. *Cap.* 2. *pag. mihi* 4. Contingit enim ſaepius, (at non ſemper) ut vi illâ, quae fit loco plagae, vel ictus (quamvis nulla fiſſura, fracturave adſit) ſanguis extravaſatus ibidem reperiatur, qui exitum non inveniens, ac proinde ibidem tractu temporis putreſcens, pravorum ſaepe ſymptomatum, nec non mortis interdum cauſa eſt.

Verum quidem eſt, fieri aliquando, cum nec manifeſta apertura cranii reperitur, virium robore ſubjectam exonerari materiam, ſive id eo fiat modo, de quo ſuperiori obſervatione dictum, ſive per nares, aureſque, uti *Wepferus pag. mi-*

hi 223. *ac Bartholinus Centur.* 2. *hiſt.* 4. *pag. mihi* 215. pluresque teſtantur, vel, quia aliquando per collum ad pectus, ventremve defertur, atque illic abſceſſus cauſa eſt, quod *P. Marchettus Obſ. Med. Chirurg.* 15. *fol. mihi* 35. ſaepius ſe expertum ait, ac *Jobus Mekeranus Obſ. Cap.* 2. *pag. mihi* 28. *Paraeus Lib.* 10. *Cap.* 8. *Marcellus Donatus Lib.* 5. *Cap.* 4. *pag. mihi* 201. nec non *Roonhuſius part.* 2. *Lib.* 1. *obſ.* 3. *pag.* 190. indicant,

Qui vero viribus aegri, cum internae laeſionis deprehenduntur ſigna; ſolummodo fidere ſtatuit, deceptum ſe ſaepius, ſed ſero, dolebit.

OBSERVATIO VIII.

Unius, ejuſdemque caput vigeſies ſepties trepano terebratum.

PAulus Godefridus *foederati Belgii Procerum, dum viveret, Chirurgus ſupremus,* mihi retulit. *Illuſtriſſ. D. Philippi Naſſavii caput ab Henrico Chadborn Chirurgo Neomagenſi* vigeſies ſepties perforatum eſſe. In cujus rei fidem dictus *Godefridus* mihi veritatis teſtimonium ipſius *Ph. Naſſavii* Chirographo munitum donavit, quod etiamnum domi meae ſervatur, atque hujus eſt Argumenti.

Ego

Ego infraſcriptus atteſtor me ab Henrico Chadborn *Chirurgo* Neomagenſi, *poſtquam vigeſies ſepties mihi caput perforaſſet, recte fuiſſe ſanatum. Datum Weichemi* 12. *Auguſti Anni* 1664.

IN OBSERVATIONEM VIII.

PHilippus Hic *Naſſavius Weichemi* Dominus, pagi duabus horis *Neomago* diſtantis quondam inter Equites Praefecti munere fungens militaverat, eratque filius *Juſtini Naſſavii Gubernatoris olim Bredae*, quem *Guilielmus Primus Arauſionum Princeps* extra matrimonium genuerat. Ille equo exciderat obverſo in palum capite monſtrabantque ſymptomata haud dubie alicubi ſanguinem vaſis ſuis emiſſum eſſe, quare terebratio cranii certa fuit, quâ aliquoties fruſtra in oſſe frontis, atque alibi factâ, viſum fuit Trepanum etiam poſteriori capitis oſſi admovere, ſi forte repulſu vas quoddam ſanguiferum ibidem ruptum fuiſſet. Quod ita ſe habere compertum: ac poſt vigeſimam ſeptimam demum perforationem manifeſtavit ſe in Occipite ſanguis coagulatus. Dictus Dominus aliquando acum comatoriam argenteam per utramque perforati cranii partem tranſmittebat, videntibus id ipſum amicis, qui vulneris obligationi intereant. Ipſe tamen ſatis feliciter fuit ſanatus, valetudinemque,

ac ingenium conſervavit integrum, vixitque multos annos poſtea, ita etiam, ut vini hauſtum majorem, ſalvo mentis ſanae uſu, ferre poſſet.

Glandorpius ſpeculi Chirurgici Obſ. 3. fol. 46. Narrat *Adrianum Spigelium Profeſſorem Chirurgiae Paduae* aurigae cuidam medicinam feciſſe, cujus dextra capitis pars vulnerata, contuſumque, ac fiſſum fuiſſet cranium, cujuſque *os parietale* ipſe ſepties perforavit, ita ut magna cranii pars auferretur. Saepe etiam, ut magna depreſſio fragmenti cujuſdam oſſis capitis adeſt, variae requiruntur perforationes ad dicti oſſis extractionem, quale exemplum *Scultetus Armament. Chirurg. Obſ. 7. fol.* 198. deſcribit, in quo circum depreſſum os ſeptem factae fuêre terebrationes.

Saepe etiam illud ipſum neceſſarium eſt valde cum nempe ſuperioris tabulae parva, inferioris autem magna eſt fractura.

OBSERVATIO IX

Gravis lapſus capitis non ſine ipſius cerebri Laeſione.

MEnſe *Auguſto* an. 1671. ego cum hujus urbis Medico *Arnoldo Boſchio*, nec non Chirurgis *Petro le François*, *Paulo Terhærio*, ac *Nicolao Winter-kamp* arceſ-

ſi-

ſitus fui à *Joh. la Court* 17. annorum juvene, cujus Pater *Belgii Procerum* miniſter erat, qui Juvenis è tecto D. *Sixti* Curiae *Hollandiae* Senatorum à ſecretis ceciderat, dum erigendo camino cum aliis operabatur, pluſquam octoginta pedum altitudine ſupra terram educto. Cadentis bracca alicubi affixa haeſit, ruiturumque velut mitius labi voluit, quamquam paulo poſt verſo in terram capite praeceps miſerrime decideret. Ipſe aliquamdiu animi deliquium paſſus domum delatus eſt: ac continuo ipſi vena ſecta fuit, unde parum ad ſe rediit. Capite à Chirurgis ubique tentato magna ſeſe in ſiniſtro *oſſe parietali* manifeſtavit fiſſura à ſuturâ *Coronali* ad os frontis procurrens, ſeque ad illius oſſis prominentiam uſque extendens ſupra oculum ſiniſtrum, ubi fractura ſatis magna reperta fuit, per quam cerebri ſubſtantiae pars effluebat; atque laeva pars cranii tota quanta cute, nec non pericranio deſtituta erat eo ſpatio, quod adulti hominis vix tegeret palma. Omiſſa hic fuit terebratio, utpote vix neceſſaria,

 ſat

ſat latè hiantibus ad effuſi ſanguinis evacuationem cranii rupturis.

Quod vero in hoc patiente mirandum duco, dicam: vulnere nempe quotidie inſpecto, obligatoque, cum continuâ puris bene cocti ejectione, atque etiam partis cerebri amiſſione, ipſe ad ſeptimum decimum uſque diem nullâ laboravit febri, quo etiam tempore dentes paſſim ſine dolore ſatis arcte comprimere potuit; poſt illud autem linguâ ſubito obmuteſcente, vita intra biduum miſero é corpore receſſit.

IN OBSERVATIONEM IX.

PRaeclarè *Hippocratès Aphoriſmo primo vitam brevem, artem longam, occaſionem praecipitem, experimentum periculoſum, judicium* autem eſſe *difficile* dixit. Quae poſteriora verba in vulneribus capitis praecipue conſideranda exiſtimo. Nullibi enim magis Medici, Chirurgique falluntur errantque. Ipſe ne nos uſus docet plurima capitis vulnera primo intuitu minime viſa gravia poſtea deflendas malorum extitiſſe cauſas? Anne etiam letalia viſa fuêre, quae nullius prope momenti eſſe tempus oſtendit? Idem *Lib.* 7. *Aphor.* 58 *quibus*, inquit, *occaſione*

ne aliquâ cerebrum fuerit vehementer concuſſum mutos protinus fieri eſt neceſſe. Eadem prope alibi in ejus ſcriptis reperiuntur, ut *Lib. De morbis, Cui*, inquit, *Cerebrum concutitur, doletve, is ſtatim obmuteſcat, nec videat, audiatve, neceſſe eſt.* Et in *Coacis* §. 499. addit: *Cerebri concuſſionem lapſu poſſe fieri, eos autem, quibus ejuſmodi concuſſio accidit, utplurimum mori.* Verum enim vero *Hippocratem* praedictis locis non de quavis cerebri concuſſione ita ſtatuere, ſed de inſolito tantum, vehementique putandum eſt, atque eâ, cui gravior quidam caſus, ictuſve dedit cauſam, quâque patientes veluti *Apoplectici* abſque ſenſu, motuque ferme conſpiciuntur. Quando enim tam gravis non eſt cerebri concuſſio, nec mutos, nec *paralyticos* illico efficit, ſed lente, ac poſt aliquot plerumque dies, uti ei contigit, de quo *R. Dodonaeus Cap.* 1. *Obſ. med.* 1. *fol.* 1. narrat, nec non illi, de quo modo citatus *Hippocrates* memorat, quique à *Macedone* quodam ictu lapidis in caput injecti vulneratus humi procubuit, ac tertio demum die obmutuit, quique non ſine multo angore febriculâque, nec non ſurditate & delirio tandem deceſſit.

Hujus ratio haec dari poteſt, quod ſanguis initio extra vaſa effundi incipiens non ſtatim ad eam quantitatem effluxerit, quae tot ſymptomata producere poſſit. *Valleriola Obſ. Med. Lib.* 5. *Obſ.* 9. *fol. mihi* 348. memorat de ſutore *Ave-*

nione agente in capite gravi vulnere percuſſo cum cranii fracturâ ad duram uſque meningem pertingente reſolutione ſimul, & convulſione poſt ſeptimum diem correpto, quem linguae uſus deſtituerit quique eodem in ſtatu totos ſeptem dies permanſerit. Curatum autem poſtea hunc fuiſſe magno labore, & nullâ relictâ labe integrae tandem reſtitutum valetudini narrat. Obſervandum autem exiſtimo huic homini (licet valde vulneratum eſſet ejus caput, cerebrumque vulneris inflictione haud dubie concuſſum) initio cerebrum non ita fuiſſe laeſum, ut vocis defectui cauſam daret, quamprimum vero ad ipſum cerebrum malum perveniſſet, tum demum vulneratum obmutuiſſe, nempe poſt ſeptimum diem, cum ipſe pariter delirare, *paralyſique*, quam & *ſpaſmus* comitabatur, invadi inciperet, propter tenſionem proculdubio, inflammationemque durae matris cerebrum obtegentis, quae praedicta peperit *ſymptomata* cerebri laeſionem per conſenſum indicantia. Quale exemplum *Marcellus Donatus adducit Lib. 5. de Hiſt. mirab. pag. mihi 557. excerptum ex Appendice praedicti Valleriolae ad loca communia.*

Hunc autem patientem, de quo modo narravimus, non voce tantum, ſed & viſu, audituque privatum, ac veluti *Apoplecticum* aliquamdiu fuiſſe ſupra ex obſervatione liquet. Quoniam vero illi, quamprimum fieri potuit, vena ſcindebatur, ut affluxus ſanguinis ad laeſam

par-

partem ſiſteretur, & quia praeterea, quae extra vaſa ſua effluxerat, materia per fracturam aliquo modo exonerabatur, non uſque mirum cuiquam ſit, ſi paululum ad ſe redierit, licet propter vulneris magnitudinem gravitatemque mortem non effugerit.

Nec ſane quiſquam miretur ipſum poſt dictum caſum ſemper dentes potuiſſe comprimere. Ad notitiam enim fracturae cranii, non ſemper inquirendum num patiens dentes arcte conjungere, vel ſine aliquo malo ferrum mordere, vel etiam lapillos morſu frangere queat, quoniam ejuſmodi experimentum non uſque adeo certum eſt, ut & ſentit *Paraeus Lib. 9. Cap. 2. pag. mihi 199. aph. 6.* quamquam *Hippocrates Coacis Lib. 3. Tract. 2.* Hunc inquirendi modum admittat. Hic enim modus tum maxime uſu venit, cum oſſis cujuſdam depreſſio facta eſt, quod cerebri membranas ſtimulare, ideoque gravem dolorem ciere valet.

Ad eorum quae modo dixi, fidem facit exemplum ſequens, quod *Scultetus Armament. Chirurg. Obſ. 19. pag. 217.* de imperatorii exercitus milite quodam narrat 27. annos nato, cujus occipite gladio laeſo, non tantum cranium, ſed & membranae, ipſumque cerebrum vulneratum erat nono *Auguſti* die An. 1638. quamvis hoc vulnus artis quidam ignarus tanquam levius ſanare geſtiebat uſque ad ultimum *Januarii* An. 1639. quo in *Noſocomium* delatus eſt vulneratus: ad

quem

quem dictus *Scultetus* cum aliis arceſſitus, poſt debitam inquiſitionem ſpecillo factam, ita laeſum reperit cerebrum, ut magna inde ſaniei copia proflueret. Die 17. *Februarii* in dextro latere ſtuporem ſenſit, ac vegeſimo idem repertum eſt *paralyticum*. Die 22. ejuſdem menſis vocis demum uſu privabatur patiens, dein lethargo corripiebatur, dextrumque brachium epilepticis convulſionibus huc illuc commovebatur, ita ut 23. *Februarii* (poſtquam jam ſex amplius menſes poſt inflictum vulnus vixiſſet) decederet; illud autem hic animadvertendum eſt, quod is, non obſtante tam gravi capitis vulnere, non avellanas tantum nuces, ſed & juglandes imo etiam ceraſorum pomorumque *Perſicorum* lapillos dentium morſu fregerit, quin & munere ſuo militari functus, nec unquam de cephalalgiâ fuerit conqueſtus. Magis autem certe mirandum eſt, ipſum tam graviter laeſum nullâ laboraſſe febri, ipſo etiam *Hippocrate* dictante *Lib.* 6. *Aph.* 50. *Quibus diviſum eſt cerebrum, his febrem ſupervenire neceſſe eſſe.* Quae verba idem repetit *Lib.* 1. *de morbis. Coac.* autem *Lib.* 3. *Tract.* 2. *Aphor.* 3. *plerumque febrem eos invadere* tradit. Defectus febris forſitan cauſa fuit exoneratio effluentis puris (quae febris plerumque alias eſt cauſa) per dictam fracturam, hiatumque ab initio uſque facta: fuitque hic patiens nimiâ forte hujus humoris copiâ ortâ ab aliquo errore, neglectuve, vel etiam externâ aliâ causâ ſubito oppreſſus: Qua-

Qualem errorem dictus *Scultetus* eum edendo ſaepius commiſiſſe memorat. Quin & naturale ejus robur fortaſſis, bonumque temperamentum, validum, minimeque antea morboſum corpus, aliaeque circumſtantiae à febre, aliiſque ſymptomatibus tam diu defendêre

Sic quoque *Berengarius de fractura Cranii Cap.* 4. *fol.* 3. *& Cap.* 13. *fol.* 84., *&c.* ſe vidiſſe ait vulnera non membranarum tantum, ſed & ipſius cerebri, quibus nec febris, nec aliud quoddam ſymptoma ſeſe junxerit.

Praedictus etiam *Valleriola Obſ. Med. Lib.* 4. *pag. mihi* 300. teſtatur *Claudii Allobrogis* caput gladio ita fuiſſe percuſſum, ut illud totum quantum ab unâ ad aliam partem ad ſuturam *Lambdoiden* uſque diſſecaretur; nec hic unquam, ut ſcribit, febri laboravit, ullumve eorum pertulit ſymptomatum, quae ita vulneratis plerumque pervenire ſolent.

Nicol. Fontanus Reſponſ. & Curat. Medicin. Lib. 1. *pag. mihi* 13. Militis cujuſdam mentionem facit, cujus ipſa cerebri ſubſtantia haſta caeſa fuerit, quique poſtquam cicatrice vulnus obductum, multaque oſſis fragmenta ex eo ſublata eſſent, ſex amplius hebdomadas continuas ſano ſatis corpore aliis aegris miniſtraverit. Is cum poſt membrorum contractionem octavâ moreretur hebdomade, dictus ſcriptor in cauſam tam inopinae mortis inquirendi avidus fuit, reperitque partem cerebri jam putrefactam, cor-

ruptamque, ac viſu mirabilem, imo penitus conſumptam, atque in putrilaginem mutatam. Hunc tamen idem *Fontanus* nunquam febri laborâſſe, mutumve fuiſſe memorat.

OBSERVATIO X.

Abſceſſus intus in ipſo capite.

I. V: B: ultra 60 annos natus, corpulentuſque jam aliquamdiu pulvere ſternutatorio uſus fuerat, unde paulatim veluti quoddam pondus in anteriori capitis parte animadverterat, quod tandem abſceſſus in cerebro ſequebatur; quandoquidem ille quodam tempore copiam bene magnam tam viridis, quam flavae, ſed putentis puris dextrâ exonerabat aure: quod ipſum illi initio quoddam levamen afferre viſum; ita ut liberatum ſeſe à diuturnâ illâ cerebri obſtructione (ita enim vocitabat) jam ſibi firmiter perſuaderet. Verum paulo poſt mentis uſus deficere, nervique contrahi coepêre, ita ut ipſe intra biduum fere poſt ruptum abſceſſum moreretur.

IN

IN OBSERVATIONEM X.

ABuſus pulveris ſternutatorii nunc temporis maximus eſt, eoque multi in tam perverſam trahuntur conſuetudinem, ut ne minimo quidem temporis intervallo eo uti deſinant: quamquam fatendum ſit alioquin hunc pulverem debito modo, ac tempore ſumptum, cum nimio ſcilicet humore gravatur cerebrum, non inutilem eſſe, verum tum eorum corpora antea bonis remediis praeparata ſint, oportet, aliter continue corporis humores ſuperflui exonerantur per caput, iidemque è toto corpore ad optimam, nobiliſſimamque ejus partem vergunt, quibus emittendis non ſolum longe vilior, ſed & multo aptior nobis via conceſſa eſt. Praecipue autem nocet ille pulvis ſternutatorius, cum *Helleborus Albus* ei miſcetur, cujus rei *Theod. Kerkringius Obſ. Anat. Cap 2. pag. mihi* 3. flebile memorat exemplum cujuſdam ruſtici, quem inter vectores navis Harlemo Amſtelodamum vehebat, quique circumforanei cujuſdam perſuaſu ejuſmodi pulveris periculum faciebat, quo tam vehementer ſternutare primum, deinde & tantum emittere ſanguinis per naſum coepit, ut tanquam mortuus humi procumberet, ac portatus *Amſtelodamum* aliquamdiu ibi remanere neceſſe habuerit.

Thiermairius Lib. 2. Cap. 9. fol. 133. ſe expertum

tum ait quendam potui valde deditum, crebris ſternutationibus valde commotis capitis humoribus, atque ipſo vehementer concuſſo cerebro, depreſſo, in *Apoplexiam* incidiſſe.

Simon Pauli Tract. de abuſu herbarum Tabaci, ac Thè periculoſum eſſe ſcribit aſſueſcere minutatim contriti tabaci uſui, quoniam ſaepe patuit eos qui eodem abundanter uſi ſunt, odoris privatos fuiſſe dono, ſive dictae herbae pulvis, odoratus inſtrumento diſtinguendi ademerit vim, oſſis *cribroſi* foraminulis paulatim occluſis, variis odorum generibus ad cerebrum penetraturis viam obſtruxerit.

Plurimos idem fuiſſe tradit, qui nimio ejuſdem pulveris uſu caeci evaſerint, quia viſcoſus humor in viſum incidens, nervorum opticorum obſtructionem effecerat. De aliis itidem narrat, quibus vehementioribus ſternutationibus venae in capite apertae, & diſruptae fuerint.

Th. Bartholinus Actorum tom. 2. *pag. mihi* 166. De puellâ quadam narrat, cui poſtquam ſuccum rad. *Betae* naribus attraxiſſet, illicò non ſine maximo, ac intolerabili fere dolore, caput ita tumuit, ut altero tanto majus videretur, quam quidem naturaliter eſſet. *G. Fabrit. Hild. Centur.* 1. *Obſ.* 24. *pag. mihi* 26. de puero quatuordecim annos nato memorat, qui, phlegmatici habitus cum eſſet, ſponſione cum ſocio factâ, centies ſe exiguo temporis intervallo ſternutaturum promiſerat, quod cum crebris narium

rium titillationibus, ſtimulationibuſque jam pene perfeciſſet, magna mox illi *cephalalgia*, viſuſque imbecillitas ſupervenit, quem poſtridie totum abſque oculorum inflammatione, febrive (erant enim *Optici Nervi* obſtructi) amiſit. Poſtquam autem illi corpus idoneis remediis purgatum, ſetaceumque ejus cervici, nec non cucurbitulae hnmeris admotae fuiſſent, inter paucos dies viſum recuperavit.

Zodiaci Medici Gallici, *Anni* 1. *Obſ.* 2. *fol.* 44. legimus quandam *Matronam*, quam jam per annos octo *Cephalaea* infeſtaverat, levaminis ergo ſternutatorio uſam fuiſſe, quod multis ſternutationibus effecerit, ut *diaphragma* ita ventriculum premeret, ut ipſe depreſſus ita pendere pergeret.

OBSERVATIO XI.

Abſceſſus in cerebri Ventriculis.

Cum fabri cujuſdam ferrarii famulus, cui nomen *Martino*, equo caudam amputaſſet, jamque, ut reliquam partem ignito ferro ureret, intentus eſſet, equus ſepto clauſus calce ſupra trabem, quam transverſam vocant, elevatâ frontem paulo ſupra ſupercilium percuſſit ita, ut ibidem cranii fractura reperiretur,

ſalvâ tamen ſecundâ tabulâ, quoniam cranium eo loco inſigni cavitate praeditum eſt. Continuo illi ſyncope ſupervenit, multumque ſanguinis naribus emiſit, & quoniam abundabat, hujus illi non parum adimi juſſi, poſtea valde ſomniculoſus, parumque mentis compos evaſit, quandoque etiam ligamina, & faſcias diſſolvebat, ac ſurgebat è lecto, ſeque veſtiebat. Quarto tandem die febri ſuperveniente, ipſe quinto obiit. Aperto capite, repertus in cerebri ventriculis Abceſſus.

IN OBSERVATIONEM XI.

EX proximis duabus obſervationibus patet Abſceſſus in capite tam internis, quam externis cauſis naſci; cujus rei Chirurgiae Scriptores minimam paſſim, & non niſi pro parte, mentionem fecêre: quamquam ego hac de re nullibi reperiam plura, quam apud *Botium de affectibus omiſſis Cap.* 1. 2. *&* 3. Hi abſceſſus ſeſe manifeſtant vel ſupra cerebri membranas, uti *Laz. Riverius Obſ. a P. Pachequo communicatis Obſ.* 38. *pag. mihi* 30. teſtatur, de tribus abſceſſibus in diverſis ſubjectis ſeſe manifeſtantibus omnibus tamen (ſi ſatis recte animad-

ver-

vertantur circumſtantiae) inter cranium, duramque matrem ortis; Vel iidem etiam inter utramque cerebri membranam proveniunt, uti ipſe ante ſex annos ſatis aperte ſum expertus in *Theodoro Drebus caupone, cujus* aedibus *Lieſveldicae impreſſionis Bibliorum ſignum affixum erat*, hic Hagae commorante, ut & paulo ante in cujuſdam famulo, utroque vulneribus, altero quinto, altero undecimo die extincto.

Iidem etiam reperiuntur in ſinubus durae matris tam in anteriori, ſuperiorive, qui totum cerebri corpus ſub ſagittali ſuturâ magnâ, latâque aperturâ uſque ad corpus calloſum in duas partes diſtinguit, quam in poſteriore, quo in occipite cerebrum a cerebello ſeparatur, de quibus dictus *Botius de aff. omiſſis Cap.* 1. *pag.* 1. latius. Aliquando iidem abſceſſus in cerebri ventriculis reperiuntur, ut proximâ obſervatione monſtratum. Denique & in ipſâ cerebri ſubſtantia, cujus rei idem *Botius Cap.* 3. *pag.* 13. adfert exemplum, nec non *Bartholinus Centur.* 2. *Hiſt.* 34. *pag. mihi* 205. *Dodonaeus Obſ. Cap.* 7. *pag. mihi* 18. *& Cap.* 2. *fol. mihi* 5. *Tulpius Obſ. Lib.* 4. *Cap.* 1. *pag. mihi* 292. *Blaſius Obſ.* 17. *part.* 1. *pag. mihi* 29.

Id ipſum etiam confirmat *Hippocrates Aph.* 50. *Lib.* 7. *& Coacis praenot. ſect.* 2. *pag. mihi* 48. ubi ita ſcribit: *quibus cerebrum ſideratum eſt, intra tres dies intereunt: ſi vero hos ſuperaverint, ſani fiunt.*

Nonnulli dictorum Abſceſſuum, tradente *Botio*, membranâ circumvolvuntur, alii haud item; membranâ autem involutum, *Vomicam* appellat *Cap*. 2. & 3. qualis vomicae ille ibidem duo profert exempla: priorem abſceſſum, qui inter cranium, ac duram matrem erat, *Vomicam Hypocraniam* dicit. Alterum, quoniam in cerebri ſubſtantia latebat, *Vomicam Cerebri* appellat. *Wepferus Obſ. Anatom. pag. mihi* 398. narrat de quadam, quae ovum gallinaceum magnitudine referebat, ac veluti tunicâ pennae columbinae craſſitie pari induebatur, dextroque in cerebri ventriculo latebat.

Borellus Hiſt., & *Obſerv. Rarior. med. Phyſ. Cent*. I. *Obſ*. 73. *pag. mihi* 72. teſtatur alicui ſe medicinam feciſſe, qui poſt gravem *Cephalalgiam*, cui pellendae omnia nequicquam adhibita erant, ſubito fuerit ſanatus poſt ruptum *apoſtema* cerebri, puriſque per os, nares, aures, oculoſque emiſſionem.

Hunc liberationis modum confirmat *Hippocratis Aphoriſmus* 10. *ſect*. 6. *Cap. dolenti*, & *vehementer laboranti pus, vel aqua, vel ſanguis per nares, aut os, aut aures effluens morbum ſolvit.*

OBSER-

OBSERVATIO XII.

Lapillus in Glandulâ pineali, ac vaſis ſpermaticis repertus.

CUm cadaver cujuſdam mulieris ante annos aliquot hic Hagae in *Theatro Anatomico* à Fratre meo *Joh. Stalpartio vander Wiel* Medico aperiretur, vidi in *Glandulâ pineali* lapillum magnitudine grani Cannabini. Alii etiam in vaſis ſpermaticis viſebantur. Unde merito quis concluſerit dictam Glandulam non eſſe Animae ſedem, nec praecipuas ejus operationes (quod multi ſtatuêre) ab eâdem provenire. Quoniam etiam eadem haec glans in multis animalibus, quibus nec imaginatio, nec memoria, nec excellentes Animae operationes eſſe videntur, ſatis magna reperitur.

IN OBSERVATIONEM XII.

R*Egnerus de Graef epiſtolâ ad G. Joachim: Elſnerum* (quae extat *Miſcell. curioſ. Med. Phyſ. Anni* 1. *Obſ.* 127. *pag. mihi* 285) reperiſſe ſe ait in Glandulâ Pineali plurimas arenulas

aſperas, quarum nonnullae ob magnitudinem calculi nomen merebantur. Quod & *Bartholino Act. tom. 2. pag.* 34. accidit.

Jobus Mekeranus Cap. 55. *pag.* 336. duos fere rotundos lapillos in dictâ Glandulâ ſe reperiſſe narrat.

Juſtus Schraderus Obſ. Anat. Med. Dec. 1. *Obſ.* 3. *pag.* 186. expertum ſe refert dictam glandem quandoque fuiſſe ejuſmodi rudiori materia plenam. Ipſemet vidi nuper inter rariora Clariſſ. Viri *D. Anth. Nuck*, Anatomiam hic Hagae, cum laude publicè profitentis 14. inaequales lapillos, quos ſe Lugduni Batav. è Glandulâ pineali cujuſdam cadaveris extraxiſſet, ac omnibus oſtendi ajebat.

In plurimis humani corporis partibus lapillos produci poſſe quotidianus uſus docet, multorumque teſtantur ſcriptorum id ipſum expertorum monumenta.

A multis eorum iidem in capite reperti memorantur. Ita *Schenkius in Lithogeneſia Cap.* 1. *fol.* 1. *&c. Dominic. Panarolus pentec.* 5. *Obſ.* 14. *p.* 150, *Iſaacuſque Cattierius Obſ.* 15. *p.* 45. id ipſum de lapillo ſub dura matre nato, eique adhaerente, oſtendunt.

Kentmannus de Lapid. in corpore inventis, refert de lapide in cerebro reperto, mori figuram, magnitudinemque habente.

Cornel. Gemma Lib. 2. *Coſm. Cap.* 6. de paulo minore narrat. Ejuſmodi lapillorum exempla re-

reperies plura apud *Braeſſavolum comm. ad Aph. 26. Lib. 3. Hippocratis. Thom. a Veiga, Holler. ſchol. Cap. 48. pag. 508.*

Kerkringius Obſ. 35. pag. 77. Lapillum avellanae nuci magnitudine parem in dextro invenit cerebri ventriculo.

De calculo in cerebro ad falcis dextram partem invento, monent *miſcell. Med. Phyſ. curioſ. German. decur. 2. An. 1. Obſ. 131. fol. 332. Guilh. Fabrit. Hildanus Centur. 1. Obſ. 11.* in aperto capite filii *D. Bernhardi ab Hazveld* Lapidem è gypſeâ materiâ concretum, & membranâ incluſum in poſteriore capitis parte, inter duram, & piam matrem, invenit fortiter adhaerentem.

Th. Bartholinus Hiſt. Anatom. 33. Centur. 1. p. mihi 48. Nobilem quandam virginem per naſum varios calculos emiſiſſet memorat.

Georg. Horſtius Lib. 4. Obſ. 47. mentionem facit lapidis parvae caſtaneae magnitudine paris, qui poſt *cephalaeam* pone naſum per palatum ejiciebatur.

Nonnulli quandoque calculi in ciliis inventi fuêre, ut *Aetius, Juliuſque Scaliger de ſubtilitate exercit:* 108. *ſect.* 34. *teſtantur. Zod. Med. Gall. An. 1. fol. 81.* fit mentio calculi, phaſeoli magnitudine in origine, atque in ipſâ nervorum opticorum ſubſtantiâ reperti, qui cephalalgiae, nec non caecitatis cauſa fuerat.

De calculis è cantho majori oculi virginis cujuſdam poſt diutinos dolores digito expreſſis le-

gantur. *Ephemerid. Gallic. An.* 1679. *menſ. Maji fol* 138.

Saepius etiam ſub linguâ reperiuntur teſtantibus *Gentili*, *Abenzoare*, *Th: a Veiga*, *Alex. Benedicto*, *H. Montuo*, *Cardano*, *Jouberto*, *Kentmanno*, *nec non Borello*, *&c.* De calculo ſub linguâ feliciter exciſo magnitudine nucis avellanae referunt *Ephemerides Germ. Decur.* 1. *An.* 3. *Obſ.* 1. *fol.* 1., *&c.*

N. Tulpius Obſ. Lib. 2. *cap.* 25. *pag.* 141. provenire eos vidit ex ipſâ lingnâ, ut & è colli glandulis.

At *Joh. Langius Lib.* 2. *Epiſtol. Medicin.*, *Kentmannuſque*, *&* *Avicenna* intus è colli tonſillis eos procedere viderunt. *Borellus Obſ.* 87. *centur.* 2. ex apoſtemate humeri.

Kerckringius Obſ. 27. *pag.* 65. eoſdem invenit ſupra arteriam Tracheam pendulos. *Schraderus* autem *Obſ.* 3. *Dec.* 1. *fol.* 186. eos reperit in glandulis ſupra aſperam arteriam poſitis.

Multi illos ex ipſo pulmone viderunt ejici ibidem natos, quod & poſtea *Obſ.* 28. demonſtraturus ſum. Saepiſſime itidem illi in ipſis tam hominum, quam brutorum cordibus apparuêre, teſtibus *Bartholino hiſt. Anatom: cent.* 6. *Obſ.* 93. *pag.* 365, *Zacut. Luſitano pr. admir. Lib.* 1. *Obſ.* 131. *pag.* 122. *Hollerio Cap.* 29. *de morb. internis*, *Lib.* 1. *in ſcholio*; *ut & in ſcholio Cap.* 59. *p.* 531, *Th. Eraſto in conſilium Scholzii num.* 103. Lapidum etiam variè figuratorum in ipſâ cordis

ſub-

ſubſtantiâ repertorum mentio fit *Zod. Med. Gallico an. 2. fol.* 122.

Modo adductus *Greg. Horſtius Obſ.* 47. *Lib.* 14. *pag.* 238. narrat prope valvulas dextrae cavitatis cordis lapillum fuiſſe repertum inſtar minoris, planioriſque caſtaneae, membranaceaeque valvularum praedictarum ſubſtantiae adhaerentem.

Alii in ramo arteriae aortae prope ſiniſtrum renem ſito delituêre, uti videre eſt apud *Tulpium Lib. 2. Obſ. Cap.* 25. *pag.* 141. Alii in fundo arteriae pulmonalis, ut apud *Corn. Gemmam*. De lapillo avellanae nuci ſimili initio arteriae pulmonalis affixo ſcribit *Rhodius cent.* 3. *Obſ.* 4. *pag.* 130.

Apparuêre etiam in Arteria Carotide, ut patet ex Epiſtolâ *R. de Graef* ad *Joach. Elſnerum* miſſâ *Ephemerid. German. An.* 1. *pag.* 285. In venâ thoracicâ apud *Tulpium Lib.* 4. *Obſ. Cap.* 21. *pag.* 328. In vena portae repertos narrat *Columbus*.

De lapide in ventriculo invento ſcribunt *Anth. Muſa Braſſavolus*, *Hollerius in ſcholiis Cap.* 48, *Gentilis Thom. a Veiga*, *Gilbertus Anglicus*, *Conr. Geſnerus*, *Corn. Gemma*, *Marcellus Donatus*; *Item in Miſcell. Curioſ. Med. Phyſ. Dec.* 1. *An.* 2. *Obſ.* 181. *pag.* 278, *& decur.* 2. *An.* 1. *Obſ.* 32. *fol.* 67.

De ſimili itidem *G. Horſtius in Epiſt. medic. Lib.* 1. *ſect.* 9, nec non *Fabrit. Hild. centur.* 6. *Obſ.* 22. De lapide in hepate invento poſtea *Obſ.* 45. agam. Eoſdem etiam in veſicula fellis reperiri

minimè novum eſt; Saepius enim illud contingit. Rarius tamen eoſdem videas in meſenterio. Cujus tamen rei *Hollerius Cap.* 48. *pag.* 508. exemplum profert, ut & *Fernelius*, *Thom. a Veiga*, *Corn. Gemma*, nec non *Scholiographus ad Galeni Lib. de loc. affectis*, ubi latius.

Hoc anno 1686 *D. Profeſſor Anth. Nuck*, (cujus modò mentionem feci) in meſenterio cadaveris muliebris, me, aliiſque artis Medicae peritis praeſentibus, invenit lapillum, dicens ſe olim majorem illo in *Pancreate Aſellii* reperiſſe, quo è viſcere varios extractos fuiſſe, ſe praeſente, teſtatur *Cl. Wilhelmus ten Rhyne Schediaſm. de promontorio bonae ſpei fol.* 34.

Quandoque & in Inteſtinis cernuntur, uti videre eſt apud *Ludov: Duretum Cap.* 48. *Hollerii de morb. internis pag.* 517, ipſumque *Hollerium in Scholiis Cap.* 48. *p.* 508. Quibus adde *Rhazen Lib.* 10. *cent. Cap.* 2, *&c. Gentilem*, *Anth. Muſam Braſſavolum*, *Anth. Guainerium*, *Columbum*, *denique & Trincavellium* alioſque. *Matth. de Gradibus ad 9 Rhaſis Cap. 2. de Colic.* tres vidit duros admodum, oviſque gallinaceis magnitudine pares. Idem teſtantur *Franc. Pedemontanus. Anthon. Benivenius* de quodam ovo columbino ſimili loquitur; De aliis nuci juglandi paribus agunt *Fernelius Pathol. Lib. 6. Cap.* 4. Verum *Joh. Arculanus* ſe prope 50. vidiſſe à muliere per anum ejectos. Ultra mille lapillos nucleis meſpilorum, vel mali aurei non abſimiles

ex-

cretos fuiſſe per alvum, fidem nobis faciunt *Miſcell. curioſ. Med. Phyſ. German. decur. 2. An. 1. Obſ. 96. fol. 222.*

De lapidibus in Liene repertis agere video *Hollerium in ſchol. ad Cap. 48. Gabr. Fallopium, Turneiſerumque. De iis itidem narrant Laurentius Wolfſtrigelius Obſ. curioſ. Med. Phyſ. decur. 1. An. 2. Obſ. 89. p. 163, Veſalius Lib. Fabricae Hum. corp. 5. Cap. 9. Iſbr. de Diemerbroeck Anat. corporis humani fol.* 146.

In matrice repertos ajunt *Hippocrates 7. de morb. popul.* & *Lib. de humoribus*, Item *Galenus Lib. de humoribus*, *Aetius ſect. 6. Cap. 98. Hollerius in ſcholiis Cap. 48. Duretus in Cap. 48. Hollerii*, *Marcellus Donatus Hiſt. mirab. Med. Lib. 4. Cap. 30. fol. 522. Corn. Gemma*, *Joh. Wierus*, *ac Thom. a Veiga.* Ex utero prodiiſſe calculum 4. librarum, colore fuſco, & multis eminentiis praeditum meminit *Bartholinus centur. 4. Hiſt. 64.* De calculo 44, annos in utero geſtato refert *Hippocrates Lib. 5. epidem. parte* 12.

De abortu, qui 28. annos in utero delituerat, ibique in lapidem verſus erat, refert *Alboïſius.*

De matrice ne lapidi quidem duritie cedente narrant *Schenkius Lithogeneſiae Cap. 16. pag. 61. Marcellus Donatus Lib. 7. Cap. pag. 663. miſcell. curioſ. Med. Phyſ. decur. 1. Anni 2. pag.* 118.

De lapillis in teſticulis eorumque membranis inventis memorant *Paulus Aegineta*, *Conrad. Geſnerus*, *felix Platerus*, *ut & Schenkius litho-*

thogeneſiâ. Fab. Hild. autem centur. 6. Obſ. 57. de quodam narrat, qui per ſcrotum penetrârit, cujus etiam exemplum poſtea dabimus.

Cnoblochius Obſ. propriis Anno 1569. in dextro teſticulo decollati cujuſdam hominis lapillum ſub albidum lentis magnitudine ſe inveniſſe, eumque, quod rarior ſit, in hunc uſque diem aſſervare ſcribit. De alio inter teſticulum, & membranam intimam reperto lege *Zod. Med. Gall. An. 2. fol.* 122. Gubernator *Promontorii bonae ſpei*, vir probatiſſimae fidei, ut ait modo adductus *W. ten Rhyne eodem* ſchediaſmate, calculum è medietate virilis teſticuli exſectum, & propter adamantinam pelluciditatem annulo inſertum, ſe poſſediſſe, aſt eum ſuperſtitioſo, & ingentem de eo amuleti vim ventilanti, nigritarum Regi donâſſe ait.

Borellus centur. 1. *Obſ.* 4. *pag.* 8. mentionem facit lapidis ex ulcerato crure provenientis, quale exemplum poſtea Obſervat. 92. dabo.

De ſimili etiam teſtatur *Galenus Lib.* 2. *de tumoribus, &* 2. *ad Glauconem*, nec non *Arculanus Comment. ad Cap.* 69. *Avicen. G. Fallopius Joh. Kentmannus, Trincavellius, Paraeus L.* 24. *Cap.* 19. *de monſtris, & prodigiis*: Item operum ſuorum Lib. 6. Cap. 19. *de Tumoribus*, his adde *Marcellum Donatum Cap.* 30. *Lib.* 4. *p.* 526.

De lapidibus è medio Deltoideo muſculo exemptis teſtatur *D. de Blegnii Zod. Med. Gall. An.* 2. *fol.* 122.

Deni-

Denique & lapilli proveniunt ex ipſis juncturis, quod ſatis norunt illi, qui podagra laborant. De his autem vide *Schenkii Lithogeneſiae Cap.* 19. *Joh. Kentmannum*, *Anth. Muſam Braſſavolum*, *Cael. Rhodiginum*, *Zod. Med. Gall. decur.* 1. *An.* 1. *fol.* 99. alioſque.

Chirurgus *W. à. Bourgognie* nuper lapillorum numerum ingentem è genu cujuſdam faeminae infra patellam, paululum his urgentibus ſurſum preſſam, ſuſtulit, quorum ipſe aliquot vidi.

OBSERVATIO XIII.

Turunda è capite per naſum emiſſa

Retulit mihi *Henr. Holegeeſt*, Chirurgus Hagienſis arceſſitum ſe fuiſſe ad *Petrum Makaa* ceſpites Limoſos (Hollandiae illi paludibus eduntur, ac poſtquam ſolibus inaruêre, ligni praeſtant uſum) acceptâ mercede in emptorum ſolitum deportare aedes, in cujus oſſe frontis ipſe fracturam repererit enſis capuli ſummitate factam. In quod capitis vulnus cum quotidie varias turundulas filis, ne interiora peterent, alligatas demiſiſſet, contigit, ut harum una inſpira-

ſpiratu aëris intro gliſceret, ſive rupto filo, ſive alio modo. Illam tamen ipſam poſtea per naſum emiſit.

IN OBSERVATIONEM XIII.

MIrum equidem eſt, nec cuivis obvium, quo pacto turunda illa per os cribroſum tranſierit.

Magis tamen mirabitur, quiſquis viva animalia mediocris magnitudinis, nec non lapillos, aliaque dura corpora è capite per nares prodiiſſe intellexerit, quod probatae fidei ſcriptores non pauci teſtantur.

Petrus Paulus magnus ſcriptum reliquit Chirurgum An. 1572. Romae cuidam hirudinem applicâſſe, quae paulo poſt uſque ad tunicas cerebri penetraverit, hominemque interfecerit. Idem tradunt *Hercules Saxonia*, & *Zacut. Luſitanus.*

Benivenus Obſ. Cap. 100. *fol. mihi* 271. de verme narrat, palmam manus magnitudine referente, quem ejus amicus *Philippus* poſt vehementem cephalaeam dextrâ emiſerit nare, unde mox omnis dolor ceſſaverit.

Hollerius 1. *de intern. affect. Scholio Cap.* 54. *pag.* 561. puellulae mentionem facit, quae praedictae magnitudinis vermem emunctionibus ejecerit. Haud abſimilia habent *Fabritius Hildanus Obſ. Chirurg. cent.* 1. *Obſ.* 8. *pag. mihi* 19. & 381. *Obſ.* 5. *Ronſſeus epiſt. medicinal.* 10. *p.* 31.

Nicol:

Nicol. Tulp. Obſ. med. Lib. 4. *Cap.* 11. *fol.* 315. *Zacut. Luſitanus Lib.* 1. *admir. Prax. Obſ.* 7. *pag.* 2. *Zod. Med. Gall. an.* 1. *fol.* 73. *Alſar. à Cruce cent.* 3. *fol.* 193. *miſcell. Med. Phyſ. curioſ. Decur.* 1. *an.* 2. *Obſ.* 147. *p.* 231. *Kerkringii Obſ. Anatom. Cap.* 43. *fol.* 97. *Thom. Bartholinus cent.* 1. *Hiſt.* 64. *p.* 101. *Steph. Blankardus collect. Med. Phyſ. cent.* 1. *Cap.* 39. *pag.* 41. *Item cent.* 3. *Cap.* 74. *pag.* 272. *Idem etiam cent.* 2. *Cap.* 80. *pag.* 151. quendam dicit poſt biennem cephalaeam illico poſt ejectionem vermis cujuſdam è naſo fuiſſe ſanatum.

Proculdubio huic noſtro aegro, ut & aliis modo memoratis oſſis *Ethmoidei* foramina vi morbi vitiata fuerunt. Tunc enim ſunt patentiora, & facile dilatari poſſunt, quemadmodum etiam lue venereâ corrumpuntur.

Ita *Joh. Rhodius cent.* 1. *Obſ.* 88. de quodam refert, qui à difficili reſpiratione, os *Ethmoides* carioſum, ac copiosâ pituitâ viſcatum poſtridie cum ſputo ſanguinis excreverit, quod ſpongioſum à diuturna coryzâ in lue venereâ deſquammatum in pulmones delapſum erat.

Schneiderus Lib. de oſſe cribri formi experimentis nonnullis planum facit os cribri forme, os ſpongioſum, & cartilaginem ſummam narium, aut pulveris ſternutatorii uſu nimio, aut ulcere luis venereae aliquando vitiari, conficique in tantum, ut naribus injectus pulvis, aut liquor, recto tramite in cerebri membranam tunc temporis poſſit penetrare. Ver-

Vermes autem in cerebro generati poſſe fidem facere videtur *Avicenna* 1. *fen.* 3. *tran.* 2. *Cap.* 3. *de ſoda.* Apud *Foreſtum Lib.* 9. *de raris Cap. doloribus*, *Scholio Obſ.* 4. fit mentio vermis ſupra duram matrem velut Curculionis, cranio perforato, & aperto, inventi, quo ablato aeger diuturno capitis dolore, à quo antea maxime torquebatur, tot fruſtra adhibitis auxiliis, ſtatim liber evaſerit. Refert etiam *Fabrit. Hildanus* pus foetidiſſimum, & vermes ad duram matrem repertos fuiſſe: vide ſuper his etiam *H. Montui Anaſcevem* 4. *morborum Cap.* 19. Ut & *Hollerii Lib.* 1. *de morb. intern. fol.* 2. *Item ephemerid. Germ. Decur.* 2. *an.* 1. *Obſ.* 99. *fol.* 228, & *Decur.* 1. *an.* 2. *Obſ.* 57. *fol.* 93.

Verum equidem eſt vermes ex inteſtinis in ventriculum, hincque per fauces in os pervenire poſſe, quod ſi clauſum maneat, ipſos quandoque per palati cavum in nares pervenire conſtat, ac tandem per naſum exire, nec minus verum eſt, in ſtricturâ narium vermes gigni poſſe. Id enim peritiſſimus Anatomicus *D. Anthon. Nuck* exemplo quodam demonſtravit, cum mihi nuper vermem in ſpongioſo narium oſſe deliteſcentem oſtenderet, narraretque ſe quondam & alterum in canis cujuſdam nare reperiſſe.

At cum vehemens praeceſſit Cephalaea, eademque illico poſt ejuſmodi animalculorum ejectionem ceſſat, certiſſimum adeſt indicium ipſa è cerebro provenisſe.

Lapil-

Lapillorum per naſum emiſſorum poſt gravem cephalaeam, mentionem facit *Th. Bartholinus Cent.* 1. *fol.* 48. *Hiſt.* 33. Celeberrimus vir *D. Joh. Ludov. Hannemannus* literis notum mihi fecit, poſt immanem cephalaeam, & uſum pulveris ptarmici ruſticum ſternutationis niſu lapillum è naribus ejeciſſe, quo ejecto dolor fugerit. Plura ejuſmodi extant exempla ſcholio praecedenti ad Obſ. 12. Saepius etiam jam adductus *Zacut. Luſitanus Lib.* 1. *prax. Med. admir. Obſ.* 73. *fol.* 17. narrat de fabro quodam lignario qui pituitoſi, humidique erat temperamenti, ſaepiuſque ipſi non ſine queſtibus indicaverat, jam diu ſe quater, quinquieſve uno anno per naſum emiſſe turundam dimidiae palmae longitudine, quae craſſitiem calami ſcriptorii aequaret muco obſita, & concreta. Hanc autem excretionem per totum triduum vertigo, ingens cephalalgia, oculorum obtenebratio, oblivio omnium rerum, ſopor, & totius capitis gravamen praecedebant, poſt quod alacriter vivebat.

Ex hiſce igitur patet quam evidentiſſime, valentibus viribus miros interdum produci effectus. Quod ſuo etiam tempore teſtatus fuit *Hippocrat. Lib. de Lege, & decente ornatu. Arcano enim*, inquit *operandi modo miras ſanè, atque incredibiles natura quandoque res efficit.*

OBSERVATIO XIV.

De glandulâ parotide exulceratâ.

SIcuti glandulae, quae paſſim toto diſperſae corpore, ac in duo diviſae ſunt genera, cum naturali conditione, ac ſtatu ſunt, multa corporibus adferunt commoda; ita etiam, ſi quando ab eo ſtatu deturbantur, damni iiſdem plurimum, atque incommodi inferunt. Cujus ego rei hac Obſervatione exemplum dabo, quod mihi nuper in quadam nobili virgine videre contigit, cui, poſtquam aliquamdiu contabuiſſet veluti, ac cum morbis colluctata fuiſſet: tandem parotis dextra ulcere obſideri coeperat, quod tractu temporis in fiſtulam degenerabat, è quâ poſtea ſeroſus humor effluxit, ſed praecipue, cum cibum dentibus morderet. Quod incommodum illi jam diu adhaeſit.

IN

IN OBSERVATIONEM XIV.

G. *Fabritius Hildanus Cent.* 5. *Obſ.* 80. *fol.* 471. ſtudioſi cujuſdam meminit, cui aetatis anno duodecimo ejuſmodi ulceratio ſub aure dextra provenerat, quae itidem in fiſtulam vertebatur; narrat etiam, ut ille ſtudioſus, poſtquam per triennium necquicquam Chirurgorum imploraverat opem, à ſe cauſtico, quod interna labia, calloſitatemque exedebat, ſex hebdomadarum tempore ſatis feliciter fuerit ſanatus.

Galenus Lib. 1. *de compoſit. Medic. ſec. genera Cap.* 7. De adoleſcente 15. annorum refert cui poſt febrem, parotis glandula in tumorem ulceroſum degenerabat, quo curato fiſtula remanſit, quam cum poſt ſex menſes ipſe ſanaret, uſu emplaſtri catheretici, quod ibidem deſcribit, priſtinae juvenem reſtituit ſanitati: fiſtula parotidis malum eſt contumax, cujus percurationem haud polliceri voluit *Galenus*, quoniam immiſſo in fiſtulam ſuillo pilo (non ferreo, aut argenteo ne dolor excitetur) ut penitius fiſtulae obliquitatem indagaret, ad articuli commiſſuram accedere videbatur, oſſiſque corroſionem timens de ſalute aegri erat incertus, praeſertim quoniam ea parte apertio major fieri non poterat, ſi os fuiſſet labefactatum, & ſine hac ferro, aut cau-

ſticis medicamentis perfecta curatio non contingit iis, quibus oſſa intus ſunt corrupta.

Experimur etiam bubones diutius protractos facile in fiſtulas degenerare non ſolum curatu difficiles, ſed interdum periculoſas, docente *H. Fabrit. ab Aquapendente Lib.* 1. *de tumoribus Cap.* 13. *fol.* 42. *Zacut. Luſitano, medicor. princip. Hiſt. Lib.* 1. *Cap.* 72. *fol.* 104.

OBSERVATIO XV.

Multum aquae poſt caput gravius ictum ex aure emiſſum.

ANnae *Pauli* hîc Hagae habitantis os parietale ſiniſtrum ligneo cylindro (erat ille talis, quales Belgae ludentes erigunt novenos variâ lege globo ligneo dejiciendos) ita fuit ictum, ut animo pariter, & corpore deficeret, nec non vomeret, ſanguiniſque non ita multum aure ſiniſtrâ erumperet: Quare ego cum *Jacobo Senâ* Medico, *Arnoldoque de Wilde* Chirurgo, ad illam fui arceſſitus. Nos autem cutis quidem contuſionem, minime verò cranii fracturam reperimus. Poſtquam igitur illi vena ſecta, omniaque jam adhibita eſſent, quae ejuſmodi occa-

occaſio, & neceſſitas requirunt, paululum ea ad ſe rediit; verum per quatuor, aut quinque dies continuos non niſi aqueum, ſeroſumve humorem illâ aure emiſit tantâ copiâ, ut (noſtrâ quidem conjecturâ) quatuor cotylas implêſſet: plurima enim lintea quotidie dicto humore madefiebant. Illa tamen mulier, malo penitus ſublato, brevi convaluit.

IN OBSERVATIONEM XV.

Medicinae Doctor *Joël Langelottus, miſc. Med. Phyſicis curioſ. Germ. Decur.* 1. *An.*6. *Obſ.* 12. *pag. mihi* 22. de Principe quodam memorat, qui Romae è cochlidiô 14. pedes longo prolapſus ſiniſtro capitis latere in inferiores gradus tam valide impegerat, ut ſemianimis, abſque ſenſu, motu, & loquelâ totum ferme diem jacuerit, qui poſt venae ſectionem paululum reſtitutus viribus gravi coepit laborare cephalalgiâ, quae nunquam ceſſans illum ita fatigavit, ut nec noctu, nec interdiu quieſceret, quibuſvis medicaminibus fruſtra adhibitis. Quare terebrandum eſſe ejus caput cenſuêre Medici.

Omnibus ergo, quae requirit trepanum, paratis, Praefectus quidam adſtans aqueum è Principis aure ſiniſtrâ profluere humorem animadvertit: quamobrem dilata tunc quidem fuit per-

foratio; ac tantum quidem liquoris effluxit, ut octo libras appendere pondere ſuo valuiſſet. Ille autem Praefectus curioſus admodum quosvis Medicos interrogabat, unde tanta proveniſſet humoris copia; omnes autem tacuêre, nec quiſquam ſententiam dicere ſuſtinuit. Sed nec ipſe memini à quoquam monſtratam unquam fuiſſe viam, quâ tantum aquae ſe exoneraret. Dictus autem *Joël Langelottus*, ceſſantibus Medicis Italis ſententiam dicere, praecipuis Collegis *Academiae Naturae Curioſorum* in Germaniâ degentibus, quaeſtionis hujus ſolutionem faciendam tradit.

Caeſar Odonus Bononienſis Medicus narrabat, ac jurejurando confirmabat tanquam prodigium, ſe vidiſſe ex aure cujuſdam, febri, ſimulque acri cephalalgiâ laborantis, plurimum aquae purae, abundeque effluere.

De ſimili tenui, ac aqueo humore *Platerum Lib.3.Obſ.pag.mihi 735.* referre video, cum dicit tredecim annorum puellam jam diu plurimum emiſiſſe urinae, eâque ſubito ceſſante, tenuem quendam humorem ex aure dextrâ copioſè coepiſſe fluere, ita ut ſaepe unâ vice per dies aliquot continuos menſurae duae emanârint. Quare illi praeparari juſſit Medicus diuretica quaedam, inter quae etiam Therebinthina erat, quibus ſumptis ipſa ſaepius quater decies urinam emiſit; verum illa citò ſiſtebatur, atque iterum ex aure abunde profluere dictus humor coepit; ita ut

24. ho-

24. horarum ſpatio menſuras aliquot Auguſtanas aquae purae, cui omnis odor, guſtuſque deerat, ejecerit, quamvis illa alioquin bene ſe habens de nullo conquereretur impedimento. Cum verò poſtea, repellendi gratiâ, capiti applicarentur oxyrhodina, & lotiones fierent pedum, rurſumque Therebinthinam ſumpſiſſet, denuo urinam reddidit, primum magnâ copiâ, remittente aurium hoc fluxu, poſtmodum vero naturaliter, nec quicquam inde mali paſſa eſt.

Humorem hunc è cerebro proveniſſe non credit *Platerus Prax. tom. 3. de aquoſis excretionibus pag. mihi* 600. Quoniam enim nulla à cerebro pergit via praeter foramen, quod nervi auditorii tranſitui patet; deinde etiam, quia ille humor, licet antea in internam auris cavitatem eſſet infuſus, ex aure non efflueret, quin membranae tympani obeſſet, ſtatuit dictum fluxum in illâ puellâ hoc modo ſeſe non habuiſſe, quoniam nihil impedimenti inde auditus acceperat. Quapropter firma illi ſtat ſententia, humorem hunc è vaſis, quae in externo auris continentur meatu, prodiiſſe.

Ejuſdem ſententiae eſt *Melchior Sebiſius Ex-*
„ *ercitat. patholog. pag.* 156. Aliunde, inquit
„ quam à cerebro pituita illa, vel aqueus humor,
„ qui ex auribus effluit, promanat, cum ab eo
„ non aliâ viâ ad auditus cameram, quam per
„ foramen nervo auditorio paratum, exiſtat,
„ per quod ſi illa intraret, interiorem tantum

,, cameram ſubiret, atque ad exteriorem mea-
,, tum minimè penetraret, niſi tympanum per-
,, vaderet, quod tamen citra illius laeſionem, &
,, auditus defectum inde profectum, non face-
,, ret, ſed cum citra auditus abolitionem hic flu-
,, xus ex auribus contingat, atque ab externo au-
,, ris meatu prodeat, in eum pituitam hanc de-
,, ferri ſatis patet, quam externam ſedem, uti ſe-
,, rum exudans, madore ſuo humectare ſolet, ita
,, ſi aquoſus ille humor copioſè illic coacervatus
,, redundet è vaſis meatum hunc implicantibus
,, prodiens effluxum hunc illius efficit; quod
,, tamen rarius (cum longe convenientiores viae
,, ſeri expurgationi deſtinatae ſint) accidit. Ali-
,, quando tamen id fit, praeſertim in nimium
,, laxatis hiſce ductibus ſicut in aliis fluoribus,
,, verbi gratiâ uterinis, pituitoſam materiam è
,, vaſis copioſe egeri poſſe, ſaepe videmus. De
,, viis, inquit idem, per quas materia haec ad au-
,, res pervenit non admodum ſolliciti ſimus,
,, natura enim vias ſibi ſemper quaerit, & invenit
,, etiam, tametſi illae nobis ſint incognitae. To-
,, tum quippe corpus eſt *σύῤῥουν καὶ σύμπνουν* hoc
,, eſt *confluxile*, & *conſpirabile*.

His *Plateri*, nec non *Sebiſii* opinionibus (quantum quidem ad viam hujus humoris per externum auris meatum attinet) eò facilius accedo, quo magis recordor experientiâ aliquot annis proximis me didiciſſe, innumera humano in corpore reperiri vaſa lymphatica, tenellis ſuis

ramu-

ramulis vaſa ſanguifera, praeſertim vero venas, circumquaque ambientia, imo membranas totius corporis nihil aliud eſſe niſi contextum, & congeriem innumerorum vaſculorum cujuſcunque generis, muſci arborei inſtar ſe mutuo implicantium, quae de aqueo hoc humore participant, ita ut conſequenter membrana, quae externum auris meatum inveſtit humore hoc aqueo abundet, quare nobis neutiquam mirum ſit, ſi externâ quâdam vi commoto capite, & concuſſo cranio, vel internâ etiam aliâ cauſâ vaſculo hoc rupto, vel exeſo, idem praeter conſuetudinem extra vaſa ſua effundatur, ſive illi è cerebro ſive è toto corpore (quod modo demonſtravit *Platerus*) illuc fuerit propulſus.

Viae autem, per quas hic humor immediate effluit, ſunt glandulae auris, in membranâ meatum ejus externum inveſtiente ſitae, quarum ſingula tubulo (ut notavit *D. Verney de organo auditus fol.* 35.) donata eſt, qui ſeſe in meatum praedictum à cerumine exonerat, quantumvis enim glandulae aurium in ſtatu ſuo naturali ceruminis tantum ſeparationi deſtinatae ſint, nihil tamen prohibet, quo minus etiam cloacae quaſi ſint, per quas humores noxii expellantur.

Blaſius Appendice ad Veſlingii Syntag. Anatomicum, fol. mihi 478. aquoſas excretiones ſine ullas auditus laeſione per aurem factas è glandulis auris vitiatis, vel nimium laxatis, originem ducere arbitratur. Certiſſimum quippe eſt ex

 humi-

humido, impuroque cerebro, eique contiguis partibus, ſaniem ſaepenumero, vel etiam ſeroſum quendam humorem per aurem expelli, unde merito ſtatuas eundem non in ſolâ collectum fuiſſe aure. In infantibus hoc ipſum non ſemel pateſcit, quibus quandoque ſatis diu aures effluenti humore madent, quibuſque, quod etiam ad opinionem noſtram ſtabiliendam facit, ante illam exonerationem cerebrum fuit male affectum. Infantes etenim plerumque ſuperfluo cerebri humore abundant, quare etiam ſomniculoſi ſunt valde, plurimumque pituitoſae materiae ore, naribus, auribus ejiciunt.

Neque aliam ob cauſam *Hippocratem Aph.* 24. *ſect.* 3. aurium humiditates inter infantum morbos recenſuiſſe putem, quod nempe, obſtructâ iis viâ, nec alibi reperto exitu, gravia non ſemel accidentia, videlicet epilepſia, apoplexia, paralyſis, vertigo, &c. oriantur.

Galenus comm. ad hunc Aphoriſ. non etiam palati, & narium excrementa numero morborum comprehendit, quoniam ſecundum naturam per nares, atque palatum cerebri excrementum derivatur, quod iis etiam, qui aetate jam ſunt perfectâ, uſu venit; praeter naturam autem per aures derivatio fit.

Braſſavolus dictum *Hippocratis Aphoriſm.* exponens, eſt mihi, inquit, filia *Laura* nomine, è cujus aure ſiniſtrâ ſanies illicò poſt nativitatem fluere coepit, qui effluxus per multos

menſes continuos non ſine auris Foetore immani duravit, bene alioquin ſeſe habente illâ: ſiniſtrâ autem poſt aliquot menſes aure jam veluti ſiccatâ, dextra ſaniem emittere coepit ad ſeptimum decimum uſque menſem, poſt quod tempus, ceſſante fluxu, ipſa optimae fuit valetudinis.

Marcus Sanctus Barolitanus comment. ad Avicennam, cum, ait, *Daniel Juſtinianus* ſplendidae Venetiis homo familiae fiſtulam in aure dextrâ haberet, unde multum prodibat ſaniei, erant quidam, qui contra meam opinionem eandem tollere geſtirent; ipſe enim, quicquid hoc erat materiae, è cerebro deſcendere judicabam. Cum tamen, meâ quidem poſthabitâ admonitione, illi pergerent, alter paulò poſt occubuit, meaeque praedictionis evidenter patuit veritas: plurimum etenim ſaniei naribus ejus, auribuſque effluebat.

OBSERVATIO XVI.

Continuus alterius lateris motus convulſivus.

ANno 1643. vocatus fui ad puellam fuſci coloris, capillitii omnino nigri, ac temperamenti melancholici, decem undecimve annos natam, hic Hagae habitantem, cui brachium, nec non

non crus ſiniſtrum, nullo tamen dolore accedente, huc illuc valde commovebatur, fueratque in cauſa ingens quidam timor. Illa tamen puella, ſatis praeparato convenientibus remediis corpore, per me Caſtorii maxime uſu priori valetudini reſtituta eſt.

IN OBSERVATIONEM XVI.

Dictu difficile eſt, quanta, quamque horrenda, ac ſaepe ſanationem reſpuentia inſolitum pavorem ſubſequantur mala. Nihilominus tamen quotuſquiſque eſt, qui non quotidie videat quam gravia incommoda veluti per luſum, jocumque temerariae aetatis homines poſt incuſſum timorem ſibi invicem adferant, nec non ut alumnae, famulaeque (quanquam damnando plane more, & ſaepius, ſed ſerò dolendo) infantes, ut eos à pejore quadam abſterreant conſuetudine, ita quandoque tremefaciant, dum ipſos obſcuriore quodam includunt loco vel larvâ, ſimilibuſque nugis eos perſequuntur; unde fit, ut illos non leviter anxios non abſimilia ſolum infeſtent inſomnia, dum mira quaedam per noctem ſibi imaginantur, ſed interdum prae nimio pavore ſubitò occumbant.

Ejuſmodi autem lugenda exempla non tantum a ſcri-

a ſcriptoribus proferuntur plurima, ſed & haud pauciora longior uſus adfert.

Th. Bartholinus Hiſt. med. Cent. 6. Hiſt. 76. pag. mihi 386. de viduâ quâdam narrat, quae, cum ipſi tantùm nunciatum eſſet, cadaver peſte mortui transferri aedes ſuas, ſubitò deceſſerit: ut & de Nobili quodam, qui, conſcenſâ navi ſubitòque ortâ procellâ etiam extinctus fuerit. Ac *Cent.* 3. *Hiſt.* 41. de infante refert, qui terrore perculſus humi procumberet tanquam mortuus, quo incommodo ille per aliquot annos quandoque, ſed improviſò, laboraret.

G. Fabrit. Hildanus Obſ. Chirurg. Cent. 6. *Obſ.* 12. *pag.* 508. de matronâ quadam memorat, quae nuncio filii mortis accepto, prae maerore, ac tremore in Apoplexiam inciderit, unde poſtridie extincta fuerit. Alii cuipiam pavor letiferam nervorum attulit contractionem, ſcribente *Platero Obſ. Lib.* 1. *pag.* 33. Plura vide apud *Joh. Rhodium Obſ. Med. Cent.* 1. *Obſ.* 45. *pag.* 34.

Anthon. Benivenius medicinal. Obſ. Cap. 63. *fol. mihi* 227. narrat de infante, qui prae terrore non longe poſt obierit.

Henric. Smetius miſcell. Med. Lib. 10. *fol. mihi* 529. de puellulâ quadam memorat, cujus dextrum brachium poſt tremorem ſpaſmus inſederit, non abſque ſenſuum, mentiſque perturbatione.

Quod malum ipſi inopinanter, & ſubitò ſuperveniebat, nec horae unius quadrantem durabat, epileptica quandoque accedente convulſio-

ſione, cruriſve dextri huc illuc agitati concuſſione.

Quamvis autem, quod ultimâ Obſervatione retuli, incommodum timori imputandum eſſet, ejuſmodi tamen accidentia ſaepius naturali nervorum infirmitate oriuntur (quod non ita diu à me obſervatum eſt in Juniore quadam Dominâ) ſed & nimio fortioris vini hauſtu, quale exemplum refert *Rod. à Fonſeca conſultat. Med.* 38. *fol.* 135. de puero 12. annorum, ut & acri vapore, qualem ex utero aſcendiſſe, & hujuſmodi motus convulſivos excitâſſe refert *Fabrit. Hildanus Cent.* 6. *Obſ.* 26. *fol.* 527, ut & *G. Horſtius Lib.* 5. *Obſ.* 50. *fol.* 298, nec non iracundiâ, vermibus, qualem caſum idem ſcriptor *Lib.* 2. *de morbis Cap. fol.* 120. ex *Thonnero* refert: Acribus etiam oriuntur medicamentis, uti *Sennertus* ait *Lib.* 1. *part.* 2. *Cap.* 28. praeſertim autem externo frigore; quorum varia apud eundem *Horſtium Lib.* 8. *de morb. extern. part. Obſ.* 14. *fol.* 415, *Höechſtetterum Obſ. Med. Dec.* 4. *Caſu* 19. *fol.* 456, pluresque leguntur exempla.

Animadvertendum hîc etiam eſt hoc incommodum in eâ puellâ, quâ de obſervamus, non fuiſſe convulſionem, quoniam convulſio propriè dicta non niſi muſculorum verſus ſuum principium motus eſt, ita ut membrum extenſum maneat, atque immobile. In hoc enim à motu convulſivo differt convulſio, quod in illo huc illuc membra commoveantur, ac diverſimode

agi-

agitentur, in hac non item. Neque tamen id quicquid mali eſt tremor vocari poteſt. Licet enim membrum aliquod durante tremore variis modis viciſſim moveatur, motus tamen ille non omninò contra hominis moti fit voluntatem, teſte *Galeno Lib. 2. de ſymptomat. cauſis.* Nihil enim aliud eſt tremor, quam libera, malaque membrorum motui inſervientium agitatio, quâ illa continue, ac viciſſim veluti tolluntur, iterumque concidunt, qui malus motus ab infirmitate virium, & paucitate ſpirituum dependet, ût illud in vetulis, ebrioſis, reique venereae addictis nimium animadvertere licet, qui omnes membra ſua propter virium defectum nec movere, uti decet, nec extenſa loco ſuo continere valent, ita ut partes trementes duobus contrariis motibus ferantur, altero voluntario, uti jam dixi, atque ſpirituum animalium beneficio proveniente, altero minus voluntario, unde membrum pondere ſuo gravatum, iterum ſubſidit. Habet ſe res haec, ut in iis, qui pondus aliquod geſtant; ſi enim id leve ſit, & vires ei ferendo pares, nullus tremor fit, & muſculi ponderis inclinationi ſatis obſiſtunt. Si vero pondus ſit gravius, quam vires ferre queant, partes ſub onere tremunt. Malus autem ille puellae, quâ de agimus, motus, mixtum quoddam videtur fuiſſe malum, non tantum ex mollitie, ac imbecillitate nervoſarum partium, ſed & ex earum contractione ortum. Docuit enim experientia in nonnul-

nullis quandoque convulſionem cum paralyſi, vel Apoplexiâ fuiſſe conjunctam, fidem faciente *Bartholino hiſtor. Anatom. Centur. 6. Hiſtor. 3.* Non diſſimile quid *Galenus in Hipp. Lib. 1. Prorrhet. comm. 3. text. 26.* refert: Item *Petr. Salius Diverſus not. ad Altimarum Cap. 13,* nec non *Valeſcus de Taranta ſuo Philonio Cap. de Epilepſiâ.*

Haec dictarum partium mollities, debilitaſque ac contractio ex acri quodam proveniunt humore, vel potius è tenui, ſeroſoque, nec non acri liquore, qui illas partes non emollit tantum, verum etiam ſtimulat pariter, atque ita ad malum hunc, inordinatumque motum incitat. Quod & confirmat *Fel. Platerus Cap. 3. tr. 1. lin. 2, Thiermairius Lib. 2. fol. 160. Cap. 12, Dan. Sennertus Lib. 1. prax. Cap. 25. & 28. part. 2, Hoëchſtetterus Obſ. Med. decad. 4. fol. 460.*

OBSERVATIO XVII.

Cartilaginea gingivae excreſcentia.

IPſe jam ante annos 36. cum Chirurgo *Allerto Barringa* ad mulierem aliquam Hagam inter, ac Delphos habitantem fui vocatus, in cujus dentium molarium gingivâ tumor apparebat panem binis obolis vendi ſolitum magnitudine aequans

aequans, qui totum os ad alteram faciei partem trahebat, uti ſpaſmo cynico laborantibus contingit. Nos illico admonêre, uti tolli hunc pateretur tumorem, illa autem tum quidem minime conſentire. Cum vero eundem breviſſimo tempore ita augeſcere videret, ut non abſque maximo incommodo cibis veſceretur, ſtatim aſſenſit. Aeneo itaque tumorem cinximus filo, illoque magis, magiſque quotidie contracto, excreſcentia illa, dempto nutrimento, tandem decidit, quam cartilagineam eſſe mox comperimus. Quae deinde ad perfectam requirebantur Sanationem remedia mulieri applicuimus, ac favente Numine illa convaluit.

IN OBSERVATIONEM XVII.

GRaecis hujuſmodi tumor ἐπυλις dicitur, eoque nomine gingivae excreſcentiam circa dentes molares ſignificant, quae immanè quantum nonnunquam creſcit, ita ut loquela, & manducatio inde praepediantur, imo cancroſa aliquando evadat, quod eo caſu calor, dolorque, nec non alia accidentia ſatis indicant; tum tamen intactam illam praeſtat manere. Longe idcirco

melius eſt (ſcribente *Barbettio Anat. Pract. pag. mihi* 115.) ſi in tempore excreſcentia filo quodam à ſanandâ parte disjungatur, ne in cancrum forte vertatur.

Balduinus Ronſſeus Epiſtol. Med. 7. *pag.* 19. de ſimili cartilagineo tumore loquitur, quem mulier 54, vel plures annos nata ſuper ſiniſtrâ geſtabat maxillâ, qui provenerat è parvis glandulis, verrucis haud diſſimilibus, ac proceſſu temporis in mali Punici magnitudinem excreverat, longèque ex ore propendebat, ita ut dicta mulier non niſi potum, tenuioremque cibum, eumque non abſque ſummâ moleſtiâ, (quoniam ſingulis vicibus minimi digiti ope egebat) in os ingerere poſſet, quam excreſcentiam fruſtatim quatuor diſtinctis vicibus filum contractum ſuſtulit, faeminamque liberavit.

Paraeus Lib. 7. *Cap.* 4. *pag.* 71. ſe ejuſmodi excreſcentias vidiſſe ait tantas, ut magna ſui parte per ipſum os non abſque ingenti vultus deformitate expullularent, ſeque ait, ne redirent, prius eas filo abſcidiſſe, dein ferro candenti aduſſiſſe.

Nonnunquam etiam ſe vidiſſe narrat ejuſmodi carnem in cartilaginem, aliquando & in oſſeam ſubſtantiam longo tempore mutatam. De ſimili gingivae excreſcentiâ cartilagineâ (quanquam tanta non eſſet, quanta fuit illa, cujus in Obſervatione memini) mentionem facit *Blaſius Obſ.* 9. *Part.* 6. *pag.* 79, quae forcipe abſciſſa fuerit.

Joh.

Joh. Daniel Major miſcellan. Curioſ. Med. Phyſ. decur. 1. *An.* 2. *Obſ.* 55. *pag.* 379., nec non *Scultetus Obſ.* 82. *pag.* 301. ſinguli de diverſâ excreſcentiâ memorant, utraque tamen filo detractâ. Plura hujuſmodi adferunt *Marcellus Donatus Lib.* 5. *Cap.* 3. *de Hiſt. Med. mirab. nec non Platerus Obſ. fol.* 625.

Albucaſis Lib. 2. *Cap.* 28, ſi poſt ſanationem, inquit, hujuſmodi caro iterum creſcere incipiat, (uti ſaepius fit) illam abſcindas denuo, atque aduras poſtea, neque enim tum revertetur.

Zacut. Luſitanus pr. Med. Admir. Lib. 1. *Obſ.* 93. *pag. mihi* 22. de melancholicâ muliere refert, cui in gingivâ inferiori externâ caro excreverit dura, quae paulatim ſpatio unius anni tantâ aucta fuerit mole, ut ovi minoris magnitudinem aequaret, cum dolore ſummo, & gravi odore, nam ex ulcuſculo tumoris ſanies quaedam faetida promanabat, cum acrimoniâ conjuncta, cui tumori tollendo promptius nullum abſciſſione viſum fuit remedium, hanc tamen, quamprimum facta eſſet, magnum ſanguinis inſequebatur profluvium, qui cum nullâ ratione ſupprimi poſſet, dicta mulier brevi deceſſit.

OBSERVATIO XVIII.

Plurimum ſanguinis è dente molari emiſſum.

QUidam Militari munere non ſine Imperio fungens: N. G: nomine, potui admodum deditus, anno 1657. tantum ſanguinis è dentium molarium quódam emiſit, ut inde valde debilitaretur, tractuque temporis poſt tantam ſanguinis emiſſionem palleſceret valde, ac paulo poſt, quanquam juvenis admodum, extingueretur.

IN OBSERVATIONEM XVIII.

QUam moleſtum, ac quam ſit periculoſae malum plenum aleae, ſanguis ex oculis, auribus, dentibuſve profluens, demonſtrat *Tulpius Lib.* 1. *Obſ. Cap.* 49. *p. mihi* 96. ſive (ut ait) propter venas, & arterias, è quibus facile plus effluit, quam partes, quorum uſui deſtinatae ſunt, ferre queunt: ſive quia remedia fluxui huic ſiſtendo idonea non niſi difficulter admodum ad apertorum vaſorum loca penetrare poſſunt. Narrat & ibidem divitis cu-

cujuſdam mulieris exemplum, cui nimio ſe mero perfundenti hoc ipſum, de quo loquimur, malum ſupervenerit. Multum quotidie illa è dente molari emittebat ſanguinis: hoc tamen malo tandem fuit liberata dicto denti fungi quandam ſpeciem (Belgis *Boviiſt*) imponendo, cum jam ſaepius fruſtra Chirurgus illi denti vitrioli calcinati pulvere (*Colcothar* dicto) cruſtam induxiſſet. De magnâ dentis haemorrhagiâ teſtatur *Joh. Helwigius Obſ.* 27. *fol.* 103.

Per dentis alveum purgatas fuiſſe mulieres fidem facit *Heurnius*; *Joh. Rhodius Obſ. Med. Cent.* 3. *pag.* 172. de menſibus è dentis alveo ſtillantibus refert. Simile quid notavit *Joh. Hollerius Comm.* 2. *ſect.* 2. *Lib.* 2. *Coac. Hippocratis praenot.* Item *Bald. Ronſſeus de vitae humanae primordiis Cap.* 28.

OBSERVATIO XIX.

Sanguis è palpebris erumpens.

IPſe novi nautae filiam etiamnum, dum haec ſcribo, viventem, cui, cum paulò ceſſant menſtrua, iraſciturve, ſanguis guttatim lacrymarum inſtar per genas volvitur ex inferiorum palpebrarum poris proveniens, praecipuè verò, quando eaſdem detergit.

IN OBSERVATIONEM XIX.

MEnſtruus ſanguis ſolito tempore profluere ſi ceſſet, diverſis corporis partibus, ubi commodiſſima datur via, ejicitur; aliquando per nares, gingivaſque, nec non per dentes, os, ac mammas, pulmoneſque, ſaepe etiam per umbilicum, ac per inguina, etiam per manum, genu, per pedem, talumque, &c. uti variorum artis Medicae minimè ignarorum ſcripta, ac ipſa experientia obſervant.

Bartholinus Cent. 1. *Hiſt. Anatom.* 13. *pag. mihi* 23. de notâ ſibi narrat muliere, quae ſanguine abundabat, praeque ejuſdem copiâ ſaepiſſimè cephalalgiâ infeſtabatur, menſtruis plerumque minori, quam par erat, copiâ fluentibus. Inſtante itaque profluvii tempore, ſaepiſſime animadvertebat, ſi cutem ſiniſtrae manus, malaeve dextrae quam leviſſimè fricaret, ſanguineas inde guttas vi quâdam, ſalienteſque provenire.

Rembert. Dodonaeus Obſ. Med. Cap 15. *pag.* 37. vidiſſe ſe ait ſedecim annorum puellam, cui necdum menſtrua fluebant, ſanguineas emittere lacrymas; quoniam ſuperfluus, & in motum actus cruor hac viâ ſibi exitum quaeſivit: guttae enim illius, tanquam lacrymae ſaepius ex puellae oculis proveniebant. Non diſſimile quid *Thom. Bartholinus Centur.* 1. *Hiſt.* 16. *fol.* 28, *Philip. Höechſtetterus Obſ. varior. Decad.* 1. *pag.* 1.

Fore-

Foreſtus Obſ. medic. Lib. 11. *Obſ.* 13, *Zacutus Luſitanus pr. adm. Lib.* 1. *fol.* 13. *Obſ.* 54. *Zod. Med. Gall. An.* 2. *fol.* 42: Nec non *Ludov. Mercatus Lib.* 1. *de mulier. Morbis Cap.* 7, *Helwigiuſque ſchol. abſ.* 140. *fol.* 582. *memorant.*

Jobus Mekeranns Cap. 4. *pag.* 55. de Mercatore quodam narrat, cui è ſiniſtro oculo tam abundè flueret ſanguis, ut ille vix deterſus ſiccatuſque hoc continuò repleretur.

Fabrit. Hildanus Obſ. 16. *Centur.* 1. *pag. mihi* 92. etiam vidit ſeni 60. jam annos nato ſanguineas guttas ex oculis provolvi, quia varices in ejus cruribus non apparebant amplius, illos enim quotannis ibidem cernere conſueverat, qui tum etiam ſanguinis nonnihil emittebant.

OBSERVATIO XX.

Ranula.

SUb linguâ tumor nonnunquam oritur *Ranula* dictus, quod eo laborantes inter loquendum tanquam ranae coaxent. *At M. Sebiſius Manuali, ſive ſpeculo Med. pract. Cap.* 21. *pag. mihi* 491. ita dici ſcribit à figurâ, quam repraeſentat: *Lazarus* quoque *Riverius Lib. prax. pag.* 219. rimâ mediâ, dextram tumoris partem à ſini-

ſtrâ dirimente poſteriorem ranae partem referre tradit. Ante triginta, & qui excurrunt, annos, ipſe pauperem novi mulierculam, ſub cujus linguâ abſceſſum hunc ab unâ primum, deinde & ab alterâ parte animadverti. Quem cum, cujus modo facta mentio, Chirurgus *Allertus Barringa* ſcalpello aperiret, plurimum inde puris viſcoſi admodum, albo ovi non diſſimilis, effluxit. Idem tamen poſt menſem, aut ſex hebdomadas priorem magnitudinem aequaverat: ita ut, iterum ſcinderetur, ac paulo poſt tertiò repeteretur ſectio: quare requiri videbamus, ut poſt ultimam exonerationem, quaedam corrodentia, ac ſiccantia abſceſſui huic tollendo applicaremus.

IN OBSERVATIONEM XX.

CErtiſſimum eſt humorem, unde hujuſmodi abſceſſus oritur, in glandulis, quae ſub linguâ, ac propè ejuſdem vaſa ſitae ſunt, contineri, ac propterea hunc abſceſſum inter eos, qui membranâ quâdam concluduntur, poſſe referri. Quod ipſum tunc quidem temporis me etiamnum ignorâſſe ingenue fateor, quoniam apud priſcos ſcriptores hujus rei omnino nullam, aut

certè

certè perparvam mentionem reperi. Si itaque cum humore non ſimul tollatur ambiens membrana, ſive manu Chirurgi, ſive corrodentibus, ac ſiccantibus, facile dictus abſceſſus iterum accreſcet; videtur enim accedere ad naturam *Meliceridis*, quia materia in folliculo continetur, in quo interdum calculus ſublingualis creſcit, uti diximus Scholio ad *Cap.* 12. ac *Schenckius Obſ.* 388. *Lib.* 10. Nec non lithogeneſiae *Hiſt.* 4. teſtatum reliquit. *Paraeus Lib.* 7. *Cap.* 5 dicit, ſi quis hoc impedimentum tutò tollere conetur, cauterio ignito potius, quam ſcalpello utendum, quoniam illud facillimè denuò redit; demonſtrat & ibidem aduſtionis modum.

Petr. de Marchettis poſt tumoris inciſionem ipſam membranam ſingulari dexteritate tollere norat ſucci Chelidonii nonnihil eidem applicans. Quod & ipſum demonſtrat *Velſchius Obſ. Med. Epiſagm.* 26. *pag. mihi* 17. Idem *Marchettus Obſ. Med. Chirurg.* 31. *pag.* 73. de haud abſimili tumore ſub linguâ orto memorat, qui jam ovo magnitudine par erat, ſeque pone colli latus dextrum prope venas jugulares, ac carotides arterias ad fauces uſque infra tonſillas, & aeſophagum extendebat, quique arteriam tracheam uſque adeo vi ſuâ, & pondere premebat, ut parum abfuiſſet, ni illam ſingulis menſibus diſſecuiſſet Chirurgus, quin ſuffocatus fuiſſet aeger, vel nihil omnino, aut certe perparum per fauces immittere potuiſſet. Hunc tamen

ille tumorem non tantum longâ aperuit inciſione, ſimulque venas, unde ille alebatur, hic illic diſſolvit, atque pro parte radicibus privavit, verum etiam poſtea candenti ferro ipſum tam intus in ore, quam extra ad collum aduſſit, ac ſecundum artem porro intra dies 40. ſuſtulit. Tantus interdum hic apparet tumor, ut dentes inferiores ſuperet.

Nicol. Tulpius Obſ. Med. Lib. 1. *Cap.* 52. *fol.* 103. ait, juvenem quendam Gallum ranula ſub linguâ fuiſſe afflictum, quae ipſi ita oberat, ut vix loqui, nec deglutire ſatiſve inſpirare aërem poſſet. Cum vero Chirurgus, ut hunc angorem tolleret, ſtatueret ſcalpello aperire viam phlegmati emanaturo, jam induruiſſe illud comperit, quare ferro ignito id conſumpſit, ſimulque redeundi occaſionem ſuſtulit. Hic autem ſeriò monet Scriptor, ſi mollis, ac ſequax ſit ranulae materia (quod facile attactu dignoſcitur,) ne aduratur, ſed excidatur duntaxat ſumma ipſius tunica.

Barbettius Anatom. Pract. pag. 115. pulverem quendam deſcribit, quo ſublatum ſaepius hujuſmodi tumorem memorat. Cui ego tum acceſſerim quodammodo, ſi ille recens ſit, vel pueris accidat.

Refert *Petrus Foreſtus Lib.* 14. ſe brevi temporis ſpatio curâſſe puellam ſolâ applicatione ſalis Armoniaci ſub linguâ ſaepius detenti. Idem ſe ab hoc malo liberâſſe ait ſtudioſum ſequenti reme-

remedio, abſque operatione Chirurgicâ.

℞. *Cort. granat.*
hyſſopi ſicci
Salis comm. ā℥ij.
miſce
Fiat pulvis ſub linguâ detinendus, & frequenter iterandus.

Tum etiam decoct. balauſt. aluminis, & gallarum ā *part. aequis. Ac denique partem aff. ſale toſto, & gemmae fricari juſſit.*

P. Matth. Roſſius Obſ. Chirurg. p. 143. duos vulgo errores in hujus mali ſanatione à Chirurgis committi indicat, queîs fiat, ut ſaepius ulceratio poſt apertum tumorem remaneat, unde iterum (quoniam difficulter tollitur) accreſcere non deſinit. Horum autem errorem primum dicit nimis anguſtam inciſionem, dum illud tantum agunt Chirurgi, ut incluſo humori ſatis idoneum praeparent tranſitum, cum illa requiratur magna, & ſecundum totius tumoris longitudinem facienda ſit: alterum vocat omiſſionem remediorum membranam conſumentium. Quare ipſe poſt ſatis magnam inciſionem, tenaciſque humoris evacuationem, molli linamento carpto cavitatem replet, praeſcribitque ſimul oris collutionem, inflammationis evitandae, humorumque novi affluxus ſupprimendi ergò, ex refrigerantibus, ſiccantibus, adſtringentibuſque remediis. Poſtridie linamenta aquâ alumi-

aluminis deſtillatâ imbuit, quo remedio ſemel tantum uno die utitur, matutino nempe tempore, ne ſaepius imponendo nimius oriatur dolor, veſpertino autem tempore cavitatem iterum replet linamento ſicco, ſyrupo tamen roſarum paululum imbuto, tandem vero ipſam membranam abſtergentibus remediis paulatim diſſolvit, conſumitque.

OBSERVATIO XXI.

Fruſtum fiſtulae, quâ Tabaci Amatores fumum imbibunt, faucibus inhaerens, cauſa mortis.

IPſe inter alia rariora ſervo fruſtum anterioris, tenuioriſque partis fiſtulae quâ Tabaci fumus in os tranſmittitur, longitudine digiti articulum aequans, quod poſt mortem viri cujuſdam intus è collo excidi. Hic cum multo ſeſe oblectaret fumo, fiſtulam dentibus tenens verſâ in terram facie procubuit ita, ut illa fauces intraret, ibidemque rupta exiguam ſui partem in colli muſculis haerentem linqueret, quae ipſi vehementis doloris, inflammationis, tumoris, nec non

non angoris, febriſque cauſa fuit, quoniam autem illa non conſpici, nec ullâ ratione tolli poterat, ipſe tertio poſt die occubuit.

IN OBSERVATIONEM XXI.

Simillimi huic noſtro caſus niſi quod, de quo narrat, mortem evaſerit, meminit etiam *D. Joh. Muys prax. Chirurg. rationalis Decad.* 3. *Obſ.* 6. *fol.* 28. Ubi refert de Viro 50. annos habente, & vexato abſceſſu infra aurem, quo aperto, prodiit una cum pure albicante fruſtum fiſtulae, per quam ante 6. menſes, dum per plateas obambulabat, tabacum ſuxerat, quod in fauces intruſum poſt caſum in terram, eaſdem intus valde laeſerat, è quibus ſaepius magna ſanguinis copia effluxit, unde tandem inflammatio ſuborta eſt, & abſceſſus hic originem ſuam habuit.

Plura paſſim occurrunt rerum in faucibus haerentium exempla, ſive illae aviditate quâdam, nimiumque ſubitâ ingurgitatione ibidem fixae remanſêre, ſive per jocum, ac de induſtriâ, infortuniove quodam per os immiſſae in guttur irrepſêre.

Olaus Wormius Lib. 6. *muſei ſui Cap* 9 *fol. mihi* 374 exemplum profert buxeae tibiae quatuor pollicum latitudinem longitudine aequantis, quâ dum Juvenis annorum 17. *Nicolaus Eraſmus* nomi-

nomine canebat, Condiſcipulus, cujus erat fiſtula, eam à ſocio repetiit, quam cum ille reddere nollet, ac canere pergeret, hic incandeſcens colaphum ipſi impegit, qui eum ita tetigit ut in ipſas fauces fiſtula introceſſerit, adeo ut nec manuum, nec inſtrumentorum ope educi potuerit, plurimo interea ſanguine ex ore emanante. Cum jam per horae quadrantem faucibus inhaeſiſſet fiſtula, in ipſum tandem ſubſidit ventriculum, ita ut in dextro animadverteretur latere; quare acerrimis oppugnatus doloribus lecto ſeſe continere debuit, per integrum triduum victus potuſque impatiens, ſomnique neſcius, tertio autem, qui erat lunae, die, ultrò fiſtulam, non ſumptis medicamentis, per alvum ejecit, ac pedetentim ſanatus eſt, licet propter faucium excoriationem per dies aliquot non abſque moleſtiâ cibis, potuque frueretur.

Similia exempla habet *Schenkius Obſ. Med. Lib. 2. Cap. de ſuffocatis à rebus per errorem ingeſtis, impactiſque pag. mihi 232*, ut & *Marcellus Donatus Lib. 3. Cap. 7. & 8*, nec non quaedam noſtrarum, quae ſequentur, Obſervationum.

OB-

OBSERVATIO XXII.

Annulus gemmâ inſignis ab infante in fauces ingeſtus, eique mortis cauſa.

HOc ipſum, quod proponam, ac ſecutura aliquot exempla, abunde evincunt periculis plurimis infantes objici ab illis, qui ipſis, contenti ut ſint, aliquid durioris materiae, quodque fauces intrare poſſit, porrigunt. Viginti jam, & qui excedunt, anni ſunt, cum conſpicui cujuſdam Domini infans 20. circiter menſes natus, matris annulo aureo, cui gemma inhaerebat, luderet, eumque, neſciâ, cui infantis demandata erat cura, famulâ, per os in fauces ingereret: matre vero paulò poſt annulum repetente, nullibi is apparuit, ipſâ ſuſpectâ famulâ. Interea infans nihil abſque ſummâ moleſtiâ deglutire, ac maximo angore corripi, parentes autem omnem movere lapidem, ſi forte infantis dilatari poſſent fauces. Omnibus autem nequicquam tentatis, ille poſt ſex hebdomadas interiit. Ipſe autem inquirendae

dae mortis cauſâ ergo diſſectus tam diu amiſſum annulum reddidit, famulamque ſuſpicione liberavit.

IN OBSERVATIONEM XXII.

P*Laterus Obſ. Lib. 2. pag. mihi* 386. de infante memorat, cui nutrix brachio ejus inſidenti nummum, quo luderet, tradiderat, cum vero hunc in os mitti cerneret, illicò extrahere conante illâ, per fauces is tranſiit, at Oeſophago inhaerens nullâ tamen evelli, aut propelli ratione potuit.

Theod. Kerckringius Obſ. 1. *fol.* 1. de infante quinque annos nato narrat, qui argenteae monetae noſtrae nummum minimum (Batavis vulgò *een beſem-ſtüiver*) deglutiverat, à quo tamen ipſe per totum triduum nihil acceperit incommodi. Quarto autem die de ventris torminibus, extinctoque appetitu conqueſtum ait, ſumptumque ejeciſſe cibum, atque ita, diminutis tandem viribus, decimo die mortuum eſſe. Cùm vero extincti apertum eſſet cadaver, dictus nummus jacens ſupra circulum, qui pylorum undique cingens coarctat, non ſecus ac operculum ollae incumbens, omnem nutrimento ad inteſtina tranſitum praecludens, repertus eſt.

Höechſtetterus dec. 6. *Cap.* 10. aurei Portugalenſis Ducatonis crucis ſigno notati mentionem facit;

facit, quem civis quidam Auguſtae Vindelicorum dentibus doloris tollendi cauſâ admoverat; has enim auro vires eſſe perſuaſus erat.

Cum jam expergefactus eundem non reperiret, ac nihilominus ſatis benè deglutiret, nec multum impediretur linguae uſus, dubitavit, num etiam guttur intrâſſet aureus nummus. Sed cum paucos poſt menſes rauceſceret admodum, ac macreſceret, Medicorum Chirurgorumque imploravit opem, hi vero uſque ad nummum manus ſuas, inſtrumentave penetrare non potuêre. Ipſe tamen illum poſt duos annos, ac menſes totidem ore ejecit, eratque ejus pars inferior omnino candida, tanquam argento vivo illita eſſet.

Eundem hunc caſum *miſcell. Med. Phyſ. curioſ. German. decur. 2. An. 2. Hiſt. 134. fol. 299.* deſcriptum invenio.

De deglutitione variarum rerum vide ſis, *Helwigii Obſervationem 62. fol. 207.*

OBSERVATIO XXIII.

Armi Vitulini oſſiculum in arteriam tracheam ingurgitatum.

Cum filia *N. de Swart* menſe Novembri An. 1682. inter prandendum ſorberet liquorem, in quo vitulini armi

oſſa cocta erant, infortunio quodam oſſis particula inaequalis admodum, atque acuta prius in arteriae aſperae caput, mox & in tracheam pervaſit arteriam, undè non levis ipſi natus angor, ſed ad ipſum pulmonem penetrante particulâ oſſeâ, continua ferè orta tuſſis, quam poſtea ſanguinolenta ſputa, ac continua febricula, ipſiuſque ſequebatur pulmonis ulceratio. Tandem vero poſt quatuor menſium intervallum oſſiculum hoc ſimul cum purulento ſputo tuſſi ejecit, eâque ipſâ, ut ut tam aſſiduâ, nec nonpulmonis ulceratione jam tabem minitante ſatis feliciter liberata eſt.

IN OBSERVATIONEM XXIII.

ASperae arteriae operculum aliquod eſt, cui nomen Epiglottis, quod linguae parti poſteriori affixum etiam tegumenti vice fungitur, ne cibi, potuſve quidquam viam non ſuam intret, utque ſpirandi meatus omni careant impedimento. Plurimis enim contingit, ductibus his obſeſſis, quàm citiſſimè ſuffocari.

R. Dodonaeus Obſ. pag. mihi 304. *ex Alex. Benedict. Lib* 3. *Anatom. Cap.* 18. memorat de muliere quadam, cui avellanam nucem morſu fran-

frangere conanti ſubitus admodum ſupervenerit riſus, quo dicta nux in ſpiritus meatum protinus reſpirando devoluta ſit, ipſaque illicò veluti mortua humi procubuerit. Dumque hac opprimeretur anxietate mulier, nux in internas deſcendit pulmonis partes; quo contigit, ut melius ſe haberet illa, quamquam & tum ſatis moleſtè, nec ſine ſonitu quodam obſeſſo meatu reſpiraret: tum vitae ſpem habere caeperunt, quoniam confractis quibuſdam venulis, vomica in pectore exorta eſt, quae tandem percurata licet obſeſſis meatibus reciprocantis animae raucus ſonus perciperetur.

Non multum differt, quod refert *Th. Bartholinus Centur. Anatom. 2. Hiſt. 27. pag. 197.* de faeminâ, quae inter ridendum avellanae nucis nucleum dicto modò deglutiebat, undè tuſſis gravis, & violenta ipſi ſupervenit, quae per duos menſes duravit, cui etiam febris, nec non totius corporis macies acceſſit; illa tamen dictum nucleum tandem tuſſi egeſſit atque ita convaluit.

Alardus Herman. Cummenus miſcell. curioſ. Med. Phyſ. German. Obſ. 3. decur. 1. An. 3. pag. mihi 181. De quodam narrat, qui nucis avellanae putaminis fruſtum tuſſi ejecerit, quod jam tredecim menſes pulmoni incubuerat. Quo expulſo, cùm antea valdè macruiſſet, integrae ſanitati reſtitutus fuit.

Tulpius Lib. 2. Cap. 7. pag. mihi 114. avellanae nucis putaminis mentionem facit, quod digiti unguem magnitudine referebat, quodque propè

arteriae aſperae caput in gutture civis cujuſdam Amſtelodamenſis fixum haeſerat per integrum ſeptennium, qui inde continuâ infeſtabatur tuſſi, nec ſine moleſtiâ reſpirabat, unde macreſcebat valde: Quamprimum autem dictum putamen vehementi emiſerat tuſſi, minuebantur accidentia, vitaeque periculum, quod ei inſtabat, tum mox evaſit.

OBSERVATIO XXIV.

Pulvis Pyrius è tubo ferreo (Muſquettam *noſtrates vocant*) *in gulam exploſus.*

JOh. *Goblyn* Gallinas, ac id genus, aves, vendere ſolitus, hîc Hagae habitans 6. Maji An. 1649. nundinarum tempore, quo cives in armis eſſe ſolent, ex ejuſmodi tubo explodere pulverem geſtiebat incenſum, cum vero dubitaret (ab alio enim cive acceperat) num gravidus eſſet tubus, eum alterâ ſui parte in terram demiſſum, orique admotum inflavit, quod cum faceret, contigit, ut adſtans aliquis caſu inſtrumentum illud, quo ignitus fomes pulveri admovetur,

tur, ita pede tangeret, ut incenſus in inflantis os proſiliret pulvis.

Hinc ejus palatum, gula, gingivae, nec non lingua uſtulabantur, atque adurebantur leviter. Cumque ipſe cum Chirurgo *Cornelio de Jong* ad hunc vocatus eſſem, poſt venae ſectionem illi mox oris collutionem praeſcripſi ex aquâ plantag. ſperm. ranar. & muccillag. ſem. pſylly, ac cydonior. praeparatam, nec non idoneos linctus, lactiſque cremorem dulcem &c.

Quamvis autem ille haec, uti par erat ſumebat, nullum tamen potum, adeòque minus cibum deglutire valebat, viâ iis occluſâ omnino, atque ſiccatâ ac ita partibus illis ad deglutitionem minus aptis redditis. Quae alimenti refectioniſque abſtinentia per octo, vel novem (quod magnoperè admirabamur) dies continuos durabat; poſt quos tamen ſeparatio quaedam facta fuit, coepitque ille aliquantum in guttur poſſe immittere ope canthari, cui tubulus affixus erat. Sed cum ſeſe jam omnino ſanatum credebat, maloque liberatum, majore inter deglutiendum, quam

unquam antea, dolore afficiebatur, ſeparatis ſcilicet particulis uſtulatis, mortuiſque â vivis, & integris, omnibuſque circumquâque planè excoriatis. Ipſe tamen, poſt diuturnam veluti cum morte colluctationem, tandem plenè convaluit: quamquam poſt ſex, octove ab hoc incommodo hebdomadas, oſſea quaedam a palato illius fragmenta ſepararentur.

IN OBSERVATIONEM XXIV.

FElicior longè, nec minus miranda fuit exploſio, quâ (teſte *Thom. Bartholino Centur. Anatom.* 6. *Hiſtor.* 98 *pag. mihi* 376.) è tubo ferreo ejectus globulus plumbeus, & in Praefecti cujuſdam militum os intrans linguam ejus tangebat, contrahebatque in obſidione *Naſchovianá*, quod eſt Daniae oppidulum in occidentaliori Langlandiae inſulae parte ſitum; dictus etiam globulus laeſi maxillae inferioris dentium ordinem perrupit, ac per fauces deſcendens poſt quinque dierum ſpatium, ope leniter purgantis remedii per alvum ejectus eſt; Praefecti illius lingua, gulaque, narrante *Bartholino*, poſt tres hebdomadas ita, dante Deo, ad priorem redière ſanitatem, ut victum deglutire, ac, ut anteà, loqui perfecte poſſet. Globuli hujus impetus non fuit tantus, quia obſtaculo dentium defer-

deferbuit, jam antea itineris longitudine languidior, unde abſque earum, quas praeterierat, partium detrimento, ſive aduſtione ad interiora tranſmitti, ac poſtea per alvum emitti haud difficulter potuit. Celeberrimus Medicus *Steph. Blankardus Collect. Med. Phyſ. Centur.* 4 *Obſ.* 39 *fol.* 310. De quodam narrat, qui conſimilis tubi periculum facturus gravidum quidem eum reperit, ſed obturato foramine, per quod ignis intrat, pulvis etenim interior ad ictum non proſiluit: quare ille ignito in tubum immiſſo clavo, &, necdum emiſſo pulvere pyrio illum inflavit; quo tempore erumpente pulvere nitrato per os in linguam introiit clavus, ad digiti latitudinem, ita ut nihil omnino appareret Ipſe tamen, nullis praecipuis partibus laeſis, â perito admodum Chirurgo, qui idoneo adhibito inſtrumento eduxit clavum, brevi injectionibus, & collutionibus oris curatus eſt.

OBSERVATIO XXV.

Abſceſſus in faucibus cum cibi, potuſque per novem dies continuos abſtinentiâ.

GUbernatrix Noſocomii *Scheveringani* corpore tenuis admodum, at ſanguine abundans violentâ vexabatur febri, non ſine magnâ gulae inflamma-

tione, ac tumore, quem *Synanchen* dicunt. Quamvis ipſi vena ſciſſa, aliaque remedia uti decebat, admota eſſent, muſculi tamen oeſophagi ita ipſi obſidebantur, ut per 9. dies nec cibum, nec potum intromittere poſſet, nihil etiam liquoris (ita ipſa retulit) per fauces deſcenderet, at omnia in os immiſſa per naſum emitterentur; ita ut vita ejus periclitaretur, accedente etiam vocis defectu. Verum nono die liberata fuit, ruptuſque unâ faucium parte fuit abſceſſus, dieque ſequenti pariter altera parte: ita ut temporis tractu ad priorem redierit valetudinem.

IN OBSERVATIONEM XXV.

QUaerere haud immerito quis poſſet, anne talibus caſibus, quales poſteriores duos propoſui, clyſteriis nutrientibus non ſit utendum? an & inſuper horum beneficio corpus nutriatur? Quamvis valvula, quae tenuia inteſtina à craſſis ſeparat, contrarium velle videatur, ac licet veroſimile ſit requiri, ut cibus antea in ventriculo fermentetur, ibique in album vertatur chylum, nihilominus tamen opinor aliquo modo clyſteria nutrire poſſe, quam-

quam non ita, quàm ſi idem nutrimentum per os in ventriculum fuiſſet demiſſum.

Hoc ipſum quotidianus uſus docet; quia ejuſmodi clyſteres nutrientes à plurimis jam olim medicis non ſine laborantium commodo abhibiti fuêre. Hicque agendi modus apud Italos, Hiſpanoſque medicos tam viris, qui non aliter poſſunt ali, quam faeminis, quae Uteri ſuffocatione laborant, maxime in uſu eſt.

Id ipſum *Galenus etiam admittit Lib. 3. de cauſis ſymptom. Cap.* 2, ubi apertè fatetur clyſteres in quibuſdam tam altè aſcendiſſe, ut per vomitum fuerint ejecti, velut in volvulo, aut in herniâ fieri ſolet, quâ de re 57. Obſervatione agetur.

Placuit jurulentorum infuſio per alvum etiam *Celſo Lib.* 3. *Cap.* 20, nec non *Abenzoari*, *Oribaſio*, *Mercuriali quaeſt. Piſanis Hiſt.* 21. *Andr. Laurentio Lib.* 6. *quaeſt.* 14, *Bartholino Controverſ. Anatom. quaeſt.* 12. *pag.* 401. *Tulpio Obſ.* 42. *Lib.* 1. *pag.* 83., *M. Sebiſio exercitat. Med. pag.* 245, *Peyero de glandulis pag.* 91. & *ſeqq.* Ut & *Anthon. Muſae Braſſavolo, comment. ad ſect.* 35. *Lib.* 4. *Hippocratis de morb. acutis pag.* 114. & *comm. ad Aphoris.* 15. *Lib.* 2. *Hippocratis.*

Hinc enim, ſervavimus, inquit, in vitâ mulierem religioſam Synanche laborantem 9 dies continuos ſolo clyſterum uſu, quae poſt convaluit. Habemus ergò ait, ubi fauces ſunt oc-

cluſae, medium quoddam, quo homo conſervari poteſt, licet aliquot dierum ſpatio nihil deglutiat.

G. Fabrit. Hildan. Cent. 4 *Obſ.* 30. *pag.* 311. de gravidâ muliere refert, quae per 6. hebdomadas à cibo, potuque penè quovis abhorruerit, ac clyſterum nutrientium uſu ſalva cum faetu ſuo evaſerit.

Foreſtus Lib. 15. *ſchol. ad Obſ.* 30. *pag.* 168. teſtatur de *Joh Tiengio*, qui medicinam fecerit devotae cuidam, quae abſceſſu faucium laborabat, qui vigeſimo demum perrumpebatur die, itaut tum demum victum per gulam immittere potuerit; interea dictus Medicus ipſi enema ex lacte ac ovorum vitellis conſtans praeparari juſſerat.

Amatus Luſitanus Cent 1. *curat.* 100. *pag. mihi* 133. de Nobili memorat matrona, quae anginâ loborabat, quaeque per octo dies nec edere, nec loqui poterat, quam ipſa injectis per clyſteres juſculis ſuſtentabat, ac vivam conſervabat.

Quin etiam miſſâ experientiâ, ipſa docet ratio nutrientia enemata prodeſſe multum poſſe. Quamquam enim hoc qualecunque alimentum ad inteſtina tenuia non tranſeat valvulae intuitu propè initium Coli ſitae, inteſtina tamen ejuſdem ferè ſunt temperamenti, ac ſubſtantiae, cujus eſt ventriculus: Ita ut cum eo etiam potentiam quandam chylificandi nacta ſint, praecipue Colon,

lon, quod eſt carneum, uti loquitur *Galenus Lib.* 4. *de uſ. part. Cap.* 17. habetque hoc inteſtinum diverſas cellulas, in quibus quod in anum injectum eſt, aliquo modo continetur: illud etiam ſitum eſt in loco ſatis calido ſub ventriculo ſcilicet, ac diaphragmate prope jecur, & lienem, &c.

Nonnulla etiam in inteſtinis craſſis dantur vaſa lactea, ac glandulae, quae nutrimentum ibidem nonnihil alteratum ſuſcipiunt, & deferunt ad ſanguinem, quo mediante per totum diſtribuatur corpus, licet enim ea adhuc (quod ſciam) in homine non ſint detecta, quod in cadavere ſubitò diſpareant, & conſpectum fugiant, nihilominus obſervarunt quidam in cuniculis recenter mactatis lactea eſſe conſpicua in craſſis inteſtinis, quid ni hoc etiam locum habere poſſit in nobis, quamvis homine jam mortuo non appareant? quid ni etiam nutriens ſuccus aequè ibidem penetrare, vimque ſuam intus exercere poſſet, quam compertum fuit olim purgantia, ac narcotica remedia ſuam monſtrâſſe virtutem?

Nec dubium eſt, quin blandi vapores clyſterum nutrientium per poros inteſtinorum eant ad ſanguinem, ingrediendo poros vaſorum ſanguiferorum, & eodem modo reficiant, quo vini, panis calidi, aquae vitae, carniſque aſſatae odor naribus receptus vires dejectas reficit.

Nonne eâdem ratione clyſteres anodyni, & emollientes operantur in dolore Nephritico? Nonne

Nonne videmus clyſteres valde penetrantes aquas Hydropicorum ex abdomine elicere, quatenus eorum liquor poros inteſtinorum aperit, unde particulae aquae fluxiles tranſire poſſunt, & per inteſtina excerni? Huc accedit, quod ejuſmodi nutrimentum, per inteſtinum rectum infuſum, facilè intus mutetur, & digeratur, quoniam ad chyli ſubſtantiam quàm proximè accedit, noſtroque corpori valde aptum, & amicum eſt, uti verbi gratiâ ſunt lac, juſculum carnis cum vitellis ovorum, &c.

Quod autem *Galenus dicto loco Lib. 3. de ſymptom. cauſis* dixit, de ventriculo, qui malè ſe habet, intelligit: benè enim ſe habente illo, nunquam liquor per clyſteres ingeſtus eò transferetur; Sin contra, ac magnus illi ſit appetitus, non tantum injectum liquorem, ſed & faeces alvi attrahet: Duplex enim inteſtinorum motus periſtalticus eſt, ſecundum naturam alter, alter praeter eam: Quod autem ad dictam valvulam attinet, quod de eâ dixi, cum hac diſtinctione accipias, velim, quod haec membrana difficulter quidem aliquid ab inferioribus partibus tranſmittat ad ſuperiores, ac hoc omnino fieri non poſſe, quis aſſeret? *Th. Kerckringius Obſ. Anat.* 31. *fol.* 27. teſtatur variis experimentis ſibi videre contigiſſe valvulam iſtam coli notiſſimam non ita occludere inteſtinum, ut nihil unquam pertranſire poſſit. Narrat ille de faeminâ Harlemenſi, quae, dum clyſteres injiciebantur, eos halitu ſuo ita ſurſum

attraxerit, ut nauſeabundus ſtomachus ea ejiceret, quae manifeſtè eum, qui materiae clyſteris fuerat, ſpirarent odorem.

Licet craſſa, & oculis expoſita clyſterum ſubſtantia (inquit *Velthuſius de generatione fol.* 275.) ad ſuperiora inteſtina, aut ſtomachum non pergat, pars tamen ſpirituoſior, vaporis modo ſanguini & ſpiritibus miſcetur, quibus roborantur, & detrimentum reſarcitur, quod frequenti circulatione paſſi ſunt ſpiritus.

Si quis autem vereatur, ne impuritate excrementorum alvinorum nutriens liquor inquinetur, atque ita incaſſum fiat labor; poterit ille detergente enemate aliquoties inteſtina abluere.

OBSERVATIO XXVI.

Pus ex abſceſſu ad exteriorem colli partem per nares emiſſum.

NOn ita diu eſt, quod ad infantem tres annos habentem hîc Hagae vocarer, qui in collo propè venam jugularem abſceſſum habebat pugno ſuo magnitudine parem, quo loci contenta materia jam ante ſex hebdomadas ſeſe conferre coeperat; quando idem ſubitò minuebatur, quoniam infans puris partem

bene

benè magnam naribus emittebat, quod ipſe mirabar ſummopere; ſtatueram namque jubere abſceſſum ſcalpello incidi, quâ opera tum ſuperſedi, ac poſtridiè iterum puris aliquantum dicto modo effluxiſſe intellexi; narravitque mihi tum infantis mater eundem ante ſex menſes in adverſa parte eodem loco haud abſimilem abſceſſum habuiſſe; quo tum temporis ſectione aperto, ac poſt puris ejectionem mundato, ſanatus fuerat ille.

IN OBSERVATIONEM XXVI.

VIam, quâ iſta effluxerit materia, me non noſſè ingenuè fateor, ſicuti nec memini ullum unquam exemplum tranſlati puris mihi accidiſſe circa illas partes. Verum fortuiti eventus aliquando aegris nec opinantibus ſalubriter obveniunt, & monſtra in Medicinâ fiunt, quae mirari magis, quam ratione aſſequi licet.

R. Dodonaeus Medicinal. Obſ. Cap. 16. *fol.* 38. puellae meminit binos annos natae, cujus utraque tonſilla admodum inflammata erat, ac licet ipſa, propter aetatem, ſatis idoneis uti non poſſet remediis, ejus vires tamen adeô invaluêre, ut ad exteriora malum propulſum ſit. Ab utrâque enim colli

colli parte infra aures abſceſſus apparuit, quo utroque ſcalpello inciſorio aperto, pus effluxit illicò, ac puellula tonſillarum tumore liberata, atque priſtinae valetudini reſtituta eſt.

Cuidam in brachiis ambobus vulnerato; pus per alvum exiit, vulneribus ſiccis, uti fidem facit *Höechſtetterus Obſ. Med. Dec. 7. caſ. 6. fol.* 120.

Pus à læſis artubus in alvum fluxiſſe ſcribit *Schenkius fol.* 433.

Certum eſt in corpore viventi omnia magis fluxilia, ac conſpirabilia eſſe, quam in mortuo, in quo omnia non tam benè oculis apparent, ita ut mirari nemo debeat vias quandoque ad exonerationem dari nobis incognitas planè, atque occultas. Namque ad expellendum quidpiam quod obeſt, via ſaepe ſternitur alioquin inuſitata, atque antea omninò invia: cujus rei plurima quotidie occurrunt ſpecimina, Ita *Fabrit. Hildan. Centur.* 1. *Obſ.* 81. ait, cum apoſtema propè humerum infantis tres menſes nati repertum ſerius aperiretur, pus per partes inferiores exitum quaerens, in abdomen ad partes ſpermaticas deſcendiſſe, ibique, motu ſanguinis tardiore facto, & ſpiritibus deficientibus, poſteà putrefactionem, ac deinceps gangraenam ortam eſſe.

Ac *Centur.* 5. *Obſ.* 51. *pag. mihi* 438. quandam nobis proponit matronam, quae aniſi ſemen, carbonum fruſta, nec non pilos unà cum urina reddidit.

Pigraues

Pigraeus de vuln. in ſpecie Cap. 14. *Lib.* 4. *pag.* 390. ſcribit militem quendam globo plumbeo pectus ſaucium, poſtquam tres, quatuorve menſes jam curatus eſſet, coſtae fruſtum abruptum ſatis latum, ac tres digitos latos longum, per arteriam aſperam emiſiſſe.

Ambroſ. Pareus Lib. 24. *operat. Chirurg Cap.* 19. *pag. mihi* 567. itidem de milite narrat, cujus abdomen tubi minoris globo ictum erat; quem globum ille poſt graviſſimos dolores, cruciatuſque nono demùm ab accepto vulnere die per alvum ejecit; atque intra tres hebdomadas ſanatus fuit.

Mercatoris etiam cujuſdam uxoris dextram natem acu laeſam fuiſſe caſu refert, dum illa equo extra urbem veheretur, ac tam profundè ſeſe inſinuaverat acus, ut nullâ ratione evelli poſſet; illa tamen poſt menſes quatuor jam ferruginea ex ejuſdem lateris inguine educta eſt.

Alex. Bened. Obſerv. Dodonaei pag. 300. meminit cujuſdam virginis, quae acum, ornatus ergò inter capillos geſtari ſolitam quodam tempore inter dentes ſomnum captura poſuerat, cumque eandem per errorem ſopore penè victa deglutiiſſet, decem poſt menſes eandem cum urinâ reddidit.

Th. Bartholinus Cent. 6. *Hiſt.* 99. *pag.* 378. de virgine memorat, quae cum deglutiverat, cuique ab illo tempore per quatuor annos inſequentes nihil ſupervenerat mali: illa tamen pungentem

gentem admodum dolorem denique cum tumore intus in crure animadvertit, unde poſtea prodiit acus.

Narrat etiam de milite quodam Sueco, cujus abdomen in Hafniae obſidione fragmine ferreo inaequali è tormento erumpente ſaucium erat, quod ipſe haud diu poſtea, ſed non abſque acerrimis cruciatibus, ſimul cum urinâ excrevit, atque ita ſanatus eſt.

De furioſo quodam homine dictus ſcriptor ibidem narrat, qui tria ferrea fruſta per fauces tranſmiſerat, quae decimo poſt menſe per ejus tergum, atque ex abdomine extrahebantur.

Plura ejuſmodi huc adducere non uſque adeo utile, ac vix operae pretium duco.

OBSERVATIO XXVII.

Raucitas inſanabilis è frigidae cereviſiae hauſtu.

QUam multa, ac quam diverſa non hominibus tantum, verum & animalibus majoribus, ac fortioribus multò, ſuperveniant incommoda, cum ipſa anteà labore calentia externo occupantur frigore, frigidove paulo poſt ſitim reſtinguunt potu, plus ſatis ipſe

rerum demonſtrat uſus. Saepiuſne contingit multis hâc de cauſâ aut in graviſſimos morbos, periculoſoſque, ut ſunt vehementiores febres, Pleuritis, Peripneumonia, paralyſis, &c. incidere, aut diuturno tempore veluti contabeſcere? Quamquam non ita periculi plenum ſit, incommodi tamen multum adferens, rariuſque mihi videtur, quod exponam, exemplum. Mulieri cuidam defeſſae laboribus, ac ſudore toti quantae perfuſae, frigidioris cereviſiae hauſtus inſignem ſine tuſſi, catarrhove ullo raucitatem attulit, ut vix ſonum reddere poſſet, quod diu admodum ipſi adhaeſit incommodum, nec unquam, quod ſciam, eo fuit liberata, idoneis licet ſaepius uſa remediis.

IN OBSERVATIONEM XXVII.

VEriſſimum eſt illud effatum *Hippocratis Lib. de aëre, aquis, & loc. ſect. 3. fol. 283. Per hyemem glaciatae, frigidaeque, & tum à nive, tum à glacie turbidae ſunt aquae, adeoque maxime pituitam gignunt, & raucedinem excitant.*

Laz. Riverius Centur. 11. *Obſ.* 80. *pag.* 173. tradit hiſtoriam de virgine quadam, quae externo

no aëre frigefacta graviſſimâ laboraverit raucedine, quae itidem ipſi abſque tuſſi, & dyſpnaeâ, nec non praeſentibus catarrhis ſupervenerat: Illa quidem per ſex menſes duravit, variis nequicquam remediis adhibitis. Tandem vero è dormientis aure modica aquei humoris portio effluxit, atque exinde iterum rectè loqui poſſe illa coepit. Concludere hinc quiſquam poſſet dicti humoris quandam fuiſſe in cerebro collectionem, eumque in aliquem illius nervi incidiſſe ramum, qui à quinto pari ad muſculos laryngis pergit, quo vox ipſa formatur, unde factum ſit, ut muſculi illi veluti paralyſi fuerint affecti: Quamquam plerumque hinc oritur raucitas, quod nempe membrana, quae laryngem, tracheamque arteriam inveſtit, aſpera, atque inaequalis fiat deſtillatione quâdam, quae è cerebro proveniens in vocis inſtrumenta manans incidit. Cum enim aſpera arteria laevis facta eſt, & ea benè ſeſe habet, vox lenis, & moderata editur, ſi vero naturalis laevitas, & aequalitas tollitur, inaequaliter etiam aër illiſus repercutitur, atque inde vox rauca efficitur. Cui incommodo pellendo idoneum valde eſſe *Syrupum Eryſimi Matth. Lobelius ſcribit, qui Hiſt. ſtirpium pag.* 103. *ſe non tantum puellam quandam, decennali, ſed & alios diuturnâ admodum, ac propè inexpugnabili raucitate dicti ſyrupi ope liberâſſe refert.* Sed & ipſe ſaepius ejuſdem virtutem ſum expertus, videruntque

praeter me optimas illius operationes ſcriptores optimi *Simon Schultzius miſcell. Curioſ. Med. Phyſ. Decur.* 1. *An.* 3. *p. mihi* 275, ac *N. Fontanus prax. C.* 11. *de Raucedine p.* 131. aliique.

Dictus *Riverius* poſt quatuor menſes ſimile ſibi obveniſſe in quadam virgine exemplum memorat, quam per octo jam menſes illud infeſtaverat malum: quare ille de puellae incommodo jam omninò certus ejus corpore venae ſectione, ac purgantibus requiſitis praeparato, ipſam porro decocto *ligni Guajaci, ac rad. ſalſae parillae*, quod etiam purgabat, quodque viginti dies continuos cum ſimplici dictae *ſalſae parillae* decoctione, ac denique per triduum continuato in balneo ſudore percuravit.

OBSERVATIO XXVIII.

Varii Lapilli è pulmone per tuſſim ejecti.

CONſanguineorum meorum aliquis Juvenis admodum, ac aſthmate laborans, licet haud ita graviter, ſaepius querebatur lecto ſeſe vix continere poſſe veſperi, cum cubitum iret, ita ut ab eodem revertens quandoque ad inferiores aedium partes ſeſe conferret, quandoquidem maximo circa pectus angore ſe corripi diceret, quantum ad reliqua ſa-

ſatis bene ſe habens. Longo poſt tempore compertum eſt illum aliquot lapillos piſis ſimiles, quoſdam etiam iis majores, ac nonnullos minores, aequales alios, alios autem inaequales admodum, aſt univerſos foraminibus plenos, ac ſpongioſos, tanquam pumices tuſſi ejeciſſe, quam poſtea ipſius ſequebatur pulmonis ulceratio, ac poſtremo letifera tabes, intra biennium eum ad plures rapuit.

IN OBSERVATIONEM XXVIII.

CRefcente Aſthmate viſcoſus, ac lentus pulmonis humor in lapillos vertitur propriâ ſingulos membranâ veſtitos, ſcribente *Joh. Fernelio Patholog. Lib.* 5. *C.* 10. *pag. mihi* 106. Id ipſum confirmat *Matth. Tilingius miſc. curioſ. Med. Phyſ. Decur.* 1. *An.* 6. *pag. mihi* 176, nec non *Caſp. Hoffm. apud Cratonem Conſil.* 91.

Hoc autem malo laborantes vix lecto contineri poſſe demonſtrat *Williſius Cap.* 12. *De Aſthmate Pharmacop. rationalis part.* 2. *pag. mihi* 151, cum ait: quod corpore ſtragulis „ coöperto, & concalefacto ſanguis in motum „ paulo citatiorem concitetur, & ferveſcat, „ quare uberiorem aëris inſpirationem requirit, „ quam per tracheae ductus coarctatos ſuppleri

„ queat: Quo enim plus ſanguinis ſingulâ ſyſtoles, & diaſtoles vice pulmones trajicit ideò propter accenſionem, ſimulque eventilationem ejus, aër copioſius, & celerius ingeri, regerique debet: cui penſo (cum propter impedimenta non facile abſolvitur) tamen quoquo modo peragendo, partium omnium reſpirationi dicatarum, cum magnâ totius pectoris contentione, conatus ultimi exeruntur. Porro ſanguis agitatus in praediſpoſitis non tantum aſthmatis occaſio, ſed aliquatenus etiam cauſa exiſtit: nam proinde vaſa ſanguifera intra pulmones magis impleta, & diſtenta ductus tracheales jam anguſtos comprimunt, & multo arctiores reddunt.

P. Aegineta Cap. 31. *pag. mihi* 320 quendam ſe noviſſe ait, qui, poſt quatuor vel quinque lapillorum è pulmone proventum, tabe interierit.

Anthon. Benivenius Obſ. Med. Cap. 24. *p.* 174 mentionem facit lapidis, avellanam nucem aequantis magnitudine, ac tuſſi è pulmone producti.

Paulo majoris menimit *Praevotius* apud *Rhodium Obſ. Med Cent.* 2. *pag.* 67. *Zacut. Luſitanus prax. Med. admir. Lib.* 1. *Obſ.* 15, de calculo etiam nucleo Dactyli magnitudine non cedente narrat.

Bartholinus Actis tom. 1. *pag.* 192, de alio refert, qui primo pollicis articulo par erat.

Ipſe nuper Anno 1682. unum vidi tantum, quan-

quantum eſt gallinaceum ovum minus, quem faber lignarius, cui Joh. Jacobi nomen, 25. annos natus, gravi admodum tuſſi poſt diuturnum aſthma, quod maximus comitabatur angor, Anno 1681. ejecit, ſanatum ſe omnino jam credens, nec tamen ultra ſex, ſeptemve ab eo tempore vitam producens hebdomadas.

Nucis juglandis magnitudine in pulmonibus ſe inveniſſe ait G. *Fabrit. Hildan. Cent.* 2. *Obſ.* 29.

Ottho Heurnius ſuis Obſ. refert de Scoto quodam annorum 28. extincto crudis tuberculis, quae totum pulmonem obſidebant.

Scio, praeſenti Nobiliſſ. Viro & expertiſſ. Anatomico *D. Ludov. Bilſio*, hic Hagae ultra trecenta, & quinquaginta dura, variae magnitudinis, & figurae corpora, quorum alia lapidoſae, alia vero cartilaginoſae, & aliis modis compactae erant ſubſtantiae, è pulmonibus Moloſſi educta fuiſſe, quorum maxima caſtaneae, minima vero piſi magnitudinem aequabant.

OBSERVATIO XXIX.

Vulnus in oſſe Sterni.

Cujuſdam hic Hagae habitantis ante aliquot annos gladio laeſum erat os Sternon: Quamquam autem Chirurgus du *Foix*, vulgo *Lucq*, ſpecillo non ſatis

diſcernere poſſet propter dicti oſſis cartilaginem, an in ipſam pectoris cavitatem penetrâſſet vulnus, nec ne; ſymptomata tamen eum poſtea docuêre dictum os illius gladii punctione omnino fuiſſe perforatum: Quoniam vulneratus praeter Dyſpnaeam, ponderis nonnihil medio in pectore animadvertebat, licet pus non eo modo huc illuc agi ſentiret, quam quidem eo propter ejuſmodi collectionem in Diaphragma demiſſo percipi ſolet: Credebatur itaque illud contineri intra mediaſtini duplicaturam. Quare concluſum fuit trepano aperiendum dictum os; quo non ſine multi puris exoneratione facto, laeſus tractu temporis perfectae reſtitutus eſt valetudini.

IN OBSERVATIONEM XXIX.

IPſe ſaepius, cum primum Medicorum numero adſcriptus aliis Medicinam facere inciperem, diſceptavi, haberetne Mediaſtinum naturaliter intus circa os ſternon quandam cavitatem nec ne. Tandem vero diſſectione cadaveris comperi in eodem nullam quidem eſſe cavitatem, verum ejuſdem duplicaturam plurimis interve-

nien-

nientibus fibris, ac membranaceis filis cohaerere, haud aliter, quam pia mater durae, aut haec cranio alligata eſt.

Mediaſtinum, ſcribente *Barbettio Anatom. pract. fol.* 137. viſibilem in hominibus cavitatem non habet, quae ipſi in canibus, aliiſque quibuſdam animalibus eſt. Interdum tamen poſt inflammationem aliquam intra binas has membranas pus, quod per pulmones ejici, neutiquam poteſt, colligitur. Quare terebret Chirurgus os Sternon dicto caſu, penicilliſque, ac ſpongiis, ſimilibuſque aptis inſtrumentis pus educat, requiritur.

Inter mediaſtinum, inquit *Columbus Anatom. Lib* 9. *Cap.* 3. quod in duas partes Thoracem dividit, aliquis humor colligi poteſt, qui itidem per apertum os ſternon ſatis tutò emittitur. Illud tamen vix admittit *Ambr. Paraeus Lib.* 3. *Anat. de part. Thoracis Cap.* 7. *fol.* 82. dicens: Velle
„ equidem ſibi à Columbo demonſtrari, qui-
„ bus indiciis certò quis confirmare poſſet ejuſ-
„ modi materiam eò loci conveniſſe.

Verum enim vero è gravitate quâdam ac pondere, nec non cordis oppreſſione, difficilique reſpiratione illud ipſum cognoſci poteſt, quod mox alio exemplo probatum imus.

Carpus in hac cavitate etiam fiſtulas vidit, quibus puris aliquot unciae contineri poterant.

Sanguis, notante *Wepfero Obſ Anatom. pag. mihi* 354. copioſe inter Mediaſtinum, atque os

Sternum colligi poteſt; vaſa enim ſanguinea per hunc locum tranſeunt, dictaque membrana quam facillime ab eo oſſe recedit; ita ut inde nonnulli (at perperam) concluſerint vacuum quendam locum inter illam membranam, ac dictum os naturaliter dari. Porro, novi inquit,
„ Ruſticum ſenem, qui multis annis ſub ſterno
„ empyema ſuſtinuit, quod juxta cartilaginem
„ enſiformem in ſiniſtro latere ſibi exitum para-
„ verat, quoties fiſtula occludebatur, aut à pu-
„ re concreto obſtruebatur, à pure ſtagnante
„ valde angebatur circa praecordia, difficulter
„ reſpirabat, ac dolorem aggravantem, & ten-
„ ſivum patiebatur: quamprimum vero fiſtula
„ turundis è radice gentianae dilatata pus co-
„ pioſe profuderat, ſtatim meliùs habuit, & ali-
„ quot annis ſatis commodè vixit. De ejuſmodi abſceſſu inter duplicaturam mediaſtini poſt mortem invento mentio fit *Scholio ad Obſerv. noſtram* 32.

OBSERVATIO XXX.

Vulnus per pectus penetrans.

ANte annos aliquot quidam *Etteley* nomine, vulnus in tergo accepit gladio, compertumque ejus fuit prope omoplatam initium, finis autem non longè

à

à mammillâ, inter muſculos pectoris intercoſtales anteriores, toto pectore, exceptâ cute anteriore perforato. Ille mox poſt inflictum vulnus ingentem ſanguinis tuſſi ejecit copiam, me nec non Chirurgo *Arnoldo de Wilde* non dubitantibus de conſiderabili ipſius pulmonis laeſione. Tumor etiam non levis circa papillam conſpiciebatur inſtar ſolitae mammae faemineae. Nihilominus tamen ille, his ſeſe ita habentibus nobiſque haud parum de ejus curatione ſollicitis, intra binas hebdomadas omnino percurato vulnere, convaluit.

IN OBSERVATIONEM XXX.

Fidem vix invenerit quiſquis perforato, & transfoſſo pectore toto, laeſum nihilominus priſtinae valetudini reſtitui poſſe dixerit. Verum nullus dubito, quin noſtro *Etteley*, dum aërem exhalaret, vulnus illatum fuerit, ac vaſa majora, contrahente ſe pulmone, atque intus adducto, ita manſerint intacta. Quod etiam *Bartholino Cent. 6. Hiſt.* 81. *pag. mihi* 338. ut & *Hiſt.* 96. *Cent.* 5. *pag.* 178. nec non *Foreſto Lib.* 6. *Obſ. Chirurg.* 17. *pag. mihi* 30. *obſervatur.*

Nobilis quidam, referente *Pigraeo de vuln. thora-*

thoracis Lib. 4. *Cap.* 14. *pag.* 390. in anteriore pectoris parte non longè à mamma vulneratus fuit enſe, ita ut vulnus anteriori pectoris parte intrans, poſteriori exiret, quod equidem illaeſo pulmone fieri non potuit: Vulnus erat valde ſtrictum, ſimplex, nec aliud pus habens, quam quod habet id vulnus, quod ſanitati proximum eſt, corpus nullâ febri, nulliſque aliis ſymptomatibus laborabat. Id cum animadverterem, reliquam curationem, inquit, naturae reliqui, morbuſque paulo poſt ſanatur, & convaleſcit aeger, functionibus naturalibus utitur, ſed quadrageſimo circiter die febre corripitur, cum aliquâ reſpirandi difficultate, tertioque exinde die per tracheam arteriam plus, quam libram albicantis, ac ſatis probe cocti puris ejecit, atque tum poſtea ad priorem rediit ſanitatem. Non multum abhorrentia legas apud *Franciſc. Arcaeum Lib.* 2. *Cap.* 1. *de curand. vulneribus*; *& ejuſdem Lib. Cap. ult.* Nec ſubſiſtet hîc fortean, quiſquis haec legerit, ſed, unde ille mammae tumor, quo de ſuperius ſermo fuit, ortus ſit, inquiret.

Certum equidem eſt, nos in dicto patiente potuiſſe animadvertere non niſi flatum quendam dictum tumorem excitâſſe, quoniam ille & mollis erat admodum, & ejus contactu nullo omninò, aut leviſſimo ſaucius afficiebatur dolore, aliquod inſuper inter premendum exaudiebatur murmur.

Th. Bartholinus Centur. 5. *Hiſt.* 12. *pag. mihi*

19. *&*

19. *& Centur.* 6. *Hiſt.* 89. *pag.* 345. haud abſimilis tumoris mentionem injicit; erat autem ille non membri partiſve tantum unius, ſed totius plane corporis è vulnere pectori inflicto ortus. Hujus autem ille tumoris cauſam dubiam omninò ſtatuit, cum dicit: *Intumeſcere fortaſſis corpus, quod, pulmone laeſo, ſanguinis retardetur circuitus, unde frigore corripitur corpus, adeoque factis tumeſcit flatibus.*

H. Smetius Lib. 10. *miſcel. Med. pag.* 541. Juvenis cujuſdam meminit, cujus pugnantis latus ſub axillâ dextrâ intra tertiam, ac quartam coſtam non ſine ipſius pectoris perforatione tenui gladio laedebatur, cuique poſtridiè totum intumeſcebat corpus; integrum quippe pectus, nec non tergum, venter, ſcrotumque imò etiam collum, humeri, brachiaque, ac ipſe vultus, cervixque ita tumebant, ut nec palpebras aperire poſſet. Inſoliti autem hujus, monſtroſique Symptomatis cauſam dictus ſcriptor ſtatuit pectoris efflationem per vulnus axillare obſtructum ſubter cutem accidentem, quo modo videmus veſicam recentem, flaccidamque, inſerto calamo per flatum intumeſcere, & ſicuti laniones pellem ovillam, antequam, & quo facilius deglubant, flatibus diſtendere alicubi ſolent.

Laz. Riverius Obſ. communicatis à Petro Eſtanove Chirurgo Monſpelienſi Obſ. 1. *fol.* 370. ita ſcribit: „ Quidam miles haſtâ confoſſus, „ eſt, in parte thoracis anteriori, vulnere ad „ illius

„ illius capacitatem penetrante: intra duas ho-
„ ras ab accepto vulnere, univerſus corporis
„ truncus unà cum ſcroto utris inſtar inflatus
„ eſt, quae tamen inflatio furfure torrefacto, &
„ calente, variis ſacculis incluſo facile diſcuſſa
„ eſt.

Simile admodum vulnerati pectoris exemplum vidiſſe ſe refert *Sennertus Lib.* 3. *prax. part.* 6. *ſect.* 2. *Cap.* 4. *fol.* 339, placetque illi à *Smetio* data tumoris cauſae ratio; *Williſio* autem diſplicet. Hic enim *Pharmaceut. rationalis part.* 2. *Cap.* 4. *pag.* 211. inconcinno ſpirituum or-
„ dini tumorem hunc attribuit: In pectore enim,
„ inquit, prope axillas, magni, & perquam in-
„ ſignes (quales ſe deſcripſiſſe dicit ſuâ neuro-
„ logiâ) extant nervorum plexus, per quos ner-
„ vi totius corporis inter ſe communicant: qua-
„ propter plexu iſthoc nerveo per gladii pun-
„ cturam forte transfixo, primo ſpiritus ibidem
„ hoſpitantes irritati ἀταξίας ineunt, dein con-
„ ſenſu per nervos alios eximios ſtatim facto,
„ & quaquaverſus huc illuc tranſmiſſo, ſpiritus
„ alii, & ſubinde alii pares inordinationes con-
„ cipiunt, atque membranas, fibraſque nerveas
„ (quas ubique tumultuarie ſubeunt) inflantes,
„ totius corporis affectionem quaſi Tympaniti-
„ cam inducunt. Propter ſimilem furorem,
„ ſive oeſtrum virulentum ſpiritibus alicubi im-
„ preſſum, & inde mox longe, lateque diffu-
„ ſum, toxica quaedam epota, telorum, aut

„ fe-

„ ferarum ictus, vel morſus venenoſus, ſaepenumero partis unius, plurium, aut totius corporis intumeſcentiam inducunt. Complures alii ſubſunt caſus, & inſtantiae, quibus clariſſimè evincitur ſpiritus animales irritatos, & in excandeſcentias actos, quatenus fibras nerveas impetuoſius ſubſunt, partes imprimis membranaceas intumefacere, & multas ex iis paſſiones excitare, quae vulgo, ſed perperam flatibus adſcribi ſolent.

Roget quiſpiam: cum ſanguis poſt inflictum vulnus è vaſis pulmonis diſciſſis per vulnerati os ſtatim magnâ copiâ effluxerit, cur idem, aut ſaltem ejuſdem portio verſus diaphragma non deſcenderit? Reſpondendum, ejuſmodi deſcenſum ſanguinis fieri non poſſe his, quibus pulmo ſub puncturâ coſtis annectitur.

OBSERVATIO XXXI.

Vocis defectus ac Paralyſis poſt laeſum pectus.

JUvenis cujuſdam 18. circiter annos habentis, hicque Hagae habitantis gladio vulneratum fuit pectus, unde ille mox procubuit, ac tanquam mortuus domum portatus diu abſque ullo ſono, motuve jacuit, ac prope quatuor ſextarios

rios ſanguinis tuſſi ejecit. Multo ille tempore mutus, atque alterâ corporis parte paralyticus fuit. Tandem vero ſatis feliciter ſanatus eſt. Quamquam autem linguae priorem uſum paulatim receperit, cruris tamen non, niſi quodammodo, motum, qui fuerat, recuperavit, manu omnino paralyticâ remanente.

IN OBSERVATIONEM XXXI.

Vix cuiquam perſuaſeris pectoris læſione nervos ad femur tendentes fuiſſe vulneratos, cum quod ipſi è vertebrarum lumbarium foraminibus, atque oſſe ſacro oriantur, tum quod dictus patiens crus ſuum poſt curam movere potuerit. Credibile autem eſt alterum nervorum recurrentium fuiſſe tactum, hincque illi loquendi difficultatem natam. Unde tamen ei alterius lateris brachium paralyticum manſerit, vix eſt, ut explicem: quoniam, qui verſus brachium tendunt nervi, è cervicis vertebris ut plurimum proveniunt, ſicuti illi, qui è pectoris vertebris ortum ducunt, in intercoſtales plerumque, ac lumbares ſeſe diffundunt muſculos.

Narravit mihi Chirurgus *Du Foix*, vulgo *Lucq*, de quodam qui, vulnerato pectore caecus

cus evaſerat. Verum quidem eſt quoſdam nervos è capite ad exteriorem pulmonis partem procedere, quid autem illis cum nervis opticis intercedat commercii, non video.

OBSERVATIO XXXII.

Vomica Membranâ ſuâ couclusa.

DUos ego Anno 1680. viſitavi, virum nempe quinquageſimum aetatis annum jam ſupergreſſum, caelibemque ejuſdem aetatis virginem, vomicâ utrumque laborantem; horum autem alterius pus uſque adeo foetebat, ut vix ei adſtare liceret. Uterque tamen intra duos menſes curatus eſt.

IN OBSERVATIONEM XXXII.

F*Ernelius Lib. 5. Pathol. Cap.* 10. *fol. mihi* 109. de vomicâ agit ſuâ etiam membranâ cinctâ, ac poſtquam de ejuſdem indiciis locutus eſt, de juvene quodam narrat, cui poſt validam corporis exercitationem, vehemens admodum tuſſis, ne momentum quidem temporis intermittens ſupervenerat, unde ille vomicam integram, at totam membranâ ambiente cinctam, columbinique ovi inſtar emiſit, in quâ apertâ

albens, ac purum putum pus repertum eſt: dictus tamen Juvenis poſtea convaluit. Quamquam idem *Fernelius* ſcribat nonnunquam contigiſſe, ut vomica major ne horae quadrantem quidem laborantis vitae conceſſerit, in quo poſtmodum diſſecto non alia leti animadverſa ſit cauſa, quam repentina ipſius vomicae pulmonis perruptio, cujus pus ad uſque cor penetrans illud ipſum inopinanter invaſerit, aegrique vires ac robur omne infregerit.

Experientiſſimus Medicus D. G Liebergen retulit mihi viſitâſſe ſe olim quendam, qui tuſſi vomicam ejiciebat, gallinacei ovi minoris inſtar, ac deindè ſanabatur.

Illius autem filio *Theodoro Liebergen* itidem Med. Doctori celeberrimo, videre contigit, quendam vomicâ etiam infeſtatum, è quâ perruptâ duodecim quidem puris librae (illud enim à curioſis appendebatur) diverſis temporibus provenêre; fuit autem ille priſtinae ſanitati reſtitutus, pluresque recte valens annos tranſegit.

Hoc quicquid eſt incommodi, ſcribente *Tulpio Obſ. Med. Lib.* 2. *Cap.* 10. *pag. mihi* 118, nullibi pene reperitur, praeterquam in noſtrâ Hollandiâ, ſive illud ab humido alimento, ſive ab humidis paſſim, ac penè aquis innatantibus locis, hincque vaporibus continuis propè obſito aëre contingat. Initio quidem illud, quo de agimus, vitium, ita ſe celat, ut vix ulla ejus reperias indicia, praeter tuſſiculam primum ſic-

cam,

cam, ſed mox humidam: cui non ita diu poſtea reſpirationis difficultas, virium defectus, paulatimque ipſius corporis accedit macies, ſic affecti ſublivido fere ſunt faciei colore, licet interim nec pus, nec ſanguinem prae ſe ferant ſputa. Sed ſi rumpatur nec inopinanti vomica, occiditur homo. Si verò aliquandiu ſuperſit, febriculâ pedetentim contabeſcit, ſive propter pus, ſive propter ſanguinem in pectus effuſum. *Ita quidem interdum contingit, verum novi plures*, inquit *Thom. Williſius Pharmaceut. rational. part. 2. ſect. 1. Cap. 11. pag. 142, qui cum è pulmonis vomicâ ortâ, maturatâ, & demum ruptâ, pus copioſum, & faetidum expuiſſent, cumque tale ſputum per multas hebdomadas, imò menſes quotidie excernentes debiles adeo, & veluti tabidi evaſiſſent, tandem medicamentorum ope, cum ulcus detergeretur, & ſiccaretur, integrè convaluiſſe.* Hujuſmodi abſceſſus, docente *Fernelio*, tum fere oritur, cum ſanguis ex apertâ, ruptâve, aut etiam exeſâ venâ prodiens alicubi ſeſe parvo pulmonis continet loco, ibique putreſcit, ac tandem in pus vertitur, tum vero tandem ſupernè ſiccior evadens membranam, ſive tunicam ſibi format.

Quod autem hujuſmodi vomicâ laborantes, nullis ferè ſymptomatibus infeſtentur, id mihi, ait idem, *perſaepe ejus loci memoriam refricavit, quo inquit Hippocrates* (quibus ſuppu-

„ ratio in corpore abdita non innoteſcit, ea „ propter craſſitudinem vel puris, vel loci de- „ liteſcit) *etenim haud rarò efficit obvolventis membranae denſitas, ut nihil tetrum à pure in cor vitae fontem inſpiretur: Vel* (ut obſerventur circulationis ſanguinis leges) *nihil inde in ſanguineam maſſam deferatur:*

Bartholinus Cent. 2. *Hiſt.* 59. *fol.* 249. mentionem facit vomicae pure repletae, ac poſt mortem intra pectoris mediaſtinum repertae.

OBSERVATIO XXXIII.

Gravidae, ac partui propinquae mulieri bis vena ſciſſa.

ANte annos viginti menſe Julio ad Uxorem *Adriani Weſterbaan* ſartoris vocatus fui, quam vehementi admodum Pleuritide laborantem inveni, ac, quamvis inſtantis partus tempori octo tantum deeſſent dies, omnis in eo fui, ut ipſam permoverem (morbi enim vehementiam nec non periculi cui illa exponebatur, perpendebam magnitudinem) uti venam ſibi ſcindi pateretur: quod ipſa poſt neceſſariorum hinc inde conſiderationes tandem permiſit, atque illo qui-

quidem tempore octo, vel novem unciae ſanguinis ipſi detractae fuerunt. Cum jam illa, aliis etiam medicamentis ſumptis, intra quatriduum convaluiſſet, octo poſt diebus eodem affecta fuit morbo, quare denuo ipſi venam ſecari praecepi, nec parum illud ei attulit levaminis eodem quippe die ſanum, ac robuſtum foetum edidit, qui cum illâ hodieque vivit, ac optimè valet.

IN OBSERVATIONEM XXXIII.

R*od. à Caſtro Lib.* 3. *Cap.* 21. *pag. mihi* 435. memorat ſeſe quater venam ſcindi juſſiſſe mulieri pleuritide itidem laboranti, octavo graviditatis menſe, cujus etiam morbum inſanabilem alii dixerant Medici: Illa autem hinc non tantum ſanitatem recuperavit, ſed & bene ſe habentem filium peperit.

P. Salius Diverſus de affect. particularibus Cap. 22. *pag. mihi* 360. „ Teſtor, ait, me „ plurimas ab abortu, in quem frequenter inciderant, ſolâ ſanguinis miſſione primis „ menſibus factâ, praeſeverâſſe. Non ita tamen cenſendum eſt de hac ſanguinis miſſione, vel moderatâ, vel parcâ, in utero gerentibus adminiſtrandâ, ut nunquam non veniat in uſum, ſi copioſe fiat, interdum enim

 ulti-

„ ultimo menſe copioſa ſanguinis miſſio facta
„ non ſpernendum attulit juvamentum. Et
„ ego aliquando hanc venaeſectionem copioſè
„ factam ultimo menſe, inſtante partus tempo-
„ re, dum utero gerentes ardenti conflictaren-
„ tur febre, plurimoque abundarent ſanguine,
„ tentavi, & hinc remiſſionem febris, ac par-
„ tus accelerationem ſperans, utrumque è ſan-
„ guinis miſſione conſequutus, ſummâ cum
„ utilitate adminiſtravi, foetumque & matrem
„ unà periclitantem hoc ſolo remedio ſalvavi.
„ Quod remedium in aliquibus praetermiſſum,
„ & à Medicis, verba ſolum *Hippocratis*, &
„ non ipſam rem ponderantibus, neglectum,
„ fuit in cauſâ, ut conceptus ſaepe unà cum
„ matre, à plenitudine, & fervore ſanguinis
„ ſuffocatus miſerabiliter perierint.

B. Timaeus non ſolum ultimo menſe, ſed & inſtanti partus tempore, feliciter venam aperuit, ut teſtatum reliquit *reſponſis medicis pag.* 128. De ſanguine octies puerperae in pleuritide miſſo refert *N. Tulpius Lib.* 2. *Obſ.* 2. *pag. mihi* 110.

OBSER-

OBSERVATIO XXXIV.

Pus ex abſceſſu pectoris per alvum emiſſum.

ARceſſitus fui menſe Octobri An. 1645. ad *Eliſabetham Roye*, pleuritide laborantem; hâc autem in abſceſſum degenerante, illa per quatuor dies continuos nonnihil puris haud abſque levamine per alvum ejecit; deinde autem quicquid erat puris reliquum per os tuſſi emiſit, atque ita curata eſt.

Idem obſervavi in aliâ muliere quadragenariâ, quae decimo â pleuritide die non ſolum pus tuſſi ſurſum, ſed & deorſum per alvum excrevit.

IN OBSERVATIONEM XXXIV.

HIppocrates 7. Epidem. textu 14. cujuſdam peripneumoniâ laborantis meminit, cui initio morbi alvi fluxus ſuperveniens ita profuit, ut quarto decimo die corporis aegritudine omnino eſſet liberatus. De hujuſmodi per alvum evacuationibus, quae tabidis contigêre, idem 3. *Epidem. comm.* 3. *ſect.* 11. agit. Nec non *Coac praenot. Lib.* 1. *ſect.* 67. *pag. mihi* 304. *Em-*

pyicis, inquit, *à pulmone pus duci per alvum letale eſt.*

At *Lud. Duretus comm.* ad hunc locum magnâ ex parte eos quibus pus per alvum ſecedit, mortem conſequi ſcribit, quod puris acrimonia alvum vellicet, dyſenteriam producat, naturaleſque facultates proſternat. Adeo ut in his alvi fluxus inter letalia ſigna ab *Hippocrate* recenſeatur *Aph.* 12. & 14. *Lib.* 5. & 16. *Lib.* 7.

Rarius contingit, ſcribente *Galeno 6. de loc. affect. Cap.* 4. ut pectus, ac pulmo per alvum purgentur, quamquam vidiſſe ſe memoret vomicam per vias urinarias, atque item aliud pectoris per inteſtina unà cum excrementis purgari. *Aretaeus Lib.* 1. *Cap.* 1. & 9. haec *Galeni* verba confirmat, ut & *Joh. de Vigo* 2. *de Apoſtem. Tr.* 5. *Cap.* 1. Refert etiam *Fr. Valleriola Lib.* 4. *Obſ.* 10. *pag.* 297. de militiae quodam Praefecto, cui, ſaucio pectore, poſt diem vigeſimum alvi fluxus tantum abſtulit puris, ut brevi poſt tempore convaleſceret.

De non abſimili exemplo agunt *Valeſcus de Taranta Obſ. à Dodonaeo citatis pag.* 202. ac *Alex. Benedictus Lib.* 3. *Anatom. Cap.* 9.

De pure poſt pleuritidem per alvum emiſſo lege ſis *Amatum Luſitanum Curat.* 42. *Centur.* 7. De Nobili autem Paduenſi, qui poſt exulceratam pleuritidem plus 6. libris purulentae materiae per inferiora ejecit, refert *Joh. Rhodius Obſ. med. Centur.* 2. *Cap.* 89. *pag.* 115.

P. de

P. de Marchettis Obſ. Med. Chirurg. rarar. ſylloge Obſ. 43. *pag.* 99. „Obſervatione dignum, „ inquit, ſine ſectione pus è vulneribus Thora- „ cis ſuperioris per alvum expurgari, quam ta- „ men viam ſectione Anatomicâ rimari non po- tui; quod & ab *Hippocrate* etiam *Lib. de morbis* obſervatum.

Galenus Lib. 6. *de loc. aff. ſect.* 4. *& comm. ad Aphoriſ.* 30. *Lib.* 7. ſubobſcure etiam hac de re loquitur, quamvis innuere videatur illam materiam per arteriam pulmonalem in ventriculum Cordis, atque indè in venam cavam, jecurque, hincque ad inteſtina deferri: quod licet *Avicenna fen.* 10. *tr.* 4. *Cap.* 17. *Aetiuſque Lib.* 8. *cap.* 65. ac *Paulus Aegineta Lib.* 3. cum *Galeno* ſtatuant, horum tamen nemo, haud dubie propter demonſtrationis difficultatem, viae, modive meminit; queîs dicta evacuatio fiat.

Idem tamen *Galenus Lib.* 5. *de loc. aff. Cap.* 3. „ *fol.* 30. Credere oportet, inquit, homini fie- „ ri tranſumptionem; quippe per vulnera pene- „ trantia haud obſcurè id apparet: deinde, quo „ pacto ea fieri poſſit, inveſtigare, ut cum in- „ venerimus, animo ſimus quietiori, ſed in- „ ter quaerendum quamdiu nihil nos inveniſſe „ putaverimus, ruditatem potius noſtram ac- „ cuſare, quam veritatem ipſam negare debe- „ mus.

Plurimi enim, iique artis medicae non ignari, cum multas res quas tamen liquido cernunt,

cum earum rationem non inveniant, exiſtere pertinaciter negant.

Porro tradit dictus *Marchettus* obſervatum à ſe, quotieſcunque citius materia expurgatur, ſpatio nempe diei, ſtatim patientes convaleſcere, materiâ è vulnere non ampliùs manante, &, quod mirum, febre etiam ceſſante, utpote quae, eâdem in cavitate thoracis haerente, eſt continua.

OBSERVATIO XXXV.

Pus è pectore proveniens per renes, veſicamque emiſſum.

VIſitavi Ann. 1645. cum Medico *le Piper*, ac Chirurgo *Henrico Haſſelmans* militem quendam, cujus pectus gladio laeſum erat, penetrante in ipſam pulmonis ſubſtantiam vulnere, quare ipſe etiam initio ſanguinis copiam benè magnam tuſſi ejecit, poſteaque per aliquod tempus quotidie cum urinâ multum puris albicantis emiſit; fuitque haec illi recuperatae valetudinis cauſa.

IN OBSERVATIONEM XXXV.

REperiuntur apud Scriptores celebriores quandoque exempla quorundam, qui, laeſis pectoribus, (ſive illi pleuritide, peripneumoniâve, ſive vomicâ, aut Empyemate, vel etiam ipſius pulmonis laborent vulnere) pus, imò, & ſanguinem per renes, & meatus urinarios, aut per alvum nonnunquam (uti ſupra obſervatum) ejecerint. Quod equidem bono aegri temperamento, viribuſque ejus valentibus adſcribendum videtur. Ejuſmodi enim exonerationem non minimum levaminis, ac ſaepenumerò perfecta inſequitur ſanitas.

Benivenius de abdit. morb. cauſis Cap. 43 *pag.*
„ *mihi* 98. hac de re ita teſtatur: Cum Anto-
„ nius quidam inquit, vehementi correptus eſ-
„ ſet pluritide, jamque ad maturitatem perve-
„ niſſet malum, puris ſimul cum urinâ emiſſio-
„ ne (quod rarius contingit) ad ſanitatem re-
„ diit.

Novi, inquit, *R. Dodonaeus annotat. praedicti Cap. pag. mihi* 99. ruſticum, cujus pectore tantum continebatur puris, ut, inclinato ſimul cum pectore verſus terram capite, illud ipſum per os effluerct, cuique, quamprimum ei purulenta fluere inciperet urina, integra redibat valetudo.

Joh. Rhodius Obſerv. Med. Centur. 2. *Hiſt.* 15.

pag.

pag. mihi 75. narrat quo pacto mulier quaedam pleuritide infeſtata probi puris tam tuſſi, quam cum urinâ, ac ſimul per alvum factâ ejectione, viginti dierum ſpatio malo ſuo fuerit exemta.

Obſervavit *Plazzonus* quendam, cui dextrum pectoris latus vulneratum erat, per quinque, vel ſex dies continuos, purum ſanguinem per meatus urinarios emiſſe, teſte eodem *Rhodio Obſ. Med. Cent.* 2. *Hiſt.* 19. *pag. mihi* 177.

Vidi inquit, *Marcellus Donatus*, *pag. mihi* 266. Olitorem ſeroſi ſanguinis plurimum ſeptimo die per ductus urinae exonerationi deſtinatos emiſiſſe, eumque hac evacuatione, quamquam jam morti vicinum, violentâ pleuritide fuiſſe liberatum.

D. Sennertus Lib. 2. *part.* 2. *Cap.* 16. *pag. mihi* 467. meminit cujuſdam, cujus laeva pectoris pars gladio ſuper coſtas nothas ſurſum adacto, laeſa erat, ita ut vulnus unius cum dimidio digiti longitudinem aequaret. Quamvis autem vulneratus de nullo quereretur dolore, nec tuſſi infeſtaretur, neque quidquam ore emitteret ſanguinis, unde conſtabat non niſi externos pectoris muſculos fuiſſe tactos, contigit tamen, ut ſubſequente nocte difficulter urinam redderet, ac poſt quatridui intervallum plurimum ſanguinis, partim grumoſi, partim floridi emingeret, quae ſanguinis mictio ad duas hebdomadas duravit, donec aeger convaluit.

H. Fabritius ab Aquapendente Lib. 2. *Chirur-*

„ *giae*

„ *giae Cap. 22. de vuln. thoracis.* Quidam, in-
„ quit, meus amicus aliquando in thorace vul-
„ nerabatur, vulnus tamen non reperiebatur
„ penetrans à Medicis, quia ob foraminis an-
„ guſtiam, non multa ſtyli portio immitteba-
„ tur; caro etiam occupaverat foramen, ut
„ ſpiritus, ſeu anhelitus non egrederetur: ex
„ accidentibus tamen ſupervenientibus pene-
„ trans eſſe vulnus poſt cognitum eſt, ſuper dia-
„ phragma enim ſentitur pondus, exſpuitur
„ ſanguis cum tuſſi, invaleſcit febris, accidunt
„ vigilae, dejicitur appetitus, anguſtatur an-
„ helitus, & aliquando livor apparet extra co-
„ ſtas, ubi continetur materia. Et propterea
„ Medici cum è foramine penè occluſo, nihil
„ poſſent evacuare, volebant thoracem aperire
„ inter ſextam, & ſeptimam coſtam. Cum au-
„ tem poſtridie id eſſent facturi, interea acci-
„ dit, ut aeger, cyathum cruoris plenum min-
„ geret è quo à dolore, febre, & omnibus ſym-
„ ptomatibus levatus eſt.

Multum profectò, varièque diſputatur, quà-nam vià hoc quicquid eſt puris, vel ſanguinis è pectore, aut pulmone, ad renes, atque veſicam deſcendat.

Galenus Lib. 6. de loc. aff. viam indicat: ſtatuit enim venoſam arteriam pus recipere, eamque in ſiniſtram cordis transferre cavitatem, hinc iterum in arteriam magnam, atque inde in emulgentem, ac renes tranſportandam.

Priſci

Priſci alii Scriptores viam eſſe credunt venas, quae in pectore ſunt, intercoſtales, videlicet venae *Azygos*, ſive ſine pari ramos, qui inter coſtas inferiores ſeſe inſinuant, & quorum inferior pars cum venâ emulgenti miſcetur.

Hos inter reperio *Rudium*, *Matthiolumque*, cum quibus convenire videtur *Gabr. Fallopius ſuis Obſ. Anatom.* docet enim hic dextram, ſiniſtramque extremitates venae *Azygos* verſus vertebrarum partem ſub inferiori inſitione diaphragmatis, ad inferiora deſcendentes, emulgenti conjungi.

Franciſc. Michnius de Sancto Archangelo vidiſſe ſe ſcribit in duobus cadaveribus publice *à Fallopio* diſſectis hanc *Azygos* venam emulgenti conjungi, vel etiam quoſdam ſubclaviae ſurculos inter ſuperiores coſtas apparentes, aut etiam ipſam venam Phrenicam, quâ pectus, & pulmones per inteſtina, & renes expurgari poſſint. Hae autem viae neutiquam ſunt admittendae.

Namque ſecundum ſanguinis circuitum nihil omnino per venas ad renes tranſit, verum quicquid accipiunt, ab arteriis eò defertur.

Statuit omnino *Diemerbroeckius Anatom. Lib.* 1. alias praeter renes dari vias, queîs largius immiſſus potus tam ſubito, ut & duriores multo, ac firmiores materiae (quales ſunt acus clavi ferrei, varia ſemina, & id genus, plures) in veſicam transferantur; harumque nonnullas vaſa lactea eſſe contendit, (qualia & verſus matricem,

tricem, mulierumque mammillas ad foetuum nutrimenta pergere arbitratur) quae occultis, atque etiamnum ignotis viis non in omnibus, at in paucioribus tantum hominibus ſeſe ad veſicam conferunt. In quâ ſuâ opinione firmatum ſeſe ait quibuſdam obſervationibus à nonnullis medicis factis, vidiſſe ſe tradentibus aliquos interdum chyloſam quandam materiam ſimul cum urinâ, alioſque item diverſis temporibus firmioris ſubſtantiae quidquam emiſiſſe. Ipſe etiam ibidem ſuae Uxoris exemplum profert, quae mediocrem aciculam triduo antè ab ipſâ per fauces tranſmiſſam cum urinâ abſque omni incommodo egeſſit; qualium exemplorum ad vigeſimam ſextam noſtrarum Obſervat. plures adduximus probationes.

Referunt *Ephemerides Eruditorum Galliae An.* 1667. *pag.* 158. *D. Gayant* comperiſſe ſub Pleura vaſorum eſſe communionem è pectoris ductu thoracico provenientium, qui ſiniſtrae emulgenti ſeſe miſcet.

Meo quidem judicio ex Empyemate purulenta materia derivatur ad veſicam, quatenus ſeſe inſinuat in vaſa pulmonalia, atque ita ſanguini illac tranſeunti admiſcetur, cum quo ad renes defertur, illicque tranſcolatur unà cum ſero, & per ureteres it ad veſicam, urinamque purulentam conſtituit. Ejuſmodi aegri felices ſunt, quia ſic ſanguis eorum non ita impraegnatur pure, quod alias mixturam ejus conturbando febrem

brem continuam, & lentam excitat, quae aegros tandem in maraſmum trahit.

Quicquid ſit, conſtat utique pro vario circulationis ſanguinis motu ad dictas exonerationes aperiri vias medicis, Chirurgiſque obſcuras, nec ſatis bene notas, quas, quamquam ignorent exiſtere, tamen minime negent oportet. Inficiari etiam nemo auſit totum corpus (uti ſupra monuimus) confluxile, & conſpirabile eſſe; ipſumque pus etiam media oſſa interdum penetrare, ita ut & illic abſceſſus naſci poſſint, cujus rei etiam *Hippocrates Coac. praenot.* & noſtrae 7, & 26. Obſervationes mentionem faciunt.

OBSERVATIO XXXVI.

Quaſſatio aquae in pericardio, etiam foris auribus percepta.

VIſitâſſe me quandam pauperculam annorum ſeptendecim puellam memini, cui vultus tumidus admodum, ac pallens erat, neque unquam purgationes menſtruae fluxerant: huic ipſe, poſt idoneè purgantium uſum, etiam venam aperiri juſſi, ac mox ſanguinem valdè aquoſum, viſcoſâque, ac tenaci obtectum cruſtâ ſive pelle reperi. Labora-

borabat haec puella cordis palpitatione, quin & diſtinctè admodum, pulſante corde, ipſius aquae agitationem in pericardio audire licebat. Illa tamen tandem praeparato ſatis aptè corpore, diaphoreticis, diureticiſque convaluit.

IN OBSERVATIONEM XXXVI.

SIcuti plurimis de cauſis cordis palpitatio oritur, ita variis etiam è corporis partibus provenit, ac praecipue quidem è liene, ac matrice, è qua ſaepenumero acres, ac craſſiores aſcendunt vapores, maximumque cordi angorem adferunt, quod ut hinc ſeſe expediat omni ope nitens, hujuſmodi pulſationis cauſa eſt. Eadem etiam praeter ipſius cordis deformitatem (cujus mox ſecutura Obſervatio exemplum dabit) à diverſis rebus naſcitur contra naturam in corde, aut pericardio repertis, quales ſunt oſſicula, lapilli, pituita tenax, grumi, tumoreſque, &c. Ac veluti pericardium naturaliter non niſi tantum aquae continet, quantum duo, vel tria capiant cochlearia, cum ad facilitandum ipſius cordis nunquam quieſcentis motum, tum ne propter nimiam caliditatem ipſius caloris fons exareſcat, qui tanquam Sol microcoſmi toti corpori vitam impertit, ita etiam cordis palpitationis cauſa eſſe poteſt nimia aqua pericardio

contenta, uti modo lectâ Obſervatione noſtrâ liquet, nec non patet è *Cap.* 19. *Lib.* 4. *Obſ. Tulpii pag. mihi* 327. ubi ille ſcribit, ſe tantum aquae in pericardio *Stephani Jonae*, cui multum palpitaverat Cor, inveniſſe, quantum quindecim cochlearia caperent.

Mirum equidem, ac vix fide dignum videtur, quod ſcribit *Fernelius Lib.* 5. *Pathol. Cap.* 12. Ait enim nonnunquam uſque adeo vehementem, validamque extitiſſe cordis pulſationem, ut illius impetu vicinae coſtae perruptae, eaeque, quae ſupra mammas ſitae ſunt, loco fuerint motae.

Memorat *Forreſtus Lib.* 17. *Obſ.* 1. de Juvene quodam in pago, cui nomen *Schagen*, habitante, cujus, cum in aedibus ſuis eſſet, cordis pulſus, qui cubiculum illius forte praeteribant, viatores foris audiebant, praecipuè ſi clauſae feneſtrae aures admoverent. Simile exemplum adducit jam ſaepius in partes vocatus *Tulpius Obſ. Lib.* 2. *Cap.* 25. *pag. mihi* 141. *Bartholomeus Merclinus Epiſt. ad Greg. Horſtium* 3. *de morb. Pectoris Obſ.* 17. *fol.* 139. de vehementi admodum cujuſdam juvenis cordis palpitatione agit, quâ ſiniſtrae coſtae ſupra os ſternum alte elevabantur, quem tamen, praeparato jam ante, ut fas erat, corpore, venae ſectio malo iſti ſenſim exemit; quamquam dictae coſtae, tanquam loco motae ita elevatae remanſerint. Quare ipſe (ita pergit *Merclinus*) *Fernelii*, *Mercurialiſque* opiniones de coſtarum dislocatione aut expanſione violen-

tâ

tâ cordis pulſatione effectâ, quas ego antea, cum ſtudiis etiamnum operam darem, tanquam falſas; ipſique contrarias rationi rejeci, certas omnino, atque veras eſſe comperi.

A ſanguinis miſſione levamen accepêre tam Juvenes, quam adulti plurimi in palpitatione cordis, qui alias rectè valebant. Teſtatur *Galenus 5. de loc. aff. Cap. 2. fol. 29.* ſe noviſſe quendam quotannis verno tempore palpitatione cordis vexatum, qui quum per tres annos à ſanguinis detractione ſe adjutum intelligeret, anno quarto antequam accidens ipſum invaderet, ſanguinem miſit, idque pluribus deinceps annis faciendo, & idonea etiam poſt ſanguinis detractionem adhibendo medicamenta, attenuantia ſcilicet, &c.

OBSERVATIO XXXVII.

Cor planum eique adhaerens firmiter pericardium, medioque in ventre Lien.

NOvi hic Hagae Cauponem quendam, cui alterum crus navale praelium abſtulerat, *Pipel* vulgo dictum.

Robuſtus ille, audaxque, atque intrepidus erat, fortioris vini, potuſve poculis admodum addictus, cujus maxi-

mâ copiâ aliquot annos jam uſus, imo abuſus erat. Hic circiter quadrageſimum aetatis annum continuâ, lentâque correptus febri coepit tandem tuſſi ejicere plurimum craſſioris, nigricantiſque ſanguinis, unde labefactatus admodum, ſentienſque vitae ſuae appropinquare terminum, rogavit me, uti cadaver ſuum vellem diſſecare, inſoliti quidquam in eo me reperturum aſſeverans. Quod cum fratre meo *Joh. Stalpartio vander Wiel p. mem.* feci. Ac nos tum in aperti pectoris parte ſiniſtra aliquot libras coagulati ſanguinis reperimus, qui ex eo effluxerat loco, in quo pulmo utplurimum coſtis affigitur, paulo infra claviculam. Cor ejus mediocre pyrum magnitudine non ſuperabat, formaeque erat non rotundae, ſed planae admodum, atque depreſſae. Cordis autem ſubſtantiae pericardium adhaerebat, accretumque erat, nullo in eo humore contento. Diſſecto ventre lienem rotundum, nec majorem manus palmâ in medio ventre ſub umbilico invenimus.

IN

IN OBSERVATIONEM XXXVII.

NOn incelebris nuper Medicus Ultrajectinus *G. Stratenus* noviſſe ſe militem gallum quondam mihi retulit, cujus defuncti cor planum eſſe compertum fuerat, orbi, quo prandentes utimur, mediocri, magnitudine par, pericardioque carens; ac cujus viventis carpi arteriam maxima ſemper notaverat imparitas.

De corde, cui itidem pericardium & quicquid ei ſimile, deerat, lege *N. Tulpium Obſ. Lib. 2. Cap. 25. pag.* 143. ut & *Cap.* 44. *Lib.* 2. *pag.* 176. *Velſchii Epiſagm. pag.* 23. Queîs adde *Columbum*, *Brodbecquiumque*, quos etiam adducit *Bartholinus Cent.* 4. *Hiſt.* 20. *fol.* 266. Antea autem adfuiſſe quidem pericardium, ſed temporis tractu accretum coepiſſe cordi cohaerere crediderim: qualia exempla videre eſt apud *Peyerum meth. Hiſt. Anatom. Med. pag.* 84. nec non *Lowerum tract. de Corde Cap.* 2. ut & *Wepferum litteris ad Peyerum*; ita ut de hac cauſâ viſui non apparuerit pericardium. Sicut aquae, inquit idem Lowerus, pericardio contentae nimia copia cordis motui officit, adeo ut ipſum tandem obruat, ſupprimatque, ita ubi illa prorſus deficit, arctè adeo cordi accedit pericardium, ut ipſi tandem undique adhaereſcat: unde cum Diaphragma accreſcat quoque, cordis motum cum illo confundere, & committere neceſſe habet,

quod, quanto utriuſque impedimento fieri debeat, cogitet medicus.

Steph. Blankardus Collect. Med. Phyſ. Centur. 4. Obſ. 46. fol. 319. lienis hominis cujuſdam ſuſpendio necati mentionem facit, qui, naturali relicto loco, medio ſeſe in ventre locabat ſupra omentum, atque inteſtina, utraque etenim in latera, ut ſibi locum aperiret, detruſerat, ſeque uſque ad os Iſchii extendebat, adeo ut, quâ erat magnitudine, totam propemodum ventris latitudinem impleret. Hic autem cum ante annum hydropicus fuiſſet morbo ſuo liberatus fuerat.

Trium autem librarum cum quadrante illius lienis gravitas erat.

G. Ballonius Epidem. & Ephemer. Lib. 2. Memorabile eſt, inquit, Cognatae *D. Valeton* exemplum: lienis enim corpus ſupra veſicam jacens, eique firmiter agglutinatum repertum eſt.

De maximo ſplene, quatuor libras ponderante, atque in abdomine ſupra inteſtina jacente, videatur *Blaſius Obſ. Med.* 14. *pag.* 26. Quo de ipſe etiam *Obſerv.* 49. latius agam.

De parvo liene loco ſolito ſito, deque alio itidem debitae magnitudinis in ejuſdem hominis hypogaſtrio locato ſcribit *Juſtus Scraderus Obſ. Anat. Med. Dec. 3. Obſ. 4. pag. mihi* 218.

Meminit cujuſdam *Bartholinus*, in cujus dextro latere locabatur ſplen, jecur autem in ſiniſtro, ſingulis ex utriuſque ſubſtantiâ procedentibus

tibus vaſis tam ibidem, quam in pectore, ac ventre ad idem latus apparentibus.

Similem duorum iſtorum viſcerum tranſpoſitionem *Petr. Servius Ann.* 1643. Romae vidit: ſcribitque dicto loco *Bartholinus* id ipſum *Platero* contigiſſe; quod & de ſe teſtatur *Gemma Lib.* 2. *pag.* 75. Quin & *Zodiac. Med. Gall. Ann.* 2. *fol.* 128. perſimile quid habet.

OBSERVATIO XXXVIII.

Polypus cordis.

INitio Januarii An. 1681. pauper quidam miles natione Gallus, triginta circiter annos natus, morboque comitiali interdum laborans ita correptus fuit frigore, (totam enim noctem ſub Jove frigido ante aedium quarundam fores tranſigere coactus, dictoque forſitan morbo ſuperveniente infeſtatus fuerat) ut mortem exinde obiërit, ac multo manè ibidem rigens admodum ejus cadaver repertum ſit. Quod delatum in Hagienſe Anatomicum noſtrum Theatrum cariſſimus quondam frater *Joh. Stalpartius van der Wiel* publicè diſſecuit. In cujus corde inter plura rariora inventus

eſt *Polypus*, cujus corpus membranaceum magis, quam carnoſum craſſitie aequabat pollicis unius, duorum autem cum dimidio latitudinem longitudine: Diffundebat ſe inſuper ille per omnia cordis vaſa eâ longitudine, quae eſt quatuor digitorum latitudo, eâque latitudine, quae eſt minimi digiti in latum diviſi, ſeque etiam ita cordi affixerat, ut non abſque ſummo labore avelli potuerit. Valvulae itidem tricuſpidales membranaceis iſtis germinibus eum in modum erant occluſae; ut intromiſſo in venam cavam digito minori ad cor nullus pateret tranſitus. Deſiderabatur etiam quartum nervorum par ad guſtum pertinens in hujus cadaveris capite: Erat autem illa cavitas, quae inter utrumque ſupercilium ſupra naſum in oſſe frontis conſpicitur, praeter conſuetum modum tanta, ut in utramque interſtitii, quod in dicto oſſe plerumque eſt, partem digitus immitti poſſet. Interior autem ejuſdem tabula intus ad cerebrum plus quam pollicis latitudine recedebat, adeo ut eò uſque ſeſe protenderet dicta cavitas, quò oculi orbita extendi ſolet. Atque hinc dicta

cere-

cerebri pars neceſſario fuit depreſſa, ut mirum videri haud debeat, ſi ille miles ſacro nunnunquam laboraverit morbo: quoniam jam diu *Dom. le Ducq. Zod. Med. Gall. Ann.* 1. *Obſ.* 7. *pag.* 50. obſervavit omnibus, qui in Noſocomio morbo Herculeo interierant, fuiſſe quandam cranii deformationem. Ipſi enim compertum in omnibus, quotquot aperire licuit, cranium capacitate juſtâ majore donatum fuiſſe, proportione habitâ partium, quas continebat: idque craſſum ſemper fuiſſe, & denſum aliquando ex unico oſſe conflatum: at ſaepius duobus, tribus aut quatuor conſtitiſſe, arctâ praeterea quarundam ſuturarum compage, ac durae meningis â ſubſtantia cerebri interventu aquarum collectarum ſeparatione, in iis uberius redundantium quibus paroxyſmi vehementiſſimi fuiſſent.

IN OBSERVATIONEM XXXVIII.

QUamquam cor excellens admodum, ac nobilis humani corporis pars ſit, multis tamen etiam malis obnoxium eſt, vermibus videlicet, oſſiculis, tumoribuſque, nec non ulcerationi-

tionibus, glandulis, adipi, carneis, atque viſcoſis excreſcentiis, imò aliquando lapideis fragmentis: Qualia med. *Th. Liebergius* ſeſe in corde lapicidae cujuſdam poſt obitum aperto reperiſſe mihi retulit.

Galenus, de loc. aff. Cap. 7. pag. mihi 6. fieri poſſe negat, ut ulcus cor perferat. Huic accedit *Avicenna fen. 3. tr. 1. Cap. 2.* nec non *Haly Abb. Theſ. 9. Cap. 23.* Docuit autem poſteriorum experientia, atque accuratior inveſtigatio id ipſum fieri poſſe.

Polypos quod attinet, hi varias, modò in hoc, modò in illo ſubjecto formas induunt, & varium in corde nanciſcuntur locum. Interdum enim placentulae inſtar ventriculorum ejus medietatem occupant, &, elongatis ramoſis productionibus, per venas, & arterias hinc inde excurrenti ſanguini praebent ſpatium. Interdum vero circa cordis columnas, & carnoſos lacertos haerent, & quaſi radicibus implantantur. Obſcurum eſt dicere à quâ materiâ excitetur Polypus. Pluribus pinguedinis fruſtulum eſſe placuit: Alii concretam pituitam, alii crudum eſſe humorem, & affinitatem habere polypum cum pelleâ cruſtâ in ſuprema extracti, & refrigeratâ ſanguinis parte concreſcente putant.

Pinguedinem autem non eſſe hinc liquet, quod haec igne liqueſcat, Polypus vero abit, dum omne quod tenue eſt, avolat, remanentibus tantum membranis cui involutus erat. Non eſſe

eſſe phlegma probatur inde, quia igne induratur.
„ Veriſimile eſt (inquit *Malpigius de viſcerum*
„ *ſtructura fol.* 269.) polypos ſuſcitari quotieſ-
„ cunque ſanguinis maſſa non in totum debito
„ gaudet fluore, & compage, ſed praecipitatis
„ quibuſdam, albis ſcilicet particulis, quae prae
„ caeteris fortaſſe graviores ſunt, vel ſaltem
„ conglobatione, & aggregatione tales reddi
„ poſſunt, contexturae quaedam ſubſequuntur,
„ quae ex continentium partium, & reliqui ſan-
„ guinis viribus, figuram, & molem ſortiun-
„ tur, quas Polypos appellare placuit.

Generationis autem hunc eſſe credit modum: Sicut in lapidis Bezahar, & conſimilium concretione accidit, ut ex multis ſuperpoſitis veluti laminis, tractu temporis coagmentatio ſubſequatur, ita etiam polyporum contingit productio: nam extenſis multiplicibus conſtare videntur pelliculis, inter quas ichor, & alia ſanguinis portio quandoque mediat, & ex mutuo fibrarum contactu, & excurrentis ſanguinis preſſione, & ictu, ita ad invicem approximantur, ut in ſolidum corpus compingantur.

N. Tulpius Obſ. Med. Lib. 1. *Cap.* 27. hujuſmodi Polypum, noſtroque ferè convenientem in ſiniſtro cordis ventriculo inventum memorat, cujus rami tam arteriam magnam, quam venam pulmonalem obturaverant, ita ut laboranti, vivoque etiamnum difficilis admodum eſſet reſpiratio. Denique G. *S. Jung. Miſcell. Curioſ. Med. Phyſ.*

Phyſ. Germ. Dec. 1. *Ann.* 1. *Obſ.* 28. *fol.* 97, cujuſdam non diſſimilis meminit, ut & *Bartholinus Cent.* 3. *Hiſt.* 17. *fol.* 39. nec non *Blaſius Obſ.* 1. *Part.* 6. *pag.* 73.

Coaleſcunt interdum polypi in vaſis Apoplecticorum tum majoribus, tum minoribus, per cerebri meninges extenſis, ut multorum teſtantur obſervationes, nec non in pulmonum ſubſtantiâ polypoſae interdum concretiones, praecipue in pleuriticorum cadaveribus conſpectae fuerunt, quin & in Uteri vaſis nonnunquam Polypos reperiri certum eſt, & tantos utique, ut illorum canales ad diſtentionem uſque adimpleant, imo & in ſcirroſos, nec unquam ſanabiles degenerent tumores.

OBSERVATIO XXXIX.

Ipſius ventriculi ima pars vulnerata, ſanataque.

P*Aulus Godefridus* exercitus Foederati Belgii Chirurgus, dum viveret, ſuperior, narravit mihi de quodam, cujus ventriculi ima pars ita laeſa erat enſe, ut quicquid fere cibi intraret, illico hac efflueret: quod vulnus, inteſtinorum more, ita conſuebatur, ut ſimul ventris mu-

muſculi filo trajicerentur. Cum his enim partibus, ut pote carneis, adeoque calidioribus membranaceae magis conjungi amant. Fuitque ille hoc modo valetudini reſtitutus.

IN OBSERVATIONEM XXXIX.

JAcob. Oetheus *Lib. Obſ. propr.* Simillimum quid refert de ruſtico quodam, cujus in pago *Marpag*, qui eſt in Epiſcopatu Fuldenſi, ſtomachus venabulo laedebatur, fiebat enim hoc ex eo palam, quod immiſſus in eum cibus per vulnus effugeret. Quare operam dedêre Chirurgi, ut, praedicto periculo, laeſam ventriculi partem ad ventris vulneratos muſculos attraherent, ut unâ eâdemque ſuturâ ventriculi apertura cum cute ſimul, muſculiſque laeſis contraheretur, ligareturque; quae ita ſucceſſêre, ut non ſanitatem tantum ruſticus, verum & priſtinum robur, vireſque recuperârit.

Hippocrates Aph. 18. *Sect.* 6. letalia ſtatuit ventriculi vulnera, non quod ſimpliciter talia ſint, nam vox διακοπέντι non ſimplicem aliquam vulnerationem, ſed magnam violentiam, & diſciſſionem involvit, ac denotat, ut multi olim animadverterunt, ipſeque *Galenus Comm. in Hippocratem* magna vulnera διακοπὰς nominare conſuevit.

Cel-

Celſus Lib. 5. *Cap.* 26, ac *Avicenna Lib.* 4. *Fen.* 4. *tr.* 1. *Cap.* 2. plerumque mortifera talia cenſent.

Schenkius Lib. 3. *Obſ. Medic. pag.* 381. nonnulla adducit exempla quorundam, quorum ſaucii curati ſint ventriculi. Hujus curationis hiſtorias ſibi viſas deſcribunt *G. Fallopius de Cap. vuln. Cap.* 12. *Jul. Alexandrinus Annot. ad Lib.* 6. *Cap.* 4. *Therapeut. Galeni.* Qualem etiam ſe vidiſſe ait *Iſbr. de Diemerbroeck pag.* 33. *Cap.* 6. in ruſtico juvene.

Facienda itaque, cum idem vulneratus eſt, diſtinctio, quantum ad vulneris progoſin. Perpendendum quippe eſt, ſintne vulnera magna, nec ne, penetrantia ſint, an minus, ſintne in dextro, an vero in ſiniſtro ventriculi orificio, an denique in fundo.

Galenus Comm. 6. *in Aph.* 18, ſuperficialia, ſive externa ſaepius, penetrantia autem rarius ſanari tradit.

Graviſſima ſunt, quae ſiniſtro ventriculi orificio infliguntur, vulnera. Multum namque commercii intercedit huic parti cum corde, cerebroque, ſenſibilis etiam admodum propter nervos ſuos eſt. Accedit, quod nihil huic ſuperimponi, quod ſanet, queat, quodque inſuper hîc oriatur appetitus, quod gravia denique inde utplurimum ſymptomata originem trahant.

Minus autem letifera ea ſunt, quae in imâ ventriculi parte fiunt: Craſſior enim haec multo,

to, atque carnoſior eſt, adeoque citius ſanari poteſt, tradente *Galeno 6. Meth. Cap.* 4. Vulnerarii potus inſuper aliquo tempore ibi commorari poſſunt, multò denique minus ſubtilis hujus eſt ſenſus, quam illius; niſi latum forte in fundo ventriculi, ejuſque venas, ac arterias penetrans vulnus foret. Cujus rei exemplum apud *Baldaſſ. Timaeum Reſp. Med.* 19. *pag. mihi* 34. videre eſt. *Math. Cornax Epiſt. Reſponſ. ad D. Aegid. de Hertoge Med. Doct.*, nec non *Julius Alexandrinus Annotat. Cap.* 4. *Lib.* 6. *Therapeut. Med. Galeni.* De ruſtico Bohemo memorat è pago *Puggebrot* oriundo, cujus ventriculus paulo infra ſiniſtrum os lato venabulo laeſus erat quod mortiferum, ac late hians vulnus nullis ſanari potuit remediis, ejus autem labia ſenſim callo fuêre obducta; ita ut per annos aliquod etiamnum ſupereſſet vulneratus, qui tandem inſtrumento affabrè conſtructo vulneri impoſito, faſciiſque interdum, ac ſpleniis, turundiſque laeſi loci aperturam tam ingenioſe clauſit, ut quandocunque vellet ventriculum, immiſſo in eum per os humore, purgaret, comeſumque cibum potumve per illud foramen emitteret. Longe autem mirabiliora ſunt duorum cultellivororum exempla, quorum alterius *Oſwaldus Crollius praefatione Baſilicae Chemicae* meminit: cum dicit Bohemum itidem ruſticum Anno 1632. Pragae cultellum novem pollices longum devorâſſe, cujus acumen paulo ſupra ventriculi fundum ad ſiniſtram

ſtram partem extuberabat verſo ad dorſi ſpinam manubrio. Hic autem culter poſt duos menſes per Chirurgum *Florianum Matthis* feliciter poſt ſciſſionem extractus, locuſque dein percuratus eſt. Huncce autem cultellum ipſe S. R. I. Imperator inter pretioſiores, rarioreſque theſauros aſſervari juſſit.

Alterius autem ita meminit *Joh. Cluverus Epitom. Hiſtor. Lib.* 11. *Append. pag.* 723.
„ Per idem, inquit, tempus (videlicet 29 Maji
„ An. 1635) adoleſcens quidam ruſticus (*22 an-*
„ *norum fuiſſe tradunt*) in Boruſſiâ novum vitae
„ periculum novo, atque audaci remedio evita-
„ vit. *Andr. Grunheide* vocabatur, ex Grun-
„ waldâ, qui locus ſeptem à Regiomonte mil-
„ liaribus diſtat, oriundus. Is diu ſtomachi
„ languore laborabat, atque ideo vomitionibus
„ aſſuetus, cum aliquando pro more ſuo arre-
„ pto cultello, manubrium ejus in fauces im-
„ mitteret, gulae ad vomitum ſtimulandae cau-
„ ſâ, cultellus forte è manibus elapſus gulam
„ profundius ingreditur, ac demum, etſi ae-
„ grè, in ſtomachum ipſum deſcendit. Certe
„ non erat officina haec, quae ferrum conco-
„ queret. Neque Natura viam idoneam, quâ ſe
„ novus hoſpes ejiceret, praeparaverat.

„ Igitur ancipiti malo & haud dubium in exi-
„ tium hominis vergenti, anceps quoque, &
„ ſtrenuum remedium conſilio Medicorum Re-
„ giomontanorum adhibetur, quod ejuſmodi
„ fuit.

„ fuit. Aegro firmis aſſeribus fortiſſime alliga-
„ to, conſtrictoque, ne verſando ſe, curam ma-
„ giſtri turbaret, Chirurgus paulo infra coſtas
„ ſiniſtri lateris aptâ ad id novaculâ aperire cor-
„ pus ad ipſum uſque ventriculum coepit, tum
„ pertentato eo, apertoque levi è vulnere cul-
„ tellum extrahit. Aeger dein adhibitis fomen-
„ tis, & debitâ curatione brevi plane convaluit.
„ Cultellum teſtem miraculi Rex Poloniae per
„ idem forte tempus Regiomontem intrans ad-
„ ſe recepit, &c.

Eadem fere literis ſuis datis ad *D. Otthonem Heurnium* Profeſſorem Lugdunenſem in Batavis ſignificavit *Daniel Beckerus* Academiae Regiomontanae Profeſſor, ac Sereniſſimi, Poloniae Regis Archiater, Juveniſque, ac cultelli picturam tranſmiſit, quae hodieque in Lugdunenſi Theatro Anatomico conſpicitur.

Quod ſi quis itaque objiciat; Si letalia ſint ventriculi vulnera, quî fit, ut multi, cultello in eum immiſſo, atque hinc perforato eo, perfectae nihilominus ſanitati reſtituti fuerint? Illi utique regerendum putem hujuſmodi perforationem ſtomachi lente admodum ut plurimum fieri, planeque aliter ſeſe habere rem, ſi recens ſit vulnus, ac ſi ſecus. A ſolutione enim continui tum demum periculum imminet, cum ſubito, & per vim infertur. Nec ſine maximo Boruſſi ruſtici bono contigit coagulati ſanguinis è vulnere provenientis per ductus urinarios emiſſio.

OBSERVATIO XL.

Fungi comeſi repentinae mortis cauſa.

TRres Juvenes hic Hagae in hoſpitio quodam commorantes 20 die Septembr. An. 1679. fungos quoſdam comedêre, quos Hagienſi in nemore collectos, butyro tantum admixto, frixerant quâvis alia praeparatione poſthabitâ. Eorum dein potus ſpiritus vini fuit. De maxima autem praecordiorum oppreſſione poſtridie pariter conqueſti, vomitionibuſque continuis fatigati omnes tamen intra triginta ſex horas extincti ſunt.

IN OBSERVATIONEM XL.

CUm fungi, boletique delicatiſſimum luxurioſorum Romanorum ferculum, ac, boleti praecipue, ipſis Imperatoribus in deliciis fuerint, ne quis miretur Neronem boletos Deorum cibum appellâſſe. Quotus enim quiſque eſt, qui neſciat Dis optima quaeque, ut Nectar, Ambroſiam, boletos, &c. apponere, (ut ſolent infantes noſtrates in Coelo degentibus) atque affingere ſolitos fuiſſe paganos? Boletos autem genus fungi inter omnes optimi fuiſſe conſtat ex *Satyra 5. Juvenalis*, ubi *Vili-*

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino.

Exquiſitiſſimo condiebantur namque condimento, praeſertim à ditioribus, quos idem exagitat *Sat.* 14. his verbis.

Boletum condire, & eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone parente.

Cum vero Deos gentilium hodiernis Daemonibus, nec immerito, comparemus, ne cui mirum ſit, ſi fictione Romanorum, barbarorumque fictionibus accommodatâ fungos, boletoſque Batavi *Duivels-broot*, quaſi dicas *daemonum panem*, vocent. Verum enim vero, cum injurius eſſet, qui ipſis tam ſubtilem nominis derivationem obtrudere geſtiret (en ad veritatem forſitan propius accedentem opinionem. Non credunt ſcilicet Batavi Daemones quicquam edere; At, cum fungos, ſive bonos, ſive malos, ſaepius inopinatae fuiſſe mortis cauſam conſtet, non diſtinguunt inter illos; ac, quoniam vulgi opinio eſt Daemones in locis ſubterraneis utplurimum degere, illos hujuſmodi noxiis fructibus ineſcare homines ſtatuêre, quibus plura noſſe non contingit. Atque ita vulgo (penes quem jam olim hiſce in regionibus plurimis rebus nomina imponendi jus, & norma vocandi fuit) hanc appellationem deberi crediderim. Accedit, quod quae pulchiore ſunt adſpectu, ac lae-

tiore effectu Dei rei ſaepius vulgus appellet, quae vero tetriore, Diaboli: Quod pluribus demonſtrare non lubet.

Sunt, qui à funere fungos dici volunt eò quod veſcentibus periculoſi ſint, & funera minentur. Hos & *Plinius* iis, quae temere manduntur, accenſet. Italorum autem *Pradelli* à *prato* Latinorum, illorum item *Campinioni*, ut Gallorum *Champignon*, noſtrumque *Campernoelje* à Latinorum *Campo* deſcendunt.

Fungos telluris quoddam fermentum eſſe ſcribit *Nicander*. atque ex eadem acido quodam ſucco, atque humore turgente, ac fermenteſcente ortos.

Illi etiam humidi admodum, ac quibuſdam temperamenti etiam in tertio gradu extremo frigidi eſſe cenſentur; quare ad venena quam proximè accedit eorum natura, teſte etiam *Galeno* 7. *ſimpl. medicament*; ſucci enim frigidiſſimi, viſcoſi admodum, atque craſſi ſunt, ſcribente eodem *libro ſuo de bono, ac malo ſucco Cap.* 4. Ut vel hinc quivis ſtatuat, fungis, quanquam optimis, malè credi. Quod ſi verum ſit, de iis, qui habentur ſaluberrimi, (quos tamen *Galenus* ipſe dicti libri eodem loco faſſus eſt quibuſdam fuiſſe *cholerae morbo* cauſam, licet rite praeparatos, cui *Rudius* etiam *de morbis occultis, & venenatis Lib.* 3. *Cap.* 6. ac *Sennertus Inſtitut. Medic. Lib.* 4. *Part.* 1. *Cap.* 3. adſtipulantur) quid de iſtis dicemus, qui venenatae, ac peſſimae cum

ſint

ſint naturae, copioſè tamen, nec praeparati, nec ſale, aceto, aliiſve aromatibus adhibitis ingurgitantur?

Facilè itaque ipſâ ex origine conſtat minus ſalubres eos eſſe, quam citiſſimè enim, imò unius tantum noctis ſpatio è craſſiore quadam terrenâque, ac vaporibus refertâ naſcuntur materiâ, ita ut nec internus calor, nec aër maturitatem iis adferat.

Ipſa inſuper ſubſtantia ſpongioſa admodum, atque rara, ideoque valde nocens eſt, quales etiam ſunt ſpongiae, quae butyro liquefacto turgidae, frictaeque, in canum, à quibus comeduntur, (ſunt enim iis mortis plerumque cauſa) humore repletis corporibus turgeſcunt, eoſque tandem ſtrangulant.

Non equidem mihi animus eſt de bonis, maliſve fungis, quorum ſpecies dantur plurimae, vel de eorum diverſis formis variiſve notis latius; accuratiuſque hoc loco diſſerere. Praevenit enim me jamdudum laudanda *D. Sterrebekii* diligentia, qui copiosè admodum de fungis ſcripſit. Bonorum ego tantum, malorumque differentias, quam potero breviſſime indicabo. Sciendum itaque eſt venenatos non tantum, ſed & probos naſci fungos. Illi maligni ſunt vel ex ſuâ naturâ, quia ex infecto, malignoque ſucco, nec non ex putredine proveniunt (unde & *mucoris terreſtris* nomine quandoque notantur) ſaepiuſque microſcopio munito oculo mucidi apparuê-

re, certiſſimo indicio omnes malignos ortum ſuum incrementumque putreſcentibus, mucidis, ac praefocatis, corruptiſque particulis debere: Vel etiam maligni ſunt, quod eos Serpentes, bufones, araneaeve, aut ſimilia venenata animalia inquinent, vel herbae, arboreſque in propinquo creſcentes, aut etiam infectis locis maligni aſſurgentes vapores contaminent; Vel denique pravâ hac polluuntur qualitate, ſi paulo diutius nativitati ſuperfuerint. Hos autem omnes, ſuadente *Galeno*, ne tangere quidem praeſtat. G. enim *Fabritius Hildanus pag. mihi* 317. *Obſ.* 35. *Centur.* 4. peſſima quaedam memorat ſymptomata, quae alicui, qui manibus tantum fungos verſaverat, accidêre. *Foreſtus de venenis pag. mihi* 36. *Obſ.* 11. odore ſolo nonnunquam illos comitialis, ſimiliſve malè affecti cerebri morbi, imò ſubitae quandoque extitiſſe mortis cauſam ſcribit. Idem confirmat *P. de Abano Cap.* 44 *Lib. de venenis.* licet fatendum ſit alios prae aliis magis eſſe letales, ſicuti & inter bonos fungos alii aliis melius, leviuſque concoquuntur.

Fungi autem, queîs tanquam cibo, ſive condimento ejus utare nihilque ſubſit mali, plurimorum ſcriptis fidem facientibus duorum ſunt generum. Suntque vel *fungi pratenſes* (proprie *Campernoelien* noſtratibus) de quibus *Horatius Serm. Lib.* 2. *Sat.* 4.

Pra-

——— ——— ——— *Pratenſibus optima fungis*
Natura eſt:

Vel *Boleti*, qui inde dicuntur, quod juſtam rotundi boli mediam partem conſtituant. Hos etiam *Galenus libro dicto de cibis boni & mali ſucci* minimè noxios, Imperatorque *Nero* per jocum, ſcribente *Mercuriali*, aliiſque, Deorum cibum dixit. Quanquam autem nonnulli ſatis tutò edantur, vel optimi tamen malignae nonnihil qualitatis in ſeſe continent, ut quemvis facile fallant, teſtibus *Dioſcoride Lib.* 4. *Cap.* 83. ac *Galeno de Aliment. Lib.* 2. *Cap.* 68. *fol. mihi* 25. ubi ita loquitur:

„ Ex fungis boleti, ſi bellè in aquâ elixi fue-
„ rint, proprie accedunt ad cibos inſipidos, non
„ tamen ſic ſolis ipſis, ut vulgò utuntur, ſed ap-
„ parant variè & condiunt, ut alia omnia, quae
„ nullâ inſigni qualitate ſunt praedita. Alimen-
„ tum autem ex ipſis eſt pituitoſum, & frigi-
„ dum videlicet, pravique eſt ſucci, ſi quis
„ ipſis largius utatur. Equidem novi quendam,
„ cui poſt boletorum non ſatis elixorum (qui
„ innocentiſſimi eſſe putantur) uſum largiorem
„ os veutriculi preſſum, ac gravatum, coarcta-
„ tumque, & difficilem habuit reſpirationem,
„ atque in animi deliquium incidit, ſudorem-
„ que frigidum ſudavit; ac demum ſervari ae-
„ grè, ſumtis iis, quae humores craſſos inci-
„ dunt, potuit.

Imo praeſtantiſſimi, atque omnium optimi, ſcribente eodem *Dioſcoride*, ſi quis nimium eos comedat, nocebunt. Ille etiam *Lib. 6. Cap.* 23. eorum quoſdam genere, quoſdam copià nocere, univerſos autem ſtrangulatus ſuſpendio ſimiles concitare ait. Quod ipſum *Aetius* quoque *Tetrab.* 4. *Serm.* 1. *Cap.* 73. ac *P. Aegineta Lib.* 4. *Cap.* 55. confirmant.

Matthiolus Lib. 4. *Cap.* 78. tum demum letalem boletorum uſum ſtatuit, cum nimis abundè unâ vice ſumuntur. Mirari itaque jure merito liceat, cur illi & quondam apud Romanos uſque adeo in deliciis fuerint, hodièque apud multos ſint.

Plinius Lib. 22. *Cap.* 23. *fol. mihi* 418. de fungis noxiis agens, familias, ait, nuper intere-
„ mêre, & tota convivia, Annaeum Serenum
„ Praefectum Neronis vigilum, & tribunos,
„ & centuriores. Quae voluptas tanta anci-
„ pitis cibi?

Memorat *Suetonius Agrippinam* marito ſuo imperatori *Claudio* boletum medicatum obtuliſſe ciborum talium avidiſſimo. Quo ſumpto ſtatim obmutuiſſe Imperatorem idem ſcribit, ac tandem veluti ſenſim contabuiſſe, ac interiiſſe tradit *Tacitus*. Atque ita *Agrippinae* doli latuêre.

Quo moneantur, hoc habeant, quotquot fungos in deliciis habent. Diſcernuntur à malis boni non viſu tantum, ſed & odore, ût ſupra monui.

monui. Omnium autem longe optimi ſunt, quibus bonus, vividus, aciduluſque odor eſt, quique fracti, candicantis, firmioriſque ſunt ſubſtantiae. Quamquam autem (quod animadvertendum) fungi quidam optimas viſibus humanis qualitates oſtendant, ut ſe probos eſſe perſuadeant, ſi praedicta tamen duo deſint indicia, ac praeterea illi ipſi foeteant, gravioriſve, aut mucidi, vel alioquin ingrati odoris ſint, praeſertim perruptâ internâ craſſiore ſummitate, relegandi, ſecernendique ab aliis ſunt, haud ſecus ac corruptis carnibus, piſcibuſque contingit. In apertis pratis optimi naſcuntur, quamvis & illic mali proveniant. Illi autem mali habendi ſunt, quibus caules intus cavi, nigrique, ac pileoli, ſive ſuperiora capita plana ſunt, aut concava, ita ut aquam contineant dum pluit, queîſque diviſis protinus decedit candor, ſummitateſque poſt diſſectionem, aliove modo factam diviſionem, ceruleae, rubrae, aut nigrae, vel etiam virides, flavaeve fiunt; nec non illi qui flavis maculis, cinereiſve notantur punctis, quibuſque barbulae ſub capitibus nigreſcunt. Ejuſmodi fungi *Botallo* ſtrangulatorii dicuntur, praeterquam, quod in ingens diſcrimen hominem conjiciant, peculiari inſuper modo hoc agunt ſuffocationem inducendo. In genere vero de omnibus pernitioſis fungis hoc aſſerit *Dodonaeus Lib.* 15. *Cap.* 24. nec non *Cluſius Appendice.* Notatum reperi *Miſcell. Med. Phyſ. Curioſ. German. Decur.* 2. *Ann.* 2. *Obſ.*

 73.

73. *fol.* 169. quendam aquam, quae è fungis putrefactis emanaverat, & inſuper aliquantulum fungorum putrefactorum, immiſiſſe in vaſculum Porcellanum Indicum, illudque inverſo vitro probè clauſum, & tectum ſoli expoſuiſſe. Sed vitrum à vaſculo tollere aliquando cum vellet, deprehendit id ita firmiter agglutinatum vaſculo, ut ſimul illud in altum ſuſtulerit, uſque adeo apprimè tenax viſcus ſive glutinum hae cupediae habuerunt.

Judicium ergo penes omnes eſſe poteſt quid ſalutis in commeſtis fungis ſit? E fructibus arborem cognoſcimus, ſicuti illi, qui poſt inventum frumentum, glandibus non veſcebantur, ajebant: *ſat quercus*: ita & omnes fungos faſtidiant, & averſentur.

Ipſe autem jam ad utilitatem, auxiliumque eorum, qui malignis decepti fungis, vel palati inſtinctu copiâ bonorum (quos vocant) abuſi ſunt, aliquot hiſtorias adducam eorum, quibus hujuſmodi cibus nocuit, unde & horum ſanandorum rationem, modumque breviter quivis addiſcere poterit.

Fabrit. Hildanus Centur. 4. *Obſ.* 34. *fol. mihi* 317. Principiſſae cujuſdam mentionem facit, quae cum inter prandendum etiam fungos ediſſet, maximis ſub veſperam ventris torminibus, nec non cardialgiâ correpta fuit, mox quoque vomitus, & fluxus ventris ſupervenerunt, nec non denique ſanguinis per inferiora ejectio, animique

mique defectus, ac frigidus ſudor, imo & ipſius mentis exilium, ita ut illa ſumptis 40. lapid. Bezoard. granis ſudans valetudinem perfectam recuperaverit.

Amatus Luſitanus Centur. 1. *Curat.* 39. *pag. mihi* 70. de ruſticâ 17. annorum puellâ refert, quae, poſt fungorum etiam uſum, maximam eroſionem, doloremque ſenſit in ventriculo, cui febris, reſpirationis difficultas, animique deliquium accedebant: quare ille huic puellae vomitorium mox praeſcripſit, datâque poſt hujus effectum Theriacâ, brevi illam tempore ſanitati priſtinae reſtituit.

Baldaſſar Timaeus caſibus med. Lib. 7. *de Morb. venenoſ. & malign. Caſ.* 4. *pag.* 311. refert ſcribam ſuum aliquot fungos in quodam nemore collectos veſperi, inſcio ſe, ſatis avidè comediſſe, noctu autem illum validiſſimis inteſtinorum torminibus, & diſtenſione ventriculi divexatum fuiſſe, non ſine ſingultu, ac difficillimâ reſpiratione, adeo ut penè ſuffocaretur, tremore etiam, frigidoque ſudore ſubſequente. Huic autem ſeſe initio quidem vomitorium, poſtea vero Theriacam cum oxymelite mixtam, denique clyſteres praeparari juſſiſſe, aegrumque his medicamentis convaluiſſe memorat.

Deplorandum ſane caſum, qui accidit familiae *Bruſatorum*, affert *Joh. Bapt. Sitonus Miſcell. Med. Urioſ. Tract.* 4. *pag. mihi* 17.

Dominicus Panarolus Pentecoſt. 3. *Obſ.* 45. opti-

optimum hoc contra fungorum noxios effectus proponit remedium quo etiam *Galenus Lib. dicto de Aliment Facult.* uſus eſt: Aegris initio vomitum ciet, Theriacam deinde cum oxymelite mixtam, ſive ſimplice, ſive compoſito bibere jubet.

Neminem autem, hoc ſumpto remedio diſceſſiſſe, aſt omnes Dei gratiâ malo ſuo liberatos eſſe affirmat. Illius autem hanc promit ipſe rationem: Quoniam duobus modis fungi nocent (ſcilicet cum propter malignam eorum qualitatem, quam vel à ſe habent, vel à rebus vicinis collegerunt, tum propter viſcoſitatem, ac tenacitatem, queîs multis cauſam dant malis) ideo viſcoſitati inciſione, atque attenuatione, malignitati autem antidoto quodam opus eſt. Statuit etiam *Galenus* aceto hoc caſu utendum eſſe: Prudenter itaque agunt, qui comedendos fungos antea aceto perfundunt, intermixtis paſſim aromatibus. De pluribus malis poſt malignorum fungorum eſum ortis, eaque paulo poſt ſubſecutâ morte, *legi* poterit *Sterrebeke* fol. 341, &c.

OBSER-

OBSERVATIO XLI.

Graviſſima poſt uſum pomi Colocynthidis Symptomata.

RUſticus quidam caupo Juvenis admodum, atque alacer ad eam Hagienſis nemoris habitans partem, quâ illud Meridiei obvertitur, alvi purgationem ante aliquot annos animo verſans Colochynthidis in Pharmacopolio pomum emi juſſit, quod contuſum deglutivit. Poſt cujus uſum non tantum ineffabiles ventris cruciatus, verum & dyſenteria, taleſque illi artuum ſupervenêre contractiones, ut echinum referret: fateor profecto nunquam me tam horrenda in quoquam conſpexiſſe ſymptomata. Ille tamen, favente Numine clyſteribus per inferiora, oleiſque atque amygdalatis per os aſſidue immiſſis, brevi ſane tempore iſti malo fuit exemtus.

IN OBSERVATIONEM XLI.

HAud dubie quam maxime nocet Colocynthidis pomum. Ipſa enim ſacra ſcriptura de eo teſtatur 2 *Regum Cap.* 4. 39. uti *Eliſae* famulus domini juſſu Prophetarum filiis olera praeparaturus colocynthidis folia ignarus collegerat, quae cum appoſita guſtâſſent Prophetarum filii flentes exclamarunt: *O vir Dei! Mors hac latet olla.*

Liebautius de Venenis pag. mihi 340, colocynthidis pomum intus ſumptum, eadem, quae Euphorbium, mala excitare tradit.

Dioſcorides pag. mihi 382. Sanguinolenti ſeceſſus, ulcerum inteſtinorum, membrorumque convulſionum illud cauſam eſſe ſcribit.

Illius autem agendi vis, ac vehementia hinc eò magis elucet, quod nempe ejuſdem ſolo contactu, odoreque noſtra corpora non ſine maxima commotione ad alvi exonerationem adigantur. Quod norunt, quotquot dictum pomum contundunt, cribrantve, vel aliis modis contrectant.

Idem etiam ad alvum exonerandam facere, ſi eo adipe mixto infantis venter inungatur, docet experientia. *Sennertus Lib.* 3. *Part* 2 *Sect.* 2. *Cap* 4. *fol. mihi* 110. noviſſe ſe medicum quendam memorat, qui quoties Colocynthidis pomum manu ſua, concludebat, quoad caleſceret ad alvi exonerationem incitabatur.

Teſtatur etiam *Caſp. Hoffmannus Lib.* 1. *de Me-*

Medicam. Officinal. pag. 25. *Cap.* 9. ſolo tactu, & odore abunde, & cum magna perturbatione illud pomum alvum dejicere, quod experiuntur, qui eam pinſunt, aut alioquin tractant.

Tulpius Obſ. Lib. 4. *Cap.* 25. *fol. mihi* 334. ſcribit virum quendam inopem, ac tardi ventris onera ejicere aventem impulſu cujuſdam trium colocynthidis pomorum decoctum bibiſſe; quae acrimoniâ ſuâ prius muco, quo naturaliter obſita ſunt inteſtina, avulſo, uſque adeo tanta ipſi alvo excitârunt tormina, ut ille, apertis vaſorum ſanguiferorum oſtiolis, propter ingentem ſanguinis fluxum brevi vitam cum morte commutâſſet, ni immiſſo in os ac inferiora oleo, illico remedii vim corroſivam refrenâſſet, ac domuiſſet, ſeque hoc pacto non niſi mortem minitantibus malis eripuiſſet.

Schenkius Obſ. Lib. 7. *de Venenis è plantis pag. mihi* 980. ſcribit quendam robuſtum uſum clyſteris remedio, cui immiſta erat dragma colocynthidis non diu ſuperfuiſſe, atque illico poſt mortem, per aliquot horas continuas ingentem ſanguinis copiam per alvum emiſiſſe.

Platerus etiam Obſ. Lib. 2. *pag. mihi* 805. de Principe quodam refert, qui, acceptis à Medico pillulis, quarum invalidus nimis erat effectus altera vice aliquot ſumpſerit, quae pauca colocynthidis recipiebant grana unde ipſi non tantum vehementes dolores, ſed & ſanguinis per alvum ejectio excitabatur haud abſque ipſius vitae periculo.

De alio item ſcribit, qui alvum purgare cupiens, integrum Colocynthidis pomum haud diviſum, per unam noctem vino immaceraverat (quod antea ſaepius jam fecerat) unde in funeſtum incidit alvi profluvium.

Quaeret autem quiſpiam, cur, cum adeo noceat, pomi colocynthidis etiam aliquis in medicina ſit uſus? Is vero ſciat illud non ſolum rarius, verum etiam quam minimâ uſurpari copiâ, ac tum fere tantum, cum in diururnioribus morbis medico animus eſt humorem quendam è capite, à nervis, externiſve membris, vel remotioribus partibus deorſum derivare, cum illud ipſum communibus purgantibus perfici nequit. Praeſertim autem requiritur, ut ante uſum recte praeparetur, bene ſcilicet contundatur, cribreturque, ne craſſiores quaedam illius particulae ſtomacho, vel praecipue inteſtinis hic illic adhaereant.

Corrigitur praeterea adipe gummatibuſque, ejuſdem acritas. Incautius autem hic ruſticus illud non praeparatum, ac negligentius contuſum deglutiverat.

OBSERVATIO XLII.

Opium ad dimidiam dragmam ſumptum.

CUidam I. R. nomine aetate jam graviori hic Hagae degenti An. 1680. de-

decoctum, quo manus, cutaneo quodam malo affectos, abluerit, praeſcripſit medicus quidam addito & ſeorſum, quo ventriculum evacuaret, vomitorio, quae remedia cum ad aedes illius attuliſſet Pharmocopaeus, patiens incuria quadam lavamentum imbibit, quod erat hujuſmodi.

℞. *Opii crudi* ʒß.
Spiritus vini ℥v.
Caphurae ℈j.
M. fiat Lavamentum.

Cum jam paulo poſt errorem agnoſceret, non ſine trepidatione ad Pharmacopaei, meaſque aedes, utpote magis vicinas, curritur. Ipſe ad laborantem veniens Pharmacopaeum reperi, qui mihi, quaenam Pharmaca reciperet lavamentum, quod alter biberat, expoſuit: quare illi confeſtim vomitum excitare tepida aquâ, butyroque coepi, utque totam noctem inſomnis tranſigeret, à tribus viris diligenter eum aſſervari praecepi, vinique Hiſpanici interdum nonnihil porrigi. Poſtridie longè melius ſeſe habuit, atque ita periculum evaſit.

Sicuti ſatis feliciter res haec cecidit, ita infauſtum plane, quam referre aggredior, ſortita eſt exitum; quae haud diu poſtea nundinarum tempore hic Hagae puellae cuidam cui nomen *Corneliae Verbaar*, accidit, quae ſumpta mane pilulâ ſibi data â muliere quadam ſanandi gnaram ſe mentita, ſub veſperam extincta eſt. Quam, poſt meridiem arceſſitus, ſoporoſam, ac valde oppreſſam reperi, nec quidquam reſponſi ipſi extorquere potui: Qui vero adſtabant, quidnam ſumpſiſſet illa, non indicabant, ſed pilulae tantum, quicquid id erat, veniebat nomine, quam cum ipſe poſt inquiſitionem ad alvum exonerandam nihil feciſſe comperiſſem, clyſterem, qui ventrem purgaret, cardiacumque quoddam cochleatim ſumendum praecepi. Cum vero ſequenti die ipſam viſitare veniſſem, vita jam orbam intellexi, ac tum demum, ſed ſero, reſcivi puellam à circulatrice remedium petiviſſe quo odontalgiam pelleret, hancque illi dictam pilulam dediſſe, dicentem: Confer ſodes te jam domum, amica, lenis corripiet te ſopor, nec ullus poſthac dolor infeſtabit. Credo

do equidem nunquam veriora locutam; aeternum namque ſopita manet puella, ac quovis dolore liberata.

IN OBSERVATIONEM XLII.

PRaeterquam quod hoc remedium nocens ſit valde, puellae tamen iſti imprimis obſuit, utpote quae aſthmatica eſſet, ac dorſo ingentem gibbum portaret. Gibboſis enim cautiores ſcriptores narcotica praeſcribi nolunt, quos inter & *Beverovicius* eſt qui, *Theſauri ſanitatis Part.* 1. *Cap.* 14. *pag. mihi* 142. ait anheloſis, & pectore oppreſſis, nunquam opium, hypnoticave exhibenda eſſe, quod pulmonis jam antea quodammodo obſtructos tubulos porro claudentes reſpirationis vias omnino praecludant; idque ſe non ſemel compertum affirmat.

Neque ſane mirum eſt opium intus ſumptum tales producere effectus, quoniam illud ipſum ſuppoſitorii formâ multos è vivis ſuſtulit, ut teſtantur *Rhaſis Cent.* 4. *Galenus* 2. *de Morb. Vulgaribus*, *Avicenna*, *Zacutus*, *Marcus Gatinaria Comm.* 9. *ad Almanzorem Cap. de ſodâ cholericâ*, *Anthon. Betta ſuis Comm. in Avicennam:* nec non *Nicolus Serm.* 2. *Cap.* 11. Idem *Nicolus Serm.* 2. *Sum.* 2. *Tract.* 1. *Cap.* 15. ſenem quendam ſe vidiſſe tradit, qui ventris dolori levando enema praepari juſſerat, quod opii

aliquot grana inter alia recipiebat, unde ille deceſſerit.

Platerus Obſ. Lib. 1. *decocti* clyſteris, opii portionem recipientis applicationem linguae titubationem ſecutam fuiſſe ſcribit. *Alex. Benedictus Lib.* 3. *Cap.* 6. & *Lib.* 7. *Cap.* 17. *Part. Morb.*, *Paduae* contigiſſe memorat, ut *Juſtinianus* quidam gente *Venetus* conſpicuâ admodum, atque antiquâ, cum maximo laboraret dentium dolore, molarem è loco ſuo evelli dentem juſſerit, ac, ceſſante minime dolore, quorundam impulſu aliquoties opium in vacuum ingeſſerit locum, unde aeternum ſopitus manſerit.

Cardanus Lib. de ſubtilitate Cap. 18. refert, *Nelphum* quendam, cum in certamine equeſtri Patavii victor extitiſſet, depoſita galea, ut reſpiraret, ab invidis, quod plebejus eſſet, copioſo illito intus opio, extinctum fuiſſe.

Caveant itaque, atque obſervent ſedulo quotquot curae ſuae traditos infantes cuſtodiunt mulieres nutriceſque, ne illis, quamprimum moleſtiâ, doloreve quodam afficiuntur, continuo ſomnifera propinent. Contingit enim ſaepenumero ut haec, quamvis non occidant, infantum cerebrum, nervoſque tamen crebro uſu debilitent, artuum tremorem, paralyſimque, uti ipſa docet experientia, nec non fatuitatem iis excitent.

Tilingius Tract. de Laudano Opiato pag. 103.

Cap.

Cap. 8. ſcribit famulae cuidam Embdae habitanti fuiſſe injunctam fictiliorum Pharmacopolii purgationem, illique forte ollam obveniſſe laudano Opiato refertam, hincque ipſam nonnihil ſumpſiſſe Theriacam eſſe credentem, unde ei illico ſenſuum ſtupor, & ſomnolentia per totum corpus obrepſerit.

Interroganti autem *Tilingio*, in iiſdem forte verſanti aedibus, quid illam laederet, ſe ex olla, quae in angulo ſtaret, aliquantum deglutiviſſe reſpondit. Quare ipſi mox vomitorium praeparavit, quod laudanum illico per os egeſſit, juſſitque poſtea varia inſuper antidota ſumere. Multo autem poſt tempore illi dictus ſtupor, ſomnolentiaque adhaeſit, nec unquam priorem valetudinem recuperavit.

D. Cocq. Medicus Hagienſis experientiſſimus retulit mihi ſe noviſſe Juriſconſultum, qui, morbo per aliquot hebdomadas continuas durante correptus, ſomni, quamquam invitus, parciſſimus fuerat: quare hortatu nonnullorum ad opii tincturam confugit, cujus uſui ſeſe aliquandiu ita aſſuefecit, ut, cum convaluiſſet, muſeumque intraret, uſque adeo ipſi labefactata eſſet memoria, ut ne ſatis quidem ſciret quonam loco litium inſtrumenta (ita JCti vocant) poſuiſſet; quamvis poſtea priſtinus illius ſenſim redierit uſus. Me quidem non fugit, inquit *Scheidnerus de Catarrho Lib.* 4. *Cap.* 8. *fol.* 531. cujuſdam Regis Indiae filium uſu opii mentem,

memoriamque amiſiſſe. Novi (ait *Williſius Pharmac. Rational. Part.* 1. *fol.* 306) quendam à laudani doſi majori, cum febricitaret, aſſumtâ, memoriam penitus amiſiſſe, &c.

OBSERVATIO XLIII.

De noxio admodum, nec non letali herbae, radiciſque Oenanthes veneno.

CUm civis quidam Hagienſis die 20. Aprilis Ann. 1677. cum amicorum quodam manè circa ſeptimam horam hortum ſuum, haud longè Hagâ diſtantem intrâſſet, radices è terrâ quaſdam eruit, ut domum portatis veſceretur, petroſelinique eas Macedonici ratus illico poſt eradicationem cum amico guſtavit, editque, ut animo obſequeretur nimium curioſo. At ecce! non ita diu poſt utrique magnus faucium, ventriculique ortus eſt ardor, quem mentis perturbatio, vertigo, cardialgiaque, nec non nauſea, alvique profluvium ſubſecuta fuêre, alteri eorum ſanguinis per nares fluxu, alteri vero violentis admodum convulſionibus ſupervenientibus.

Ita

Tab: 1. Fol: 183.

Ita ut ambobus, alteri quidem, quod plus comediſſet, poſt duas, alteri autem poſt tres horas hujus radicis eſus fuerit letalis. Ipſe ego ad alterum vocatus jam mortuum reperi. Fuit mihi tum monſtrata infelix radix, quam frondibus adhaerentem (ut multi notam caveant) aerique inciſam his adjeci, literis A. A. primae tab. notatam. B. B. autem frondem, quâ creſcit, magnitudine notant. C. vero Oenanthes ſemen monſtrat.

Hac autem in re non levem mihi navavit operam. *D. Franciſcus à Sevenhuyſen* Hagienſis olim ſenator, Vir tam indigenarum, quam exoticarum herbarum aromatumque notitia admodum inſignis, qui unam harum plantarum etiamnum recentem è defuncti horto, haud diu poſt ejus obitum translatum in ſuo adoleſcere curavit: Quae, cum haec primum Belgicè conſcriberem, adultis florebat foliis, viribuſque. Et nos quidem poſt exactiorem inveſtigationem radicem cujuſdam *Oenanthes* ſpeciei eſſe comperimus, facie cicutae, teſtante *Dodonaeo Append. Cap.* 1. *Lib.* 3. *fol. mihi* 74. Ipſe etiam *Lobelius pag. mihi* 892. eandem

vocat *Oenanthen facie cicutae, ſucco croceo, & viroſo*, quamquam fatear equidem folia illius magis referre ea, quae ſunt Apii, quam quae *Cicutae*. Ipſe etiam id innuere videtur *Strabo*, cum *Lib.* 3. *pag. mihi* 331. ſcribat Cantabros olim quoddam venenum ex herbâ quâdam Apio non multum diſſimili confectum ſecum portare fuiſſe ſolitos, quod, in interiora demiſſum, nullum inferret dolorem, quodque in quamvis fortunae aleam, ne quid pace, bellove in ipſos decerneretur durius, paratum eſſet. *Theophraſtus Hiſt. Plantarum Cap.* 15. *fol.* 116. apud Scythas reperiri radices tradit, quae comedentes ſtatim interimant; quod non ſine ſanguinis coagulatione fieri autumat.

Secundae tab. literae A. A. Cicutae folium vivi inſtar notant, B. vero ejus oſtendit ſemen. Tertiae tab. litera A. Oenanthes ſemen, B. B. ejuſdem radicem vivae inſtar. C. C. vero hanc ipſam transverſim diſſectam monſtrant.

IN

Tab: 2. Fol: 184

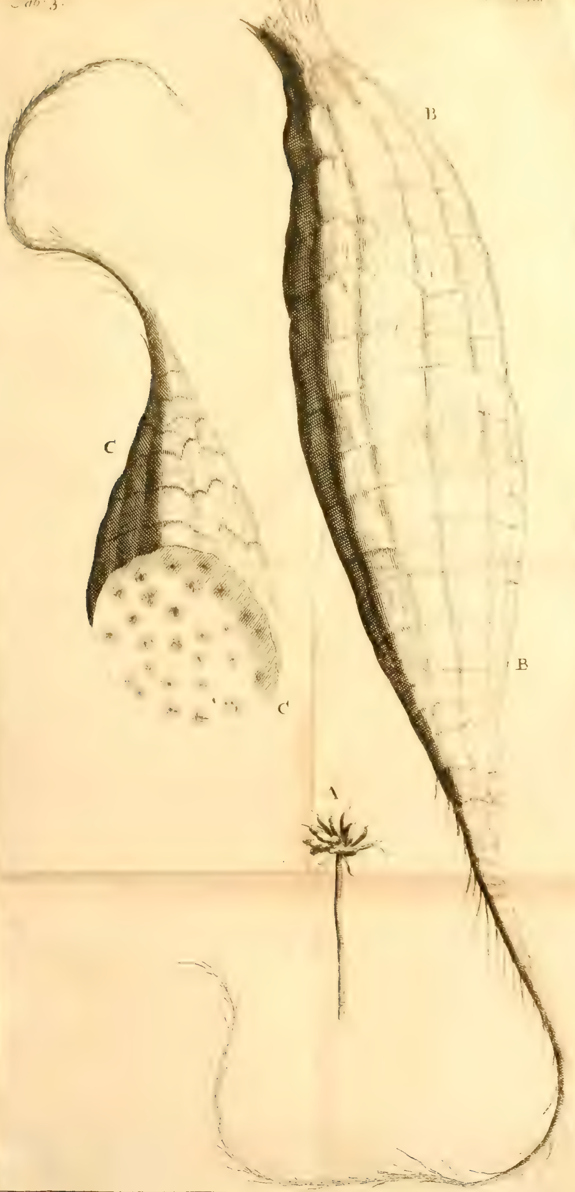

18
vc
ce
de
ſu
ia
3.
qu
pi
cu
te
re
ne
tu
Æ
S
ec
ſi

li
o
C
ce
tr

IN

Tab. 3.

l
v
e
c
ſ
i:
3
q
p
c
t(
r(
n
tu
Æ
S
e(
ſi

li
o
C
c
t

IN OBSERVATIONEM XLIII.

SImile exemplum de infauſto radicis eſu extat apud *Henr. Smetium*, quondam Profeſſorem Academiae Heidelbergenſis, *Miſcell. ſuis Medicis Lib.* 10. *pag.* 569. 8. *Martii An.* 1591. (inquit) „ *Caroli Bombergi* vidua, matrona nobilis in „ villâ ſuâ *Weileranâ* prope oppidum Otterber- „ gum praefecturae Caeſaro-Lautrenſis, delirio „ abſque febri, ſubitaneo, unà cum totâ familiâ „ obruebatur, ex occaſione radicum quarun- „ dam, quas ex hortis, agriſque vicinis erutas, „ in opſonium coxerant, &, opinati ſalubres, „ bonaſque eſſe, comederant. Hiſtoriam ma- „ trona ipſa menti reſtituta, ſuâ manu conſcri- „ ptam ad me miſit in hunc modum.

„ Menſe Martio priuſquam radices, germi- „ nare occipiant, ideoque haud facile dignoſci „ poſſint: radices quaſdam effoſſas ancillae, ex- „ trinſecus à ſordibus, & cuticulâ radendo pur- „ gatos, in turundas oblongas, tenueſque mi- „ nutatim conſciderunt, quo more rapa, aut „ paſtinacae hortenſes apparari ſolent. De elixo „ hoc, percoctoque edulio, comederunt con- „ vivae octo. Inter quos tres erant mulieres, „ vir unus, adoleſcentes duo, totidemque puel- „ lae. Ad me, inquit, quod attinet, perma- „ gnam mihi obortam ſenſi oppreſſionem angu- „ ſtiamque, adeo ut intra 24. horarum interval-

„ lum, aut nihilum, aut perparum mei com-
„ pos fuerim, nec quid agerem, ſciverim. Fui
„ ſiticuloſa admodum, in ventriculo, gulâve
„ fervorum immodicum percepi. Quum vero
„ jam ad me redire inciperem, tunc omne avi-
„ cularum, & cuniculorum genus mihi obver-
„ ſari videbatur, &, quoſcunque circa me vi-
„ debam homines, omnes vel mortui, vel aegro-
„ ti apparebant, quorum ſingulis opitulari, &
„ medicari allaborabam; aut ſaltem, qua poſ-
„ ſem, ſolari. Interea immemor ipſa mei, pro-
„ priique ignara periculi ſatagebam, & anxiè de-
„ fatigabar in ſublevandis, ac tranſportandis
„ tam viris, quam mulieribus, qui opinione
„ meâ aegrotabant. Alii vero imaginabant ſe
„ videre lacertas, ſerpenteſque, alii arreptabant
„ in ignem, alii ſaltabant, & per dumos, ſepeſ-
„ que vagabantur. Diſpar quoque erat aegrota-
„ tionis tempus, his longius, illis brevius. Quo
„ quis plus de illis ederat, eò diutius & vehe-
„ mentius, quo parcius aſſumpſerat, eò mode-
„ ratius delirabat, mihi ſanè mens per 4. dies er-
„ rabat. Hactenus illa. Cicutae fuiſſe radices conjicit *Smetius*, quod albedine, glabritieque paſtinacae radices imitentur, nec non quod *Matthiolus Comm. in Lib. 4. Dioſcorid. Cap. 74. de Cicutâ pag. mihi 988. ut & Lib. 6. Cap. 9.* perſimile quid memoret; Uti etiam *Hieronymus Tragus Hiſt. Stirpium Lib. 1. Cap. 19. fol. de Cicutâ* ejuſmodi delirantis matronae exemplum adducit.

Vidi,

Vidi, inquit, honeſtam quandam mulierem cum inter paſtinacas cicutae radicem forte coxiſſet, ediſſetque hinc veluti inebriatam, furibundamque evaſiſſe, ita ut in altiora aſcendere, ac volare geſtiret, quam tamen aceti hauſtus ad ſanam reduxit mentem.

Chriſtoph. Roeſlerus Miſcell. Med. Phyſ. Curioſ. Ann. 3. *Obſ.* 345. *fol.* 553. de Comite *Hanoviae* narrat, quae cum famulis inter coctas paſtinacas etiam cicutae radices facie, guſtuque cum illis valde convenientes comederat; undè illis omnibus Vertigo ſupervenit, tanquam ebriis, inſequebaturque quoddam delirium, ſingultuſque, ac alia ſatis gravia accidentia. Harum autem nulla interiit. Unde infert non adfuiſſe multas radices noxias, adeoque non fuiſſe multas comeſas.

Non multum differt, quod narrat *Baldaſſar Timaeus Caſ. Medicin. Lib.* 7. *Cap.* 4. *pag.* 310. de Oenopolâ Colbergenſi qui dictas radices cum carne bovillâ coctas comederat, quemque ſtatim praecordiorum angor, reſpirationis difficultas, viſuſque obtenebratio invaſit ſingultu comitata. Hunc autem poſt vomitorii uſum, ac deinceps poſt vini cum Theriacâ miſti hauſtum valde ſudâſſe, ac porro cardiacis ſanatum ſcribit.

Quod ſi quis dicat, ſi haec eadem eſt radix, quae illa, quam iſti duo (de quibus obſervatum) comederant, quî fit, ut nemo octo, pluriumve modò memoratorum, interierit?

Reſ-

Reſpondere poterit facilè, quiſquis conſideraverit radices horum non tantum fuiſſe purgatas, coctaſque, verum inſuper, decocto effuſo, eaſdem aromatibus, butyrique pinguedine fuiſſe aſperſas: quibus omnibus venenum obtunditur, & plurimum virium amittit. Illi duo autem eas crudas admodum, recenteſque ſumpſerunt.

Sic etiam *Montanus Americae deſcriptione pag. 69. Jucae* radicem paſtinacae non multum diſſimilem tradit, lacteum quendam in ſeſe continentem ſuccum, quo turget, dictumque liquorem crudum ſumptum letalem, praelo autem expreſſum, coctumque ſanum eſſe refert.

Rochefort de Inſulis Americae pag. 31. ſuccum radicis frigidum eſſe teſtatur, tanquam cicutae, violentum etiam eſſe venenum, ſaepiuſque eodem uſos fuiſſe Indos, ut Hiſpanorum crudeles enſes, rabiemque evaderent, affirmat, quod ipſum modo de Cantabris narravi.

Quoniam vero pleriqueſcriptores hanc plantam cicutam eſſe credidêre, aut eandem inter illius ſpecies deſcripſêre, utpote quae etiam venenatae ſit naturae, plurimaque gravia ſymptomata, imo & mortem quibuſdam attulerit, operae pretium fore arbitror, ſi, ut clarius omnia conſtent, ad harum plantarum diſtinctionem, praecipuas utriuſque, notabilioreſque adducam differentias.

Exponam autem antea, cur *Matthias Lobelius* hanc

hanc plantam *Oenanthen* dicat, *facie cicutae*: cum tamen illam in borealibus Angliae partibus ad rivos, paludumque margines creſcere ſcribat, ubi & Apium provenit, cui foliis valde ſimilem ſtatuit.

Quamvis autem Apii folia facie, formâque referat, color tamen plantae noſtrae foliorum obſcurius virens eſt, ac nonnihil ad cicutae colorem accedens. *Oenanthes* etiam umbellae cicutae ſimiles ſunt, exiſtimaturque illa hujus eſſe quaedam ſpecies, veneni intuitu, animi enim deliquium excitat, caputque veluti in gyrum illico torquet.

Quantum autem ad differentias: ſciendum eſt primò, hanc *Oenanthen facie cicutae* (ita vocat *Dodonaeus Append. Cap.* 1. *Lib.* 3. *pag. mihi* 74.) foliis tamen a cicutâ differre, *Oenanthes* namque folia coloris obſcurè viridis, cicutae vero leviter viridantis ſunt.

Illius etiam magnitudine ſuperant folia hujus, ac magis accedunt ad ea, quae ſunt Apii, ut modo dictum. Illa autem quae ſunt cicutae, magis ſunt ſimilia foliis cherefolii, undè Belgis, aliiſque furibundi cherefolii nomine venit cicuta.

Praeterea minoribus inciſuris cicutae, quam *Oenanthes* frondes diſtinguuntur, nec adeo laevia, fulgentiave ſunt illius, quam hujus folia.

Caule deinde etiam differunt, *Oenanthes* enim caulis inferius, quâ parte è terrâ exit, coloris purpu-

purpurei eſt, & verſus cacumen aſcendendo paſſim viridior illius caulis eſt, quam cicutae. Haec autem (ſcribente Dodonaeo) glabrum admodum habet caulem nodis multis, membriſque interſtinctum interiuſque cavum, at exterius rubicundis aliquot maculis, ut ſerpentum pelles ſolent, notatum.

Differunt tertiò etiam ipſo odoratu. Cicuta namque inamoenum planè, ac foedum, gravemque odorem ex omnibus ſuis diffundit partibus, longè alio tamen modo, quam quo *Oenanthe*, quae hoc vitio etiam laborat: Ipſe enim reverâ confiteor *Oenanthes* radicis modo è terrâ eductae, ac tranſverſè diſſectae odorem cerebrum nobis aliquantulum turbâſſe, ac neſcio quam pro tempore attuliſſe inconſtantiam.

Quartò diſtinguuntur loco, quo proveniunt. Cicuta enim abunde extra urbes, pagoſque naſcitur, locis paſſim frigidioribus, fundoque umbroſo, ac pingui in aggerum vel rivorum marginibus propè dumos, vel pratorum, agrorumve Cerealium, aut paſcuorum lateribus, teſte eodem *Dodonaeo Part. 3. Cap. 35. Oenanthe* autem hiſce in terris longe infrequentior, ac minus nota eſt, quam in regionibus magis Arcton accedentibus, praecipue tamen in Angliâ Boreae propiore, ubi illa in fluentorum, lacuumque ripis copioſè cum Apio provenit, ut ante dictum.

Quintò utraque haec planta vel maxime ipſa diſtin-

diſtinguitur radice: neque enim unicâ tantum, veluti cicuta, ſed plurimis, iiſque majoribus, radicibus firmatur *Oenanthe*, quae ſingulae tenuiori multo cauli affiguntur, quamobrem etiam filipendulae ſpeciebus annumeratur *Oenanthe.* Adde, quod Cicutae radix & longitudine, & craſſitie longe ſuperetur, cumque primum prodit hujus caulis, radix cava ſit, ac vacua fere, quae tamen alioquin plena, atque firma eſt. Flavae itidem, variaeque in tranſverſe diſſectâ *Oenanthes* radice conſpiciuntur maculae, ſuccuſque inde flavus quodammodo provenit: ideoque monet *Dodonaeus*, ut hujus rei maximè habeatur ratio, utpote qua illa à filipendulâ montanâ diſcernatur.

Sextò, & ultimò longe diverſi ſunt utriuſque plantae effectus, quamvis enim, teſte *Galeno*, frigida ſit utriuſque natura, vertiginemque, atque animi perturbationem ambae excitent, cicuta praecipue tamen artus obſtupeſcentes, hominesque ſomniculoſos reddit, ita ut ad opii naturam quodammodo accedat, cum *Oenanthe* delirium potius excitet.

Ad probationem narcoticae & obſtupefacientis cicutae qualitatis ſequentia faciunt exempla.

Simon Pauli Tract. de febribus malignis p. 2. §. 2. de tribus narrat, qui veris tempore olera comederant diverſis herbis conſtantia, qualia tum temporis ſanitati conducere exiſtimabant: inter ea tamen cicutariam inſcii miſcuerant,

poſt

poſt cujus uſum illi in continuum animi deliquium inciderunt. Unus autem ex his tribus qui Centurio erat, jam obierat, cum is, qui haec narrat, ad curam vocaretur.

Hic verò reliquas, caeterae enim mulieres erant, uſu cardiacorum ſudoriferorumque ſanavit, poſtquam ſpeciatim juſſiſſet, ne ſomno illas corripi, qui adeſſent, paterentur; Scribit etiam porro has mulieres, poſtquam ſudâſſent, purpureis aliquot maculis, quae ultro prodierant, fuiſſe notatas.

Amatus Luſitanus Cent. 5. Curat. 98. pag. 555. de undecim annorum puero memorat, qui *Piſaurâ* urbe egreſſus, ſummiſque cicutae faſtigiis per jejunas fauces in interiora immiſſis, ad torridum ſolem illico dormiverit, cumque â ſomno expergiſceretur, non viderit, nec mente conſtiterit, ſed domum portatus brevi diem ſuum obierit.

Notior eſt infelix *Socratis* exitus cicutae ſucco extincti, quam ut hic adſcribi debeat: *Plato* namque *Phaedro*, *Ciceroque 2. Tuſcul. Quaeſt.*, nec non *Beverovicius Theſaur. Valetud. Adverſae Cap. 24. pag. 248.* late eum deſcribunt. *Aemilius Macer Lib. de Herb. Virtutibus Cap.* de cicutâ ita loquitur.

Frigida letiferae vis noſcitur eſſe cicutae,
Unde necat gelidi potantes more Veneni, &c.
Publica poena reis haec eſſe ſolebat Athenis,
Hac ſumptâ magnus Socrates fuit exanimatus.

Quam-

Quamquam nec ignorem etiam eſſe, qui cicutae venenum Socrati propinâſſe Athenienſes negent, ſed mixtum quoddam toxicum, quod cicutae ſucco temperatum cicutam dixerint, fuiſſe aſſerant, cui opinioni etiam adſtipulatur *Valerius Maximus Lib. 2. de Ext. Inſtitutis, Diſtinct. 8. fol. 181. Aelianus Lib. 9. de Variar. rerum Hiſt.* ſcribit *Theramenem* à 30. Tyrannis coactum fuiſſe bibere cicutam, quam uni ex praedictis, pulchro ſcilicet Critiae, forti animo propinavit, & non multo poſt vivere deſiit. *Euphrates Philoſophus* (uti refert *Dion. Caſſius Hiſt. Roman. Lib. 69.*) ſponte de vita cicutae hauſtu exceſſit, veniam impertienti *Adriano*, quod eſſet annis feſſus, & praeterea morbo divexaretur.

Thuſci aſini, ſcribente *Matthiolo Comm. in Cap. 745. Lib. 4. Dioſcor.* ſi quando cicutam depaſcantur, in profundum incidunt ſoporem, artus ipſis flacceſcunt, ac veluti ſenſu carent, eoque illi non tantum orbi, ſed & jam defuncti videntur.

Hoc ipſum ruſticos nonnullos quondam hujus rei inſcios valde decepit: His namque aſinis pelles detrahentibus (mortuos enim credebant jam diu) poſtquam jam multum proceſſerat ipſa detractio, medium inter opus ſurrexêre aſini, ingentemque ipſis tremorem, ſpectatoribuſque ridendi cauſam attulêre.

Ratione loci natalis venenum ejus majus, minuſve obſervari, ex *Dioſc. & Plinio* notum eſt.

Ne vero quiſquam dubitet, quin etiam hiſce in regionibus cicutae ea ſit vis, qua ſomniculoſos reddat homines, placuit huc adducere exemplum quoddam è *Nicol. Fontani* celeberrimi quondam Medici Amſtelodamenſis *Reſponſ. & Curat. Med. pag. mihi* 16. Qui quinquagenariae mulieris mentionem facit, quae jam pridem peſte liberata, at, quamquam eo morbo ceſſante, per noctem tamen ſomnum capere non poterat.

Quare alias mulieres conſuluit, atque ex his una ut veſperi lactucam, quam cicutae aliquot foliis adſpergeret, loco aliarum herbarum condimentariarum ederet, ſuaſit: quod illa ſecuta conſilium ſequenti nocte optime quievit; nec ita agere deſtitit, donec ipſe *Fontanus* illam vigiliis liberaturus viſitaret; continuâ namque tum temporis, atque periculoſâ admodum febri infeſtabatur, lectoque inhaerebat. Ille eam refrigerantibus atque humectantibus, nec non veneſectione, ac purgantibus juvare ſatagebat: unde factum, ut poſt unam, & alteram hebdomadam febris omnino ceſſaret; Illa nihilominus inſomnes ſe transigere noctes quotidie conquerebatur, ideoque duo grana laudani Opiati ipſi exhiberi juſſit; neque ſic quidem illa ſatis quievit; ita ut his etiam tria adderentur, ſed nequicquam. Quamobrem ſenſim aſcendens novem ipſi grana praebuit ſed & haec effectu caruêre, nec tantopere expetitus aegrotantem fovit ſomnus.

Inquiſivit itaque in cauſam, ob quam ceſſaret ſom-

ſomnus, reſcivitque tum quicquid ſupra narratum. Ipſe ergo remedii genus mutans ad ea confugit medicamina, quibus jam aſſueta erat mulier, ſolitique ipſi permiſit oleris eſum: poſt cujus uſum ſomnus, ut ante, noctu rediit; Illa autem Omnipotenti Deo, medicoque propter recuperatam valetudinem ſummopere gratias egit.

Sicuti opium, licet extrinſecus admotum, noxium eſt, uti praecedenti ex Obſervatione patet,) ita etiam cicuta eſt, quam ne quis inflammatis, aut dolore oppreſſis admoveat partibus, monet *Sterrebeke fol.* 337. obſtupefacit etenim, atque invalidos cicuta reddit artus, nec tollit omnino morbum, doloremve, quamvis hunc per aliquod tempus quidem minuat, caloremque temperet, illud autem corpus, membrumve, quod vexat dolor, ſtupidum, ac ſemimortuum evadit, ita ut nec morbum, nec dolorem ſentiat. Corpore autem membrove priſtinum vigorem recuperante, longe major eſt dolor, quam fuit antea, difficilius etiam multo morbus eo caſu tollitur, quia pars frigefacta eſt, quae contumacem efficit morbum. Quamobrem, niſi maximâ urgente neceſſitate, non erit admovendum membris extrinſecus quicquid hoc herbae eſt.

OBSERVATIO XLIV.

Aqua fortis pota.

AD *Franciſci* cujuſdam *Valette* infantem An. 1645. vocabar tres circiter annos habentem, qui aquam fortem, quae patri in promptum ſemper erat, ad opus mechanicum quod exercebat requiſita, biberat, Hinc autem non ita diu poſt continuè, ac vehementer, haud abſque maximo angore, vomere coepit. Quamquam vero quicquid aquae fortis ſumptum eſſet, vomitu illico ejiceretur, nonnihil tamen illius liquoris villoſis ventriculi adhaeſit membranis quod nihilominus corrodentem ſuam vim illic exſerebat. Quare infanti ſtatim oleum tradi juſſi, quo ejecto per os, aliud, ac poſtea item aliud immitti praecepi, donec ipſe aliquid, quod cochleatim uteretur infans, praeparari curarem: Hic autem ſyrupus violarum erat, cum duplo mucilaginis ſem: cydoniorum. Mandavi praeterea, uti, nihil amplius egerente ſtomacho, lac dulce, ſed

ſed tepidum infanti bibendum propinaretur. Atque hoc quidem pacto brevi temporis ſpatio ille infans convaluit.

IN OBSERVATIONEM XLIV.

IPſe equidem necdum tum temporis de ejuſmodi caſu quidquam audiveram, quandoquidem tam gravis quam rariſſime contingit error, ut mirum non ſit, ſi pauci admodum ejus mentionem faciant. Diu tamen poſtea, cum *Balduini Ronſſei Epiſt. Medicinal. 9. pag. mihi* 27. legerem, intellexi nautam quendam Leydâ Goudam navigantem cantharum reperiſſe, quem probè obturatum ſpiritu vini repletum ſuſpicabatur, cumque ſitiret valde, multum inde ſimul hauſiſſe, quod illico totas ejus fauces, ventriculumque, veluti aduſſit, non ſine acerrimis ſtimulis, contractionibuſque, quae ſpaſmo ſimiles erant. Hic tamen poſt olei raparum uſum, linctumque è mucilagine ſem. cydonior, ſem. altheae, Gum. Tragacanthae cum aqua roſarum extractâ, cui mel roſarum, & ſyrupus violarum miſcebantur, ſanatus eſt.

Bruno Seidelius de morb. incurabilibus p. 13. puellam maxime ſitientem memorat incautè lagenam arripuiſſe, quâ aqua fortis continebatur, hanc autem cum bibiſſet, horrendis cruciatibus doloribuſque vexata miſerè deceſſit. *Henricus ab Heers Obſ.* 16. *pag. mihi* 152. meminit juvenis

cujuſdam 20. annos nati, qui itidem aquam fortem, vini ſpiritum ratus, poſtquam bibiſſet, extinctus eſt.

Borellus Cent. 4. *pag*. 300. *Obſ*. 28. de duabus refert puellis, quae cum in aurifabri aedibus ſimilem aquam imbibiſſent, vehementibus doloribus comitatam mortem obierint.

Nobiliſſimus Dom. *Joh. Ludovicus Hannemannus* communicavit mecum per literas ruſtici hiſtoriam, qui Aurifabro Lunaeburgi lignum vendens, auctariique loco hauſtum vini aduſti petens, juſſus fuerit ingredi hypocauſtum, ubi cum ſolus vitreum poculum aquâ forti plenum vidiſſet, vinum phlegmate orbatum ratus, ingentem fecerit hauſtum, & aurifabro non multò poſt vini ſpiritum apportanti, reſponderit, ſe jam bibiſſe ex hoc vitro, nec ultra appetere, unde illico punctiones, & lancinationes in ventre ſentiens, aſſumto largo olei amygd. dulcium hauſtu curatus eſt.

OBSERVATIO XLV.

Lapis è jecore per abſceſſum detruſus.

D. G. *Liebergen* Medicus Hagienſis haud incelebris noviſſe ſe quendam,eique cum Chirurgo *Allarto Barringa* medicinam feciſſe teſtatur, cujus hepar,

par, poſtquam ille diu continuâ febriculâ infeſtatus fuiſſet, tandem invaſit abſceſſus. Quoniam autem illud intumeſcebat admodum, ad puris exonerationem inciſio facta eſt, per quam ingens probè cocti puris emanavit copia, quod cum jam aliquamdiu fluere non deſtitiſſet, ſubito admodum apertura fuit obturata, ita ut omnis puri praecluderetur exitus, cujus quidem obturationis calculus quidam cauſa erat, qui arctè factum foramen clauſerat, adeo ut ad hujus materiae ulteriorem evacuationem dictae inciſionis requireretur dilatatio; quâ factâ, qui tam diu latuerat, internus hoſtis apparuit lapis ovi columbini inſtar: unde multum laetatus aeger paulò poſt priorem ſanitatem recuperavit. Quoniam vero duriorem, atque aſperiorem cibum (uti ſolebat antea) nimis praemature edere incipiebat, in novum iterum, non ſufficientibus illius ad ejuſmodi cibi concoctionem viribus, morbum incidit, qui letalis ei fuit. Aperto cadavere abſceſſus intus omnino ſanatus, ipſum autem jecur (propter amiſſionem partis corporis illius ulcere fa-

ctam) mediâ ſui parte truncum reperiebatur.

IN OBSERVATIONEM XLV.

CAlculos in veſicâ fellis repertos fuiſſe, jecurque pro parte induruiſſe non uſque adeo novum eſt, illi autem ſi in ipſo Hepatis corpore, ejuſve membranâ naſcantur, id rariſſimum duco. De lapillis in jecinore repertis vide *Dodonaeum notis ad Cap.* 3. *Obſ. Med. Anthon. Benivenii fol.* 141.

Caelius Rhodiginus, ac *Cardanus* de lapide referunt, qui inſtar olivae majuſculae propè veſiculam fellis in hepate provenerat.

Renodaeus de materiâ Med. Lib. 3. *Cap.* 23. *fol. mihi* 679. de tribus calculis agit, in jecore conſpicui cujuſdam viri repertis, de ſimilibus, etiam teſtantur *Fallopius*, *Columbuſque*, *ac Foreſtus.*

Moebius Fundament. Medicae Phyſiolog. Cap. 14. *pag.* 341. plurimos lapillos anguloſos, quales ſunt aleae, ex hepate uxoris cujuſdam praefecti militibus extrahi vidit: Lapidis cujuſdam, qui propè ovo gallinaceo magnitudine par in inferiore lobi hepatis parte repertus fuerit, meminit Greiſelius *miſcell. curioſ. Ann.* 1. *Obſ.* 86. *fol.* 165.

Hujuſmodi lapidum eo loci repertorum mentionem faciunt quoque *G. Fallopius*, *Chriſtoph.*

Col-

Columbus, *Foreſtus*, *Scaliger*, *Matthiolus*, *Kentmannus*, &c.

Godofredus Thileſius dicti Lib. Obſ. 150 *fol.* 241. de innumerabilium prope lapillorum cumulo narrat, qui quingenti, imo ſexcenti penè numero, omnes variae formae erant, hique tres, illi quatuor, ſed alii habebant angulos, quos ipſe per hepatis exulcerationem, ſubſecutamque fiſtulam provenire vidit, quorumque maximi fagorum fructibus, minores autem granis ericae bacciferae pares erant.

Gerardus Blaſius Obſ. Med. 19. *fol.* 84. lapidis mentionem facit limacis formam exprimentem, medioque in pure penduli, qui poſt jecinoris inflammationem in eodem provenerat.

Anton. Benivenius Obſ. Medic. Cap. 3. *fol.* 140. de nobili quadam faeminâ memorat, quae diu de partibus jecinori proximis conqueſta tandem obierat. Plurimi autem colore, formâque diverſi lapilli poſt cadaveris diſſectionem in inferiore hepatis membranae parte reperti fuêre; qui ſuo etiam pondere ex illâ tunicâ aliquid ſacco non diſſimile, palmaeque manus magnitudine par, ac duos digitos longum ſibi confecerant; unde maximus neceſſario dictae mulieri ortus fuit angor.

Paulus de Sorbait Miſcell. Med. Phyſ. Carioſ. Decur. 1. *An.* 2. *Obſ.* 106 *fol.* 179. de lapide agit ex Comitiſſae cujuſdam hepate educto, qui anſerino ovo magnitudine par ipſius jecoris membranae adhaerebat.

N 5 OB-

OBSERVATIO XLVI.

Pus ex abſceſſu jecinoris continue per pulmonem, atque hinc per fauces tuſſi ejectum.

IPſe olim cum D. *Theod. Liebergen*, Medic. Doctori celeberrimo viſitavi quendam *Joh. Henrici* Nobiliſſimi D. *Quinti de Veer*, Balivi (quem vocant) quondam Hagienſis miniſtrum, qui diu de latere ſuo dextro ſub coſtis nothis conqueſtus erat; unde ſuſpicabamur, poſtquam alias ſatis intellexèramus circumſtantias, hepar malè ſe habere: Cum vero ille aliquoties ſputa purulenta per os tuſſi egereret, nec ulla ſeſe affecti pulmonis proderent indicia, toti in hoc eramus, ut, unde pus progederetur, expiſcaremur. Quod tamen tum demum nobis ſcire licuit, cum aperto cadavere, praeſentes fratre meo quondam cariſſimo *Joh. Stalpartio vander Wiel*, ingens nobis apparuit jecoris abſceſſus, ſimulque vidimus illud inferiori diaphragmatis parti ad latus dextrum, in pecto-

pectore autem pulmonem ad idem latus ſuperiori diaphragmatis parti adhaerere, & accretum eſſe, ita ut pus è dicto abſceſſu per fiſtulam quandam illo loco diaphragma perforantem ex hepate in pulmonem haud difficulter tranſire, atque ita ejus pars tuſſi egeri potuerit.

IN OBSERVATIONEM XLVI.

Rarior profectò haec via eſt, modusque puris è ventre per ipſum os ejiciendi. Veroſimile videtur jecur inflammatum atque intumeſcens ſeſe non tantum alligâſſe diaphragmati, verum etiam hoc ipſum tumore ſuo ita ſuſtuliſſe, ut pulmoni obvium factum ſeſe conjunxerit.

Tulpius Obſ. Lib. 2. *Cent.* 27. *pag.* 146. de novo marito, eoque etiamnum juvene refert, qui, cum ipſi Hepatis ſupervenifſet inflammatio, venae ſectionem neglexerat, unde factum, ut inflammatio in ulcus degeneraret, ac ipſe primum puris partem per alvum, & verſus morbi finem tantundem per os tuſſi excerneret.

De rariſſimâ Hepatis cum pulmone conjunctione, earumque & vicinarum partium conſtitutione admirandâ, lege, ſodes, *Iſbr. de Diemerbroeck Anatom. Lib.* 1. *Cap.* 13. *fol.* 122.

OBSERVATIO XLVII.

Bilis in infantibus per Poros ipſius fellis veſiculae tranſmiſſa pravorum ſymptomatum cauſa.

IN apertis infantum cadaveribus aliquando ſum expertus ventris dolorem, nauſeam, vomitumque, ac febrem, convulſiones, nec non cardialgiam orta fuiſſe ex eo, quod Bilis per poros ejuſdem veſiculae tranſiiſſet, atque eadem inteſtinum duodenum, nec non ventriculum non tantum flavo ſuo colore extrinſecus infeciſſet, ſed & intrinſecus per earum partium membranas penetrâſſet, quandoquidem fellis veſicula iiſdem partibus fuiſſet contigua.

IN OBSERVATIONEM XLVII.

QUid jam de his ſtatuetur? Equidem fieri potuit, ut humor quidam viſcoſus felli mixtus aliquam in hiſce partibus viam obſtruxerit, ita ut per poros tenuiſſimae Bilis veſiculae tenuior humoris eâ contenti pars facilius tranſire, dictaſque partes colore ſuo inficere

ficere, ac, quae memoravimus, accidentia excitare potuerit: quod ipſum etiam ſum expertus in quibuſdam, quibus Bilis veſiculas calculi obturaverant, & in quorum cadaveribus inteſtina flavo maculata erant colore, cum illi ipſi omnia ferè, quae numeravi ſymptomata ſenſiſſent.

N. Tulpius celebris olim apud Amſtelodamenſes medicus *Obſerv. Lib. 2. Cap. 27. fol. mihi* 160. hiſtoriam adfert praegnantis, in cujus cadavere aperto, praeter abſceſſum menſenterii à partu diſruptum, colon tam liberè bili flavae innatare repertum, ut eam cochleari inde eximere licuiſſet, quam bilis affluentiam quum frequentius hîc loci animadvertant Anatomici, veriſimile eſt eam tranſudare paulatim per tunicas folliculi fellis huic inteſtino, quam aliis, vicinores.

Refert *D. Melchior Fribe Ephemerid. Med. Phyſ. Germ. Dec. Ann. 3. Obſ. 100. fol.* 162. de Aurigâ febre continuâ ardente defuncto, in cujus cadavere exenterato inter caetera obſervâſſe ſe ait è cyſtide felleâ adhuc integrâ, & illaeſâ, ovo columbino majore, exſudâſſe tenuiorem bilis portiunculam, duorum, vel trium tranſverſorum digitorum ſpatio, circumcirca ſuperas, inferaſque, & adjacentes partes undequaque croceo colore tingentem, irrigantemque ac ita corrodentem, ut partes eâ illinitas, & attactas putredinem acquiſiviſſe manifeſtè non ſolum conſtiterit, verum & praeter hepatis ſubſtantiam, magnam partem hypochondrii dextri tingendo, roden-

rodendoque putridam reddiderit, illaeſâ planè veſiculâ bilariâ.

OBSERVATIO XLVIII.

Lien vomicâ circumquaque cinctus.

CUm mulier quaedam, utrimque datâ nuptiarum fide, poſt coïtum gravida facta eſſet, ſeque poſtea eluſam videret, uſque adeo fuit contriſtata, ut toto graviditatis tempore continuè ploraret, ejuſque viſcera aſſiduâ animi inquietudine temporis tractu pravâ afficerentur diſpoſitione, ac ipſa de latere ſiniſtro multum conqueſta jam mortuum eniteretur foetum, cujus in lucem adventui ipſa octo tantum dies ſuperfuit. Cadavere ejus à Chirurgo *Arnoldo de Wilde*, me, Collegiique Chirurgici ſuperioribus, aliiſque praeſentibus aperto, abdomen tenui, foetentique pure repletum apparuit: Cauſam hujus quaerentes lienem ſatis mali coloris invenimus, durumque admodum, ac medio hoc in pure natantem, nec non undique membranaceo ſucco veſtitum, è quo jam diffracto

fracto illud pus provenerat, quique in partu nimiis preſſionibus fuiſſe diſruptus videbatur.

IN OBSERVATIONEM XLVIII.

JObus Mekeranus *pag. mihi* 461. ſeſe in liene rotundam veſicam aquâ repletam, ſuâque concluſam membranâ reperiſſe memorat, è quâ apertâ pura, albaque lympha, ac rotunda pellucida, craſſaque membrana prodibat.

Coïterus libello Obſ. Anatom. & Chirurg. reperiſſe ſe ait in corpore cujuſdam fune interemti veſiculam quandam duobus pugnis magnitudine parem, quae aquâ plena inferiori ſplenis parti annectebatur.

Carolus Piſo de Morb. à ſeroſâ colluvie Sect. 1. *pag. mihi* 45. ſplenem alterum, eundemque praecipuum ſeroſi liquoris in corpore frontem ſtatuit, quod ipſum ibidem probare nititur. *Sectione autem* 7. *Cap.* 4. *pag. mihi* 433. de aquoſo agit tumore, ſive de ſingulari quodam lienis hydrope: Porro *pag.* 439. non omnino eum ratione carere ait, qui ſtatuit ſeroſam ſanguinis partem in ſpatium membranam inter, & parenchyma jecoris, ſpleniſque interjectum excuti poſſe, aut ſenſim exſudare, colligique eâ copia, quae tumorem excitet, quod etiam *Hippocrates* teſtatum reliquit.

Peyerus Hiſt. Med. ad Theoph. Bonetum de muliere quâdam ſcribit, quae aſcite interierat, cujuſque in cadavere ſplen naturali quidem colore, ſubſtantiâque, verum ne quidem majorem fabam magnitudine ſuperans apparebat; cujus etiam exterior tunica, pro ſextâ parte putrefacto ſero exeſa erat.

Thom. Bartholinus Act. Med. Obſ. 13. *fol.* 23. famulae cujuſdam mentionem injicit, cui itidem aſcites letalis fuerat, ac è cujus defunctae ventre centum, ac viginti aquae librae depromebantur, Illa tertio decimo ante obitum anno, gravis admodum ponderis lignum ſuſtulerat, atque ex eo mox tempore de lateris ſiniſtri dolore queſta fuerat, ſubſecutus deinde internus tumor fuit, qui vix loco moveri videbatur, at digitis preſſus huc illuc inclinabat: poſtea contigit, ut è curru decidens diſrumpi tumorem ſentiret, atque hinc illico intumuit, nec non exinde indies ventris tumor accreſcebat, illi autem miſerrima, ac dolore immenſo victa, per octo menſes continuos ab illo tempore lecto incumbere coacta erat. Videtur autem (ita pergit *Bartholinus*) illius lien, qui duriuſculus, atque exſiccatus poſt reperiebatur, dicto caſu preſſus, atque ita vaſa hujus lymphatica ſeroſo humore jam antea valde extenſa externâ tandem vi rupta fuiſſe.

OB-

OBSERVATIO XLIX.

Inſolitae admodum magnitudinis Lien in infante repertus.

ARnoldus Boſchius Medicus non infelix, atque ex eorum numero, qui ſpeciatim hujus Urbis Magiſtratui fidem dedêre, retulit mihi vocatum ſe fuiſſe ad viduae cujuſdam militis hic Hagae habitantis filiolam ſeptem annos natam, atque de acri dolore, ac tenſione in ſiniſtro latere conquerentem, nec ſane immerito, quandoquidem memoratus Medicus idem latus ab uſque nothis coſtis ad inguen adeo extenſum, tumidumque reperiebat, ut ipſa hinc viſcera in ventre preſſa fuiſſe crederet. Macida admodum haec filia erat, quoniam nihil fere, quod aleret, intus retinere poterat, at ſtatim evomebat, febriculaque inſuper continua paulatim conſumebatur propemodum, ita ut miſella haec filiola poſt quaevis medicamina tam intrinſecus, quam extrinſecus per quatuor menſes continuos ſecundum artis praecepta

necquicquam adhibita tandem occubuerit. Cadavere ab Urbis Chirurgo *Rolando Goutier* aperto, praeſente dicto D. Boſchio Medico, uſque adeo praeter naturam inſolitae magnitudinis apparuit lien, ut totum ſiniſtri lateris ventris circuitum ab ipſo uſque diaphragmate ad inguen inferius repleret, unde factum, ut inteſtina ſolito colore privata eſſent eum in modum, ut gangraena circa eadem ſeſe jam manifeſtare coepiſſet. Ventriculus etiam adeo apparebat compreſſus, ut mirum non eſſet nihil alimenti per eundem deorſum potuiſſe deſcendere, ideoque dictam filiolam, ceſſante nutritione, non ſuperfuiſſe amplius. Ipſe lien quamquam maximus, atque immenſus, naturalis tamen erat coloris, ſubſtantiaeque. Quod autem hac in narratione praecipuum, atque omnium maxime miratione dignum putem minime ſilentio praetereundem eſt. Mater quippe intellecta filiae mortis cauſâ, illico in lacrymas effuſa quintum hunc jam patre orborum infantem eſſe dixit, qui, continuata ſerie, ſimili plane modo circa ſeptimum aetatis annum deceſſe-

ceſſerit, uno eodemque morbi, mortiſque genere. Illa etiam unicum ſibi reſtantem infantem oſtendit, in quo etiam tum quaedam ejuſdem mali ſeſe prodebant indicia, quemque ipſa non immerito, cum ad ſeptimum annum perveniſſet, eadem fati lege rapiendum metuebat, huic tamen ut parceret Deum T. O. M. precabatur.

IN OBSERVATIONEM XLIX.

HIppocrates *Lib. Praedict. 2. Sect. 2. fol. mihi* 111. ait illis, quibus ſplen magnus eſt, gingivam eſſe corruptam, atque os foetere; Deinde, quod ſi illi ipſi non emittant multum ſanguinis ſive per nares, ſive per alias vias, nec os male oleat, tibiae eorum pravis ulceribus obnoxiae ſunt.

Verba tamen praeſtantiſſimi illius Senis ſano accipienda ſunt ſenſu. Diſtinguendum namque arbitror inter ſplenem, qui magnitudine tantum adolevit, nec alio laborat vitio, atque inter eum, qui ulceratus, putrefactus, vel corruptus aliquo modo eſſe reperitur: Hunc enim modo memorata neceſſario ſequuntur ſymptomata.

Naturalis, ſolitaque ſplenis longitudo ea eſt, quae palmae manus, vel ſex digitorum latorum, latitudo autem eſt talium digitorum trium, craſ-

ſinies vero unius digiti, vel potius pollicis eſt. Hic etiam rarius in ſanis corporibus infra notharum coſtarum ultimam deſcendere compertus eſt. Certum etiam inſuper eſt lienem non tantum differre magnitudine reſpectu diverſitatis, diſpoſitioniſque hujus vel illius corporis, verum etiam pro regionum vivendique rationis varietate.

Naſcuntur enim quandoque nonnulli quibus lien quodammodo laxus, fungoſus, ac ſpongioſus naturaliter eſt, ideoque ad plurimos humores recipiendos idoneus, ſive arteriarum ſanguis ſubtilior, quo vaſorum genere lien abundat, utpote quae caeteras corporis partes hac in re longe ſuperet, ſive ſuperfluus vaſorum lymphaticorum humor, taliſve materiae, quae poſt praecedentem morbum humorumque efferveſcentiam per metaſtaſin ſeſe in lienem exonerat, à ſplene propter laxam ejus ſubſtantiam recipiatur, intromittaturque.

Bartholinus Epiſtol. Med. Cent. 4. *Epiſt.* 13. *pag. mihi* 50. multum huc facere ait arteriae magnitudinem, quae lienem intrat, illiuſque, venae quae ex eodem exit. Obſervavit etiam *Spigelius* magnos iis lienes eſſe, quibus magnae ſunt arteriae, ideoque hoc parenchyma longe majus eſſe macris, quam pinguibus. Saepius etiam iis grandior ſplen eſt, qui humidas regiones habitant, atque aquam turbidam, vel copioſius lac ebutyratum, ſerumve bibunt; nec non illis, qui abunde

abunde potant, multumque durioris cibi, ac ſae-pe ſumunt. Utique verum eſt, quo plus decedit, corpori, eò plus huic viſceri accedere. Quare imperator Trajanus fiſcum lieni comparavit, utpote qui multitudinis ſpoliis ditetur.

Memorat *Obſervatio* 2. *Miſcell Curioſ. Decur.* 2. *Ann* 1 *fol.* 15. Comitiſſae Franciſcae Elizabethae Furſtenbergiae, fuiſſe lienem qui quinque palmas latas longus, quatuor ſimiles latus, atque unam cum dimidiâ craſſus erat, ac ſex libras communes ponderabat; Illius autem initium prope notharum coſtarum finem, finis vero propè os pubis erat, ut ita vacuum repleret locum, qui inter coſtas, ac dorſi ſpinam ab oſſe ileo eſt; ſurſum vero ſeſe ille extendebat uſque ad lineam albam.

De tanto liene, quantum eſt hominis caput, videri poteſt *Diemerbroeck. Anat. Lib.* 1. *Cap.* 15. *fol.* 137. *Cabrolius* autem *Obſ.* 6 *pag. mihi* 5. meminit cujuſdam, qui quinque libris gravior, omnibuſque ſolutus vinculis per totam ventris cavitatem ſine lege fluitabat.

Th. Bartholinus Epiſt. 14. *Cent.* 4. *fol. mihi* 54. Romae ſe vidiſſe tradit à ſplenis magnitudine talem in ventre natam fuiſſe preſſionem, ut hinc impediretur deglutitio.

De aliquo quodam viginti ponderante libras, ac cartilagine cincto vide *Columbum Lib.* 15. *Anatom.*

Bonetus Anatom. Pract. Lib. 1. *Sect.* 2. *Obſ.* 27.

duorum etiam cartilagineorum corporum meminit ſupra lienem repertorum.

De ſplene pro dimidiâ parte duro, cartilagineoque vide ſis *Obſ.* 168. *Miſcell. Med. Phyſ. Curioſ. Decur.* 1. *An.* 3. *pag.* 288.

Eadem *Miſcell. Med. Phyſ. Decur.* 1. *Ann.* 1. *Obſ.* 29. *fol.* 100. de maximo agunt liene, cujus membrana gibboſâ maxime illius parte cartilaginea erat, ac perquam facile à ſubjecto corpore disjungi poterat.

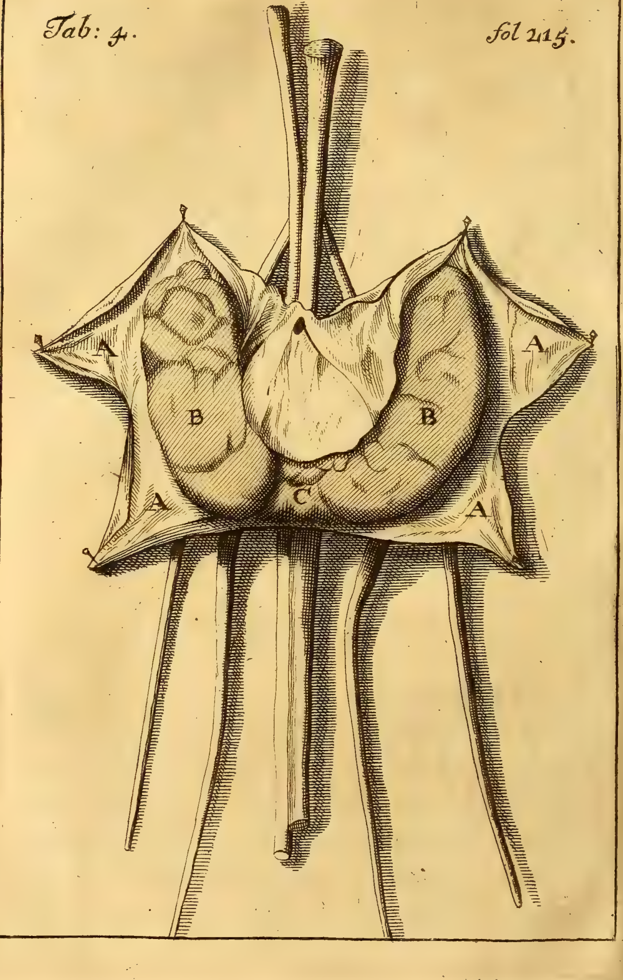
Retulit mihi Chirurgus quidam celeber Groningae degens, nomine *Cornelius Iben*, ſe aperuiſſe nuper cadaver virile, cujus lien, quo loci peritoneo alligabatur, ſolidâ, & fere cartilagineâ cute, digiti circiter craſſitiem aequante, obtectus fuerit.

OBSERVATIO L.

Renes inferius uniti.

NOn ita diu eſt, quod in aedibus Dom. *Samuelis Cabeliavi* Medici Hagienſis non incelebris foetus perfecti ſceletum viderim, cujus renes arte à corruptione defenſi inferius conjuncti, atque uniti reperiebantur. Quorum tamen ſinguli apertè (uti plerumque in recens natis

Tab: 4. fol 215.

natis infantulis ſolent) diverſis diſtinguebantur interſtitiis, prout tabulâ quartâ notatum reperies.

Cujus literae A. A. A. A. membranas renum ſuperficiem inveſtientes. B. B. utrumque renem denotant. C. Locum unionis monſtrat.

Ejuſmodi renum combinationem nuper in Theatro Anatomico Hagienſi oſtendit nobis celeberrimus Diſſector *D. Anthon. Nuck*, in cadavere quodam virili.

IN OBSERVATIONEM L.

DOcuit jam olim, ac quotidie monſtrat experientia miris modis humana corpora formari. Vix enim contingit, ut in aperto quodam cadavere non reperias aliquid, quod in alio deſit, quodque à ſolito, naturalique formae modo recedat.

Bartholinus Hiſt. Anatom. Rarior. Cent. 2. *Hiſt.*77. Paduae Anno 1643. in mulieris cujuſdam cadavere renes utroque latere more ſolito ſitos ſupra diviſionem vaſorum in ramos Iliacos in unum concreviſſe obſervavit.

Idem *Anatom. Reformat. Lib.* 1. *Cap.* 17. *pag. mihi* 113. contingere ſaepius tradit, ut renes in infantibus etiamnum utero incluſis inaequales,

 minuſ-

minuſque glabri reperiantur, tanquam è plurimis parvulis renibus, ac glandulis conſiſterent, uti illi ipſis in vitulis apparent.

D Blankardus Anatom. Cap. 16. *fol.* 58. exteriore parte renes glabros, aequaleſque eſſe, in recens autem natis eoſdem è diverſis partibus conſtitutos videri tradit, quod ipſum in adultioribus non niſi ſagacior animadvertet Anatomicus.

G. Blaſius Anat. hominis Cap. 10. *fol.* 108. in gravidarum foetibus renes veluti glanduloſae ſubſtantiae eſſe ſcribit. At *Obſ. Anatom. pag.* 6. eoſdem in abortu quatuor menſium in plurimas particulas extrinſecus fuiſſe diſtinctos aſſerit, tanquam ex variae formae multis glandulis conſuti eſſent.

Idem ſcriptor *Part.* 1. *Anatom. Brutorum fol.* 127. *Cap.* 40. in urſo renes non uno reverâ corpore conſtare, verum eoſdem è plurimis, minimiſque corporibus, quae ſingula parvi renes videntur, conſtare teſtatur: Haec autem à ſe invicem ſingula propriâ membranâ diſtinctâ, tenuibuſque filis conjunctâ reperiri aſſeverat. Id etiam *Part.* 3. *dictae Anatom. Cap.* 35. de Phocenae renibus affirmat.

OB-

OBSERVATIO LI.

Urinae transitus renis Calculo per ſedecim dies obſtructus.

PLurima reliquêre nobis doctiores exempla diuturnae urinae obſtructionis renum calculis exortae; nullus tamen eorum, quod ſciam, animadvertit accidiſſe, ut urinae curſum praedicta cauſa per ſedecim dies ſtiterit. Mihi tamen illud Anno 1661. in *Mauricio Gerardi Boſchvliet* moderatae vitae homine, ac ſeptuagenario, valido tamen etiamnum, ac ſano videre contigit. Is per horas aliquot curru vectus in aggere ſecundum Moſam flumen, ac deſcendens, ut urinam excerneret, eandem ſanguinolentam vidit: Ac, quoniam lapis rhedae agitatione, corporiſque hinc orto motu mobilior, minuſque adſtrictus factus exinde ſenſim in inferius vergeret, omnis omnino lotii retentionis cauſa fuit, ac ſexto decimo demum die transitus lotio patuit, poſtquam varia emollientia tam interna, quam externa clyſterum vide-

licet, fomentorum, balneorumque, &c. à diverſis medicis illi praeſcripta, atque adhibita eſſent, quo etiam tempore calculum ille oblongum emiſit, qui nuclei pini magnitudine par erat. Interea tamen per illos dies ipſe prae nimia oppreſſione, urinaeque impedito exitu hanc, at ſalſiſſimam aliquoties vomitu ejecit.

IN OBSERVATIONEM LI.

DUm ille, de quo narravi, adeo miſer abſque ullâ urinae per ſolitas vias emiſſione decumbebat, proximis conſanguineis interdum praedixi illum, quamquam urinam ſolito modo imo & calculum redderet, nunquam tamen integrae fore valetudinis, propterea, quod lotium nullum ad veſicam transitum inveniens, atque ita in vaſis concluſum, ideoque magis, magiſque ſalſum redditum partes ejus internas foedâ labe inquinaret, viſceribuſque propter ſalſedinem peſſimum adduceret habitum.

Confirmavit proceſſus temporis praedictionem meam: Ille etenim, quamquam jam ſanatus, pallidi admodum ſemper erat coloris, mihique obviam factus dicebat ſe quidem nunquam antea ventriculi ſui ſitum noviſſe, ſeſe tamen jam primum quod doleret, eum ſatis ſenſu ipſo percipere. Vixit autem idem poſt has miſerias integrum circiter annum. *Bar-*

Bartholinus Cent. 4 *Hiſt.* 56. *pag. mihi* 254. de Juvene quodam memorat, cujus meatus urinarii per tredecim dies adeo ob urati erant, ut nihil omnino urinae excerneret, quare ipſi venae per totum corpus ita intumuêre, ut varicoſus crederetur, ruptioniſque videretur imminere periculum, ut procurato medicamentis diureticis lotio venarum diſtenſio, & metus rupturae ceſſavit.

Joh Rhodius Obſ. Med Cent. 3. *Cap.* 28. *pag. mihi* 146. ait narrâſſe *Joh. Dominic. Salam* Profeſſorem Paduenſem doctiſſimum, peritiſſimumque virum ſemel ſe tantum vidiſſe urinam in quodam per 25. dies fuiſſe ſuppreſſam, cui etiam interea venae ad pollicis craſſitiem tumefactae fluente denuo urina ad naturalem ſtatum rediêre. Secus, urinam ſupra quinque vel ſex dies nunquam meminerat retentam.

N. Tulpius Obſ. Med. Lib. 2. *Cap.* 45. refert *Margaretam Nicolam* viduam 40. annorum aliquamdiu à dolore lumborum infeſtatam procidiſſe tandem in crudele calculi renalis tormentum multis pravis ſymptomatibus ſtipatum, & tantâ urinae ſuppreſſione, ut totos 18. dies nihil lotii reddiderit, unde excitabatur ipſi è ſero ſurſum recurrente, primum ſopor, ſed mox tam gravis nervorum contractio, ut cogeretur vitam cum morte commutare. Hinc patet à vero valde alienum eſſe, quod pronuntiârunt Medicorum non pauci, ſcilicet iſchuriam,

ſi intra ſeptimum diem non finiatur, letalem eſſe.

Sed quotus tandem dies ſuppreſſo lotio laboranti funeſtus erit? Alii equidem citius, tardius alii intereunt. Valentia corpora ut interdum vigeſimum excurrrunt diem, ſic attingunt infirma vix ſeptimum, vel octavum.

Certum eſt, aliquos durâſſe ad undecimum, & tamen omnino iterum convaluiſſe. Sed poſt illum diem, equidem certe vidi (inquit modo adductus *Tulpius*) neminem enavigâſſe periculoſum hoc ſyrtium aequor. Quamvis enim cedat dolor, & fluat iterum lotium, reddit tamen diuturnior illa mora urinam interea uſque adeo acrem, & veſicam ita effoetam ut ne praeſtantiſſima quidem medicamenta poſſint ab interitu vindicare naturam, hac ratione non ficte, ac ſimulate, ſed plene emortuam.

Job. Mekeranus Obſ. Cap. 42. tradit ſe mulieris veſicam, quae ſpatio 23. dierum nullam reddiderat urinam, poſt obitum intus nigrâ pituitâ obductam reperiſſe.

OB-

OBSERVATIO LII.

Renum alter Ulceribus totus quantus exeſus.

NOvem, decemve annorum puella non ſine magno dolore jam diu urinam reddiderat, ſanguinis nonnihil quandoque, puriſque, ac pituitae aliquid cum ea ſimul emittens, ſollicitis interea multum, ſuſpicantibuſque parentibus calculo eam laborare. Cum eadem jam duos, treſve annos inter maximas haſce anguſtias tranſegiſſet, in latere ſiniſtro abſceſſus conſpectus fuit ſupra locum, quo renum alter ſitus eſt, qui ope cataplaſmatum tandem ſeſe aperuit, atque à Chirurgo poſtea magis apertus multum puris variis temporibus emiſit, quae emiſſio continuata eſt, uſquedum poſt annos aliquot totus ille ren ſiniſter ulcere tandem exeſus, conſumtuſque eſſet, claudereturque externa apertura quamvis dolor inter mejendum nunc major, nunc minor puellam ſemper affligeret. Vixit autem illa octodecim, vel

vel viginti annos poſt abſceſſus inciſi curationem modicâ ſanitate, febri tamen quartanâ, lieniſque languore denique extincta.

IN OBSERVATIONEM LII.

Illud in hac puella obſervatu dignum erat quod nempe ejus corpus in unam partem nonnihil inclinaret. Cujus quidem inclinationis cauſa erat alterius renis conſumptio, adeoque locus ibi vacuus relictus, in quem corpus ſidebat, trahebaturque. Accedit, quod ambo renes ſana corpora veluti in aequilibrio ſuſtineant, quorum altero deficiente, neceſſario eò ſuperior corporis pars vergit, quoniam tali caſu contiguae etiam partes inde damnum ſentiunt, atteruntur que, ac macriores multo fiunt.

Aperto illius puellae cadavere renum ſiniſtrum totum quantum conſumptum reperi, membranulâ tantum exiguâ, eâque valde contractâ, ſuperſtite, quae renum vaſa eorumque extremitates contegebat, eratque eâ parte ureter paſſim craſſum pollicem latus, propter continuum haud dubie puris ex ulcerato rene ad veſicam deſcenſum.

P. Barbette Lib. 4. Prax. Cap 8. de dolore nephritico, refert ſe pauperrimi cujuſdam Viri, qui dolore nephritico, & dyſuriâ triginta per annos la-

laborâſſet, cadaver diſſecuiſſe, reperiſſeque renis ſiniſtri ſubſtantiam totam conſumptam, ita ut praeter membranam nihil ſuperfuerit, ſed ſolitò longe craſſiorem.

Interdum magna ſit ureteris diſtenſio ab obſtructione calculi, aut materiae ſabuloſae, adeo ut interdum diſrumpantur, quale exemplum adfert idem *Barbette Anatom. Pract. fol.* 156. Item *Joh. Helwigius Obſ.* 111.

Bartholinus L. Anatom reform. Cap. 19. in calculoſis diſſectis ſaepius vidiſſe ſe ait cavitatem eorum duos digitos admittere, imò aequalem inteſtinis fieri N. *Higmorus* ex *And. Spigelio* refert ureteres calculo laborantes inſtar inteſtini extenſos fuiſſe, idem teſtantur *Ephemerid. Germanorum. Decur.* 2. *An.* 1. *Obſ.* 19. *fol.* 43.

OBSERVATIO LIII.

Prominentia Umbilici grandior.

MAriae *Theodori* viduae *Gerardi de Graaf* fabri lignarii anno aetatis trigeſimo, tertio partu exomphalus umbilicalis nata, quae triginta ſequentibus annis, quo tempore, praeter alios tres, illa undecim infantes peperit, ita crevit, ut Anno 1681. adulti hominis caput magnitu-

tudine longe ſuperaret, adeo ut inteſtina hoc tumore concluſa externâ parte apte ſentiri poſſent. Maxime illa oppreſſam ſe ſentiebat, cum nec flatus, nec faeces per alvum emittere poſſet, ac ante quinque, vel ſex annos uſque adeo obſtipatâ alvo erat, ut occluſo verſus inferiora transitu, per os ſe erumperent excrementa. Cui malo illam variorum clyſterum uſus denique exemit. Cumque ea erecto ſederet corpore, femoribus ejus ſuſtinebatur hic tumor, vacuuſque omnino fere venter erat, quamvis vinculis tumorem aſſidue frenaret.

IN OBSERVATIONEM LIII.

PLaterus *Obſ. Lib.* 3. *pag.* 713. ſcriptum reliquit de foemina ſibi in oppidulo *Thanenſi* viſa, cujus ventri propter ejuſmodi exomphalon velut alter acceſſerat venter, in quem prope omnia ſeceſſerant inteſtina, ita ut ille flaccidus omnino intuſque recedens appareret, atque ipſa hoc quicquid erat ponderis faſciis, quae ab ejus collo ſemper pendebant, ſuſtentare teneretur. Haud abſimile quid habet *Benivenius pag.* 144. *Cap.* 5.

Novimus mulierem, inquit, cujus inteſtina, perfractâ tunicâ, à ſumma umbilici cute, tanquam

quam in ſacculo dependebant in vulvam, haec cum hoc malo, licet miſeram vitam duceret, conſenuit.

G. Fabritius Hildanus Reſponſ. ad literas Michaëlis Doringii pag. mihi 900. Item *Cent.* 3. *Obſ.* 63. *fol.* 246 vidiſſe mulierem quandam annorum quadraginta Bernae in Helvetiâ memorat, cui, corpore pinguis cum eſſet, poſt gravem partum, umbilici ſupervenerit dilatatio, quam cum peritonaei magna ſequeretur extenſio, maxima ſuborta eſt umbilici prominentia, hic namque inſtar magni cujuſdam ſacci extra abdomen dependebat, retinente tamen ſolitam proportionem ventre. Nec unquam intus tumor hic receſſit, ſed ſui ſemper manſit ſimilis; quamquam illa alvum exoneraret, imò vel ſupina jaceret.

Refert & ille eodem loco aliud cujuſdam foeminae exemplum, cui itidem poſt graves partus dolores non ipſe umbilicus, at paulo ſupra eum, peritonaeum, tanquam ad extremum gravidis, extra corpus protuberaret, quo non omentum, ſed & inteſtinum continebatur, murmuris enim aliquid interdum in eo exaudiebat, doloriſque nonnihil ſentiebat.

Dubitabunt fortaſſis plurimi fueritne hoc noſtro, & aliorum caſu hernia, an vero peritonaei dilatatio.

Michaël Doringius, *ac Fabrit. Hildanus* peritonaeum mirum in modum extendi, ac dilatari

poſſe ajunt, uti illud ipſum non tantum in Hydropicis conſpicitur, ſed & circa alias membranas. Sic verbi gratiâ maxima fit extenſio membranae cerebri in Hydrocephalo, nec non membranae ſcrotii ortis in eadem herniis; nonnunquam etiam in ipſis venis, arteriiſque, videlicet in aneuriſmatibus, & varicibus, quorum mirum in modum ſaepe extenduntur membranae.

Paulus Barbette Cap. 7. pag. mihi 34. Chirurg. recte equidem animadvertit quam rariſſime rumpi peritonaeum, ſeque in apertis cadaveribus non ſemel obſervâſſe, ac demonſtrâſſe tradit umbilicum cum inſequentibus inteſtinis protuberâſſe majori tumore, quam eſt viri caput, ita ut abdominis recti muſculi hinc ad latera preſſi, & à ſe invicem ſeparati eſſent; Extenſum tamen tantum erat peritonaeum, nullibi autem ruptum.

OBSERVATIO LIV.

Hernia inteſtinalis incuriâ quâdam loco bubonis aperta.

ANni 1664. menſe Auguſto adoleſcenti cuidam quindecim circiter annos nato poſt ſaltationes tumor natus erat in inguine: Celabat autem matrem, Chi-

Chirurgumque quonam modo illud vitii ſibi accidiſſet, ignarus forte & ipſe, quid ſibi obeſſet. Dumque ille interea de maximo dolore atque angore conquereretur, vomeretque, Medicus, Chirurguſque arceſſiti (ſaeviente forte tum temporis illic peſte) tumorem hunc bubonem peſtilentem eſſe credidêre, quare ejuſdem diei veſperi illi cauſticum quoddam applicare, ac poſtridie eundem phlebotomo aperire ſtatuerunt. Quo facto inteſtinum (quod eo caſu plerumque ſeſe quam proxime cuti admovet) inciſione etiam laeſum fuit ita, ut inde faeces effluerent. Per varias autem, plurimaſque moleſtias adoleſcens ille priorem ſanitatem recepit.

IN OBSERVATIONEM LIV.

UT hujuſmodi errores caveant, circumſpicere Chirurgos decet, ac cauſas, tumorumque inguinum differentias, probè diſcere, atque animadvertere oportet: Similium enim quandoque venerea lues ibidem tumorum cauſa eſt, quos bubones venereos dicunt. *Petrus de Marchettis pag. mihi* 125. *Obſ.* 55. ſimile quid de ruſtico tradit, qui, cum bubonocele laboraret,

ret, tonſorem Caſtrenſem ad ſe vocabat, qui hunc tumorem bubonem venereum ratus, illico inciſionem urgebat, quâ factâ excrementa profluêre illico, patiens autem animi deliquium pati non ſine imperiti illius Chirurgi trepidatione.

Ipſe de *Marchettis* quantocius arceſſitus digito in ſuum locum compulit inteſtinum, applicito ovi albumine cum Draconis ſanguine, atque linteolo quadruplicato arctius nonnihil compreſſione factâ, quatuor dies conſtrinxit, à quibus Cerato demum ad Herniam *Aquapendenti* familiari uſus eſt, atque ita decem dierum ſpatio disjunctae vulnerati inteſtini partes coaluerunt, quamquam majoris ſecuritatis ergo perſuaderi ſibi paſſus ſit ille ruſticus, ut, donec viveret, apto cingulo ventrem muniret.

Non multum differentia herniarum inteſtinalium incautè apertarum habent exempla *Galenus de loc. aff. Lib.* 1. *Cap.* 1. *Job Rhodius Obſ. Med. Cent.* 2. *Cap.* 92. *fol* 117. ut & *Aquapendens Obſ. Cap. de bubonocele, pag.* 85. nec non *Hoëchſtetterus Dec* 10. *fol.* 403.

Literis olim notum mihi fecit *D Job. Lud. Hannemannus* ſeſe, cum munere phyſici, & medici ordinarii Buxtehudae fungeretur, à Chirurgo quodam ductum fuiſſe ad civem, qui bubonocele laborabat, cuique effluebat ex herniâ aperta olus, quod ipſo die comederat, emplaſtro ſemper adhaerente materiâ quadam tam excrementi, quam alimenti. Hic tamen induſtriâ

Chi-

Chirurgi, qui vocabatur *Paulus*, ſanitati reſtitutus fuit, cum interea *D. Hannemannus* intrinſecus potiones vulnerarias ipſi propinare non deſtitiſſet. Sic etiam quodam naturae luſu, aut errore teſticulum in inguine reconditum habentes, aut tertio inſuper praediti, tanquam hernioſi miſerrimè fruſtraque diu vexati fuêre, quales vidiſſe ſe teſtatur *M. Geigerus Kelographiâ*, nec non *Ambroſ. Paraeus Lib. 7. Operat. Chirurg. Cap.* 16.

Ut itaque ſtrangulata hernia, quae nec dum in ſcrotum deſcendit, à bubone peſtilenti diſcernatur (utrumque enim ut plurimum febris, cardialgia, vomitus, atque inguinus tumor comitantur) ſciendum eſt rubicundum plerumque eſſe bubonem peſtiferum, nec tam cito apparere, quam herniam inteſtinalem, licet hujuſmodi tumorem temporis tractu inflammari poſſe minimè diffitear. Herniae etiam tumor non in ipſo proprie inguine, ſed paulo ſupra illud eſt. Quantum ad bubonem Gallicum attinet, dignoſcitur ille ab herniâ inteſtinali, quod haec ab ipſo initio molli conſtet tumore, cum tamen ille initio minime ſit mollis; deinde etiam, ſi non nimium arcte cohibeatur inteſtinum, ſupinuſque jaceat patiens, haec intro cedet, & illo ſurgente denuo prodibit, illius autem tumor aſſiduè apparet, remanetque.

OBSERVATIO LV.

Tarda admodum alvi exoneratio.

SIcuti variis de cauſis mortales alvi profluvia inquietos reddunt, ita etiam contra ipſorum excrementorum ejectio per alvum nimis tarda eos valde moleſtat. Hujus autem exemplum obvenit jam antea memorato *D. Samueli Cabeliavo* Medico hîc Hagae An. 1677. in famulâ, quae morbo laborans quinque amplius hebdomadarum ſpatio ſemel tantum alvum exoneraverat, primum ſcilicet quarto decimo die, ac deinde poſt trium hebdomadarum intervallum, quamquam & quotidie ſufficientem alimenti portionem ſumeret, unde factum, ut ei valdè anxiae venter multum intumeſceret, atque ipſi purgantibus opus eſſet; quae licet ei jam ab alio Medico praeſcripta, injectioneſque per alvum adhibitae eſſent, illa tamen neutiquam per alvum quidquam excernere potuit. Quare ſupra dictus Medicus ipſi tandem praeparantem, & ſimul purgantem

gantem mixturam praebuit, atque hinc nonnihil ſingulis horis cochleatim ſumere juſſit, quod cum illa per duodecim quatuordecimve horas, uti decebat, feciſſet, denuo ipſi alvus enemate fortiori, atque emollienti ſimulque purganti, at necquicquam, fuit ſtimulata. Quare ejus venter per viginti quatuor horas in anteceſſum fotus fuit ſacculo emoll. ac attenuant. herbis, nec non ſeminibus repleto, quae in vino albo Gallico, tenuioriſque cereviſiae ſimili copiâ cocta erant: poſtea autem purgans potus è fol. ſennae, Rhabarbaro, ſpec. Diacarth. & mannâ conſtans matutino tempore ei datus eſt, cujus uſum tempore pomeridiano duorum admodum, atque argillae ſimilium excrementorum ſecuta eſt terque, quaterque emiſſio, ipſamque famulam non ita diu poſt angor, ventriſque tumor deſeruit; quamquam perſuaſerint ei medici, ut dictae mixturae uſum non intermitteret; atque ita deinde ipſa convaluit.

IN OBSERVATIONEM LV.

PLurima quandoque ex tardâ, impeditâque alvi exoneratione naſci incommoda notius eſt, quam ut multis adſtruam. His annumerantur capitis dolores, torpor, flatuum proventus, turbata ventriculi concoctio, cibi faſtidium, imò interdum perverſus inteſtinorum periſtalticus motus; quem excrementorum per fauces utplurimum ſequitur ejectio. Quin etiam letifera quandoque fuit dictae exonerationis impeditio, fidem faciente *Laz. Riverio Obſ. Communicatis à Sam. Formio Obſ.* 18. Quamquam hujuſmodi tardiori excretioni aſſuetis paulò diutius ceſſans exoneratio vix obſit.

Ita *Braſſavolus de medicinis purgantibus Cap.* 6. Juvenem ſe aliquando per novem, interdum & per duodecim dies nihil excrementorum ab alvo emiſiſſe tradit, licet cibi minime foret parcior, tantumque abeſſet, ut aegrotaret, ut optimè valens equo quotidie veheretur.

Bartholinus etiam *Act. Med. Philoſoph. Part.* 4.*pag. mihi* 165. praecipuam mulierem viſitâſſe ſe confirmat octoginta duos annos natam, quam lecto morbus affigebat: eam ipſe, num etiam alvum exoneraret, (neque enim cibos appetebat, multum de lateris dolore queſta) interrogavit. Haec verò jam decem dies eſſe, quibus id ipſum non egerit reſpondit; hanc autem exonerationis

tar-

tarditatem jam inde à juventute ſibi notam fuiſſe, nec unquam nocuiſſe, imo per ſeptuaginta amplius annos non niſi octavo, nonove, vel etiam interdum duodecimo die alvi onera depoſuiſſe ſe aſſeruit

Non diſſimili alvi obſtipationi ſenem quendam honeſtae familiae fuiſſe obnoxium ſcribit *Hoëchſtetterus Obſ. Lib.* 2. *Decad.* 10. *Caſ.* 12. *fol.* 377.

Fernel. Lib 6. Pathol. Cap. 10. quendam ſe noviſſe ait, qui non niſi duodecimo alvum exoneraret die, quique interdum abſque ullo viſibili corporis incommodo per quadraginta dies nihil per alvum excerneret.

Henricus ab Heer Obſ. Med. Lib 1. *Obſ.*29 *pag. mihi* 249 de nobilibus aliquot dominis teſtatur, quae alioquin ſanae, ac quotannis parientes nunquam ante vigeſimum diem, ſed poſt eum quidem alvi onera ejecerint, quibus tamen, licet puerperis, nihil inde mali fuerit natum. Addit ſeſe cum ſacerdote ſatis familiariter vixiſſe, cui docto admodum, linguarumque orientalium peritiſſimo, nunquam ante quartum ſupra vigeſimum diem ab ipſâ uſque juventute ventrem faecum emiſſio levaret, quamvis ſano ſatis corpore, nec unquam laxantibus alvum eſſet uſus.

Joh. Heurnius in Hippocratem de purgantibus Remed. Text. 14. *pag. mihi* 171. noviſſe ſe puellulam memorat, cujus venter vix per tres menſes exonerationem urgeret. A quo non

multum differt, quod eſt apud *Salmuth. Cent.* 2, *Obſ. Medic. Lib.* 3. *fol.* 437.

Horum autem exemplorum quaedam cum *Hippocr. Aphoriſ.* 20. *Lib.* 2. pugnare videntur, ubi, *quibus*, inquit, *per juventutem alvi ſunt humidae, iis ſeneſcentibus exſiccantur: quibus vero in juventute alvi ſunt ſiccae, iis ſeneſcentibus humectantur*, nec non cum ejuſdem lib. *Aphor.* 53. ubi iterum, *quicunque*, ait, *alvos humidas habent, ſiquidem juvenes fuerint, melius degunt his, qui ſiccas habent. At in ſenectute deterius degunt; nam ſeneſcentibus ut plurimum ſiccantur.*

Exonerandi ventris modum aetatis proceſſu immutari mirum non eſt (praeſertim ſi quis nec alimentorum genera, nec coelum &c. mutet) quandoquidem juniorum, ſeniorumque corpora, habituſque immane quantum differunt.

Humidiores namque alvi (quales ſunt juvenibus, aliis tamen magis, minuſque) plus alimenti ut plurimum expetent, quam quidem ſicciores, quod id ipſum multò citius deorſum vergat, nec tam diu intus contineatur, adeoque meſaraïca vaſa non tantum ex eo recipiant. Cum ſiccae alvi contra minus cibi petant, quia interiores partes ſemper aliquid ex diu retento alimento in ſe recipiunt. Accedit, quod junioribus, utpore calidioribus, non tantum plus fellis, ſed & illud multo acrius naſcatur, quod ſi non aſſidue cum faecibus per inferiora emittant, in gra-

ves admodum morbos quam facillimè incident. Felle autem per bilarium ductum in inteſtina effuſo, caſſior ille in iis contentus humor flavo colore imbuitur, ſtimulanturque ipſa inteſtina detergenti fellis qualitate, ejuſdemque acrimoniâ, utque ſeſe citius contentis excrementis exonerent, impelluntur.

Ita ut omnibus fere, quibus mollior, humidiorque eſt naturaliter alvus, ſeneſcentibus multo fiat ſiccior, illis autem, quibus junioribus propter caliditatem prae aliis ſicciores ſunt alvi, ac quibus ille humor, qui alioquin alvi faeces fluidas, magiſque mobiles efficit, pro majori parte conſumitur, exſiccaturque, quibuſque propter bilioſam temperiem non tantus eſt edendi appetitus, quantus aliis, qui frigidioris ſunt temperamenti, his, inquam, alvus ſenioribus humidior fit: illud autem propter temperiei differentiam junioribus, ac aetate provectioribus accidit, ut ſupra notatum eſt.

Licet, teſte etiam ipſo *Hippocrate* dicto *Aphoriſmo* 53 illud non ſemper, ſed plerumque eveniat. Quamquam autem tot dies memoratis hominibus continuata alvi conſtipatio quaſi naturalis nonnullis, atque à conſuetudine dependere viſa ſit, quoniam nihil ipſis, aut minimum ſupervenit incommodi, crediderim tamen ipſe praeter naturam aliquid in iiſdem fuiſſe, quod alvi exonerationem ſpeciatim impedierit, retardâritque: ſive craſſa fuerit, lentaque pituita,

tuita, quâ interius veluti veſtiuntur inteſtina, unde eadem fellis ſtimulos non adeo ſentire veroſimile eſt, ſive ipſorum inteſtinorum quaedam obſtructio, contractiove, cujus rei ſecutura obſervatio, ejuſque ſcholium exempla manifeſta dabit. Sanis alioquin tarda dejectio ex vivendi errore naſcitur, veluti ab eſculentis ſiccioribus, acerbis, & adſtringentibus: ad haec ex immoderata ciborum copiâ, qui parvo tempore neque vinci, neque diſtribui poteſt. Ex otio denique, & decubitu, ſomnoque multo. Inopiam ciborum facere ad alvi duritiem inducendam praeter *Hippocratem* 2. *de acutis* teſtatur etiam *Euſebius Caeſarienſis Lib* 3 *de praeparat. Euangelicâ*, & ante eum *Porphyrius Lib. de abſtinentiâ:* Qui ſcripſerunt Eſſaeos ob victus parcitatem conſueviſſe vix ſemel in Hebdomadâ emittere alvi purgamenta. In nimiâ alvi conſtipatione interdum materia excernenda ita induratur, ut exitum reliquis faecibus praecludat, quale exemplum habet *Dom Panarola Pentecoſt.* 3 *Obſ.* 128. *p.* 85. De mirâ Baronis alvi adſtrictione fit mentio *Ephemerid German. decur.* 1. *An* 1. *fol.* 228. *Obſ.* 98. Hic, uſurpatis fruſtra omnibus artis remediis, jubet apportare cochlear ligneum majuſculum, hoc inverſum & acutum redditum, jubet famulo ut fortiter intrudat in anum, paruit hic juſſus, & obſtaculum in inteſtinis inventum tam diu cochleari huc illuc agitat, donec ſaepius con-

concuſſa materia tandem ſuccederet, & exiret, ſpithamae longitudine, compacta, & adeo tenaciter cohaerens, ut nec acutâ ſecuri potuerit in particulas dividi, ſic rudi hoc novoque inſtrumento, non ubivis tamen admittendo, aeger morte liberatus fuit.

Simile quid proditum video iiſdem *Ephemerid. decur.* 2. *An.* 2. *fol.* 74. De nobili Marchico, qui in ejuſmodi caſu, omnibus fruſtra tentatis, tandem arripit ſuculam (Germanice *Eiſern ſpanner*) intruditque in anum, quantâ poterat violentiâ, ita etiam, ut ſanguis profluxerit, unde glande hac ferreâ anus irritata ſuo ſatisfecit officio non ſine aegri levamine.

OBSERVATIO LVI.

Tumor durus in inteſtinis repertus.

NArravit mihi ille, cujus jam antea mentionem feci, D. *Stratenus* ſe initio Martii Ann. 1658 ad D. *Berchemi* filiam vocatum fuiſſe, *Riſvici* Toparchae uxorem, quae cum diu tardâ, moleſtâque alvi exoneratione, nec non colico dolore laboräſſet, eo tandem deducta eſt, ut per ſex hebdomadas quotidie circa tertiam poſt prandium horam ſum-

ſumptum cibum ore evomeret, quamvis alioquin non adeo male ſe haberet, nihilque, aut perparum per alvum excerneret; Quod ut copioſius fieret, quaevis purgantia, aliaque incaſſum adhibebantur, ita ut tandem 18. Aprilis ejuſdem anni cum morte vitam commutârit. Cum itaque cuilibet tanti incommodi noſcendae cauſae cupidus eſſet, ſequenti luce apertum eſt cadaver, repertuſque fuit in inteſtino colo cartilagineus tumor inſtar ovi gallinacei, qui chyli ad interiora tranſitum impedierat; dolor autem, ac excrementorum preſſio adeo infeſtârunt iſtud inteſtinum, ut, eodem ſphacelo obſeſſo, in ventris cavitatem faeces deſcenderint.

IN OBSERVATIONEM LVI.

EXcrementa in inteſtinis diverſimode ſiſti, ac, quo minus deſcendant, impediri poſſe agmen ſequentium exemplorum probatum it.

Jacob. Hollerius de morb. intern. Lib. 1. *Cap.* 41. *ſchol. pag. mihi* 401. ſe obſervâſſe refert Medico *Zolin*, & Advocato *Gillot* inteſtinum colon, quo loco proxime reni adjacet collectâ veluti cartilagine durâ in ſcirrhum obduruiſſe, interio-

re

re cavitate eo tumore intercepta, ut nihil tranſcurreret.

Callum quendem in ſancti monialis inteſtinis natum refert *Joh. Georg. Schenkius Inſtitut. pag.* 425, qui vix alvi faeces ad inferiora deſcendere ſiverit, ac tandem illi mortis extiterit cauſa.

Benivenius Cap. 34. *abditorum* de virgine ſacrâ memorat, quae per multos menſes inteſtinorum dolore laboraverit, ac cujus alvus vix, ac ne vix quidem parum excrementorum, ſed craſſorum admodum, decimo tantum, vel circa, die emitteret, ſumptis licet quibuſvis remediis. In hujus autem cadavere inteſtina callo quodam ita reperiebantur coarctata, ut anguſtiſſima tantum ſupereſſet via, atque non niſi difficulter hae tranſire potuerint faeces.

Idem *Cap.* 19. de lapide ovum columbinum magnitudine aequante ſcribit, qui lentum admodum, ac difficillimum faecibus permiſerit deſcenſum. Plura lapidum in inteſtinis repertorum exempla *ſchol. Obſ.* 12. adduximus.

Henricus ab Heer Obſ. med. Lib. 1. *Obſ.* 29. *fol. mihi* 250. inauditum quid, ac profecto mirabile ſcriptis mandat: Generoſus, inquit, „ quidam jam multos annos ita vivit, ut faecum „ alvinarum nihilo plus per anum, quam per „ oculos excernat; Accumbit ſub meridiem „ menſae opiparae, convocatis ut plurimum ali- „ quot nobilibus; comedit, bibit nihil à quo- „ quam

„ quam accumbentium diſcrepans. Sub horam
„ primam ſurgit à menſa, pridianum prandium
„ removit, retentis accuratiſſime omnibus re-
„ cens ingeſtis; poſtridie illa, ut heſterna ege-
„ ſturus, putidiſſima atque ab alio ſtercore non
„ differentia. In vomitione conatus nullus: mo-
„ ra nulla: ſimul, & ſemel magnam quantita-
„ tem exſtomachat. Abluto aquis odoratis ore,
„ ad menſam redit: ventriculum iterum, quod
„ illa in ſequentis diei meridiem ſatis ſit, reſu-
„ mere cogit; Jentacula, coenaſque ignorat, ſo-
„ lo prandio contentus. Sic jam ultra viceſi-
„ mum annum continuat. Saepe mihi in men-
„ tem venit duos illi ut animantibus ruminanti-
„ bus, eſſe ventriculos, quorum unus altero re-
„ cens impleto, vomitu ſe depleat, caeterum rei
„ veritas ſola anatome, ſi permittetur, ipſo mor-
„ tuo, eluceſcet.

Ruminationis humanae paradigmata quaedam afferunt *Philip. Salmuth Obſerv.* 100. *Cent.* 1. *fol.* 59. *Joh. Rhodius Obſ.* 59. *Cent.* 2. *pag.* 99. *Greg. Horſtius Obſ.* 9. *Lib.* 4. *pag.* 163. &c *Burneti theſaurus med. practicus fol.* 794. *Velſchius Epiſag. pag.* 23.

Mercurialis Lib. 2. *Cap.* 4. *de excrementis* refert de quodam Romae, qui toto fere vitae tempore alvi faeces per os egerebat. Similium meminêre etiam *Caſpar Wolphius*, ac *Jo. Poſthius, Obſervationibus ſuis.* Nec non *Thom. Bartholinus*, qui *Hiſt. anatom. rar. Cent.* 1. *hiſt.* 65. *fol.* 103.

103. teſtatur in Latio ſe vidiſſe virum annorum 40. qui ab ineunte aetate ſine podicis, peniſque notâ vixerat, durioreſque faeces certis periodis finitâ ventriculi concoctione per cornu ori impoſito evomebat.

Ipſe equidem quondam in cujuſdam ſcriptis legi in medio inteſtino jejuno interiorem ſcilicet inter, atque exteriorem ejus tunicam tumorem fuiſſe repertum juglandem magnitudine ſuperantem, propriâque cinctum membranâ, ac continentem in ſe corpuſculum quoddam mirificè, admodum fibris, vaſiſque ſanguineis intertextum. Prohiberi etiam poteſt transitus alvi excrementorum nimiâ craſſae pituitae copiâ, inteſtina intus obducente, cujus rei Obſervationis 62. Scholium ulteriorem mentionem faciet. Hanc pituitam in caeci, aut coli inteſtini cellulis diutius coërcitam, nonnunquam concreſcere in calculos tradit *Fernelius Pathol. Lib. 5. Cap 9. fol.* 157. quales ſaepe vidiſſe ſe ait inſtar nucis juglandis, & in quodam magnitudine caſtaneae, quarto, aut ſexto quoquo die, dolore nullo exturbatos.

Noviſſe ſe monachum quendam refert *Bartholinus Cent.* 4. *pag* 420. *Hiſt.* 40. qui, quotieſcunque alvum exoneràſſet, ſemper ita laſſus evadebat, ut illico reficienti quodam alimento egeret. Omnes enim partes exteriores tanquam moribundi hominis erant, frigidaque illius ac languida comperiebantur membra. Tradit idem

ex *Ballonio Lib.* 1. *Epidem. ad An.* 1574. inteſtinum jejunum in cujuſdam nobilis cadavere (qui non, niſi lentiſſime, ſemper alvum exonerare potuerat) anguſtum admodum, atque cartilagineum apparuiſſe.

Contingit etiam quandoque, ut inteſtina poſt ulcus deterſum aliquomodo intus coaleſcant. Quâ de re vide ſis *Miſcell. Med. Phyſ. Decur.* 1. *Ann.* 2. *Obſ.* 87 *fol.* 140. ac *Marcell. Donatum Lib.* 4. *de Med. Hiſt. Mirab. Cap.* 10. *fol.* 351.

Franc. Ign. Thiermairius Conſult. & Reſp. Med. Lib. 1. *Schol. ad Cap.* 15. *fol.* 190. *Non ita pridem* „ *eſt*, inquit, *ex quo viro* cuidam erudito in- „ teſtini recti portio ima ob ulcus profundum „ coaluit, ut nullo ingenio coalitus ſolvi potue- „ rit; rectum igitur inteſtinum faecibus diſten- „ tum veſicae agglutinatum fuit arctiſſime, ut „ tandem faeces continuo impulſu inteſtinum, „ & veſicam perruperint, ac miſer homo longo „ tempore faeces cum urinâ per urethram, ſaepe „ maximis cum cruciatibus excreverit. Si forte „ faeces duriores evaſerunt, dolores non abſimi- „ les iis, quibus calculus in veſicâ eſt, patieba- „ tur, ut non raro injectionibus emolliri debue- „ rint.

Inteſtinorum etiam coarctatio fieri poteſt, quando illa meſenterii, alteriuſve cujuſdam viſceris tumore premuntur, demonſtrante id ipſum dicto *Cap. Fernelio.*

Meminerunt etiam puellulae cujuſdam *Miſc.*

Med.

Med. Phyſ. Curioſ. Ann. 1. *Obſ.* 126. *fol.* 285. in cujus ileo tres reperiebantur nodi, ſinguli ſpithamae intervallo disjuncti, in quorum ſingulis magna dicti inteſtini pars, quae menſenterio non affingebatur, latebat.

OBSERVATIO LVII.

Excrementorum vomitus poſt Herniam.

ANus quaedam diu non ſine dolore indies accreſcente inguinali laboraverat herniâ. Cum jam illa quodam tempore ad ipſum uſque femur extenſa eſſet, inſecuta fuit poſt gravem cardialgiam ipſorum excrementorum vomitio, cui paucos tantum dies ſuperfuit. Ejus cadavere à Chirurgo *Guilielmo Borgoigne* me praeſente aperto, magnâ jam parte emortuum apparuit ileum.

IN OBSERVATIONEM LVII.

CEnſent plerique tam vetuſtiores, quam recentiores ſcriptores veram ac completam (uti vocant) herniam faeminis ſupervenire non poſſe, quod illae peritonaei productionibus careant. Verum illa eodem modo faeminis, quo viris contingit. Licet enim membrana peritonaei

naei exterior faeminarum vaſa ſpermatica eodem modo, quo in maribus, extra ventris cavitatem non deducat, colligere tamen eſt eandem membranam integumentum ligamentis rotundis praebere; idque ſatis ad inferiora productum, ut epiploo, & inteſtinis ad vulvae uſque labia procidendi occaſio ideo concedatur, ut herniae completae ſpecies inde emergere poſſit quatenus ſcilicet peritonaeum eo in loco ubi ligamenta exeunt, praeter modum dilatatur. Liquet id exemplo *R. de Graaf Lib. de Organ. Mulier. Generat. inſervientibus*, qui in cadavere filiae cujuſdam herniâ laborantis eo in loco, ubi rotunda uteri ligamenta abdomen deſerunt, peritonaeum adeo relaxatum ſe inveniſſe refert, ut integram foveam ſive burſam efformaret, per quam inteſtina in inguen deſcendendo herniam inteſtinalem producebant. Ligamenta haec ubi abdomen derelinquunt, oblique ſupra pubis oſſa verſus pinguedinem ibi copioſe exiſtentem excurrunt, in eaque prope clitoridem in multas partes diviſa terminantur, ac evaneſcunt.

Nicol. de Blegny Tract. de Herniis puerperam ſe tractâſſe ait, cui inteſtinum uſque ad vulvae labium ſiniſtrum deſcenderat, ſeque idem pugni craſſitie prominens in locum naturalem reduxiſſe.

Atque ita idem herniae ortus eſt tam in maſculis, quam in faeminis; fit tamen plerumque per dilatationem, rarius per rupturam; hoc autem

ca-

caſu hernia proprie non in inguine, ſed pone illud paulo verſus os pubis oritur.

Fabritius Hild. Cent. 6. pag. mihi 588. exemplum adducit Obſervationi noſtrae imprimis accommodum. Quare illud ipſum adſcribam.

„ Cum, inquit, Franciſca Roſcia, ſoror mea
„ natu major, jam ante aliquot menſes tumo-
„ rem in inguine ſenſiſſet, & in ea parte dolo-
„ rem fere continuum ab aliquibus diebus paſſa
„ fuiſſet, iſque tumor à ſex tantum diebus adeo
„ increviſſet, ut molem, pugnorum duorum
„ aequaret, imò exſuperaret, & ab eo tempore
„ dolor, & calor indies intenſior perpetuo eam
„ moleſtâſſet, ſaeva & horrenda ſymptomata,
„ qualia ſunt febris, dolores atrociſſimi, vo-
„ mitus crebri, vigiliae continuae, ructus fre-
„ quentes, & ventris rugitus & tandem die
„ quinto delirium, atque frequentes ſyncopes
„ ei ſupervenêre, & quod magis mirandum, imò
„ ſtupendum fuit, illa die, & nocte tres clyſte-
„ res per os rejecit, atque hinc volvulum ex
„ hernia profectum eſſe judicavi, contrectato
„ loco, detectus eſt mali fons, peritonaei nem-
„ pe ruptura in inguine facta, per quam inteſti-
„ na cum faecibus devoluta erant, quae cum per
„ eundem meatum, ſeu foramen, per quod
„ deſcenderant remeare non poſſent, praedicta
„ ſymptomata invexerant, quare continuo lo-
„ cum tumentem decoctis, & cataplaſmatibus
„ ex emoll. & reſolvent. diutius fovimus, &

„ tandem manibus ſenſim tumorem contrectan-
„ do inteſtina in ſuum locum ſuaviter omnino
„ retruſimus, atque repoſuimus: quibus reductis
„ non multo poſt clyſterem laxativum injicien-
„ dum juſſimus, quo alvus laxata, faeceſque
„ foetidiſſimae expurgatae fuerunt, hinc dolor
„ atque vomitus ceſſârunt, caeteraque ſympto-
„ mata remiſerunt, & deinceps ea, quae con-
„ clamata videbatur, per Dei gratiam evaſit,
„ & vivit etiamnum hernioſa quidem ab eo
„ tempore, ſed quae nunquam poſtea in Iliacam
„ paſſionem recidit, & quamvis ob rupturae
„ magnitudinem, & foraminis amplitudinem
„ inteſtina frequenter, & facile elabantur, fa-
„ cilè tamen reducuntur.

G. Blaſius Obſ. Med. 8. *fol.* 13. de muliere quadraginta annos nata memorat, quae jam ante ſex annos gravi hernia, cujus cauſa caſus ex alto erat, laboraverat, ita ut validiſſimo vinculo ſeſe ſemper cingere neceſſe haberet. Aperto ejus cadavere compertum fuit inteſtinum colon magnâ ſui parte ventris cavitatem reliquiſſe, quoniam ruptum peritonaeum, exterioreſque ventris partes multum erant dilatatae.

Ejuſmodi caſum refert *Thom. Bartholinus Hiſt. Anatom. Cent.* 1. *Hiſt.* 3. *fol.* 9.

OB-

OBSERVATIO LVIII.

Pus, atque Excrementa per Umbilicum emiſſa.

C. B viginti quinque circiter annos nata jam diu febre continuâ laboraverat, quae ipſi gravidae poſt multorum recentium fructuum eſum ſupervenerat, prius quidem ex obſtructione meſenterii quâdam, deinde vero ex ejus duritie, quam extrinſecus tangendo facile ſentire licebat, Poſtea autem, ingraveſcente paulo magis febre, tumor quidam non abſque inflammatione, ſummoque dolore ſupra Umbilicum apparuit, ita ut cataplaſma anodynum ei imponendum fuerit. Poſt cujus uſum Umbilici tumore rupto magna bene cocti puris pars non ſine maximo laborantis levamine effluxit. Quâ puris emiſſione dies aliquot perſeverante febris continua, dictaque meſenterii durities minuebantur. Verum ipſe (quod equidem mirabar) ex aegrâ intellexi ſimul cum pure flatus quandoque non tantum crepitu,

 ac

ac ſtridore, verum etiam foetore comitatos poſt ventris quoddam murmur ex umbilico prodire, quare ſuſpicabar in quodam inteſtino etiam aperturam eſſe; quod verum eſſe non ita diu poſt, propter tenuium faecum exitum, quas inamoenus plane comitabatur odor, quaeque per Umbilicum provolvebatur, expertus ſum, certiſſimo indicio aliquod ex inteſtinis ab ulcere meſenterii ſimul fuiſſe perforatum.

Primo etiam Octobris die Anno 1682. quod illi in multis ſimile eſt, videre mihi contigit exemplum in puellâ quâdam, viginti ſex annos habente, quae tenui, ac macro corpore, indoleque melancholicâ, ac Bredae nata, *Anna Maria Mes*, vocabatur, hîcque Hagae commorabatur. Haec per ſex quidem hebdomadas febri continuâ multum infeſtata paſſim de ventre ſuo conquerebatur, in quo etiam extrinſecus quaedam apparebat durities; ac protuberare poſtea coepit Umbilicus, ortuſque fuit inſtar columbini ovi tumor, quo dicti anni vigeſimo Septembris ultro rupto, per quinque dies continuos plurimum albi,

tenuiſ-

tenuiſque, ac foetentis emanavit pus, quin & ipſae ex inteſtinis provenientes effluxêre faeces. Haec autem veſperi tertii Octobris occubuit. Quarto autem ejuſdem menſis die Anni 1682. ejus cadaver à Fratre longe quondam dilectiſſimo *Joh. Stalpartio vander Wiel*, me praeſente, diſſectum fuit. Sicuti vero C. B. (de quâ ſupra) febri continuâ aliquamdiu, ac poſt minus accuratum vivendi modum prius meſenterii obſtructione, ac poſtea duritie laboraverat, quam etiam tangendo quivis extrinſecus ſentire potuiſſet: ac ſicuti poſtea tumor quidam non ſine inflammatione apparuit, è quo initio quidem pus, mox & poſt aliquot dies tenuia prodibant excrementa: Ita omnia ſeſe fere eodem modo habuêre in dictâ *Anna Mariâ*. Cum vero iſta obſervatio, quae C. B. agit, ut & tota mearum Obſervationum prima Centuria, jam impreſſa, nec dum tamen edita eſſet Belgico ſermone, tum demum mihi obvenit illud *Annae Mariae* exemplum, ac ſicuti ſcholio Obſervationis 58. quaeſieram cur faeces, quae ex inteſtino proveniebant, ac pus, quod ex

meſenterio profluebat, non deorſum in abdomen deſcenderent, & ſicut tum temporis, ſalvâ cuique ſuâ opinione, ad quaeſtionem illam, prout etiam in proxime ſecuturo ſcholio legetur, reſponderam: Ita etiam poſtea expertus fui veritati meam opinionem eſſe congruentem, remque ita, uti expoſueram, ſeſe habere. Aperto enim *Annae Mariae* cadavere (quod in C. B. etiamnum vivente non licuit) comperi non meſenterium tantum, verum etiam ipſum ventrem plurimis abundare exulceratis glandulis (cujus rei etiam 63. Obſervatio exemplum dabit) quae minimo fere rumpebantur tactu. Inteſtina quoque tenuia Peritonaeo circum umbilicum ſpatio orbis, qualis menſis imponitur, adhaerentia, ac adnata, plurimis fibris extremitatibus, ſive circuitui affixa, ſed quo magis meditullium, ſive Umbilicum dictae adhaeſionis accedebant, eò firmius annexa, atque unita vidi.

In quem Umbilicum immiſſum ſpecillum in tenuia uſque deſcendiſſe inteſtina, in ipſâ autem umbilici cavitate,

ſitu-

fiſtulam ejus latitudinis, cujus eſt minimus digitus, comperimus.

Omnia autem haec tenuia inteſtina ea, quae ſunt ovium, magnitudine non ſuperabant, nec ullas continebant faeces, utpote plicata, ac flaccida omnino, cum quod parum alimenti per dies aliquot continuos ſumpſiſſet aegra, tum quod illa vomitionibus infectata fuiſſet, ſumptuſque cibus per fiſtulam ſemper fere exiiſſet. Quo loco etiam meſenterio naturaliter annectuntur inteſtina hujus interventu coaluerant, ita ut illorum nulla, niſi difficulter admodum, à ſe invicem ſeparari poſſent, & tum quidem propter abruptionem plurimum albi puris è dictis glandulis promanabat, quo multa etiam ventris pars replebatur. Adeo ut vero ſit ſimile hoc ipſum quidquid erat puris non tantum inteſtina, quae propter meſenterii tumorem ſuperius verſus peritonaeum apprimebantur, verum etiam peritonaeum acrimoniâ ſuâ exaſperâſſe, atque ita dictas partes ſuperficietenus eroſas, facile potuiſſe uniri, ac coaleſcere, quin etiam dictum pus ibidem non tantum ulceris, ſed &

dein-

deinde ipſius umbilici perforationis extitiſſe cauſam.

Praeterea in ventris cavitate ſupra inteſtina ad latus dextrum prope hepar duo reperiebantur ingentes, atque etiamnum tum viventes vermes, ſinguli quartam ulnae partem cum dimidia longi, qui haud dubie per memoratum fibroſam texturam porro in ipſam ſe penetrârunt ventris cavitatem.

IN OBSERVATIONEM LVIII.

SIcuti aqua in Hydropicis quandoque ſeſe ultro per umbilicum exonerat, cujus rei plurima adferunt ſcriptores exempla, *Foreſtus Lib.* 12. *Obſ.* 33. *Benivenius Cap.* 42. ac *Marcellus Donatus de Med. Hiſt. Mirab. Lib.* 4. *Cap.* 21. aliique: ita etiam, quamquam rarius, per eundem locum intus latens pus ultro ſeſe ejicit.

Tulpius Obſ. Med. Lib. 2. *Cap.*4. exemplum adducit viduae ſexagenariae cujuſdam pleuritide laborantis, ac cujus pectoris inflammatio, quod ſerius illa medicorum implorâſſet opem, in abſceſſum jam degeneraverat. Cum jam in ſummo verſaretur vitae diſcrimine, non ſine ejus ingenti commodo magnum, poſtquam plurimam fruſtra adhibuiſſet, inter coſtas, ac poſtea non diſſimile,

mile, aut majus circa umbilicum ortum eſt ulcus. Per quas vias, quamquam tardius, ſatis tamen ſalubriter antea pectore concluſum pus emiſſum eſt, ut haud diu poſt ad priorem illa redierit ſanitatem.

I. B. de Lamzweerde Append. ad Armamentarium Chirurg. pag. mihi 267. meminit pueri novennis, qui, cum aliquamdiu veluti contabuiſſet, plurimum tandem foedioris materiae per umbilicum ejecerit; haec enim ibidem collecta in abſceſſum vertebatur, ac ipſum perforabat umbilicum, ita ut quotidie ſumptum alimentum inde effluere cerneretur. Hic puer tamen probâ curatione, aptiſque ſanatus eſt remediis.

Bartholom. Cabrolius Obſ. 19 *pag. mihi* 11. puellae quatuordecim annos habentis mentionem facit, quae ventre admodum tumens, ac macilenta per integrum quadriennium continuâ laboraverat febri, poſt quod tempus prominere valde coepit umbilicus, ac cum idem ultro rumperetur, per decem menſes continuos plurimum inde emanavit puris, ac tres denique vermes ſpithamam ſinguli longitudine, digitumque minimum craſſitie aequantes inde prodiêre; iſta puella ſatis feliciter tamen convaluit, varioſque poſtea bene ſe habentes infantes enixa eſt.

Simile quid eſt apud *Hoëchſtetterum Obſerv. Med Decad. 2. in Scholio pag. mihi* 175. qui agit de muliere quâdam, quae tardâ languerat febriculâ, cujuſque ex umbilico tres viridis, foeten-

tentiſque ſaniei librae provenerant, cum ille melius valeret; quamquam ea poſt detergentium medicamentorum uſum, repetitumque majorem peſſimè olentis puris fluxum tandem deceſſerit.

Plura ejuſmodi afferunt *Job. Mekeranus Obſ. Cap.* 23. *pag.* 150. *Bauhinus Anat Lib.* 1. *Cap.* 2. *Hoëchſtetterus Dec.* 2. *Schol. caſus* 10. *fol.* 175. nec non *Ephem. German. Decur.* 1. *Ann.* 3. *Obſ.* 135. *fol.* 547. ut & *Dec.* 1. *Ann.* 5 *Obſ.* 135. *fol.* 186.

Quantum vero ad faecum per umbilicum emiſſionem attinet, de hac etiam nonnulli docti, ac fide digni agunt medici.

G. Horſtius Lib. 9. *Obſ.* 19. *fol. mihi* 448. de infante unum annum cum dimidio nato agit, cui fiſtuloſum umbilici ulcus erat, per quod excrementa eâdem formâ, quâ ex inteſtinis proveniebant. Quoniam vero hoc non umbilici tantum, ſed & inteſtinorum malignum erat ulcus, infans jam multum debilitatus interiit.

Alex. Benedictus Prax. Lib. 20. *fol. mihi* 573. vidiſſe ſe refert infantem, cui poſt dyſenteriam, ac vehementem, febrem inteſtinorum natum eſſet ulcus, unde pus exeſis inteſtinis per umbilicum ſeſe erumperet.

Schenkius Obſ. Med. Lib. 3. *pag.* 430. è *Cardano de ſubtilitate* caſum pueri octennis refert, qui evacuatis per umbilicum faecibus nihilominus curatus diſceſſerit. Plura idem eò loci exempla addu-

adducit illorum, quibus poſt inflictum vulnus, vel internum quoddam apoſtema, alvi purgamenta per umbilicum exierint, quique nihilo ſecius ſani evaſerint.

G. Fabrit. Hildanus Cent. 1. *Obſ.* 51. *fol.* 43. duodecim annorum Adoleſcentis mentionem facit, qui ventris excrementa per umbilicum itidem exonerabat, ac poſt cujus mortem meſenterium, pancreas, ac inteſtina &c. circumquaque duris tumoribus, ſteatomatibuſque referta reperiebantur, in inteſtino autem colo oblongum apparebat ulcus.

Joh. B. à Lamzweerde Obſ. 65. *pag.* 267. de novenni puero memorat, cujus inteſtina, ac umbilicus abſceſſu exeſa erant, ita ut poſt prandium illac alimenta effluerent, quod, quamvis letale, malum feliciter tamen fuit ſublatum.

Roonh. Part. 1. *Obſ.* 12. *fol. mihi* 50. obſtetricis cujuſdam meminit, è cujus rupto umbilico excreſcentia carnea infantis caput magnitudine ſuperans, ſimulque per inteſtini cujuſdam aperturam excrementorum pars exibat; fuitque hoc ulcus ita percuratum, ut apertura tantum Phaſeoli inſtar relinqueretur, per quam quotidie alvi exonerabat faeces, ne minimâ quidem earum parte per anum, imo ne flatibus quidem emiſſis. Illa autem, cum haec ſcriberet *Roonhuſius*, jam ſex annos ita vixerat; valuit tamen bene, quamdiu ſuperfuit, ac ducentas & octoginta libras appendit; quinimo trecentos cum viginti

ginti quatuor faetus ex uteris maternis recepit.

Mirabuntur autem forteān nonnulli, quare in C.B. aegrâ (de quâ me in hoc ſcholio dictu-rum jam ſupra monui) faeces ex inteſtino, pus vero ex meſenterio provenientia non deſcenderint in abdomen?

Judicet quivis, quodcunque voluerit: meâ autem opinione propter obſtructas, tumenteſque meſenterii glandulas, quin & propter inflammationem, quae ulcus praeceſſerat, dictum inteſtinum unà cum meſenterio peritonaeo appreſſum, & contiguum, temporiſque tractu unitum, ac agglutinatum fuit. Idque eò facilius fieri potuiſſe reor, quod, illâ jam gravida, atque ab eo uſque tempore meſenterii obſtructione vexatâ, inteſtinum ſimul cum meſenterio faetu intumeſcente, ac turgente utero, facillime verſus peritonaeum propelli, eique conjungi potuerit. Neque enim fieri poteſt, ut abſque inteſtini cum peritonaeo combinatione faeces per umbilicum tranſeant; neque id facilius fit, quam pus ex jecore in pectoris cavitatem, atque ita in ipſum pulmonem ſe penetrat, cujus rei quadrageſima ſexta Obſervatio mentionem fecit. Hanc autem meam opinionem veram eſſe, quod longo poſt tempore aperui, dictae *Annae Mariae* cadaver docuit.

Plurium labiorum unionum tam ventriculi quam inteſtinorum vulneratorum, eorumque

cum

cum pertitonaei, diaphragmatis, nec non muſculorum abdominis, aliarumque ejus partium laeſarum labiis, nexuum, mentionem fecimus *Obſ.* 39. 46. ſicut etiam infra *ſchol. Obſ.* 60. nec non *Cent.* 2. *Obſ.* 23. *Scholioque Obſ.* 25. facturi ſumus.

OBSERVATIO LIX.

Purgamenta alvi ex inteſtino colo per lumbos ejecta.

NObilis quaedam Domina quadraginta circiter annos nata, poſtquam à quarto aetatis anno aliquamdiu ſanguineam excreviſſet urinam, ac ea tandem ceſſaret ſanguinis emiſſio, per duodecim fere annos continuos plurimum foetentis puris non ſine magno dolore ſimul cum urinâ diverſis vicibus ejecit, uſquedum tandem parvus abſceſſus non ſine maximo ſiniſtri lateris dolore, quo loco renum alter ſitus eſt, extrinſecus apparuit, quo indies accreſcente Anno 1664. me, Fratremque *Joh. Stalpartium vander Wiel*, nec non Chirurgum *Cornelium vander Hoogh* conſuluit, no-

ſtramque de iſto malo quaeſivit ſententiam. Perpenſis omnibus, hoc eſſe renis ulcus judicavimus; quare illico cauſticum ei admovere placuit, quo, nec non inciſione poſtea ſatis feliciter factis, probe cocti puris copia bene magna effluxit, quod aliquamdiu majori quidem multitudine, poſtea minori, ad duas videlicet, treſve uncias quotidie per integrum annum hâc viâ eductum fuit. Tandem autem, deficiente pure, fiſtula ibidem orta eſt, per quam non tantum initio male olens pus, ſed & tenuiora inteſtinorum prodiêre excrementa: Cum puris haud dubiè acrimonia ex ulcerato rene provenientis ſimul etiam inteſtinum colon reni adjacens exediſſet.

IN OBSERVATIONEM LIX.

NOn equidem negaverim plurima literis mandata eſſe exempla eorum, qui faeces inteſtinorum inſolitâ, ac praeternaturali viâ, ſive ex inguine (ut mox dicetur) ſive ex umbilico (ut paulo ſupra) ſive denique ex utriuſque ſexus pudendis, aliiſque alvi locis exonerârint.

Con-

Contingit autem illud ipſum, cum vel inteſtina exterius acuto quodam telo, aut plumbeâ glande, caſuve laeſa ſunt, vel interius abſceſſu quodam, acrive quâdam materiâ ulcerata, aut exeſa ſunt, quo caſu temporis tractu etiam fiſtula naſcitur, per quam per plurimos annos abſque ullo vitae periculo excrementa fuiſſe egeſta variis probat exemplis *Schenkius Obſ. Med. Lib.* 3 *pag* 430. quamquam autem plurimorum ſcripta perlegerim, nullus eſt, quod ſciam, qui evacuationis puris ab inteſtinis exemplum eodem loco, modoque, quem diximus, adferat.

Si quis quaerat, quare ex inteſtino colo provenientia excrementa non in ventris deſcendant magis cavitatem, quam per hanc fiſtulam, ac lumbos ſeſe egerant? Sciat veroſimilius, ac rationi longe eſſe convenientius, ſi dicamus labia dicti inteſtini aperti, quo loco exeſio contigerat, ſeſe labiis membranae dicti exulcerati renis univiſſe. Dicere etiam quis poſſet renem illum ante exulcerationem inflammationi fuiſſe obnoxium, ac valde tumentem, proximeque inteſtino colo (qui praeterea etiam naturaliter reni conjungitur) admotum paulatim ſeſe affixiſſe, ita ut renis membranâ pure exeſâ inteſtinum facile laedi, perforarique, atque ibidem fiſtula naſci potuerit, per quam illa Domina non quotidie, ſed quandoque, praecipue cum multum cibi ſumpſiſſet, multive flatus in inteſtino colo contine-

rentur, maxime foetentem ſaniem emittebat: futurae autem ejectionis deliquium animi fere praeſagium erat, ac tum ſanies impellentibus flatibus per dictam aperturam egerebatur.

David ab Hoogſtraten diſſertat. epiſtolicâ de hodierno medicinae ſtatu ad N. vander Kappen; Memini, inquit, nobis praeſentibus, ſectioni cadaveris foeminei intentum fuiſſe Celeberrimum Virum, & dexterrimum Anatomicum Carolum Drelincurtium, in quo, reni exulcerato adnatum inteſtinum colon, perpetuum pus per rectum inteſtinum deturbabat.

OBSERVATIO LX.

Faeces per inguen excluſae.

HAgienſis cujuſdam civis infantem biennem, vocatus abſceſſu inguinis laborare vidi, è quo ſimul prodibant excrementa; cauſa autem illius, ut ſuſpicabar, inteſtinorum erat inflammatio. Ipſe illud malum detergentibus, ac conſolidantibus tam extrinſecus admotis, quam intrinſecus injectis per alvum, brevi tempore curavi.

IN

IN OBSERVATIONEM LX.

FIdem faciunt ſcriptores plurimi diverſas interdum excrementis aperiri vias, cum faecibus, uriniſque transitus clauduntur, parteſve quibus dicta continentur excrementa, internè laeſae, exulceratae ve ſunt.

Schenkius pag. mihi 430. varia eorum producit exempla, quibus inteſtina ſive per internum abſceſſum, ſive per externum vulnus perforata eſſent, quique nihilominus multos annos poſtea ſani vixerint, ac faeces per fiſtulam inguinis egeſſerint inſtrumento, ſive vaſe quodam, provenientia excrementa excepturo aſſidue uſi. *Gale-*
„ *nus Lib.* 1. *Cap.* 1. *de loc. aff.* ait ortum ſu-
„ pra inguina panum cum medicus incideret,
„ ſtercus ſubſecutum in colo abſceſſum eſſe de-
„ claravit.

G. Fabrit. Hildanus pag. 54. *Cent.* 1. *Obſ.* 74. Juvenem quendam ſe vidiſſe memorat, cujus abdomen, quoniam in acutiorem inciderat palum, ita laeſum erat, ut ipſa ex vulnere prodirent inteſtina, ac quoniam ille ante tertium diem Chirurgi ope levari non potuerat, in ſuum locum reduci inteſtina nequivêre, niſi dilatato ante per novaculam vulnere, quamvis illa ipſa, dilatatione factâ, ac quavis curâ requiſitâ adhibitâ, ſatis aptè intus contineri non potuerint: Ita ut paulo ſupra inguen dextrum ad latus Ilii

oſſis inteſtinum unam ſpithamam cum dimidiâ longum, ac ejus craſſitiei, cujus eſt brachium juxta carpum extra ventrem propenderet, quod ille tamen juvenis pro lubitu aliquo modo intromittere, atque introrſum adigere poterat: Erat autem hoc inteſtinum toti vulneris circuitu unitum, adnatumque, nec ab ipſo uſque vulneris initio juvenis per anum faeces alvi emittebat.

Simile exemplum adfert *H. Smetius Miſcell. Medic. Lib.* 10. *fol.* 566.

Platerus Obſ. Lib. 3. *pag.* 827. Centurionis cujuſdam mentionem facit, qui vulnerato ventre, multis annis per fiſtulam alvum exonerabat. Idem *pag.* 828. mulieris gravidae meminit, cui tuberculum nucis juglandis magnitudine, in ſiniſtrâ abdominis ſede tranſverſae manus ſpatio ab umbilico exſuperabat, quod in abſceſſum, indeque ulcus ſinuoſum abierat, è quo aperto primum pus, & ſanies, deinde poſt partum aliquot annis purgamenta ventris, nullâ eorum parte per anum ejectâ, egerebat; id autem manuum ope, quibus corpus premebat, efficiebat.

OB-

OBSERVATIO LXI.

Varii pinguiores, virideſque globuli per alvum excreti.

ARceſſitus fui cum fratre *Joh. Stalpartio vander Wiel* ad Dominam quinquagenariâ minorem, quae, poſt aliquot dies continuatum alvi fluxum, ſimul etiam plurimos virides, ac pingues admodum globulos uvas criſpas pro parte, pro parte etiam nuces moſchatas minores magnitudine aequantes per alvum egeſſit, qui cochleari contenti, pruniſque impoſiti haud ſecus, ac butyrum liqueſcebant, & in ignem conjecti, tanquam oleum, flammam concitabant. Hos autem cum mulier illa nullâ tabe langueſceret, crediderim natos fuiſſe inde, quod cum paſſim de imbecillo ventriculo conquereretur, pinguibuſque delectaretur, ventriculi fermentum jam antea debile, hiſce magis obtuderit, in haec enim difficulter agit fermentum, quare pinguedo in ventriculo parum im-

mutata, ulteriuſque ad colon inteſtimum deducta, & ob motus ineptitudinem moram ibi trahens, eodem modo, quo ſicca in ovium inteſtinis ſolent excrementa, tandem in globulos efformata eſt.

IN OBSERVATIONEM LXI.

LAzarus Riverius Profeſſor quondam Academiae Magdalonenſis *Cent.* 2. *Obſ.* 23. *pag. mihi* 133. id ipſum in trienni puellulâ conſpexiſſe ſe memorat, quae ejuſmodi itidem virides, at paulo minores globulos emittebat, nullam autem unquam hujus rei mentionem apud ſcriptores ſe reperiſſe aſſerit. Narrat porro medicinam ſe feciſſe melancholico cuidam, perverſâque imaginatione agitato, putantique nonnunquam venena quaedam ſibi propinari, ad quae reprimenda, ac obtudenda plurimum interdum ſumebat olei. Atque hic etiam, teſte *Riverio*, ejuſmodi virides exonerabat pilulas, quas ipſe liquefaciebat, atque in lagenis conſervabat, quae materia ita ſervata viridi amurcae non multum diſſimilis erat, nullumque diffundebat odorem.

Quare judicâſſe ſe idem refert ſcriptor iſtam olei multitudinem non omnino potuiſſe intus immutari, ſed craſſas ejus particulas in corpore ali-

aliquamdiu concluſas,atque indies craſſiores redditas ejuſmodi pilulas procedente tempore evaſiſſe.

De globulis pinguibus butyraceis per infantum alvum magnis cum torminibus ejectis referunt *Miſcell. Med. Phyſ. German. Curioſ. Decur.* 2. *An.* 2. *Obſ.* 152. *fol.* 340. *&c.*

Muliercula quaedam macro, ac tenui corpore ſaepius (ſcribente *Tulpio Obſ. Med. Med. Lib.* 3. *Cap.* 18. *fol.* 216.) tertiana febri, obſtructoque laborans liene per quatuordecim tandem menſes continuos plurimum ſubflavae pinguedini excrementis haud ſecus, ac ſi butyrum eſſet ſupernatans, per alvum excrevit tantâ etiam aliquando multitudine, ut (ſi collecta fuiſſet) phialas aliquot, ac lagunculas implêſſet: Eadem inſuper in ignem conjecta multa ardebat flammâ; ſin vero haec ipſa pinguedo, poſtquam aliquamdiu faecibus inhaeſiſſet, frigeſceret, inſtar adipis coagulabatur.

Pinguedinem meram per alvum excluſam obſervavit *Möellenbroccius Ephemerid. German. Decur.* 1. *An.* 2. *Obſ.* 19. *&* 20. Materiam humanae pinguedini ſimilem, ſingulis diebus per alvum excretam à foemina contabeſcente vidiſſe ſe narrat *Maebius fundamentis Phyſiolog. Cap.* 11. *ſub finem.*

OBSERVATIO LXII.

Pituita aliquamdiu cum faecibus alvinis ſimul excreta.

Videre quondam mihi contigit duos maſculos, qui, quoties alvum exonerabant, diſtinctam ſimul pituitae copiam ovi albumini non diſſimilem poſt ventris tormina emittebant, quae ſaepius in pelvi à reliquis faecibus ſeparata, atque accumulata reperiebantur. Verum equidem eſt me plus centies ejuſmodi pituitam praeſertim ſimul cum poſterioribus excrementis poſt purgationis uſum emitti vidiſſe; cujuſmodi ejectio plerumque etiam poſt praecedentes ventris cruciatus contingit, qui utplurimum oriuntur pituitoſae materiae abraſione, qua inteſtina naturaliter ad defenſionem ſcilicet oſtiolorum vaſorum ſuorum intus veluti veſtiuntur. Verum ingenue fateor ſatis diu me haeſiſſe in quaerenda dictae pituitoſae ejectionis cauſa: neuter enim horum dyſenteriâ, diarrhaeave laborabat, alteri autem ulceratus erat pul-

pulmo, alter diuturnâ, benignaque (quam vocant) infeſtabatur gonorrhaea. At poſtea edoctus ſum hunc craſſum mucum, ſive viſcidum humorem è lenticularibus craſſorum inteſtinorum glandulis (gracilibus enim ſunt aliae, ſuccumque non adeo tenacem profundentes glandulae) nimio muco ob ſuam debilitatem ſcatentium provenire, quam opinionem confirmavit ſubſequens curatio, cum uterque calefacientibus, roborantiſqne, tum per os aſſumptis, tum per clyſteres infuſis, ab hoc malo ſatis brevi temporis ſpatio fuerit liberatus.

IN OBSERVATIONEM LXII.

F*Ernelius Patholog. Lib. 6. Cap. 20. fol. mihi* 171. puri ſimilem materiam quandoque cum faecibus exonerari tradit, quamquam nec pus ſit, nec ex ulcere proveniat; hanc autem puris ſpecie plurimos decepiſſe idem ait, mucoſas vero & ſubalbidas ſordes, ac veluti limum, faecemque ſanguinis melancholici aſſerit, quam podicis expuunt vaſa, ac multo interdum tempore poſt diuturnos fere melancholicos morbos, duramque & laborioſam equitationem eructant.

Idem

Idem *Pathologiae Lib. 6. Cap. 9. fol. 157.* in Inteſtinis craſſam nonnunquam, copioſamque produci pituitam ait, quae non alvi è cibis proveniens, ſed peculiare quoddam inteſtinorum ſit excrementum, quaeque ibidem ſecundum naturam gignitur, concreſcitque; è quibus cernitur, quandoque ſponte faecibus circumquaque adhaerentem deſcendere, quandoque clyſtere manifeſte deduci, aliquando dyſenteriae vi corradi.

Interdum vero, inquit idem, è craſſâ, lentâ, vereque gypſeâ pituitâ, praeter naturam ſenſim, & copioſius collectâ, firmiuſque inteſtinis adhaereſcente, omnis fere eorum cavitas repletur. Quale exemplum idem de legato Caroli Quinti Imperatoris adducit, *qui dolore torquebatur, nec non tumore à dextro hypochondrio per ima ventriculi in ſiniſtrum exporrecto. Huic quum ſexennio toto remedii genus omne tanquam emolliendo ſcirrho adhibitum fuiſſet, injecto tandem acriori clyſtere, durum ac firmum quippiam, medio ductu pertuſum, pedis longitudine detractum eſt: quod ille inteſtini portionem eſſe metuebat. Sed cum repente levatus videretur, adhibito conſilio, iterum, ac tertiò clyſtere prolutus eſt; rurſuſque ſimili evulſâ materiâ continuo priſtinae eſt valetudini reſtitutus. De altero etiam narrat, cui ſimilis, ſed gravior affectus alvum prorſus cohibuerat, qui tandem ventre ſupra modum intumeſcente deceſſit è vivis,*

vis, inventumque eſt colon inteſtinum uſque adeo infarctum pituitâ concretâ, ut ſolidum prorſus cenſeretur, nihilque omnino faecis in alvum delabi ſineret.

Memini me legiſſe in ſcriptis *Otth. Heurnii* dicentis ſe Profeſſori cuidam Lugdunenſi in Batavis purgationem alvi praebuiſſe, poſt cujus uſum hic ſimul cum excrementis maximam firmiter ſibi adhaerentis, lentiſſimaeque pituitae copiam exonerans illico *Heurnium* arceſſi juſſerit tremebundus, cum jam inteſtinorum ſuorum partem ejectam arbitraretur.

P. Salmuth. Cent. 1. *Obſ.* 78. *pag.* 49. à *Peucero* narratum ſibi tradit de Italo quodam, cui morbo colico letali multum fatigato poſt mortem totum inteſtinum colon pituitoſâ materiâ intus obſeſſum fuerit, relicto ſolum faecibus ejus latudinis tranſitu, cujus eſt digitus.

Idem Cent. 2. *Obſ.* 21. *fol.* 68. de aegro quodam nobili narrat, cujus ſanandi initium purgatio erat; ſolitis autem faecibus expulſis, per aliquot hebdomadas continuas tantum pituitae prodiit, ut, quo magis iſtam purgantibus mediis ille uteretur, eò plus ejuſdem exoneraret, donec nulla ſanabilis arte tandem occumberet.

OB-

OBSERVATIO LXIII.

Infantis cujuſdam abdomen paſſim exulceratis glandulis refertum.

MEnſe Junio 1665. vocatus fui cum *Jacobo Sena* medico, ut quatuor annorum infantis cadaver aperirem, qui longo ante obitum tempore continuâ febriculâ emaciatus erat, atque haec quidem ex glandularum abdominis obſtructione (quod exinde etiam tumeſcebat admodum) orta erat. Diſſecto autem cadavère hepar, lienemque uſque adeo firmiter diaphragmati ventriculoque annexa reperimus, ut nullâ ratione ab eo ſeparari poſſent. Pulmonem inſuper ad latus dextrum membranae pleurae affixum, & concretum, plenumque parvulis abſceſſibus, iiſque ſingulis cocto pure repletis comperimus. Totus venter durioribus ſcatebat glandulis; quibus meſenterium etiam, omentumque, ac pancreas paſſim obſidebantur. Salſiores cibi ſemper appetentior fuerat, hic

hic infans, qualem praebent locuſtae marinae, haleces ſale conditae, aliique ſalſi, ac vento indurati piſces, unde illius viſcera pravum admodum contraxerant habitum; quoniam vero malo ſucco abundabat corpus, hic illic cutis herpete, nec non caput, facieſque foedâ obſidebantur ſcabie: laborabat porro hic infans ophthalmiâ, atque aſthmate; ut mirum non ſit, ſi tam male affectum corpus anima cito deſeruerit.

IN OBSERVATIONEM LXIII.

HEnricus Roonhuſius Chirurgus, dum viveret, Amſtelodamenſis *Part. 2. pag.* 158. ſimile quid de juvene tradit, in cujus cadavere non tantum totum collum, verum etiam meſenterium ſtrumis refertum inveniebatur, quae ſeſe etiam in pectoris viſceribus manifeſtabant.

Otth. Heurnii Lugdunenſis in Batavis quondam Profeſſoris *Ephemerid. pag. mihi* 14. inter rariora hoc etiam puellae quatuordecim annorum exemplum habent: Illa enim, cum diu multis magniſque, & hinc inde ſuppuratis, atque exulceratis in colli ambitu, & ſub axillâ ſiniſtrâ ſtrumis laboráſſet, diuturnâque confecta eſſet ipſa macie, tandem An. 1638. in Noſocomio Lugdunenſi deceſſit. Illius autem viſcera eo modo, quem

quem obſervavimus noſtro caſu, unita, concretaque erant, atque intus ubique innumeris ſcatebant ſtrumis, ne exemtis quidem Peritonaeo, mediaſtinoque, ac diaphragmate, imò ne uteri quidem ligamentis: Strumarum autem aliae caſtaneae, aliae avellanae nuci, piſoque pares erant aliae magnitudine: jecur, pulmo, lien, praeter ſtrumas majuſculas, quas hinc inde obtinebant tota interius, exteriuſque quaſi grandine conſperſa erant. Multae etiam milii coriandrive granum vix ſuperantes in inteſtinorum tunicis repertae ſunt.

Plurimum inſuper aquae in ventre, ac pectoris dextrâ parte apparebat malo Citreo colore par; Eadem etiam, ſed coloris pallidioris, in pericardio, cerebrique ventriculis, illiuſque baſi abunde conſpiciebantur; ut plenius dictae *Ephemerides* narrant.

Similia reperias apud *Fabrit. Hildanum Cent.* 1. *Obſ.* 51. *pag. mihi* 43. & *Obſ.* 70. *Cent.* 1. *pag.* 23. nec non *Theoph. Bonetum Anat. Pract. pag.* 540. ut & *Barbette Cap.* 2. *pag.* 25. *Prax. Med.* qui glandularum totius corporis non dubium ſtatuit officium lymphae percolationem, & ſecretionem, ideoque concludit craſſiorem liquorem, hujus mali eſſe cauſam, unde initio quidem ipſarum glandularum obſtructio, mox & durities, denique & ſenſim accreſcentes ejuſmodi pertinaces tumores naſcantur.

OB-

OBSERVATIO LXIV.

Ceraſorum nuclei in inteſtino Colo per ſex circiter menſes latentes.

EXonerantur per alvum quandoque ea, quae ante aliquot menſes, priuſve ſumpta erant. Sic ipſe ante annos aliquot inter excrementa J. D. V. Civis Hagienſis varios ceraſorum nucleos (purgaverat enim alvum aegrotus) menſe Januario vidi, quos praecedentis anni aeſtate haud dubie deglutiverat. Neque enim poſtea alia ceraſa ſive recentia, ſive alio quovis modo praeparata, conditave comederat.

IN OBSERVATIONEM LXIV.

QUoniam cellulis abundat inteſtinum colon, ne citius deſcendant corporis excrementa, contingit nonnunquam, ut durioris materiae aliquid illis contineatur.

Thom. Bartholinus (ita enim liquet ex *Miſc. Med. Phyſ. Decur.* 1. *An.* 2. *Obſ.* 74. *pag.* 134.) narrat literis ſuis fabrum ſe noviſſe ferrarium, à villâ ſuâ non longe habitantem, qui dentem ſuillum

forte cum olere) deglutiverat, quique de continuo lateris conquerebatur dolore, ita ut, cum antea eſſet corpore pingui, paulatim maceſceret admodum, donec poſt biennii intervallum, dente illo tandem per alvum excreto, doloribus iſtis eximeretur.

Philip. Salmuth Obſ. Med. Cent. 1. *fol.* 16. per integrum annum cum dimidio ſcybalorum copiam bene magnam in inteſtino colo fuiſſe retentam obſervavit, quae non niſi poſt multa enemata ventriſque fomenta potuerunt expelli.

In magnis obſtructionibus alvi apertionem difficilem eſſe, in multis ſe obſervâſſe dicit *Schenkius pag. mihi* 433. ſibique aliquoties in praxi occurriſſe, ut, cum alvus potionibus purgantibus probe evacuata videretur, & excrementa liquida egererentur, tamen excrementa alia ſicca, eaque plurima in inteſtinis nihilominus ſubſiſterent, & novam obſtructionem, repetitoſque dolores excitarent; ita ut poſt peractam purgationem reliquum enematibus educere opus habuerit.

Felix Platerus Obſ. Cent. 3. *pag.* 844. de quodam refert, qui, cum plurimum ediſſet caſei, diu vehementi morbo colico, interdum & nervorum contractionibus vexatus fuerit, quique poſt variorum clyſterum uſum, maximam obdurati, coagulatique caſei copiam per alvum excreverit, cum tamen ejuſmodi cibi nihil omnino (vetuerat namque Medicus) per multum temporis ſumpſiſſet.

Agit

Agit idem de foeminâ quadam, inter cujus excrementa plurima gallinarum pedum oſſicula, quae variis temporibus cum liquore quodam per fauces tranſmiſerat, poſt diuturna alvi tormina fuerint reperta.

Meminit *Zod. Med. Gallicus An. 2. fol.* 88. pueri decennis, qui plus 50. aciculas 12. aut 15. dierum ſpatio emiſerit ante 6. vel 5. annos ſenſim, at incaute deglutitas.

OBSERVATIO LXV.

Mulieri uno, eodemque foetu gravidae quadragies, ac novies vena ſciſſa.

MEmini matronam quandam An. 1653. Harlemi habitantem ſanâ gaudentem temperie, ſanguiniſque divitem, atque optimo aetatis vigentem robore, ſaepius quam citiſſime adeo oppreſſam fuiſſe, ut vix reſpirare poſſet: quare ex ejus brachii venâ, conſilio experti admodum Medici *M. la Febure* ſaepius apertâ, aliquot unciae ſanguinis depromebantur, poſt quam exonerationem illa denuo ad ſe rediit. Ipſe etiam cum forte Harlemi eſſem decimo quarto

ante ejus partum die adſui, cum dictae Matronae ante bene ſe habenti, ac laetae, iſte angor, reſpirationiſque difficultas cito admodum ſuperveniret, ita ut Chirurgum continuo arceſſi juberet. Illa autem, poſtquam me praeſente ſeptem, octove ſanguinis unciae eſſent detractae, tanquam nihil ei obeſſet, iterum cum aliis menſae accumbere coepit, nec edere, nec animo eſſe laeto deſtitit. Haec autem, cum primum foetum ferret, repetitâ quinquies venaeſectione, nihilominus filiam, etiam nunc viventem edidit. Cum vero ſecundò uterum ferret, toties dictâ anxietate infeſtata fuit, ut brevi tempore trigeſies, ac ſexies venam ſibi ſecari praeceperit. Illius autem neceſſarii non parum hac de re ſolliciti (quamquam, ſi hoc vitii excipias, bene valeret illa) Medicum *G. Stratenum*, ac me de malo iſto conſuluerunt. Perpenſis autem omnibus, nec inventis aliis remediis, quae ipſam tantis eximerent anguſtiis, non omnino rejiciendam, urgente neceſſitate, ſtatuimus phlebotomiam, fuitque illi poſtea ter, ac decies aperta vena (ita ut quadragies, ac no-

novies hoc modo, dum ultimo intumeſceret foetu, ſanguinem emiſerit) nec minus recte illa uſque ad graviditatis finem valuit, ita ut eo, qui partus tempus praecedebat, die avide ſatis, multumque hepatis Aſelli majoris comederet. Ipſa autem, ſive non ſufficientibus viribus, ſive aliis de cauſis, tumente corpore, nullâ oris uteri interni apertione factâ, ſub noni menſis finem vivis intereſſe deſit.

IN OBSERVATIONEM LXV.

HIppocrates *Sect. 5. Aph. 31. Mulier*, inquit, *uterum ferens abortit ſectâ venâ, eoque magis, ſi ſit foetus grandior.*

Datque ad Aphoriſ. hunc *Galenus commentario ſuo* hanc cauſam, quod nempe foetus deſtituatur alimento ſuo, ſi ſanguis minuatur, unde ſequatur abortus.

Verum enim vero contrarium ſaepiſſime aegris, gravidiſque mulieribus contingit, verbi gratia, Pleuritide, peripneumoniâve, aut Synanche laborantibus, vel febribus continuis, ardentibuſque (quas vocant) vexatis, ubi venaeſectio perutilis, ac neceſſaria eſt, nec ſine ratione non prioribus tantum, mediiſve, ſed & poſte-

rioribus graviditatis menſibus fit (uti ex Obſ. noſtra trigeſimâ tertiâ ſatis conſtat) quâ omiſſâ ſaepius mater cum foetu ſuo interit. Qui itaque hoc caſu mulieri gravidae venam ſcindi praecipit, in *Hippocratis*, *Galenive* doctrinam non peccat: ſentit enim uterque ideo tantum abortire gravidam, quod ſanguinis detractio foetui ſuum adimat alimentum. Si itaque talis fiat ſectio, que foetui nihil detrahat nutrimenti, non metuetur abortus: talis autem fit ſanguinis primis graviditatis menſibus emiſſio, foetu etiamnum parvo, nec multum requirente alimenti, praecipue, ſi tum adſint copioſi ſanguinis, roboriſque gravidae indicia. Mediis vero, poſterioribuſque cautius agendum eſt menſibus, propterea quod major ſit foetus, ideoque plus nutrimenti ei ſit neceſſarium, nam unà cum ſanguine matris, portio quaedam chyli poſtea ad uteri tubulos pro nutritione foetus deferendi, emittitur. Quod ſi tamen eo caſu abundet ſanguine mulier, nec multum detrahatur cruoris, poterit & tum vena tutò ſcindi, quod ita minuatur morbus, nec tantum detrahatur ei, qui in utero eſt, ut abortus inde metuendus ſit.

Conſiderandum etiam eſt gravidarum venaeſectionem veteribus inſolitum fuiſſe remedium, ita ut non multam hujus mentionem faciat ſuis ſcriptis *Hippocrates*.

Celſi autem tempore, non adeo timendam ejuſmodi ſciſſionem uſus docuit; nos etiam hodie

die hoc modo ſaepius periculoſiſſimis eripimus matrem, foetumque morbis, imo vel ſub ipſam graviditatis finem. Tanta enim quibuſdam mulieribus ſanguinis eſt abundantia, ut eo foetus ſaepius non tantum ſuffocetur, ſed & ipſa mater maximo exponatur diſcrimini, quandoquidem periculoſior longe mulieri eſt abortus, quam partus perfectus.

Joh. Beverovicius Theſauri ſanitatis pag. mihi 571. de Medico quodam agit, qui à duabus diverſis mulieribus conſultus erat, in quarum alterius utero quatuor octavo, in alterius autem duos ſexto menſe ſanguinis abundantia extinxerat foetus. Illae autem, cum quinto à conceptione menſe multum iis detraxiſſet ſanguinis, ſaepius poſtea, feliciterque perfectos edidêre partus.

Similia habent *Paulus de Sorbait Miſcell. Cur. Med. Phyſ. Decur.* 1. *Ann.* 2. *pag. mihi* 186. *Zacutus, Amatuſque Luſit: Primiroſius, Rodericus à Caſtro, Dominicus Panarolus. Henr. ab Heers Obſ. Med. Lib.* 1. *Obſ.* 14. *aliique.* Omnium vero notatu digniſſimum eſt, quod narrat *Lazarus Riverius Pr. Lib.* 9. *de Morb. Mulier. Cap.* 16 *pag. mihi* 498.

„ *Uxor*, inquit, *Joh. Vieules civis Mons-*
„ *pelienſis, tres abortus conſequentes paſſa fue-*
„ *rat variis temporibus geſtationis: dum quar-*
„ *to gravida eſſet, circa finem menſis ſecundi,*
„ *correpta eſt iiſdem ventris, & lumborum dolo-*
„ *ribus, qui aliorum abortuum prodromi eſſe con-*

„ *ſueverant. Vocatus ad eam: & advertens*
„ *mulierem ſanguineo temperamento praeditam,*
„ *& plethoricam, ſtatim ſanguinem mitti ju-*
„ *beo ad* ℥viij, *& intra dimidiam horam prae-*
„ *dicti dolores omnino quieverunt: & mulier*
„ *ita bene habuit, ut reliqua remedia, ad prae-*
„ *cautionem abortus à me praeſcripta admittere*
„ *noluerit: Illa autem ſymptomata apparue-*
„ *rant eo prorſus tempore, quo ipſa extra gra-*
„ *viditatem menſtruas purgationes pati conſueve-*
„ *rat. Tertio demum graviditatis menſe eâdem*
„ *periodo ſimilia redierunt ſymptomata. Illa me*
„ *ſtatim vocatum rogat, ut iterum phleboto-*
„ *miam praeſcriberem, cum praeterito menſe*
„ *adeo praeſentaneum levamen ab eâ percepiſſet.*
„ *Me igitur votis ipſius annuente, ſanguis de-*
„ *nuo mittitur, pari prorſus eventu. Quarto*
„ *itidem menſe, quinto, ſexto, octavo, iiſdem*
„ *ſymptomatibus periodice recurrentibus iterata*
„ *fuit venae ſectio, & mulier ſtatim libera-*
„ *batur. Ultima phlebotomia celebrata fuit*
„ *octo diebus ante principium noni menſis, cum*
„ *eodem fructu; & circa finem noni menſis di-*
„ *cta mulier peperit filium vitalem, & bene ha-*
„ *bitum.*

Accedit, quod longe aliter nunc apud nos, quam olim apud veteres *Hippocratis* aevo fiat venae ſciſſio: Illi enim ſanguinis libras aliquot, nos uncias detrahimus, nec minus quam caperet cotyla, depromebant primâ vice, repeten-

dâ

dâ tum etiam brevi poſt venae ſectione: ſingula autem cotyla decem vini (teſte *Galeno Lib. de ponderibus & menſuris*) duodecim autem ſanguinis capiebat uncias, propterea quod hic vino ſit gravior, ſcribitque idem *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem Cap.* 12. meminiſſe ſe ſex quandoque ſimul ſanguinis libras è vena demiſſas fuiſſe. Quin & ipſe dicto *Cap.* 12. ut & *Lib.* 9. *Meth. Med. Cap.* 4. ex iis, qui acutis, continuiſque febribus laborant, ad animi deliquium uſque depromi ſanguinem permittit, ſive id unâ fiat vice, ſeu duabus, tribuſve, dummodo aegrotantis virium habeatur ratio.

Aliam inſuper vivendi rationem ſervant hiſce temporibus mulieres, quam quidem olim. Dantur enim haud paucae, quae probe cuticulam curent, nec victus, potuſve largioris impatientes ſint.

Cur autem gravidis non aeque vena ſcindi queat, quam alvus purgari, quod tamen admittit *Hippocrates?* Ventris enim purgatio olim periculoſius fiebat, quam ſanguinis emiſſio, quandoquidem priſci illi medici lenius purgantibus deſtituti, *Elleboro* plerumque, ac Scammonio, Colocynthideque utebantur.

Praeterea, qui ſciſſione fit, pro libitu ſupprimi poteſt ſanguinis fluxus, quod quidem in humorum purgatione non aeque factu eſt facile.

Permultae inſuper reperiuntur, quae ſanguine abundant, mulieres, quae uterum ferentes bis,

terve utplurimum venam ſibi aperiri jubent poſterioribus etiam menſibus, quo omiſſo, herpete, aliiſque cutis affectibus infantes multum infeſtantur.

Denique anne ſaepius contingit, ut gravidarum corpora copioſo ſanguinis per nares, variceſque, aut haemorrhoides, ac ipſum uterum fluxu, ſuperfluam ejuſdem ejecerint multitudinem?

Teſtatur *Savanarola* optime ſe habentem foetum productum à muliere fuiſſe, cui gravidae duodecim dierum ſpatio plus decem ſanguinis libris per nares effluxerit.

Alii cuidam foeminae, referente *Foreſto Lib. 29. de Arthritide Obſ.* 24. octavo graviditatis menſe varices prope talum ultro exeſi erant, ita ut plus tribus ſanguinis libris emitterent, atque ipſa inde animi pateretur deliquium, haec tamen ſatis feliciter peperit.

L. Benjamin Scharffius Miſcell. Med. Phyſ. An. 9. pag. mihi 43. de triginta annorum muliere memorat, quae corpore craſſa, ac plethorica à primo menſe prioris graviditatis uſque ad ultimum magnam puri, ac laudabilis ſanguinis copiam quotidie plerumque ad octo uſque uncias, interdum & plus, minuſve abſque notabili incommodo evomuit; vixit etiam illa ſana, ac quamvis tam copioſe ſanguinem exoneràſſet, bene valuit. Cumque illa à venae ſciſſione multum abhorreret (quam tamen praeceperat Medicus)

cus) prae mali cujuſdam timore illam nunquam admiſit.

Nec deſunt plura ejuſmodi variis ſcriptoribus jam diu notata.

Quoniam itaque conſtat ſpontaneam ſaepenumero contingere exonerationem, quid ni haec arte etiam quandoque fiat?

Quotus etiam quiſque eſt, qui neſciat malè caſtas viduas, puellaſque ſaepenumero necquicquam ad ſaphaenae ſectionem confugere?

Unicum tantum, quod nobis inſerviat, animi gratiâ adducam, nec minus tamen memorabile è *Zacuto Luſitano* exemplum. Scriptor hic *Lib.* 2. *Prax. Med. Admir. Obſ.* 144. *pag. mihi* 77. ita loquitur.

„ Mala quaedam mulier, juvenis, biliosa, &
„ gracilis, quum ſeptimi menſis foetum in utero
„ gereret, ob metum abſentis mariti abortum
„ procurat, plurima auxilia parat, aſſumit pur-
„ gantia valida, applicat utero fortiſſima un-
„ guenta, apponit peſſaria violenta, & alia foe-
„ tum enecantia medicamenta per os devorat.
„ Demum omni prorſus deſtituta auxilio, ex-
„ actiſſimâ inediâ incaſſum tamen, corpus ma-
„ cerat: Tandem quaſi deſperata, viribus licet
„ invalidis, ad ſaphaenae phlebotomiam decies,
„ & ter celebratam, & hirudines in ſede ter ap-
„ plicatas ſe convertit, ſed nunquam voti ſui
„ compos evadere potuit, immo geminos no-
„ no menſe obeſos, & ovantes (mirum dictu)
„ edidit

„ edidit in lucem. At Chirurgorum teſtimo-
„ nio apud magiſtratum â Marito accuſata,
„ meritas, truncato capite, adulterii luit poenas.

Conſtat itaque *Hippocratis* dictum intelligendum de infirmioribus mulieribus, iiſque, quibus non ita multum eſt ſanguinis, quaeve facilius abortiunt, morbiſve obnoxiae ſunt, quos venae augeat ſciſſio.

OBSERVATIO LXVI.

Uteri ruptura.

CUm *Jonae Pergo* filia jam quater peperiſſet, nec ſine maximo dolore atque incommodo ſingulis vicibus edidiſſet partus, quinto uterum ferens haud minoribus agitata cruciatibus, ac ſatis diu antequam pareret vehementius longe, quam quidem praecedenti tempore infeſtata fuit uſque ad tertium ante partum diem; ab hoc enim tempore multum ſibi obveniſſe levaminis fatebatur. At, cum jam ipſe inſtaret pariendi actus, nullo modo emittere obſtetricis ope valuit foetum; qui jam ante dies aliquot extinctus videbatur (uti poſtea ex mutatione, ac ſeparatione

ne cutis illius ſatis liquebat) quique flexis poſt cervicem manibus, atque ore oblique ſurſum ad os pubis elevato reperiebatur: ita ut varia, ac gravia admodum jam parturienti ſenſim magis, magiſque ſupervenirent ſymptomata; videlicet non deliquium tantum, oppreſſio, horror, ac febris, ſed & plurimarum obſcurè viridium faecum vomitu rejectio, quoniam foetus inteſtinum rectum, cui proximus erat, ita premebat, ut excrementis per inferiora negaretur transitus. Ad hanc mulierem tantis preſſam anguſtiis, nec parere valentem arceſſitus tandem mecum fuit experientiſſimus Chirurgus *Cornelius Solingius* nunc etiam Medicus, qui, me praeſente, brevi poſtea jam mortuum eduxit foetum. Quo facto, quia non ita facile educere ſecundas poterat Chirurgus; in ipſius mulieris corpus immittere manum, quam funiculus ducebat, coepit: tum vero inteſtina prius, quam Uteri placentam ſenſit. Hanc vero illico poſtea reperiens, tribus partibus propendentem ſenſit in abdomine, extra uterum, quem, quoniam jam ante aliquot

dies

dies foetum emiſerat, pro maximâ parte, dure admodum compactum, atque in ſe contractum comperit, ita ut initio ſcirrhum crederet. Ille itaque porro ſecundam, ubi etiamnum abhaerebat, ab utero ſeparavit, cartilaginemque, cujus ope pubis oſſa conjunguntur; omnino mollem evaſiſſe, ac dicta oſſa ad digiti latitudinem à ſe invicem receſſiſſe haud dubie paulatim diducta ſenſit. Ipſa autem mulier tantis victa laboribus, angoribuſque eodem die vivere deſiit. Poſtridie autem, me, fratreque *Joh. Stalpartio vander Wiel* praeſentibus, illius cadaver à dicto *Solingio* fuit apertum. Tum vero venter ante diſſectionem mirum in modum extenſus, ac protuberans apparuit, illâ autem factâ, ex magno iſto tumore nihil à nobis effluere animadverſum eſt, praeter foetentem flatuum copiam, nec non parum coagulati, bonique coloris ſanguinis, qui ex Cotyledonibus, aut multo magis ex uteri vaſorum oſtiolis, quo tempore ab eo avelleretur placenta, illuc defluxerat. Poſtea dictus *Solingius* manum ab exteriore parte per vulvam in cadaver

immiſit, atque iterum tum inteſtina, recedentemque ſupra os pubis uterum reperit, cujus partem inferiorem paulo ſupra internum os verſus poſteriora (quo ſcilicet loco communis membrana à peritonaeo proveniens inteſtinum rectum ſimul cum utero cingit, veſtitque) ruptam invenit, per quam aperturam totus foetus exceptis capite, brachiiſque, ut modo dictum, poſt cervicem flexis, in matris ventrem transierat. Atque haec quidem cauſa eſt, quod idem, ampliori ſpatio reperto, levamen aliquod matri, ut ſupra narratum, paucis ante partum diebus attulerit.

IN OBSERVATIONEM LXVI.

QUandoquidem pauca admodum rupti in gravidis uteri legere eſt exempla, ad meae Obſervationis veritatem confirmandam plura ex aliis ſeligere, atque hîc apponere placuit.

Schenkius Obſ. Lib. 4. *pag. mihi* 611. foetus, cui ſitus alioquin ad faciliorem partum in utero accommodatus erat, mentionem facit, quique capite deorſum, facie ad poſteriora reclinatâ, corporiſque trunco in longitudinem extenſo, nullo

nullo neque velamine, aut membranâ, neque utero cinctus, ſed liber in ventris inferioris capacitate, vaſis tamen umbilicalibus placentae etiamnum affixis, in matris cadavere fuit repertus.

Simon Scholzus Ephemerid. Med. Decur. 1. *Ann.* 2. *Obſerv.* 84. *pag* 159. refert de partu praeternaturali, quo foetus altero brachio extra matris corpus exerto conſpiciebatur. Defunctae cadavere aperto, diſruptus apparuit uterus, foetuſque cum ſecundis extra illum inter inteſtina reperiebatur. Uterus in fundo diſſectus ad palmae craſſitiem ſcirrhoſâ duritie tumidus apparuit. *Dicti Lib. Obſ.* 254. *pag. mihi* 378. mulieris cujuſdam meminit, quae 35. Annos nata jam quatuor robuſtos ediderat foetus, jamque quinto tumeſcens paſſim peſſime ſeſe habuerat. Haec autem poſtquam quatuor dies in graviſſimo haeſiſſet partu, dum jam altera foetus manus vaginae uteri inhaereret, quinto die extincta eſt: cujus aperto cadavere ſatis bene valens infans extra uterum in ſiniſtro ventris latere omnibus involucris liberatus repertus eſt, in dextro autem durus apparuit tumor, in convexum uſque ad cervicem uteri inſtar globi ſe extendens, in concavo hujus ulcus nigrum gangraenoſum illius tumoris cauſa, qui foetui viam praecluſit, repertum eſt. Sectus per medium tumor craſſitiem 4. transverſorum digitorum ſuperabat.

De hujuſmodi Uteri laceratione, & capitis infantuli in ventris capacitatem dimiſſione, cujus cauſa matricis ſcirrhus infantis caput propemodum aequans, mentionem facit *G. Fabrit. Hildanus Centur.* 1 *Obſervat.* 67. *pag. mihi* 51. Idem etiam *Obſerv.* 54. exemplum adducit foetus, cujus caput in laevam ventris capacitatem per matricis rupturam transierat, cujus ſubſtantia, utpote nervoſa, circa infantis collum contracta reperiebatur, quae ipſum haud dubie ſuffocârat. Idem & *Cent.* 4. *Obſ.* 57. *pag. mihi* 329. de foetu agit, qui tranſverſè jacens altero pede uterum perforaverat, manu altera extra orificium propendente.

I. Guillemaeus Lib. Gall. de proſpero partu duas refert hiſtorias mulierum, quarum foetus, perforato utero, in abdomine inventi.

Henr. Roonhuſius Lib. 2. *pag.* 12. caſum narrat quo foetus in medio ventre inter inteſtina colo affigebatur, ut ſine forcipe ab eo avelli non poſſet: Cauſam ſtatuit non internam (qualis eſt uteri internum os anguſtius, vel ipſa matrix intus tumore laborans, vel etiam tranſverſè ſitus foetus) ſed externam, caſum ſcilicet, ictum, illiſumve, cujus quidem opinionis illic nonnullas adducit rationes.

Ex hac noſtra Obſervatione patet non male judicâſſe eos, qui ſtatuerunt oſſa pubis in partu divelli poſſe, licet id negent quamplurimi, quorum in numero eſt *Bartholinus Lib.* 4. *de*

oſſibus hac de re agens, nec non *Mauricaeus Lib. 2. fol.* 199. *Laurentius Joubertus Lib.* 4. *Cap.* 1. *fol* 144. aliique plures.

Nec ſolum pubis, ſed etiam ipſa iſchii oſſa interdum in partu diſtrahi affirmat *Paraeus Lib.* „ 23. *Cap.* 13. his verbis. Puerperas, inquis, ſtatim à partu diſſecui, in quibus animadverti oſſa Ilium ab oſſe ſacro digiti Intervallo diſtracta, quin etiam pleriſque patientibus, qui me, auxilii in tam difficili conatu gratiâ, advocârunt, ſubjecta coccygi manu, certò, & auribus hauſi, & contactu percepi crepitantium divulſionis vi oſſium ſtrepitum Sed & narrârunt mihi honeſtiſſimae matronae multae ſe aliquot ante partum diebus eorum jam ſe diſtrahentium fragorem cum dolore percepiſſe. Multis etiam poſt partum diebus, coccygis regio, oſſiſque ſacri (quam renum regionem appellant) ſic pleriſque dolet, ut natura ſolutam oſſium Ilium continuitatem reparare haud valente, in reliquum vitae claudicent.

Idem ſtatuit *Jacob. Guillemaeus Lib* 2. *de proſperis mulierum partibus Cap.* 1. *fol.* 298. Novi equidem, inquit, à plurimis, magniſque viris hanc agitatam fuiſſe quaeſtionem, ac inter eos etiam noſtro tempore *Laurentium, Pinaeumque* numerandos, ad quos lectorem remitto. Ipſe autem iſthaec credo, quae mihi, monſtrante experientia, videre contigit, quoniam 40. Annis proximis plus quingentis

„ ad-

„ adfui parturientibus, è quarum nonnullis
„ foetus excipiens, perſpicue admodum crepi-
„ tantia, atque à ſe invicem recedentia oſſa ani-
„ madverti, ſeparationem immiſſâ manu mani-
„ feſtam inter duo oſſa pubis inveniens, quin &
„ omnes fere in difficili partu mulieres eo caſu
„ de iſtius loci dolore multum conqueruntur.
„ Praeterea miſſâ ſub earum oſſe coccygis manu
„ oſſium Ilium ab oſſe ſacro disjunctionem re-
„ peri: in quibuſdam inſuper, quae in partu
„ obierant, illico poſt mortem ſectione caeſa-
„ rea (ut foetibus conſervarem vitam) apertis,
„ dicta etiam oſſa ſeparata, atque diducta, li-
„ gamentis eorum mollibus admodum, ac laxa-
„ tis, vidi, quoniam hic locus maximam ſu-
„ perimpoſitae, praementiſque ſuſtinet matri-
„ cis partem.

OBSERVATIO LXVII.

Ipſius Uteri corporis inverſio.

IPſe cum dicto Chirurgo, Medicoque *Cornelio Solingio* hic Hagae Ann. 1673. 14. Aprilis ad M. J. Uxorem vocatus fui, quae pridie robuſtum ediderat partum, cujuſque è corpore ignorantia obſtetricis ſecundarum loco uterque eductus erat, quem inſtar inverſae manicae, in-

terioribus partibus exterioribus redditis, inter femora propendentem invenimus, infantis minoris caput aequantem magnitudine; Dictam quoque puerperam poſt dimidiam à partu horam deceſſiſſe intelleximus: Altera autem paulo poſt accedens obſtetrix ſecundas cum funiculo umbilicali ab inverſo utero, cui etiamnum affigebantur, ſeparavit. Nos autem inverſum hoc corpus bene perſpectum, facto in fundo foramine, in ſuum reduximus locum, atque tum illico per dictum foramen ipſa ſenſimus inteſtina.

IN OBSERVATIONEM LXVII.

SI contingat forte, ut productum foetum non ſtatim ſequantur ſecundae, rumpaturque funiculus umbilicalis, non tantum maximâ cum cautione junioribus, & ſacra iſthaec nondum ſatis recte intelligentibus obſtetricibus agendum eſt, ne videlicet, eas citius, aut fortius attrahant, quam par eſt, ac veluti avellant, quo quidem major contingit ſanguinis fluxus, ſed ante omnia caveant neceſſe eſt, ne ſecundarum loco ſimul & uterum educant, quod contigiſſe noſtrâ Obſervatione liquet.

Fa-

Fabritius Hildanus Reſponſio ad Mich. Doringium pag. mihi 904. intellexiſſe ſe ex *D. Stapedio* memorat, obſtetricem quandam ſecundinam educere conantem uterum unà adduxiſſe, atque abſcidiſſe, unde miſera eodem die interierit puerpera.

Idem quoque *Centur*. 4. *Obſ*. 60. *pag. mihi* 334. de matronâ quadam agit, quae ſexto impraegnationis menſe mortuum produxit foetum. Obſtetrix alterum reſtare foetum ignorans, ſecundaſque vi attrahere geſtiens tantum puerperae lumbis attulit dolorem, ut illico deſiſtere coepto teneretur. Ipſa autem matrona, vocatâ aliâ obſtetrice, mortuum iterum edidit foetum; At quamquam poſterior hic partus non ita male ſuccederet, lumborum tamen, partiumque genitalium, ac ventris totius non ceſſavêre dolores, nec potuit pugni magnitudine extra corpus propendens in locum ſuum matrix ab ullâ reduci obſtetrice. Puerpera autem per duos jam menſes noctu, atque interdiu cum hujuſmodi doloribus colluctata tandem ab ipſo *Fabritio* priori reſtituta eſt ſanitati.

Sed dubium me tenet haec viri hujus celeberrimi hiſtoria, non enim crediderim fuiſſe ipſum, qui propendit, uterum, ſed tantum ejus vaginam. De ſimili enim errore ab obſtetrice ruri degente commiſſo, ſequens Obſervatio mentionem facit.

Bartholinus Cent. 2. *Hiſt*. 91. *pag*. 303. nobilis

cujuſdam,ac maritatae Dominae in Holſatiâ meminit, è cujus corpore poſt partum uterus unà cum ſecundis fuerit extractus, unde illicò animam efflaverit.

*Petr. de Marchettis Obſ.61.pag.*138. ſcribit etiam obſtetricem quandam, cum non ita citò ſequerentur ſecundinae, atque ipſa uterum nonnihil à partu laxatum ſentiret, hunc illarum loco vi attraxiſſe, & extra pudendum praecipitâſſe, non ſine maximo puerperae dolore, quorum cauſâ incidit in lypothymiam, mox utero valde inflammato, & haerentibus ſecundinis, quae uteri gravis inflammatio in gangraenam,& mortem puerperae migravit.

Plura ejuſmodi exempla vide ſis *Miſcell. Med. Phyſ. Carioſ. German. decur.* 1. *Ann.* 3. *fol.* 238. & *Decur.* 2. *Ann.* 1. *Obſ.* 141. *fol.* 344. nec non apud *Roſſettum*, *Nic. de Blegny Zod. Med. Gall. An.* 3. *Obſ.* 8. *Franc. Mauricaeum de morb. mulierum Lib.* 2. *Cap.* 12. *& Lib.* 3. *Cap.* 6.

Veterum plurimi uterum non omnino ad vitam requiri ſtatuêre, quos inter *Fabrit. Hildanus pag.* 901. Verum *Th. Bartholinus Centur.* 2. *Hiſt.* 91. *pag.* 303. *& Joh. Mekeranus pag.* 301. id negant. *Barbette autem Part.* 1. *Chirurg. Cap.* 8. *pag.* 36. abſque vitae diſpenſio exſcindi eum non poſſe, dictaeque ſententiae aſſentiri bono Anatomico intolerabile tradit.

OB-

OBSERVATIO LXVIII.

Vaginae uteri extenſio.

CUm An. 1667. ad nautae cujuſdam uxorem Hagam inter Delphos habitantem fuiſſem vocatus, ipſi à partu etiamnum recenti, magnum in ipſius uteri vaginâ tumorem eſſe comperi, non ſine ejuſdem exitu, extra corpus enim propendebat ovo Struthio-cameli ſimilis, ac purpuraſcentis, lividique erat coloris. Chirurgum itaque arceſſi, praedixique haud dubie mox gangraenam inſecuturam, atque illico Chirurgus *Nic. Wintercamp* Riſvico veniens adfuit, qui, me praeſente, dictum tumorem variis in locis incidit, ne ſentiente quidem muliere. Nos vero tumorem illum (atque ita quidem fueram ſuſpicatus) coagulato ſanguine reperimus refertum: Quare talia ipſi cataplaſmata, fomentaque praeparavimus, qualia hujuſmodi requirit malum. Atque ita quidem illa poſt factam ſeparationem, carniſque ac-

cretionem intra menſis ſpatium convaluit, pluresque dein liberos peperit.

IN OBSERVATIONEM LXVIII.

QUoniam vaginae uteri procidentis nulla à Veteribus, recentioribuſque fit mentio, atque id vitii olim ipſum uterum procidentem credidêre, non vanus videbor fortean, ſi de ejuſdem cauſis nonnihil dixero.

Henricus Roonhuſius Chirurgus Amſtelodamenſis *Obſ. Lib. 2. pag. mihi 93.* externas, atque internas vaginae uteri procidentiae cauſas ſtatuit. Internam primam ait graves matris conatus, nixuſque, cum in ipſo partus labore foetus capite in orificium uteri quidem prono, attamen eſt majore, quam cui tranſitum praebeat mater, quo caſu ita premitur, urgeturque vagina, ut rugarum illius aliae ſuper alias, extenſae à locis, quibus cohaerent, avellantur.

P. Barbette Chirurg. Part. 1. Cap. 8. pag. 36. compertum ſe addit praecepue illis, quibus alvus obſtipata erat, ventriſque torminibus infeſtabantur, vaginae uteri membranas uſque adeo fuiſſe extenſas, & dilatatas, ut imperitiores eas ipſum crediderint eſſe uterum, atque etiamnum credant.

Secunda *Roonhuſii* interna cauſa eſt, quod in male ſe habentis corporis uterum, ejuſque vaginam viſcoſae ſaepenumero, humidaeque materiae, alii-

aliive ſimiles longo tempore defluant humores, unde haec pars magis, magiſque procidat, atque ita dilatetur, extendaturque, ut notabili magnitudine extra corpus propendeat. Atque id eo fere contingit modo, quo infantibus, poſtquam diutius laxa ipſis fuit alvus, inteſtinum rectum quandoque procidit, quoniam ejus ligamenta affluentis humoris nimia copia ſenſim laxat, atque ita proceſſu temporis extendit.

Tertiam, eamque internam, ſtatuit cauſam, incautius prehendentem obſtetricem, quae digitis, loco foetûs, ſecundinaeve, haſce rugas adducit, unde vagina à ſubjectis avellitur partibus, ac prominere incipiens ingentis cauſa eſt difficultatis.

Illud autem de quo Obſervatione noſtrâ egimus, obſtetricis culpâ natum fuiſſe incommodum patuit: Quandoquidem coram praeſentibus, aliâque obſtetrice poſtea advocatâ, faſſa eſt, ſe poſt partum etiamnum nonnihil intus ſenſiſſe, nec dubitâſſe, quin alterius infantis eſſet caput. Ita ut illius digitorum vi magnâ hujus partis contuſio, atque hinc ipſa contigerit procidentia.

OBSERVATIO LXIX.

Vera totius uteri procidentia.

QUamquam plurimi ſcriptores ac inter eos recentiores multi (quales ſunt *Theod. Kerckringius*, *Roonhuſius*, *Mekeranus*, aliique) negent totam vulvam procidere, ipſe tamen cum ſaepius memoratis Fratre meo, ac *C. Solingio* Medicis, poſt debitam inquiſitionem comperi, *Martinae* cuidam *Mottyn* non vaginam tantum, ſed & ipſum procidiſſe uterum, qui durus admodum, ac duorum pugnorum inſtar conjunctorum reperiebatur. Internum etiam matricis os quam facillime ſentire poteramus, quod extrinſecus tanquam os Cyprini (Carpam vulgo dicimus) nobis apparebat.

IN OBSERVATIONEM LXIX.

NOn ita facile procidit ligamentorum relaxatione uterus, ſcribente *P. Barbettio Chir. Part.* 1. *Cap.*8. *pag.*25. ac multo minus diſruptione,

ptione, quod tamen fieri imaginantur plurimi. Quanquam contingat nonnunquam, ut poſt graviſſimos parturientium labores, vel propter incautius eductam ſecundinam inverſum matricis fundum in pudendis, atque extra eadem conſpiciatur, cujus caſus Obſervatione 67. mentionem modò fecimus.

Regn. de Graef de mulierum organis pag. mihi 144. licet uteri procidentiam omnino negent quidam, aut eandem tam raram credant, ut vix, ac ne vix quidem ſemel contingeret, ſe tamen eorum adſtipulari opinionibus non poſſe tradit: quandoquidem docet ratio à toto corpore defluentes humores uteri ligamenta relaxare, in humidioribus locis id ipſum ſaepius accidere, quin & in virginibus ejuſmodi procidentiam ſibi viſam, ſanatamque ſcribit.

Thom. Bartholinus Actor. med. Part. 2. Cap. 44. *pag. mihi* 139. procidere poſſe matricem, ac praecipue hydropicis concedit: cujus rei bina ſibi obveniſſe exempla memorat. Quoniam enim, abundanti illo humore in ventre praeter naturam collecto, neceſſe eſt, ut laxiora evadant uteri ligamina, à vero non abſonum eſt, ſi dicamus eum, cum, quod lubricus ſit, tum propter gravem aquarum multitudinem deorſum deprimi.

G. Blaſius Obſerv. Part. 3. *pag. mihi* 42. de verâ totius uteri procidentiâ diſtincte admodum ſcripſit, qui procidens tantus erat, ut extremâ

ſui

ſui parte ſtantis mulieris genua contingeret: addit porro in hujus cadavere non repertam fuiſſe matricem, ſed inverſam plane extra corpus propendiſſe, ac teſtes, & ipſa vulvae ligamenta, cavitate ſuâ (exceptâ dextrâ alâ, quae ventri inhaerebat) comprehendentem. Deinde matricis fundum prolapſum, teſteſque, ac caeteras adhaerentes partes, non ad extremum hujus tumoris, genubus proximum, at dicto fundo concluſa ad uteri os internum tantum decidiſſe, extenſam etiam admodum vaginam ipſamque matricem inſolito plane modo craſſam, duramque repertam fuiſſe tradit.

Bis terve accidit, inquit idem, *comm. ad Cap. 7. Syntagm. Anatom. Joh. Veſlingii fol.* 104. *D. Marchetto* in Xenodochio Patavino, quod uterus extra pudendum muliebre exierit, quem repoſuit, & medicamentis adſtringentibus curavit.

Thom. Bartholin. Act. Haffn. Volum. 2. *Cap.* 44 *pag. mihi* 139 notâſſe ſe poſt partum ipſum quandoque uteri ſe explicuiſſe globum, & propendiſſe ait, qui fomentis calidis iterum reponebatur.

Laxantur aliquando ligamenta uteri propter vim partus, nimiam corporis humiditatem, aut aliis de cauſis; adeo ut uteri oſculum in ſinum pudoris decidat, & inverſâ vaginâ extra propendeat, cujus rei exempla adfert *Platerus Obſ. Lib.* 3. *pag. mihi* 714, *&c.*

Re-

Retulit mihi nuper Nobiliſſim. *D. Egidius Euth. Saxoniae Ducis Archiater* ſe Ann. 1683. die Octobris 16 hîc Hagae ad Matronam I. D. V. 19. annos habentem ocyſſime fuiſſe vocatum, quae ex Carpenti, ſeu eſſedi ſaltu praecipiti abortum difficilem, & violentum non ſine uteri prolapſu paſſa erat. Quem ipſe, obſtetrixque, nec non Matronae Mater, aliaeque conſpexerint: Suaſit itaque, ut appropriatis adſtringentibus in vino coctis foveretur, oleoſiſque intruderetur uterus, atque ipſa elato tranquille cubaret podice, brodiaque analeptica per epicraſin ſumeret. Atque ita quidem intra unius menſis intervallum priſtinae reſtituta eſt ſanitati, quotannis ſine ullo parturiens incommodo. Quod ſi illa quidem aetate fuiſſet provectâ, res haec non tam felicem, opinor, habuiſſet exitum.

OBSERVATIO LXX.

Pſeudo-partus Hydatidum.

Civis quidam Hagienſis uxor 46. circiter annos habens, poſtquam jam novem menſes fuiſſet impraegnata, multo affici coepit dolore, quare & obſtetricem ad ſe arceſſi juſſit. Haec autem cum ipſi inter eos labores

jam

jam totum triduum auxilium tuliſſet, nec quidquam appareret, vocata fuit *Eliſabeth Tomboy* itidem obſtetricis fungens munere, quae poſt exactiorem examinationem nullum foetum, ſed aliud quid, quod praeſentibus ſe illico oſtenſuram ſperabat, adeſſe affirmavit. Poſtea puerperam aggreditur, ejuſque è corpore, praeſentibus Fratre meo *Joh. Stalpartio vander Wiel*, nec non Chirurgo *Cornelio vander Hoogh*, magnam hydatidum copiam eduxit, racemorum more ſibi invicem adhaerentium, membranis extrinſecus tenuioribus, quam queîs veſtiuntur foetus, ambientibus.

Quales quintae figura prima adjectae Tabulae exhibet. Quanquam autem dicta mulier nullum ederet foetum, puerperarum tamen more lochiorum fluxum paſſa eſt: Illa etiam poſtea impraegnata perfectum, vivumque enixa eſt infantem.

IN OBSERVATIONEM LXX.

QUanquam rariſſimus eſt noſter hic caſus; ſimiles tamen annotatos reperio à *Chriſtoph. à Veiga Lib.* 3. *Sect.* 10. *Cap.* 13. *Art. Med.*, ubi

Fig: 1

ubi *Leonoram Sanctaren* ſexto impraegnationis menſe miri quid protuliſſe tradit, quod obſtetrix majori exceperit pelvi, plus ſeptuaginta videlicet aquoſas veſiculas, ſingulas caſtaneae magnitudine pares, ſibique invicem fibris, ac membranulis adhaerentes, Lymphâque refertas.

Valleriola Lib. 1. *Obſ.* 10. *pag.* 71. junioris ac robuſtae mulieris exemplum adfert, quae gravidam ſe rata, quod omnia graviditatis in ſe experiretur ſigna, ac cum per ſex, vel octo menſes onus quoddam geſtâſſet, poſt graviſſimos dolores ingentem, membranaceamque edidit maſſam, aqueis veſiculis totam, tanquam ovis piſcium, refertam; quae omnes rotundae, tumidae, ac tranſlucentes, & aquoſo, ſubflavoque liquore plenae, nec non foetentes, ac per totam membranam, quâ tegebantur, tantâ diſperſae erant copiâ, ut fere numerari non poſſent. De aliâ quadam idem etiam memorat, quae ſexto à conceptione menſe haud abſque vehementioribus praecedentibus ſymptomatibus, non diſſimilem membranam innumeris refertam hydatidibus protulerat. Utramque tamen aptis remediis valetudini priſtinae reſtitutam fuiſſe ait.

Similia habent *Mercatus de mulier. affect. Lib.* 3. *Cap.* 8. ac *Schenkius fol.* 685. *N. Tulpius Obſ. Lib.* 3. *Cap.* 32.

Pichart Zod. Med. Gall. An 3. *fol.* 73. narrat mulierem quandam de graviditate ſuâ non dubitâſſe ob menſtruorum ceſſationem, anorexiam, nau-

nauſeam, ac vomitiones, nec non propter ventris tumorem, aliaque: Huic vero circa quartum menſem tales ſuperveniſſe refert dolores, quales parturientes ferre ſolent, quamquam nec externa vi, nec ſanguinis fluxu praecedente. Ipſa rotundam fere maſſam poſtea duos pugnos magnitudine aequantem enixa eſt, totam quantam veſiculis majoribus, minoribuſque conſtantem: hae tamen communi membrana ambiente non cingebantur, nam ſua peculiaris unicuique erat tunica, à cujus tergo exurgebat ligamentum quoddam ſingulas annectens loco cuidam, aut vaſi ejuſdem fere longitudinis, cujus eſt brachium, adeo ut minimae illi proximiores eſſent, majores amplius diſſitae. Hinc exurgebant ordines, illis propemodum ſimiles, qui in gallinarum ovariis conſpiciuntur.

Veſicularum autem majores ovo columbino pares, univerſae autem puro, tenuique liquore repletae numero quater, vel quinquies mille erant. Lorum autem, cui tanquam meſenterio affigebantur, conſtructum videbatur ex plurimarum divaricationum vaſorum conjunctione, originem è carnea maſſa placentae haud multum diſſimili, ac ſecundarum partem conſtituente, ducentium.

Similem huic hiſtoriam narrat *Scholiaſtes Decur*. 2. *An*. 2. *Ephemerid. German. Obſ.* 95. *fol*. 237. de ingenti numero veſicularum denſè ſibi conjunctarum cum hepate uterino excluſo,

in

in quo continebantur veſiculae hae magno numero, quae recipiebant humorem limpidum inſtar cryſtalli; Per medium ferebantur vaſa ſanguinea in varios ramos diremta, qui ſurculos impertiebant veſiculis ſingulis. Credit ille ſerum in hoc caſu â ſanguine diſſolutum è venis, & arteriis, oſtiolis adapertis, vaſiſque lymphaticis ruptis, aut eroſis, in abdominis cavitatem exſudâſſe, quod fit, ubi ſanguificatio laeditur, & loco boni ſanguinis aquoſus, & ſeroſus gignitur, quo caſu ſerum caeteris ſanguinis partibus minus arcte junctum eſt, quare facilius, & minimâ quavis occaſione ab ipſis ſecedit &c.

OBSERVATIO LXXI.

Foetus materno in corpore putrefactus.

Contingit nonnunquam, ut matris in corpore foetus corrumpatur, ac, carne, partibuſque tenuioribus tanquam pedetenim liqueſcentibus, oſſa fruſtatim emittantur. Hujus rei exemplum in paupere mulierculâ videre mihi contigit, quae diverſis vicibus, ſimul cum urinâ oſſiculorum tantum emiſit numerum, ut foetus trium circiter menſium

ſceletum conſtituiſſent, quae omnia accurate etiamnum ſervo.

IN OBSERVATIONEM LXXI.

AD majorem rei confirmationem è nonnullis quaedam exempla non adeo recentium, ſed perfectorum foetuum adducam.

Roſſetus Hiſt. 5. pag 250. teſtatur mulierem quandam viginti, ac tres annos natam excludere foetum non potuiſſe, quamquam robuſta, valenſque videretur. Contigit autem, ut mortui foetus molliores partes jam putrefactae per vulvam aliquamdiu diverſis temporibus, nec non poſtea corrupta, exeſaque oſſa (quae per novem menſes corpore fuerant contenta) ex ulcerato, ac verſus inteſtina perforato utero quotidie prodirent, unde in ventre ortus eſt abſceſſus, è quo aperto corrupta paulatim extrahebantur oſſa, & qui, illo ſcribente, ſanabatur poſtea, quamvis remanente fiſtulâ itidem denique curatâ.

Idem *Roſſetus pag. mihi* 228. *è Matth. Cornacis Hiſtoriâ* 1. de muliere quadam narrat, quae per integrum quadriennium mortuum tulerat foetum, paſſimque putredinis foedae plus, minuſque per pudendam emittebat, ac è quâ diu poſtea variis temporibus pro dimidiâ parte putrefactus educebatur foetus.

Ex eodem *Cornace Hiſt.* 4. *pag.* 246. de infante

te in ventre putreſcente agit, cujus corrupta oſſicula per abſceſſum paulo ſupra inguen ortum unâ cum pure penetrabant, quam tamen mulierem convaluiſſe addit.

Simile quid eſt apud *Alex. Benedictum Lib.* 26. *Cap.* 33. nec non *M. Cordaeum Comment. ad Lib.* 1. ac *Solenandrum Lib.* 5. *Conſilior. Cap.* 15. *Artic.* 40.

B. Ronſſeus Epiſt. Med. 1 *pag. mihi* 3. de foeminâ agit, quae integro anno geſtati foetus minora oſſâ primo cum urinis, mox & majora per alvum excreviſſet. Confirmat haec *Tulpius Obſ. Lib.* 4. *Cap.* 39. *fol. mihi* 358. cum meminit infantis cujuſdam, qui ex utero ulceratione detruſus per anum excludebatur.

Confirmant etiam *Joh. Langius Epiſtol. Tom.* 2. *Epiſt.* 39. *pag.* 670. *Marcelluſque Donatus de Med. Hiſt. mirabili Lib.* 4. *Cap.* 22. *fol.* 438. ac *Franc. Roſſetus de partu Caeſareo Sect.* 4. *Hiſt.* 2. *pag.* 74.

Albucaſis Lib. 2. *Chirurgiae Cap.* 76. *pag. mihi* 221. vidiſſe ſe mulierem tradit, quae, quamquam mortuum geſtaret foetum, nihilominus fuerit impraegnata, licet & hic extingueretur foetus. Diu autem poſtea prope umbilicum abſceſſus intumuit, è quo aperto pus effluxit, ac, procedente tempore, plurima oſſâ ſeparatim prodiêre. Huic autem mulieri, quamvis ſanatae fiſtula remanſit, quae puris aliquid ſemper emittebat. *Thom. Bartholinus Cent.* 2. *Hiſt.* 2. agit de vituli

ſceleto in utero vaccae, dum mactaretur, inverſo, oſſibus ſiccis, & omni prorſus carne deſtitutis.

Idem *Centur*. 4. *Hiſt*. 14. *pag*. 238. mulieris mentionem facit, quae per ſex annos omnino conſumpti foetus oſſa ventre ſuo geſtârit, ac interea impraegnata nihilominus vivum produxerit infantem.

Felix Platerus Obſ. ſuis duas adfert hiſtorias, ubi mortuo foetu in utero reſtante, mater nihilominus conceperit. Similis caſus meminit *Jacob. Primiroſius de morb. mulierum pag*. 316. *& ſeqq*. Nec non *Joubertus de vulgi error. Lib*. 3. *Cap*. 1. *fol*. 100. ac *G. Harvaeus Exercitat. de partu fol. mihi* 499.

Marcellus, cujus modo memini, *Donatus Cap*. 22. *Lib*. 4 *fol mihi* 436. itidem de foeminâ agit, quae, poſt geſtatum aliquamdiu mortuum foetum, ejuſque corporis molliores partes per uterum emiſſas (concluſis tamen interea eodem oſſibus) nihilo ſecius iterum conceperit; cum vero poſtea peſſime ſeſe haberet, ac veluti in mortis verſaretur diſcrimine, inciſione ipſi apertus venter à circumforaneo quodam, eductiſque oſſibus, conſutus fuit, atque illa ſanata eſt. Quodque vel maximâ dignum eſt admiratione, tradit illam non tantum debito tempore conceptum foetum, viventemque, ſed nullâ etiam parte laeſum edidiſſe, ac poſtea quatuor enixam inſuper fuiſſe partus. Ad confirmandam hujus narrationis veritatem varios teſtes ibi-

Tab: 6 fol: 309.

fig: 1
Fol: 329

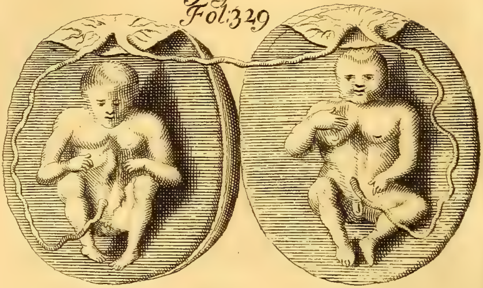

fig: 2

ibidem nominat, qui interfuerint omni operationi.

Idem *pag.* 437. *ex Aegidii de Hertoge Epiſt. ad M. Cornacem* de Belgicâ narrat muliere, quae per 13. annos mortui foetus oſſa corpore ſuo circumtulerit. Vide etiam *M. Cornacem Hiſt.* 3. *apud Roſſetum pag.* 240.

De mortuo, putrefactoque embryone fruſtatim poſt 12. annorum intervallum emiſſo legeſis *Zacut. Luſitanum fol.* 276.

OBSERVATIO LXXII.

Canis è muliere nata.

E *Liſabetha Tomboy*, cujus modo facta mentio, obſtetrix eduxit 21. Septembris Anno 1677. è cujuſdam utero caniculam quandam membranis ſuis cinctam, viventemque, ſed pilis carentem, nec non omnibus rite formatis abſolutam membris atque minori digito magnitudine parem, qualem adjectae ſextae Tabulae Figur. 2. exhibet. Hunc autem minus humanum abortum etiamnum calentem illa continuò ad aedes mei Fratris *Joh. Stalpartii vander Wiel* detulit. Ipſa autem mulier (dictu

mirabile) nihilominus gravida permanſit, ac poſt 14 hebdomadas ſanum admodum, ac bene natum, nec non etiamnum viventem peperit filium.

IN OBSERVATIONEM LXXII.

QUotquot in hanc Obſervationem incident, non ita facile, opinor, inſoliti hujus animalis conceptum formationemque invenient. Haec autem (quantum ex iis, qui nullo occupato praejudicio mihi rem narrârunt, intelligere potui) ita contigere; quae, ut & matrem, quantum quidem in me eſt, omni ſuſpicione liberem, addo.

Maritus homo plebejus, rudis, & potui deditus inſolito plane, inverecundo, ac prorſus inhumano modo uxorem, & quidem invitam, à tergo ſubinde cognovit, fuſtibus, & ferri acie ipſi minitatus, niſi perverſae veneri obſequi vellet, quin & vel canis procreationi ſe daturum operam ſceleſtiſſimo dictabat ore. Quae deteſtanda dicta, ut & coïtus ille vere caninus tam alte, & continuè haeſerunt animo ejus, ut imaginatrix vis aſſiduâ abominabilis hujus dicti, factique reminiſcentiâ adeo invaluerit, ut canis hic tandem fuerit efformata. Similium autem praepotentium imaginatricis facultatis virium apud ſcriptores paſſim fit mentio.

Fateor

Fateor equidem ingenuè in eorum quondam me fuiſſe opinione, qui viva animalia, vel etiam monſtra, quae modo nata per cubiculum currere poſſint, ideoque ſint ſuffocanda, à muliere unquam fuiſſe producta negant, ac, quidquid hac de re traditur, non niſi ſplendidis otioſorum hominum commentis, anilibuſque deberi fabulis ſtatuunt. Cujus rei pernoſcendae ergo jam ab ipſa uſque juventute plurimas, eaſque peritiores, ac jam ſeneſcentes diligenter interrogavi Obſtetrices, quae utique omnes oculatas ſeſe fuiſſe negabant teſtes, utut ab aliis intellexiſſe ſe non ignorarent. Ipſe autem fide digniſſimorum ſcriptorum hujuſmodi partus affirmantium immenſo convincor plane numero, cogorque fere, ut, abjuratâ priore erroneâ opinione, in ipſorum ſecedam parte. En ſcribentium turbam, en teſtium nubem: *Matthaeus de Grado Comment. ſuis in Rhaſin Cap. de Molâ* de animali alato à muliere producto, quodque illico poſt nativitatem volaret, teſtatur. Molae volatilis effigiem avem quadrupedem referentem exhibet. *Thom. Bartholinus Act. Med. Philoſoph. Tom.* 1. *Cap.* 26. cujus ſceletum in Muſeo ſuo ſervat vir illuſtris *G. Rozaecranzius Praeſes Regius Soranus*. De eâdem vide etiam *Obſ. Med. Phyſ. German. Decur.* 1. *An.* 2. *Obſ.* 160. *fol.* 256. ut & *An.* 3. *Obſ.* 129.

Phil. Salmuth. Cent. 1. *Obſ.* 62. *fol.* 40. De avi quadam ſimul cum bene nato foetu naſcente.

Aves, mureſque, ac ſerpentes è foeminis fuiſſe natos *H. Mercurialis conſilio* 85. ut & *Paraeus* teſtantur. De mure craſſiore, cauda carente legere eſt apud *Joubertum de erroribus popularibus*. Idem, de quo mox monui, *Salmuthus* de quinque muribus, iiſque viventibus à muliere in lucem emiſſis, qui è matrice educti perque obſtetricis manus quam citiſſime ſalientes huc illuc aliorum more murium per cubiculum diſcurrebant, mentionem facit. *Phil.* autem *Camerarius* de novem muribus tradit.

De animali Helſenuriae nato, quod majoris gliris inſtar, ac illico curſu ſeſe oculis hominum ſubtrahens poſtea non fuerit viſum, refert *Bartholinus Cent.* 1. *Hiſt.* 10. *fol* 20.

Zacutus Luſitanus Prax. Admir. Lib. 2. *Obſ.* 149. *fol.* 79. de animali quadrupede narrat, quod manus palmam magnitudine, pollicem craſſitie aequans, piloſo capite, atque ore acutiore prodibat, quodque in liquore repletam lagenam immiſſum biduum nativitati ſuperfuit. Eâdem Obſervat: relatum ſibi fuiſſe à D. *Nicol. Fontano* ait trigenarium, poſtquam enixa eſſet filiam, incidiſſe poſt 12. horas in animi deliquium cum febri acutâ, & delirio conjunctum, ac deinde excreviſſe per uterum rotundum globum tenuiſſima membrana alba contectum, è quo diſrupto exierunt duo animalia longa, anguillarum formâ, viva, rubra, dorſo purpurea lanugine reſperſo, oculis vividis, dimidii palmi longitudi-

ne,

ne, craſſitie digiti minimi, quorum caput pro corporis proportione fuerit ampliſſimum: quaeque ambo poſt duas horas per domum repere viſa ſint, quibuſque excretis foemina placide abdormiverit.

A. Paraeus Lib. 19. *fol. mihi* 424. varias etiam monſtrorum exhibet ſpecies, ſicuti & *Geſnerus hiſt. Animal. lib.* 2. *de ranis*, nec non *Andr. Laurentius Lib.* 2. ac *Schenkius Obſ. Medicin. Lib.* 4. *de molis vitalibus fol.* 687. *&c. Scholiographus ad Cap.* 61. *Lib.* 1. *Hollerii de morb. internis, Delrio diſquiſit. magic. Lib.* 2. *Quaeſt.* 7. *Levin. Lemnius Lib.* 1. *de occult. naturae miraculis Cap.* 8. *fol. mihi* 38. *G. Hieron. Velſchius Obſ. Med. Epiſagm.* 76. *fol.* 50.

De bufone multipede *Laz. Riverius Cent.* 2. *Obſ.* 100. *fol. mihi* 203. nec non *Lycoſthenes, Bodinuſque.*

Bartholinus Act. Tom. 2. *pag.* 98. de monſtro caprae non multum diſſimili, quod à Lugdunenſi in Batavis muliere, quae indias Aſiaticas petebat, productum illico per navim procurreret, ſcribit.

Bauhinus App. ad Rouſſaeum de maxima agit millepedâ.

Wierus de Praeſtigiis Daemonum Cap. 6. de talpis. De muſtela, vel animali huic ſimili, cum humano foetu ſimul nato *Torquemado Dialogo* 1.

Appianus Alexandrinus de Bello Civili Lib. 1. mulierem quandam Romae ſerpentem edidiſſe

 ſcribit.

ſcribit. Simile quid narrat *Sabellicus Libri* 3.
Celeberrimus Vir. *Joh. Ludov. Hannemannus Obſ.* 55. *Miſcell. Med. Phyſ. German. decur.* 2. *Ann.* 2 mentionem facit de ſerpente ſimul cum foetu excluſo qui ventrem ejus juxta regionem ſtomachi inſtar balthei militaris cinxerat.

De foemina, infante, duobuſque gravida ſerpentibus, refert *M. Cornax Hiſt.* 6. *pag.* 251. Idem & *fol.* 254. de muliere memorat, quae ranam, bufonemque ſimul, nec non Salamandro ſimile quid produxerit, mentionem facit. De monſtro *Wagenheimii* nato, quod 4. pedes acutis haberet unguibus, menſaſque ac ſcamna tranſcenderet legendus *Horſtius Lib.* 9. *pag. mihi* 543.
Clara Anthonii (ſcribente *Jobo Mekerano App. Obſ. Med. Chirurg. fol.* 440) Anno 1653. primo parvulum quoddam monſtrum inſtar limacis etiamnum vivens, poſt quatuor autem, vel quinque horas ſex menſium abortum edidit.

Non poſſum equidem hoc loco ſilentio praeterire, ſcripſiſſe nuperrime celebrem medicum *Joh. Baptiſtam de Lamzweerde Hiſt. Nat. Molar. uteri Cap.* 25. *pag.* 322. *ex merâ obſtetricis relatione me referre* de hac cane. Potuiſſet equidem ille, ſi paulò accuratius celeberrimi D. *Joh. Ludov. Hannemanni verba*, quae *Dec.* 2. *Miſcell. Med. Phyſ. Obſ.* 55. *fol.* 91. reperiuntur, legiſſet, non ignorare me, qui Belgico ſermone ante annos aliquot haſce Obſervationes edidi, *Cornelium* non *Johannem* vacari *Stalpartium*
van-

vander Wiel. Meus autem frater *Joh. Stalpartius vander Wiel* tum temporis hic Hagae Chirurgiae, & Anatomiae Profeſſor calentem etiamnum canem domi ſuae ab obſtetrice accepit, atque ipſe cum ſexcentis viris, iiſque ſatis eruditis (quos inter & ſcriptis Nobiles medici erant D. *Cornelius Bontekoe*, *ac Solingius*) hanc vidi, manibuſque contrectavi. Quod ſi etiam D. *Lamzweerde* meam legiſſet obſervationem, ſciviſſet adhuc à matre calentem canem fratris mei, (qui illam liquore quodam à corruptione defenſam annis aliquot poſt plurimis oſtendit) domum fuiſſe portatam, nec me ex ſola obſtetricis relatione ſcripſiſſe opinatus fuiſſet.

OBSERVATIO LXXIII.

De Molâ virginali.

PUella quaedam viginti quatuor circiter annos nata, hicque Hagae habitans protulit menſe Auguſto An. 1681. molam, poſtquam jam per ſeptem hebdomadas menſtruus ceſſâſſet fluxus, qui alioquin (ita enim ajebat illa) ne per unum quidem diem ſolito tempore ceſſâſſet. Magna itaque hinc illi nauſea, membrorumque torpor natus, ac poſt ſeptem

ſeptem hebdomadarum ſpatium ipſa peſſime ſe habere coepit, nec multo poſt ſanguinis fluxus non ſine animi deliquio ſupervenit, produxitque illa membranam orbis prandentibus apponendi, ſi margines demas, inſtar, ac poſtridie non coagulati ſanguinis, ſed carneam, ſolidamque maſſam duos digitos in longum extenſos longitudine, duos autem cum dimidio pollices in latum patentes latitudine aequantem, ac intus cavam, & cellulis (quales intra Cor) diſtinctam. Hanc autem emiſſionem ejuſmodi dolores, ſanguiniſque ſecuti ſunt fluxus, cujuſmodi plerumque immaturi foetus abortum inſequi ſolent.

IN OBSERVATIONEM LXXIII.

NOn ita facile admittunt plurimi molae à foemina abſque ope virili productionem. *Galenus* enim diſertis verbis negat *L.* 14. *de uſu part. Cap.* 8. nec non *Hippocrates Lib. de ſterilibus. Item tractatu de Morb. Mulierum*; A quibus non diſſentit *Ariſtoteles*.

Quamvis autem *Hippocrates*, *Galenus*, *ac Ariſtoteles*, aliique plures abſque viri congreſſu mulierem molam producere poſſe negent, con-

trarium

trarium tamen experientia, plurimorumque fide dignorum ſcriptorum monſtrant teſtimonia, qui molas non à puellis tantum, aut viduis, ſed & à vetulis productas fuiſſe tradunt.

Philip. Höechſtetterus Obſ. Med. Decad. 6. pag. mihi 697. meminit generoſae virginis in gynaeceo quodam, quae ſingulis menſibus cum menſtruo carnoſum quid inſtar molae deponeret.

Th. Bartholinus Hiſt. Anat. Cent. 1. *Hiſt.* 67. *pag. mihi* 142. meminit tredecim annorum puellae, quae in durius pavimentum è ſcalis incidens ſe vix laeſam ſenſerat, ſed nonnullis poſt hebdomadibus lumborum ei ortum dolorem ſenſim ipſius ſecutus eſt ventris tumor, cujus diligenter examinandi ergo poſt alias etiam conſulta obſtetrix, perſpecto corpore, gravidam puellam judicavit. Cumque haec miſera indies deficeret, nec ullo juvaretur medicamine, octava poſt caſum hebdomada extincta eſt. Aperto parentum conſenſu cadavere uterus ulceribus ſcatens, ſed pure carentibus, ac foetore, in interna autem ejus cavitate ſpongioſae, putrefactaeque carnis fruſtum reperiebatur quatuor cum dimidia libras appendens, ipſa autem viſcera bene conſtituta, ac ſana inventa ſunt. *Idem Act. Med. Philoſoph. Part.* 3. *Cap.* 17. *fol. mihi* 29. ſimile quid de virgine, monaſterii cujuſdam Abbatiſſâ, tradit. Item *Part.* 4. *Cap.* 11. *fol.* 37. & 38. *Greg. Horſtius Lib.* 4. *de Morb. Mulier. Obſ.* 39. *pag.* 293. de virgine viginti duos annos habente memorat,

quae

quae itidem, cum menſtrua fluerent, è ſcalis decidit, quo caſu, mox ceſſante fluxu, maxima ipſi reſpirationis ſupervenit difficultas, quod accidens venae brachii ſuſtulit ſciſſio, licet ne per ſex quidem menſes redeuntibus catameniis. Cum itaque tuſſi, reſpiratione difficiliori, ac ventriculi dolore: aliiſque affligeretur ſymptomatibus, remediis ad eliciendos menſes uſa eſt, ſectaque bis pedis venâ, molam muri majori ſimilem, at vitâ carentem non ſine maximo ſanguinis produxit effluvio.

De viduis, quae molas emiſerint, inter alios teſtatur *Joh. Rhodius Obſ. Medic. Cent.* 3. *Cap.* 53. *pag. mihi* 173. ubi de quâdam, cui ſexagenariae provenerit Mola, narrat, quaeque jovem lapidem juraret ſeſe octodecim proximis annis cum nullo rem habuiſſe.

Petrus à Caſtro de ſeptuaginta annorum anu refert. Nec abſque ratione id fieri autumat *Melchior Sebitzius ſingulari de molis diſſertatione.*

Marcel. Donatus Lib. 4. *Cap.* 25. *pag. mihi* 451. de nobili, ac honeſtiſſima muliere memorat, quae euſarca, ſanguiniſque abundans copiâ ſexto ſupra quinquageſimum aetatis anno, jam diu ceſſante circuitu menſtruo, plurimos ediderit carnoſos abortus, alios pugno ſimiles, minores alios, durioreſque, ac molliores, poſt quorum ejectionem ſanguinis plurimum, uti in verarum ſecundarum emiſſione fit, dolenti admodum profluxerit. De

De molis per multos annos utero inhaerentibus agunt *Alex. Benedictus Lib. 26. de Morb. Cap. 36. Schenkius Lib. 4. pag. mihi 679. G. Horſtius Lib. 4. de Morb. infimi ventris Obſ. 53. fol. 244.* Sequentia autem tantum, ut brevis ſim, adducam exempla.

Dodonaeus Obſ. Med. Cap. 49 fol. 119. de carneâ molâ pedem fere longâ, medium latâ, tres autem digitos latos causâ teſtatur, quam quindecim prope annis honeſta admodum geſtârit vidua uteri procidentiam rata, quod circa illius os nonnihil propendere ſentiret. Illa tamen, ut idem ait, ſolito purgabatur tempore, imò magis abunde quandoque, quam expediret, ac tandem poſt graves labores parturienti ſimilis molam edidit.

Interdum & molas in uteri collo naſci tradunt *P. ex AEginâ Medicus Lib. 3. Cap. 69. AEtius Sect. 16. & 80.* ut & *Marcellus Donatus Lib. 4. pag. 457. Höechſtetterus Obſ. Med. Dec. 6. pag. 457.*

Joh Jaeniſch Miſcell. Med. Phyſ. Curioſ. Decur. 1. An. 2. Obſ. 79. pag. 154. de foeminâ ſcribit, quae cum decem perfectos foetus, ac pene totidem abortus edidiſſet, jam parere ceſſans, non, niſi molas, modò unam, modò plures, ſingulis menſibus per ſeſquiannum, etiam abſente longo tempore marito, haud abſque acerbiſſimis parturientis doloribus, nec non inſequente ſanguinis fluxu, denique molam produxerit infantis caput inſtar per totum geſtatam quinquennium

uteri quoque procidentiâ ſeſe laborare credens: haec autem uſque adeo dura, ae tenax erat, ut vix ſecuri dividi potuerit, abſque putredine, & hinc orti foetoris moleſtia: Quodque magis miremur, ſine omni ſanguinis veſtigio. Quo facto prolapſus uteri quinquennis evanuit, & molae molem non in utero, ſed extra eum in vagina uterinâ circa exterius pudendi orificium tam diu latuiſſe eventus docuit, uteri ſitu inculpato invento.

Omnia haec, uti par eſt, perpendens ſtatuo nullas molas ſentientes, vel ſe moventes abſque viri ope produci poſſe. Ita & *Paulus Zachias Lib.* 1. *Quaeſt. Med.legal.tit.*3.*Quaeſt.*6.*num.*35. & 36.*pag.* 72. ſentit inter viventem, vitâque carentem, ac plantae modo nutritam diſtinguens molam: quarum illam abſque viro vix, hanc autem, illaeſâ pudicitia, rarius produci ſtatuit.

Nullam omnino ſentientem, aut ſe moventem molam ſine virili auxilio generari poſſe credit *Marcellus Donatus Lib.*4.*pag. mihi* 455. quamquam non dubitet, quin quaedam motu, ſenſuque carentes ſine virorum congreſſibus gignantur.

Ante etiam polypum in naſo, carnoſam in vulneribus, ulceribuſque excreſcentiam, fungos in juncturis, alibique, nec non alias in multis corporis partibus provenire cernimus excreſcentias?

Quidni itaque rudis, indigeſtaque carnis

maſſa

maſſâ in utero generationi à Creatore deſtinato producatur? Carnoſas, rudeſque, ac formâ deſtitutas maſſas, quae ultro moverentur, quandoque à maritatis editas fuiſſe mulieribus ajunt *Joh. Matthaeus de Grado Comment. in Rhaſin Cap. de molâ*, plures vidiſſe ſcribens, quae per horam poſt ejectionem moverentur, ac *Zacutus Luſitanus Pr. Med. Mirab. Lib.* 2. *Obſ.* 44 *pag. mihi* 264. ut & *Greg. Horſtius Lib.* 11 *pag.* 543. Si itaque virgines, viduaſque molas emittere poſſe ſtatuamus, quo tamen id fiat pacto, ſciamus oportet.

Veluti igitur in alias corporis partes nonnihil ſanguinis ex arteriis, aliuſve humor ex lymphaticis vaſis effundi, ibique coagulari poteſt, qui poſtea in Sarcoma, vel Atheroma, Steatomave, aut Meliceriden pro materiae diverſitate mutatur quique tumor, ſive excreſcentia ab omni parte membrana cingitur, ad quam quotidie affluit alimentum: Ita etiam in viduis junioribus, virginibuſque plurimis de cauſis, praecipue vero praecedente fortiori veneris imaginatione fieri poteſt, ut ſanguinis nonnihil, vel alia materia extra vaſa in uteri cavitatem effluat; quo caſu uterus in ejuſmodi laſcivis concipiendi avidus, è ſolo ſanguine, ob defectum fermenti ſeminis virilis, verum conceptum formare non valentis, rudem potius maſſam profert, quae ſenſim incrementum ſumit.

Hujus etiam opinionis eſt *Levinus Lemnius*

de Occult. Natur. Miraculis Lib. 4. *Cap.* 19. ſub finem, cum quod famelicis quandoque, qui gratiſſimo dapum odore in culinis quodammodo ſatiantur, eoque, deficiente alimento, reficiuntur, contingit, id ipſum jam viro maturae, ac nubili virgini accidere ait, quae amantem dilectiſſimum, cum eo potiri nequeat, tacito ſinu fovet, illum animo menteque etiam abſentem concipit, ita ut illa imaginatione crebra, validiſſimaque, informem quandam concipiat maſſam, conglobatis, collectiſque in iis partibus humoribus qui conceptui inſerviunt, quae informis concretio imaginaria Venere nullo conceptu, virique opera perficitur.

Hujus etiam ſententiae eſt *Fernelius Phyſiol. Lib.* 7. *Cap.* 6. *fol.* 177. ubi de ovis loquitur, quae ſubventanea dicuntur, & de rudioribus molis, quas mulieres quandoque nullo viri concubitu concipiunt, in his ſiquidem procreationis eſt quaedam adumbratio, quam maris ſemen, ſi ſuis inſtructum viribus acceſſiſſet, tanquam multo potentius, numeris, & ornamentis omnibus abſolviſſet.

Avicenna Fen. 21. *Lib.* 3. *Tract.* 2. *Cap.* 18. calidae uteri intemperiei molae productionem attribuit. Cui adſtipulatur experientia: quae enim ſine maris ope molas gignunt, viragines plerumque ſunt, laſcivioreſque foeminae, ut & teſtatur *Marcellus Donatus Lib.* 4. *de Med. Hiſt. Mirab. Cap.* 25. *pag. mihi* 455. cum ait vidiſſe

mul-

multas foeminas, ſed ſalaciores, ejuſmodi molas generâſſe.

Aſſentitur etiam *Galenus Lib. 2. de ſemine*, calidioris temperamenti foeminas, viragineſve molam concipere poſſe ſtatuens.

OBSERVATIO LXXIV.

Foetus in ſecundis repertus.

E*Liſabetha Tomboy*, cujus ſupra memini, retulit mihi ſeſe è puerperà geminos excepiſſe, quorum alterius membranae amnio quoddam accreviſſet corpuſculum, haud aliter quam majoribus oſtreis minus quandoque adhaeret, quod funiculo quodam placentae conjunctum eſſet, & in quo parvulus foetus digiti inſtar lateret. Hic autem maſculus omnibus abſolutus membris, altera pectori impoſita manu, ſed durus admodum, ac tanquam è latere cocto conſiſteret, reperiebatur.

IN OBSERVATIONEM LXXIV.

HUic noſtrae de foetu in ſecundis reperto per omnia ſimilem Obſervationem habet.

Nic. de Blegny Zod. Med. Gall. An. 1. *Obſ.* 8. *fol. mihi* 8. *Foemina quaedam*, inquit, *puellam peperit, cujus ſecundinas perluſtrans D. Amiens Chirurgus Regius, tempore partus accitus, in iis latentem deprehendit foetum marem, manus longitudine, membranis propriis adhuc obvolutum, adeoque totâ ſuâ longitudine compreſſum, ut vix craſſitie quartam pollicis partem adaequaret: ipſa etiamnum cranii oſſa, ſuturarum ratione, eandem conſtitutionem adepta erant: Cuti, & carni eadem propemodum inerat ſoliditas, quae in foetu diutius ſpiritui vini immerſo deprehenditur, vix in membranis ipſis ulla alteratio animadverſa, &c.*

Foetus hic noſter ſuperfoetatio dici nequit, veroſimile autem eſt eum dicto loco induruiſſe, quod debito alimento deſtitueretur, ſubtrahentibus illud geminis, quoniam ille cum his unâ eâdemque membranâ fuit concluſus, ſentiat quivis, quicquid libuerit, quamquam nec accedam ſuperfoetationes dari negantibus, quod dixerit *Lib.* 5. *Aphoriſ.* 51. *Hippocrates* gravidis os uteri internum clauſum eſſe; nec non *Galenus Lib.* 2. *de ſymptom. cauſis Claſſe* 3. *Cap.* 3. *fol. mihi* 21. ut & 3. *de Natural. Facultat. Claſſe* 1. *Cap.* 3. *fol. mihi* 302. ſcribat, quam diu gravida ſit, mulieri uterum tam arcte claudi, ut ne acus quidem acies intromittatur. Verum illi *Hippocratem* non recte intellexiſſe videntur, cum verbum *συμμύεσθαι*, non prorſus clauſum eſſe, ut ſty-

ſtylum ne minimum admittat, ſed connivere, ut nos palpebris, cum dormimus, ſignificet. *Adr. Spiegelius Corp. Hum. Fabricae Lib. 8. Cap. 22. Uteri os*, inquit, *gravidis hiat, tantoque magis, quanto ſunt partui vicinores, quicquid etiam alii crepent ex Hippocrate, cum ipſi nec recte eum intelligant, neque experientiam, quae veterum ſcriptorum, imprimis autem divini Hippocratis, fidiſſimus eſt interpres, conſulant. Ego vero non tantum centies id tetigi, ſed & obſtetrices inveſtigare docui, ut cognoſcerent, revera gravidae eſſent mulieres, an molam tantum gererent, cum facile digito id explorare liceat. Docui quoque eaſdem, cum tempore partus maxime hiet, inveſtigare, foetusne verſus terram capite ſit convolutus.*

Uteri autem os poſtremis menſibus aliquo modo aperitur, quoniam illius ob magnitudinem foetus extenſi cervix, contractione brevior fit, ut haud difficile ſit per id tempus uteri os digito attingere, praeſertim ſi pedibus gravidae inſiſtant.

Nec metus eſt, ne aër ſubintrans foetui damnum adferat, nam uteri oſculum cum hiet in gravidis, obturatur craſſâ & lentâ materiâ, quae non ſolum impedit ingreſſum aëris in uterum, ſed viſciditate ſuâ, partus tempore, uteri ſinum, & pudendum lubricat.

Integrum de Superfoetatione librum ſcripſit divinus Medicorum Magiſter *Hippocrates*; cu-

„ jus principio, *Superfoetant autem*, inquit, „ *mulieres, in quibus uteri os, poſt primum con-* „ *ceptum, non ita valde clauditur, quod evi-* „ *dentibus quibuſdam ſignis conſtat.*

Commodiſſimum autem ſuperfoetationis tempus videntur mihi primi eſſe menſes, quia tum foetus nondum ita accrevit ſecundum omnes uteri parietes, ut ovulo è tubâ fallopianâ delàpſuro ob nimiam ipſorum extenſionem idoneus adhaereſcendi locus adimi poſſet, nam licet os matricis internum poſt conceptum claudatur, nihilominus interdum conceptio de novo fieri poteſt.

Idem *Hippocrates* ſuperfoetationis exemplum de muliere Lariſſaea *Lib 5. Epidem fol. mihi* 1144. adducit, quae quadrageſimo à primo partu die, quod praepoſtere conceptum fuerat, excluſit.

Eam admittit quoque *Ariſtoteles* 7. *de Hiſtor. Animal. Cap.* 4. Nec non *Plinius Lib.* 7. *Natural. Hiſt. Cap.* 11. ut & *Dan. Sennertus*, *Nicol. Florentinus*, *P. Pereda*, aliique innumeri. Sed ſuperfoetationis natura, & ratio tantis difficultatum involucris eſt implicita, ut plerique eam fieri non exiſtimârint, verum audiendi non ſunt, inquit *Andr. Laurentius Lib.* 8. *Quaeſt.* 22.

Qui teſtimoniis tot, & tantorum virorum non convincuntur, ait *Theod. Kerkringius Obſ.* 2. *fol.* 4. *veniant, & videant duo penes me ſceleta geminorum uno partu editorum, quorum alter erat* 8. *menſium, alter, quantum nunc ex oſſibus*

appa-

apparet, & tunc cum carne veſtitâ mihi offerebantur, è toto corporis habitu apparebat, quartum non attigerat menſem.

Frid. Loſſius Obſ. Medic. Lib. 4. *Obſ.* 14. *fol.* 355. ſibi in praxi contigiſſe dicit. *Conſultiſſimi Viri D. Joh. Chaſſe uxorem adhuc juvenem ſtato naturae termino peperiſſe filiolum recte formatum, integrum, & bene ſanum: nono vero à partu die iterum enixam fuiſſe, ſeu perdidiſſe foetum adhuc immaturum, quem nondum trium menſium maturitatem compleviſſe conjecturabat, propriâ ſecundinâ involutum, cui neque oculi, neque aures, neque os patebant, licet ſexus diſtingui poſſet. Vero perquam ſimile eſt*, inquit idem, *Uterum poſt primum conceptum, non exquiſite clauſum, vel ſaltem ſeminis avidum ex voluptate, quam in congreſſu percipiebat, iterum nonnihil fuiſſe apertum.*

Rariſſimum ſuperfoetationis exemplum adfert *Thom. Bartholinus Centur.* 4. *Hiſt.* 15. *fol. mihi* 139. ut & *Rembert. Dodonaeus Schol. ad Obſ.* 111. *Anthon. Benivenii.*

Verum, ut brevis ſim, unicum tantum lectoris delectandi ergo, ex D. *S. Vireſio* rarum oppido ſuperfoetationis adducam exemplum.

Scribit ille *Theatri magni dulcium, atque utilium hiſtoriarum Cap.* 61. *pag.* 433. De foetu improviſè admodum poſt alium, quocum in utero creverat, quique jam editus obierat, nato, cujus parentes in oppidulo *Hertshornâ* nomine,

haud procul Heidelbergâ habitabant. Hic infans diu poſt patris, qui nobilis, ac dives admodum fuerat, obitum naſcebatur, ejuſque uxor Teſtamento haeres inſtituta in mariti bona allodialia ſucceſſerat, feudis, quae ampliſſima poſſederat, deficiente prole maſculâ, ad agnatos proximos perventuris. Cum itaque mater mortis conjugis cariſſimi tempore gravidam ſeſe eſſe quodammodo ſuſpicaretur, nec tamen certo ſciret, feudorum poſſeſſionem agnati invaſêre, necquicquam obnitente viduâ, atque, ut id temporis, quo infans naſci poſſet, praeterlabi ſinerent, poſtulante. Cum vero aliquamdiu poſt pareret, mortuus prodiit foetus: eoque inſolentiores facti proximi, tanquam jure, feuda inter ſeſe partiti ſunt, atque iis etiam viduam intervertere coepêre, quae ad ipſam teſtamenti vi pertinebant. Cum verò huic venter poſt partum illum etiamnum tumeret valde, ut balnea Badenſia peteret, conſuluêre medici, pravis humoribus illum tumorem ortum dicentes, hydropicamque ipſam judicantes, adeoque balneis reficiendam, ſanandamque. Illa itaque Badenam profecta degentibus id temporis ibi forte Moguntino, ac Saxone Electoribus, ſecundo poſt adventum die parturientis labores ſibi ſupervenire ſenſit, advocataque obſtetrice, pulcrum, valentemque optime edidit filium, qui octavo poſt genitoris obitum menſe, undecimaque poſt ultimum partum prodiit

diit hebdomada. Mirae ſatis rei fama illico ad Electorum pervenit aures, voluitque Moguntinus infanti, cum ſacro baptiſmatis lavaretur fonte, adeſſe compater: Saxo eidem mille Imperiales (quos vocant) donavit, deditque Heidelbergam ad Palatinum literas, uti ipſe avidos illos, reique non ſuae inhiantes nimium, poſſeſſione feudorum dimoveat, viduaeque illa, utpote Ferdinandi recens nati vaſalli matri, reſtituat.

Quod continuo quidem factum fuit; nec ſua tandum damna noxiâ cupiditate orta doluêre agnati, ſed, quod longe durius malum, cachinni dolores auxêre.

OBSERVATIO LXXV.

Gemini, ſinguli quidem ſuo utentes umbilicali funiculo, at tertio inſuper communi donati.

ILla, cujus proxima meminit Obſervatio, obſtetrix retulit mihi ſeſe hic Hagae bis diverſis locis geminos excepiſſe ſingulos ſua concluſos membranâ, tribuſque, prout adjecta tabulae ſextae primâ monſtrat figura, funiculis utentes. Uterque foetuum propria donabatur placenta, quae ambae (licet non abſ-

que cujuſvis infantis membranarum interſtitio) ſibi invicem propinque admodum matricis fundo, lateribuſque affigebantur, quarumque è centris utrique foetui communis ad umbilicalium vaſorum radices, antequam placentis inſererentur, prodibat funiculus. Tertius etiam funiculus, vaſaque umbilicalia communia non aliter gyris, nodiſque erant diſtincta, quam in recens natis plerumque conſpiciuntur.

IN OBSERVATIONEM LXXV.

PLurima quandoque inſolitâ quadem produci lege Obſervationum noſtrarum non paucae evincunt. Quamvis autem id, quod modo attuli, mirum forte videatur, inveniemus tamen, ſi accuratius paulo inquiramus, ejuſmodi vaſorum conjunctionem ſaepius alibi noſtro in corpore contingere; ſcilicet praeſertim in ſanguiducis vaſis, ac parenchymatibus. Id ipſum autem fit, ut ex uno vaſe in aliud ſanguis tranſitum inveniat, ac dubio procul noſtro caſu factum eſt, ut, quicquid eſſet in unius placenta, funiculove ſanguinis, in alterius vaſa tranſfunderetur. Cujus placentarum ſanguinis communionis ope gemelli iſti haud dubie tem-

temperie, aliiſque proprietatibus magis ſimiles erunt.

Certant viri docti, num gemelli in utero impraegnatae unâ, eâdemque ſemper cingantur membrana, quae in duas, veluti mediaſtino quodam, diviſa partes foetus diſtinguat? Verum equidem eſt in ſuperfoetatione, cum nec ſimul concipiuntur, nec ſimul eduntur, ſingulos foetus diſtinctis involvi membranis, diverſiſque uteri affigi partibus, ita ut, etiamnum incluſo altero, alter emitti queat. Longe autem aliter circa gemellos eodem conceptos tempore res ſeſe habet, qui eadem quidem plerumque incluſi membrana, eodemque contenti loco alterius tamen cujuſdam tenuioris membranae interventu diſtinguuntur, quae aquae preſſione poſt alterius egreſſum facillime rumpitur. Proprio autem quivis utitur funiculo ab umbilicalibus utriuſque vaſis producto; diſtincta eſt & cuivis placenta: quamvis autem extrinſecus aſpecta una tantum videatur, proprius tamen adſpicientes duas, pluresve videbunt pro foetuum incluſorum numero, hae tamen omnes vaſorum interventu communionem inter ſe habent, ut ex hac in illam tranſmitti queat ſanguis.

Th. Bartholinus Cent.4. Hiſt 83. pag. mihi 403. de gemellis agit, quorum ſinguli propria cingebantur membrana, quod & noſtra docet Obſervatio, ejus tamen caſum tertio illo communi funiculo obſervatu digniorem reddente.

De

De uno, eodemque foetu cum duplici funiculo, duplicique placentâ vide ſis *Ephemerides Germ. Decur.* 1. *An.* 1 *Obſ.* 39. *fol.* 127.

Tergeminos quandoque eâdem membranâ concluſos repertos fuiſſe idem tradit ſcriptor Nec videtur illud mihi minus verum, quandoquidem ſupra memorata obſtetrix illud ipſum ſibi in ruſtici cujuſdam tergeminis videre licuiſſe retulit. Eo tamen caſu diſtincto quivis ligatur funiculo.

Tale exemplum etiam adducit *C. Solingius Tract. de Embryulcia fol.* 292. ſed eo caſu tres iſti foetus duabus intermediis à ſe invicem ſegregantur membranis.

OBSERVATIO LXXVI.

Sanguinis fluxus continuus ad ipſum uſque partus diem, novoque inſuper ſingulis menſibus auctus profluvio.

PRaeſtantiſſimus Medicus D. *Theod. Liebergius* dixit mihi praecipuam quandam matronam extra Hollandiam degentem plethoricam admodum, & corpore tenui ab ipſo uſque impraegnationis initio continuo ſanguinis fluxui fuiſſe obnoxiam, qui ſingulis itidem men-

menſibus novo augeretur genitali effluvio. Plurimi itaque conſulti Medici gravidam non credidêre. Contigit autem poſtea, ut Hagam veniens dictum etiam conſuluerit Liebergium, qui unico inductus indicio, mammarum videlicet tumore, gravidam negare non potuit, at dubius tamen paulo diutius perpenſurum omnia, ſequentique ſe reditu-rum die promiſit. Cum vero adeſſet poſtridie, matronam jam ſeptem menſium foetum edidiſſe comperit, qui quamvis diu non ſupereſſet, baptizatus tamen fuit.

IN OBSERVATIONEM LXXVI.

Hippocrates Sect. 5. Aph. 60. Si praegnanti ait, purgationes menſtruae currant, impoſſibile eſt, ut bene valeat foetus.

Ut autem recte intelligatur Aphoriſmus ille, diſtinguendum eſt, conſiderandumque, num fluxus ille major ſit, minorve; frequens, an infrequens, num ſe prope graviditatis finem, an verò alio manifeſtet tempore, denique quo modo quibuſve ille fiat viis.

Cum itaque dicat *Hippocrates*, *ſi praegnanti purgationes currant menſtruae*, non de unico fluxu,

fluxu, ſed de pluribus, qui ſaepius, diverſis temporibus, vel ſingulis menſibus contingunt, loquitur. Ita enim capiendum Aphoriſmum primus ejuſdem de morbis mulierum docet liber, ubi gravidarum uteros, ſi plus juſto aperiantur, ſingulis menſibus ſanguinem eodem plane modo, quo non gravidae ſolent, mittere ſcribit: libro autem *de Natura pueri* non nocere ait, ſi uno, & altero menſe nonnihil ſanguinis impraegnatae, dummodo non ſingulis ad partum uſque menſibus, emittant. Hujus autem ratio in promptu eſt: ſi enim ſanguine abundat valde illa, quae jam concepit, quid ni etiam illius portionem per menſes aliquot abſque ejus, qui in utero eſt, (ut ex veterum loquar opinione) nutrimenti detractione ejiciat? Si vero gravidae non prioribus tantum, ſed & poſterioribus ad uſque partus tempus menſibus ſanguinis ea decedat copia, quae non gravidae fluxit, tum demum plerumque contingit, ut foetui nutrimentum debitum, nec non robur, & calor adimatur, praeterquam quod mulierum, licet non impraegnentur, corpora iſtae purgationes plus minus, pro illorum conſtitutione, turbent, atque ipſum etiam foetum participem reddant. Hujus etiam *Ariſtoteles* eſt ſententiae, qui *Lib.* 7. *de Hiſt. Animal. Cap.* 3. & *Lib.* 1. *de Generat. Animal. Cap.* 19. *Si menſtrua, inquit, gravidae quovis menſe ſolita fluant copia, fieri non poteſt, ut foetus eam conſervet ſanitatem, quâ, ſi matri parum,*

nec

nec ſingulis decederet menſibus, gauderet. Quinto itidem de *Hiſt. Animal.* quaſdam reperiri mulieres, quae per totum impraegnationis tempus ſanguinem emittant, has autem parvulos, tenellos, ac rariſſime vitales producere foetus tradit.

Quantum ad vias, quibus utatur effluens cruor, ſi modicus ſit fluxus, ac validae, beneque ſe habenti primo geſtationis ſuperveniat tempore, nec terror quidam, aut iracundia, nec etiam laſſitudo ſaltuſve, aut longiores curruum motationes, vel crebiores ſternutationes, graviores tuſſes, vomituſve, nec alia denique externa caſuum, verberum, ictuumve praeceſſerit vis, certiſſimum eſt fluxionem è matricis colli vaſis provenire. Confirmat id *Galenus Lib. 6. de locis affectis ſub finem Cap. 5. Item Comment. in Hippocrat. Aphoriſm. 60. Sect. 5.* Ideoque non ita metuendus erit abortus, ſi quandoque menſtruum emittat impraegnata ſanguinem.

Hieron. Reuſnerus Obſ. Med. pag. mihi 55. perhibet, *Jacobum Lochnerum* teſtari, vidiſſe ſe gravidam, cui ſingulis menſibus abſque omni incommodo ſanguis flueret, haud aliter quam cum nondum uterum ferret. Similes caſus ſe Vratiſlaviae in Sileſiâ in duabus diverſis mulieribus itidem impraegnatis vidiſſe memorat.

Thom. Bartholinus Centur. 3. Hiſt. 13. pag. mihi

mihi 32. Mercatoris uxorem novit Hafniae, cui, quotieſcunque gravida eſſet, tantum ſuperveniret ſanguinis effluvium, ut propter corporis debilitatem lecto quandoque inhaereret diutius, quod tamen ſolito ceſſaret tempore, atque à primo ad uſque ultimum geſtationis menſem inchoaretur juſtâ lege, quamvis ipſa validos nihilominus ederet filiolos.

Gravidae apud *G. Fabritium Hildanum Centur.* 5. *Obſ.* 41. toto geſtationis tempore liberaliſſime fluxerunt menſes. De aliâ refert *Solenander Sect.* 5. *Conſil.* 15. *pag.* 492. quae innoxie majori quantitate, quam aliis temporibus menſium habuerit profluvium.

De plethoricis itaque non erit intelligendus ille Aphoriſmus, quibuſque ea eſt ſanguinis copia, ut haec, niſi venae ſectione eliceretur, dictâve minueretur fluxione, vel abortus, vel ipſius impraegnatae exiſteret mortis cauſa.

OBSERVATIO LXXVII.

Menſtrua Periodus infanti anni unius.

IDem Medicus *Theod. Liebergius* mihi etiam conſultum ſe nuper fuiſſe memoravit de filiolâ quâdam, cui, quamquam unum tantum annum, vel paulo amplius habenti, ſed optime valenti jam

jam ter repetitâ vice adultarum more (habitâ ſanguinis, infantiſque tenelli corporis ratione) menſtruus fluxerat ſanguis.

IN OBSERVATIONEM LXXVII.

SIcuti mulieribus rarius poſt quinquageſimum annum menſtrua proveniunt, ita etiam vix ante quartum decimum fluunt: quamquam plurimis citius ſupervenerit hic fluxus.

Hercules Saxonia Part. 3. *Praelect. Pract. Cap.* 23. *fol. mihi* 257. puellulam quinque annorum noviſſe ſe narrat, cui provenirent menſtrui fluxus, quique pro corporis modulo ſingulis lunae circuitibus continuarentur.

Fred. Deckers notis ad praxeos Barbettianae Cap. 13. *fol.* 247. Lugd. Batavor. ſe obſervâſſe dicit duas puellas, alteram ſeptem annos natam, alteram duorum circiter annorum menſtrua habuiſſe, verum natu minorem poſt tertiam periodum periiſſe, cum major natu, licet jam ſexies ſingulis menſibus rediiſſet ille fluxus, ſana manſerit. Simile exemplum habet *G. Fabrit. Hildanus Cent.* 11. *Obſ.* 60.

Celeberrimus olim Medicus N. Tulpius Lib. 3. *Obſ. pag. mihi* 255. de puellâ ſcribit, cui, cum à quarto ad octavum annum debito ſemper tempore, modoque purgata eſſet, ac caſus quidam menſtruum illum impediiſſet circuitum, ſurſum

in caput ſanguis aſcenderit, graviumque extiterit cauſa ſymptomatum: quae res cum illi prope fide videatur major, magis tamen mirum id eſt, quod tradit *Theod. Kerkringius Obſ.* 87. *pag.* 168. de infante cui, ab ipſa uſque nativitate iſte adfuerit fluxus: ille etiam nonnullas adducit circumſtantias, dicitque gravidam matrem quodam tempore ita fuiſſe animo commotam, ut illico non tantum plurimum ipſi decederet ſanguinis, ſed & ab eo tempore quovis menſe rediret fluxio, ita ut, num gravida eſſet, dubitaret, eoque magis, cum per quindecim dies continuos prope geſtationis finem ſanguis flueret: quo tempore filiolam peperit, quae ad quintum decimum à nativitate diem ſimili obnoxia erat effluvio, poſt quod tempus illud ipſum quovis menſe rurſus animadvertebatur. Iſta autem puellula, poſtquam ter ſanguinem, tribus videlicet menſibus, eo modo exoneràſſet, vivere deſiit.

Narravit mihi *D. Cornelius Solingius* Medico-Chirurgus ſe An. 1679. medicinam feciſſe filiolae Advocati cujuſdam Ultrajectenſis, cui quatuordecim menſes natae, beneque valenti, ſecundo à partu die menſes, iique ſatis magna pro modulo tantilli corporis quantitate, lunaribus periodis profluxerint.

OB-

OBSERVATIO LXXVIII.

Puerpera abſque Lochiis.

C*Ornelii Hugonis* uxor poſt difficiles viginti quatuor circiter horarum partus labores edidit filiolum qui modo non naturali, binis videlicet pedibus, brachiorum alterum inter ſe medium comprimentibus prodiit vigeſimo nono Junii 1680. A quo tempore illa debilis admodum, ac febribus impetita fuit multum: nec (quod mirabar) purgata fuit. Quoniam itaque ipſi haemorrhoides valde tumere animadvertebam, ſanguiſugas aliquot iis admoveri praecepi, quo remedii genere indies minuebatur febris, vireſque ſenſim redierunt.

Poſt aliquot autem dies torminibus ventrem ſuum, hypogaſtriique dextram partem tumore infeſtari queſta eſt mulier, quem ego preſſione manus alte deſcendere ſenſi, ut minime quidem, quin ipſius uteri tumor eſſet, dubitarem. Ipſe itaque poſt enematis laxantis uſum, idoneum fomentum, linimen-

tumque, ac emolliens denique emplaſtrum praeparari juſſi: his autem medicamentis tertia à partu hebdomada convaluit puerpera, nec quidquam ex utero praeter parum albentis, foetentiſque humoris omni illo tempore emiſit.

IN OBSERVATIONEM LXXVIII.

HIppocrates *Lib. de naturâ pueri, mulieri,* inquit, *cui lochia poſt partum non fluunt, gravis ſupervenit morbus; Si vero eorum fluxus aptis quam citiſſime non promoveatur remediis, vitae diſcrimen incurret puerpera.*

Cujus dicti veritatem quam rariſſime infringit experientia, quamvis & illi, de quâ Obſervatio noſtra, mulieri nihil omnino attulerit incommodi lochiorum defectus.

Nec tamen ſimiles noſtro caſus ſcriptores medici obſervare neglexerunt. Narrat quippe G. *Fabritius Hildanus Cent.* 4. *Obſ.* 41. *pag. mihi* 428. de honeſtiſſimâ foemina, quae morbis nullo infeſtata tempore, at ſana ſemper, valenſque catamenia nunquam ſive caelebs, ſive marita experta fuiſſet, ac, quamquam ſeptem robuſtos enixa eſſet infantes, puerperii tamen tempore minimum ex utero profluere ſanguinis animadvertiſſet, Teſtatur etiam *Joh. Schenkius Lib.* 4.

pag.

pag. mihi 913. *Petrum Toletum* vidiſſe mulieris cujuſdam (quae nec ante partum, nec hujus tempore ſanguinem ſolito foemineo ſexui more exoneraverat) infantes foedis plerumque capitis, facieique ulceribus vexatos prodiiſſe.

Marcellus Donatus Lib. 4. *Cap.* 23. *pag. mihi* 160. validae, animoſaeque admodum, nec minus contentioſae mulieris mentionem facit, quae menſtrui fluxus ſemper immunis filium tamen, ac dein puellam, utrumque valentem, atque inſuper optime nutritum ediderit, cuique parienti parum admodum, poſt partum vero nihil omnino deceſſerit ſanguinis.

Joh. Rhodius Cent. 3. *Obſ.* 54. *pag.* 173. *An.* 1628. nobiles duas Paduae vixiſſe matronas memorat, quae ſtaturâ proceriori, tenuiorique corpore abſque ullâ fluxione conceperint, nec quicquam toto partus tempore lochiorum egeſſerint. Male tamen ſeſe has impraegnationis tempore habuiſſe idem tradit.

De parturiente ſine aquis, & parum egerente ſanguinis, nullamque vel omnino exiguam vixque ſenſibilem poſt partum lochiorum purgationem habente mentionem faciunt *Ephemerid. German. Decur.* 1. *An.* 3. *Obſ.* 132. *fol.* 241.

Nec non *Obſ.* 265. de ſex liberorum feliciter partu editorum matre, quae nunquam qualicunque ſanguinis, vel etiam menſtrui, fluxu laborârit, nec inſuper in partu vel aquam, vel ſanguinem fuderit, nullis etiam ſubſequentibus lochiis;

ut & *Decur*. 2. *An*. 1. *Obſ*. 41. de muliere, quae nec ante, nec in, nec poſt partum menſes, aut lochia paſſa erat.

OBSERVATIO LXXIX.

Sanguis menſtruus ex iraſcentis papillis effluens.

ADriana Noſocomii Scheveringani gubernatrix jam prope quadragenaria, ſed corpore macra, tenuiſque, nec bile tantum abundans, ſed & iracundior, Anno 1644. ita offenſa erat animo, quo tempore fluxu laborabat menſtruo, ut prae maximâ mentis perturbatione è papillis prorumpens reliquum corpus prolueret ſanguis. Cui ipſe arceſſitus illico pedis venam ſcindi juſſi, ut ſanguini aliorſum deducto commodior daretur exitus: Ipſa autem brevi poſt convaluit.

IN OBSERVATIONEM LXXIX.

QUibus mulieribus in mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificare Hippocrates ait Aph. 40. *Sect*. 5. Hiſce autem ſignificat

cat ſanguinem, ſi, obſtructis catameniis ad mammas feratur, majori, praeternaturalique imbui calore, vel etiam pro parte ipſum petere cerebrum, atque ita furoris exiſtere cauſam.

Galenus autem ad hunc textum nunquam ſe ſimile quid vidiſſe aſſerit. Quicquid ſit; Noſtro caſu maximam animi perturbationem furorem jure merito dixeris; cui illud convenit *Horatii*, *Lib.* 1. *Epiſt.* 2.

Ira fruor brevis eſt.

Scribit *Paraeus Lib.* 23. *Cap.* 52. *fol.* 33. uxori *P. Fabri* tantâ copiâ per mammas fluxiſſe menſes, ut tria, quatuorve vix capiendo eſſent mantilia. Idem ex Anatom. *Salom. Alberti* adnotat *Dan. Sennertus* de foemina, cui ſingulis menſibus ſanguis per mammas uberrime evacuabatur.

Id quoque teſtantur *Cordaeus Comment.* 6. *Lib.* 1. *Hippoc. de Morb. Mulier. Andr. Laurentius Anatom. Lib.* 7. *Quaeſt.* 19. *pag. mihi* 278. *Dominicus Panarola Pentecoſt.* 4. *Obſ.* 13. *pag. mihi* 119. nec non *Anthon Muſa Braſſavolus ad dictum Hippocratis Aphor.* 40. *Lib.* 5. Queîs adde *Marcellum Donatum fol.* 30. *Lib.* 1. *de Med. Hiſt. Mirab. Cap.* 2. *Amatum Luſitanum Curat. Medicinal. Cent.* 2. *Cur.* 22. *fol. mihi* 163. nec non *Cent.* 7. *Curat.* 48. *fol.* 746. ac denique *Schenkium pag.* 700.

OBSERVATIO LXXX.

Menſtruum viris per penem profluvium.

NAturale quid eſt, ſi bene valentibus menſtruo effluvio ſanguis decedat mulieribus. Praeter naturam autem fit, atque inaudita res eſt, ſi ejuſmodi fluxio viris accidat.

Optime tamen memini me in duobus, quos novi, animadvertiſſe menſtruam per virgam periodum: Erant illi autem temperamenti frigidioris, nec multâ lanugine malas tecti, ac poculis admodum dediti.

IN OBSERVATIONEM LXXX.

F*Ranciſcus Ignatius Thiermairius Medicus Bavarus Conſultat. Lib.* 1. *Cap.* 15. *pag. mihi* 181. de quorundam geminorum altero narrat ante ſeptimum decimum aetatis annum ſanguinis per penem fluxui obnoxio, qui aliquot annos continuabatur: ita ut ſingulis poſt novilunium quadris quinque circiter punicei ſanguinis uncias per virgam emitteret, praecedentibus tamen ſemper quibuſdam non abſque dolore torminibus

bus circa umbilicum, lumbos, ac inguina, uteri doloribus non abſimilibus. Ceſſante item hac exoneratione, acerrimâ affligebatur ille cephalalgiâ.

G. Reyes à Franco Elyſio jucundiſ. Quaeſt. Campo, Quaeſt. 86. Imberbem, ait, *& toto corpore depilem cognovi effoeminatum, mulieris, aut Spadonis inſtar, cui à vigeſimo uſque ad quadrageſimum quintum annum menſtruae purgationes per pudendum, ſtatis quibuſdam menſibus, quatuor, aut quinque dierum ſpatio non parvâ copiâ emanabant, & ſi forte non recte fluebant, ſuperveniente cum torminibus dolore, vena ſecta in talo illi remedio erat: hic ex pleuritide occubuit è retento menſtruo ſubortâ.*

David van Hoogſtraten Diſſertat. Epiſtolicâ fol. 23. refert ſibi exemplum eſſe viri, cui per ſingulos menſes menſtruantium foeminarum more ſanguis per penem effluxerit. Plura ejuſmodi afferunt *Zacutus Luſitanus Lib.* 2. *Pr. Admir. Obſ.* 111. *fol.* 69. *Thom. Bartholinus Hiſt. Anatom. Cent.* 5. *Hiſt.* 33. *fol.* 55. *Amatus Luſitanus Cent.* 5. *Curat.* 3. *H. Fabritius ab Aquapendente Lib.* 3. *Chirurg. Cap.* 13. *fol.* 148. *G. H. Velſchius Epiſagm.* 69. *pag.* 43.

Quaenam autem, quaeſo, hujus certo tempore redeuntis effluvii in dicto juvene fuit cauſa? An profluxit ſanguis eo modo (quod multis quondam ſeculis plurimis contigiſſe viris etiam *Aretaeus Cappadox Lib.* 2. *de diuturnis affectibus*

inter alios tradit, ac, quin hodieque fiat, dubitari non ſinit experientia) per penem, quo Haemorrhoidalis fluxio ſingulis menſibus multos vexat? Illud autem de illo juvene non videtur ſtatuendum. Neque enim (ut idem *Thiermairius* ait) urinis mixtus prodiit ſanguis, at guttatim colore puniceo profluxit. Ramus fortean exteriorum, interiorumve vaſorum haemorrhoidalium (quamquam contra ſolitum ordinem) ad pudenda ſeſe contulit, quoniam anus, ac genitalia contigua admodum ſunt, atque ita forte quaedam inter ea facta eſt communio. Vel etiam cruor ille ex proſtatis, quae veſiculis ſeminalibus proximae, ac intus cavae ſunt, provenit, è quibus humor ad rigandum ſeminalem ductum, qui Urethra terminatur, prodit, quae proſtatae notabilibus donantur vaſis ſanguineis. Sed penes lectorem judicium eſto.

OBSERVATIO LXXXI.

Veſicae Vulnus.

EQues quidam nimium potus lato enſe hic Hagae ita fuit laeſus paulo ſupra os pubis mediâ in abdominis parte non latus, ſed anteriora aperiente vulnere, ut ſe in veſicam penetraret gladius, cujus indicium erat per vul-

nus effluens urina. Ille autem intra tres hebdomadas (utut letalia clamet hujuſmodi vulnera *Hippocrates*) percuratus eſt.

IN OBSERVATIONEM LXXXI.

Hippocrates *Aph.* 18. *Sect.* 6. *letale vulnus vocat perſectam veſicam*; ut & *Lib.* 1. *de Morb. Sect.* 5. *fol.* 447. *&* 450. *Idem Coac. Sect.* 2. §. 509. *fol. mihi* 199. *Ex vulnere autem*, *ait*, *fere mors contingit*, *ſi cui vulneratum fuerit cerebrum*, *aut ſpinalis medulla*, *aut jecur*, *aut ſeptum tranſverſum*, *vel cor*, *aut veſica*, *aut quaedam grandis vena*. Sed ſano iterum ſenſu accipiendus *Hippocrates*; cum *plerumque* iſtarum partium vulnera letalia ſignificet.

Veſicam vero laeſam quandoque ſanari non adeo novum eſt, quod ejus ſubſtantia nec omnis, nec paſſim ſit membranacea. Quamvis enim haec extra corpus tota quanta membranis conſtare videatur, non tamen talis eſt, quamdiu corpore clauditur, qualis quidem apparet, cum jam diu antea ſiccata, extenſa, ac vento repleta fuit: ita ut multo magis carnium generibus ſit annumeranda. Hujuſmodi namque plura deſcribit *Galenus*. *Comment.* enim *in* 6. *Epidem. Hippocratem* non id tantum, ex quo muſculi, ſed & ex quo inteſtina, ac veſica conſtaret, carnem

vocâſſe ait. *Hippocratem* ſecutus *Galenus* 7. *de Anatom. Adminiſtr.* non ubique carnis formam eandem eſſe ſcribit, quod rubicundior, molliorque ſit muſculorum, quam ventriculi, uterive, aut inteſtinorum caro.

Carnoſitatis intuitu *Bartholinus*, ac *Aquapendens* exteriorem veſicae membranam muſculum vocant totam cingentem veſicam, ut haec, cum excernitur urina, contrahi poſſet, ideoque vulneratum ſanari poſſe ſtatuunt. Licet & ipſam curationem non minimum periculi, difficultatiſque comitetur. Non enim vehementiores tantum dolores excitat laeſa veſica membranaceae ſubſtantiae reſpectu, ſed & inflammationis, febris, nervorumque convulſionis cauſa eſt. In abdomine illa inſuper latet, ut nec uniri laeſae partes, nec ſibi invicem queant alligari: Accedit, quod illae madentes aſſidue, urinaeque acredine ſtimulatae non ita facile obducantur cicatrice, quamvis debitis adhibitis medicaminibus. Plurima inſuper urinae pars quandoque in ventris cavitatem deſtillat, quae ibidem retenta, collectaque, ut alia taceam ſymptomata, maximi ventris tumoris, cujuſmodi hydropici laborant, cauſa eſt, atque ita corrumpens, & labefactans viſcera miſere vulneratum interimit.

Sequentia etiam veſicae vulnera ſaepe curari docebunt exempla.

Galenus initio de loc. affect. Juvenis Mitylenaei

naei laeſam gladio veſicam ſanatam fuiſſe tradit.

Iſaacus Cattierius Medicus Regis Galliae *Obſ.* 4. *pag. mihi* 18. de vulneris mediae veſicae corpori inflicti curatione ſcribit, ut & *Platerus Lib.* 3. *Obſ. pag. mihi* 797.

Franciſc. Roſſetus de Partu Caeſareo Sect. 3. *Cap.* 7. *pag. mihi* 55. lapilli ex infantis cujuſdam abdomine artificioſa ſectione per Chirurgum *Franconem* educti mentionem facit. Nec multum differt, quod habet *Franciſc. Sanches Obſ. Med. pag.* 370. ubi veſicae lapis ex abdomine educebatur.

Statuit etiam *Roſſetus Cap.* 6. *pag.* 50. Calculorum eductionem per ſectionem Caeſareae ſimilem multo minus eſſe periculoſam, nec tot ſymptomatibus ſtipatam, quam quae hodie in perinaeo fit: cujus quidem ille rationem dat, docetque, quare lithotomi lapidem per perinaeum potius, quam per abdomen extrahere tentent: cum, quod ille gravitate ſua deſidat, tum quod rem non intelligant melius: hujuſmodi lapidum per ſectionem eductionis meminit & *P. Barbette Part.* 1. *Manual. Operat. Cap.* 26. *fol.* 87.

Ex his itaque abunde liquet non ſemper letalia eſſe veſicae vulnera. Sciendum interea eſt pro laeſae partis diverſitate, veſicae vulnera magis, minuſve eſſe periculoſa. Nam quando infima pars ejus, quaeve prope collum ſunt, vulnerantur partes, dubitandum non eſt, ſcribente *Roonhuſio Obſ. Lib.* 2. *pag. mihi* 180. quin ſanari poſ-

ſint,

ſint, quod ſint muſculoſae; nec minus certum eſt circa ſphincterem vulnus curari poſſe, cujus exemplum habet *N. Tulpius Obſ. Lib.* 4. *Cap.* 29. Idem quoque *Roonhuſius pag.* 177. longe periculoſiorem fundi laeſionem tradit, quam partis infimae, membranaceae ſubſtantiae intuitu, illudque laeſum inſanabile ait propter eas, quas ibidem proponit, rationes, quibus tamen non adſtipuler. Primò enim, ut ſupra dixi, non tota membranacea eſt veſica, quamvis fundum magis membranis conſtet, quam pars inferior; Ac quamvis illud, anteriorem partem laedente mucrone, ſaucium foret, uti equiti noſtro contigit, non neceſſario in ventrem influit urina, quia veſicae fundum intra peritonaei duplicaturam ventris muſculis admovetur, ita ut in eo, de quo obſervavi, non potuerit è veſica in ventrem deſtillare lotium. Profuit etiam potus minimâ ſimul quantitate (ita enim praeceperat Medicus) ſumptus, ſaepiuſque excreta urina, ne unquam repleri poſſet veſica, tantoque minus à deſtillatione in ventrem periculum foret. Ideo autem, equitis illius veſicae fundum curatum fuiſſe reor, quod per anteriora intraverit gladii acies, ac laeſae inſuper veſicae labia cum ventris muſculis obviam factis quam facillimè ſeeconjunxerint: cujus membranacearum cum carnoſis partibus concretionis *Obſ.* 39. memini. Si vero in latus adacto ferro veſicae conſequenter latus laeſum fuiſſet, non potuiſſet hujuſmodi

labio-

labiorum veſicae laeſae, & muſculorum ventris conjunctio, atque agglutinatio fieri. Atque eo caſu veriorem *Hippocratis* Aphoriſmum putem.

OBSERVATIO LXXXII.

Veſicae Ruptura.

CUm mulier quaedam hic Hagae difficili admodum partu infantem edidiſſet, comperit poſtea quam facillime ſibi profluere urinam praecipue, cum erecto incederet corpore, quam tum praeter voluntatem non ſine dolore acerrimo, ardore, ac foetore per veſicam ſenſim elabi ſentiebat. In ipſo etiam effluxu majori affligebatur cruciatu, quam poſt eum, haud ſecus, ac iis, quibus ulcerata eſt veſica, ſemper contingit.

Poſtquam illa jam aliquamdiu iſto vexata fuiſſet malo, fratrem meum *Joh. Stalpartium vander Wiel* conſuluit. Qui, cum in omnia quam diligentiſſime inquiſiviſſet, digiti in vulvam immiſſione, aliiſque indiciis veſicae illius partem in-

ferio-

feriorem verſus latus ruptam, ac jam quodam callo rupturae labia obducta eſſe comperit; quandoquidem enim urinae portio inter vaginam, veſicamque contineretur, non potuit non maximi doloris, aſperitatiſque eſſe cauſa. Exulceratione itaque tractu temporis ortâ urina aſſidue purulenta reperiebatur.

IN OBSERVATIONEM LXXXII.

HEnricus Roonhuſius *Part.* 2. *Obſ. Med. Chirurg. pag. mihi* 164. &c. fuſe admodum de veſicae rupturâ egit Epiſtola ad *Jacobum à Kampen* Noſocomii Hornani Chirurgum datâ, nec à quoquam hoc quicquid eſt mali, quantum quidem ſciat, antea expoſitum fuiſſe ait. Internam vero illius cauſam (praeter calculum veſicae ſua concluſum membrana) ſtatuit ipſius foetus vires, roburque, cum in partu difficiliori veſica urinis plena gravidae nixus, naſcentiſque fortes motus prae tenuitate ſua ſuſtinere non valet.

Externam vero cauſam caſum ait, illiſionemve, aut verbera gravius ventrem, cum plena eſt veſica, afficientia; Vel hanc etiam ponit imperitioris obſtetricis vim oſſi pubis levando adhibitam, quâ veſicae collum facile laeditur; ita ut poſt partum urinae ſiſti neſciae volentibus, nolenti-

lentibus profluant mulieribus. Hujus autem incommodi per manualem operationem curandi modum idem *pag.* 181. proponit.

De maximo foramine ſub ipſo collo ad veſicam penetrante, per quod urina guttatim exſtillabat, monet *G. Fabrit. Hildanus Cent.* 6. *Obſ.* 67. *fol.* 582. cujus cauſa fuerat partium genitalium poſt difficilem partum inflammatio, ab obſtetrice propter ſummam ignorantiam neglecta, & in putridum ulcus degenerata. De ejuſdem rupturà à fruſtis calvariae foetus mortui ortâ *Corn. Solingius embryulciae fol.* 59. mentionem facit.

OBSERVATIO LXXXIII.

Cantharides corpori exterius admotae etiam veſicae noxiae.

CAntharidas per os in interiora ingeſtas ſingulari quadam proprietate veſicae, meatibuſque urinariis magis, quam aliis corporis partibus nocere, efficereque, ut non abſque dolore reddatur lotium, ſatis, ſuperque notum eſt: eaſdem vero extrinſecus admotas iis partibus etiam noxias eſſe, jure merito quivis miretur. Id autem mihi vi-

dere contigit in quadam Dominâ, cui dolore Iſchiadico laboranti veſicatorium coxis admovendum praeceperam: verum poſt horas non adeo multas illam de dolore vehementiſſimo, cum urinam excerneret, querentem audivi, dicentemque aſſidue ſe ad illius excretionem impelli. Itaque conſultum duxi illud remedium tollere: ac, quibus poſterius hoc incommodum, doloremque pellerem, oleum amygdalarum dulc. nec non emulſionem è ſeminibus frigidis ipſi praebui.

IN OBSERVATIONEM LXXXIII.

NOſtram hanc Obſervationem etiam confirmat *Matthiolus in Lib.6. Dioſcoridis Cap. 1.* ubi teſtatur veſicae praecipue, urinaeque excretioni inſervientibus partibus nocere non tantum in corpus per fauces immiſſas, ſed etiam externae cuti admotas cantharidas, praeſertim etiam, ſi majoribus admiſceantur cataplaſmatibus, vel non longe à veſicâ diſtantibus adhibeantur partibus: quamquam etiam ſint, qui aſſerant illas partibus, quae poſt aures ſunt, cervicive, aut cruribus, vel brachiis applicitas dictorum malorum ſymptomatum partibus urinae recipiendae dicatis

tis fuiſſe cauſam. Quod etiam tradunt *Paſchalis Meth. Med. Cap.* 41. ac *Langius Lib.* 1. *Epiſt.* 47. *Sennertus* autem *Lib.* 3. *Part.* 8. *Sect.* 2. *Cap.* 5. *pag. mihi* 375. illud nunquam ſibi compertum ſcribit, quamvis eaſdem, tanquam veſicatorium, centies cervici, partibuſque poſt aures ſitis, brachiiſque applicuerit. Alii vero, quod magis miſere, non erubeſcunt dicere illas à collo ſuſpenſas, aut veſtibus concluſas, geſtataſque maxima quandoque viis urinariis peperiſſe mala, imo vel ipſam intuliſſe mortem. Quâ de re videndi *ab Heers Lib.* 1. *Obſ.* 10. *pag.* 100. *Joh. Michaël Paſchalius Meth. Curandi Morb. Cap.* 44. *Foreſtus Lib.* 23. *Obſ.* 19. *Philip. Salmuth. Centur.* 3. *Obſ.* 23.

Adolphus Occo, monente *Schenkio Obſ. Med. Lib.* 7. *fol.* 968. refert quendam forte in pera cantharides geſtantem ſanguinem minxiſſe, de quo cum quereretur apud eum, juſſus fuit, ut abſtineret cantharidibus, nec eas vel tractaret, vel in pera geſtaret: talem aliquando caſum *Helideum de Paduinis* Medicum Bononienſem inſignem ſibi retuliſſe idem *Occo* affirmat.

G. *Fabrit.* autem *Hildanus Centur.* 6. *Obſ.* 98. *pag. mihi* 631. caſum narrat, quo cataplaſma cantharidibus, ac fermento acri conſtans, genuque applicitum maximum lumborum, renum, ventriſque dolorem excitaverit, nec non vehementis dyſuriae, ardoriſque urinae, cum quâ & guttae profluebant ſanguineae, cauſa fuerit. Ille

itaque caute iſtis quivis utatur, ſive intrinſecus, ſive extrinſecus, nec non circumſpectus ſit, cum remedia, quibus immiſcentur, cantharides, praeſcribit, monet, nec fallatur copiâ, neve aliorum ſequatur praeſcripta, qui integras quandoque dragmas, imò unciam, vel etiam unciam cum ſemiſſe ſimul, paucis fermenti acris unciis, aliiſve ſimplicibus adjectis, veſicatoriis admiſcent: quandoquidem namque leviſſimae ſint cantharides, imo vel quinquaginta vix dragmam conſtituant, error facile quantum ad pondus committitur; quare illas numero cum aliis ſimplicibus praeſcribi jubet.

Galenus Lib. 3. ſimpl. Cap. 23. caute obſervandum ait, ut parvo illae numero, nec ſine aliis remediis admixtis praebeantur, ut haec tanquam manu, ad veſicam ducant, nec tamen hanc rodant partem.

Mirabitur fortaſſis quiſquam tantam cantharidibus eſſe efficaciam, ut etiam exterius applicitae energiam interius exerant. At conſideranti illas de ſale volatili, & per ſerum facile reſolubili, participare, idque per poros facile in venas, primo capillares, poſtea ad vaſa majora, & ſanguinis maſſam pervenire, eamque citiſſime tranſire, & in renibus ab eâ ſeparari, ac cum ſero ad veſicam affluere, ibique cruentam mictionem excitare, non uſque adeo mirum illud videbitur.

OB-

OBSERVATIO LXXXIV.

Membrum virile totum quantum reciſum.

SEnis cujuſdam in Noſocomio Scheveringano habitantis Annò 1665. membrum, quo vir cluebat, anumque gangraena invaſit. Cum itaque ad hunc cum Chirurgo *Henrico Molenyſer* vocatus eſſem, dicti membri maximam partem ſphacelo obſeſſam reperi. Quare non melius nos facere poſſe credidimus, quam penis partem emortuam, atque etiam illaeſae nonnihil partis abſcindere. Cupiebamus enim, tantum ei, quantum quidem poſſemus, exoptatiſſimi iſtius ubique gentium membri relinquere: licet eodem jam ſeptuaginta, & qui excedebant, annos natus ad liberorum procreationem non videretur uſurus. Portio itaque relicta fuit longitudinis, quae pollicis non excederet latitudinem, ut hac retentâ commodius urinam excerneret, quaeque ulteriori obſiſterent putrefactioni, admovimus medicamina.

Verumenimvero (ſive miſericordes nimium fuiſſemus, ſive ſanguinis ejus motus provectâ aetate tardior eſſet factus, quam qui putrefactioni ſe opponeret, (praeſertim in parte, quae ad hanc ſemper magis, quam aliae, inclinat) ad ventrem uſque ſphacelum pervaſiſſe quam citiſſime animadvertimus. Siderata autem pars â ſincerâ ſeſe ſeparabat (quamvis non abſque remediorum ope) tam in pene, quam in ano. Ille tamen ſenex aliquot annos, quibus ſuperfuit, cornu bovillo inferius perforato uſus eſt, ac per hoc abdomini admotum erupturum exoneraverit lotium.

IN OBSERVATIONEM LXXXIV.

IMperitiores clamantes audire videor, dicenteſque credere ſe virum, eo, quo vir eſt, membro reciſo, ſupereſſe non poſſe. Non equidem negem periculoſae eſſe opus aleae plenum, ſi virgam ſanam quiſpiam à ſano corpore dividat, quando multiplicia, quibus conſtat, vaſa immane quantum ſanguinis poſt ſciſſionem ejectura non leve laeſo diſcrimen parerent. Aliter autem longe ſeſe res habet, ubi ſphacelo illa pars laborat: timor is namque tunc ceſſat.

De

De ſphacelo, ac putrefactione maximae hujus membri partis vide *Bartholinum Hiſt. Anat. Rar. Cent. 3. Hiſt. 27. Cap. 62.* ac *Cent. 6. Hiſt. 96. pag.* 370. ut & *Tulpium Cap. 33. Lib. 4. pag.* 348. De ſphacelo autem, atque reciſione agunt *Platerus Obſ. Lib. 2. pag.* 541. *Scultetus Armament. Chir. Obſ. 60. pag. mihi* 84. De putrefactione ejuſdem membri è venereâ quadam lue ortâ lege *Foreſtum Lib. 26. Hiſt. 6. pag.* 567.

Celebris Medicus *Stephanus Blankardus Collectan. Med. Phyſ. Cent. 4. Obſ. 40. fol.* 310. de juvene quodam memorat, qui viginti circiter annos natus, ac deſperatione in rabiem verſus penem totum quantum uſque ad ventrem reciderit, ac nihilominus à Chirurgo fuerit curatus.

N. de Blegnii Zod. Med. Gallici Ann. 1. Obſ. 6. pag. 49. cujuſdam meminit, quem quatuor latrones non nummis tantum, ſed & virili membro ſpoliaverint, unde ipſe tantum emiſerit ſanguinis, ut animo linqueretur. Hinc tamen poſtea paulo magis ad ſe rediens muſco ab arbore, ſub quâ jacebat, avulſo fluxum ſuppreſſit, atque ita repens in proximum pervenit pagum, qui horae quadrante inde diſtabat, ubi trium menſium ſpatio ſanatus eſt.

Anthon. Benivenius Med. Obſ. Cap. 68. fol. mihi 233. Monachum ſe ſanâſſe tradit, qui caſtitatis Zelo ductus (quamquam non ita jubente Deo, aut ſanâ ratione) colem ſibi & quidem

pubetenus abſciderat, quo è vulnere cum ſanguis copioſius efflueret, ac propterea medicamenta omnia vinceret, & exuperaret, arduum ſane, ac laborioſum fuit ejuſmodi profluvium ſiſtere, atque inhibere. Unumquodque enim vas ſanguiferum apprehendere oportuit, atque ita deligare ut ora praecluſa coïrent. Quo facto reliquum curae genus haud admodum difficile fuit, donec vulnus rite curatum penitus ſaneſceret.

In Turcia, nec non imperio magni Mogolis Imperatores, ac magnatum praecipui, ut omni omnino ſuſpicione, quantum ad foeminas, carerent, non contenti ſunt teſtes Eunuchis, qui illas cuſtodiunt, exſecuiſſe, verum & veretra miſeris tota recidunt: Hi autem per plumbeos tubulos, quos eum in uſum ſecum portant, urinas emittunt. Vide ſis hac de re *Roſſetum de partu Caeſareo Sect.* 4. *Hiſt.* 6. *pag.* 103. *Busbequium Epiſt.* 3. nec non *P. Bellonium Lib.* 3. *Obſervat. Cap.* 29.

Cardanus Comment. in Lib. Hippocratis de aëre, aquis & loc. Sect. 62. *Text.* 19. Turcas ſuo tempore omnia ſpadonibus, queîs viri internoſcuntur, demere ſolitos eſſe, plurimoſque ſanari ait, quod plurimo opio antea in profundum trahantur ſomnum.

Ut autem etiam, quo ſe delectet, habeat lector, ipſi quidem ridendum quid, ſed ei, qui paſſus fuit, deplorandum adſcribere lubet.

Wie-

Wierus de Praeſtigiis Daemonum Cap. 17. *pag. mihi* 225. ſcribit Nobilem quendam è Gallia Narbonenſi oriundum iter facientem, atque in Turcarum poteſtatem redactum in Thraciam fuiſſe deductum, ac Principi cuidam donatum, qui (prout opinatur *Wierus*) fuit *Bellerbecus* ille, qui ab hac Boſphori Thracici parte Macedoniae imperabat. Ab eo non barbare (ut ſolent barbari) ſed, quod propter aetatem, formamque gyneceo deſtinaretur, quovis humanitatis genere fuit exceptus. Factum itaque fuit, ut hic tam ciborum, potuumve varietate, quam abundantiâ in ſomnum inciderit integri tridui: quo elapſo expergefactus, ac lotium excernere cupiens caſtratum ſe vidit, ac tum demum non ſine maximâ perturbatione animadvertit, quamdiu ſomno jacuiſſet obrutus, nec non quidnam in cauſa fuerit, ut tam opiparo, copioſoque exceptus ſemper convivio, ac quonam cibi genere tam alto correptus fuiſſet ſomno. Reverſus autem tandem ad ſuos illam dedit non initi matrimonii rationem.

Dubitabunt fortean nonnulli, an ſolis orbatus didymis ad actum venereum peragendum plane ſit ineptus?

Cornelius Conſentinus Progymnaſm. Phyſ. 5. canem, excifis teſtibus, alios generâſſe ſibi compertum ait. Alii etiam idem de equis, & tauris fatentur. Verum id fit eâ ratione (inquit *Thom. Bartholinus Anatom. Reformat. Lib.* 1. *Cap.* 13.)

 quod

quod ſuperſit ſine dubio in veſiculis ſeminalibus è teſtium generatione, quod ſemel ſufficiat, ſin ſaepius, jam alter teſticulus fuerat relictus.

Ipſe vidi (inquit *Schröekius Schol. ad Obſ.* 131. *Joh. Hellwigii*) canem libidinoſum admodum, licet duobus orbatum teſticulis, cui tamen tertius inſuper in inguine latebat, contrectatione facile obſervandus.

Verum quidem eſt ſpe prolis Eunuchos fruſtrari, aſt ſemini, ſimilem humiditatem emittere, atque ad Venerem incitari recte concludit idem. Licet enim ob teſtes ablatos nullus ſeminalis humor excerni poſſe videatur, contrarium tamen inde apparet, quod ille non à ſolis iſtis ſuppeditetur, ſed etiam à veſiculis ſeminariis diverſus à teſticulis influat, quae in caſtratione non auferuntur, adeoque in actu venereo ſemen ſuum effundere poſſunt.

Quaerat quiſquam, cur, quod viros à caſtratione prae haemorrhagiâ nimiâ, non etiam bruta mortis maneat periculum? Ratio eſt: quandoquidem ob pronum inceſſum brutorum vaſa ſpermatica non adhaerent firmiter proceſſibus peritonaei, ſed ſine contiguitate hos pertranſeunt, quare haec reſecta ſurſum feruntur, contrahunturque, ac ſemet occludunt; Accedit, quod brutis terram ſpectantibus haec vaſa diviſa commodius claudantur: at ſciſſa homini non item retrocedunt, coarctanturque, ſed valide proceſſibus iſtis naſcuntur, unde caſtrato (niſi

re-

remediis fluxum ſanguinis reſtringere aptis continuo juvetur) neceſſario moriendum eſt.

OBSERVATIO LXXXV.

Scrotum omne Sphacelo ſublatum.

TRiginta amplius anni ſunt, cum quendam itidem ſenem hîc Hagae cum Chirurgo *Joh. vander Beets* viſerem, cujus ſcrotum, poſtquam id ipſum jam diu herniâ laborâſſet aquoſâ, tandem gangraena invaſerat, ita ut putrefactione ad ventrem uſque emoreretur, ipſique teſtes ſuis concluſi membranis conſpicerentur nudi. Hic tamen non ſine divinae gratiae ope aptis remediis priorem valetudinem conſecutus eſt: cutis enim recens, carnoſitaſque quaedam à cute, carnoſâque abdominis membranâ proveniens deorſum crevit, ac teſticulos ſenſim contexit. Recens autem hoc ſcrotum glabrum omnino erat, rugiſque carebat, tamque arcte continebat teſtes, ut loco moveri non poſſent.

IN

IN OBSERVATIONEM LXXXV.

EX hoc, aliiſque ſupra adductis exemplis conſtat non oportere Medicos, Chirurgoſque de mali cujuſdam curatione prorſus deſperare, licet quaevis humana auxilia incaſſum adhiberi videantur.

Joh. Baptiſt. de Lamzweerde Obſ. 28. *pag. mihi* 250. duos haud abſimiles caſus refert de gangraenâ, quibus Chirurgi totum cum teſticulis ſcrotum recidere parabant, cui conſilio ſe cum aliis vocatis ſatis cautè obſtitiſſe, ac utrumque aegrum convaluiſſe ait.

Duo inſuper alia reperias exempla apud *D. Steph. Blankardum Collect. Med. Phyſ. Cent.* 1. *Obſ.* 8. *fol.* 6. ac *Cent.* 3. *Obſ.* 75. *pag.* 273. Ut & apud *Fabrit. Hildanum Cent.* 1. *Obſ.* 48. *pag. mihi* 43. ac *Cent.* 5. *Obſ.* 77. *pag.* 468. ubi idem plurimos vidiſſe ſe ait, quibus ſpacelus ſcrota inſideret, quorum tamen nullus ſit ſanatus, quod genitales partes quam maxime putrefactioni ſint obnoxiae.

Fr. Ignatius Thiermairius, cujus modo facta mentio, *Lib.* 1. *Conſultat. Cap.* 8. *fol.* 106. ait *Joh. Ignat. Sattlerum* Med. Doctorem ſibi ſcripto conteſtatum eſſe ipſum Patavii vidiſſe puerulum quinque annorum, cui ſcrotum, occupantibus copioſe variolis ſuppuratis, exulceratum, ulcereque negligentius tractato, gangraenâ

graenâ in ſphacelum degenerante, corruptum erat, non ſine metu jacturae teſticulorum, ſi ſphacelus ulterius ſerperet: quod praecavere non ſine effectu allaboravit dextre Chirurgus, quo factum, ut, deciduis partibus ſphacelatis, nudos in ſuâ tunicâ vaginali repoſitos teſticulos videre licuerit ſine ſcroti operculo; ejus tamen regenerationem poſt ulceris canonicam curationem per ſarcotica, & epulotica feliciter puerulus obtinuit.

OBSERVATIO LXXXVI.

Infantis penis non perforatus.

SIcuti puellae quandoque clauſis naſcuntur vaginis (quod pluribus probaverim teſtimoniis) ita pueri interdum occluſis prodeunt virgis. Hujuſmodi exemplum vidi cum Chirurgo *Adriano vander Cruys*, in nautae cujuſdam filiolo, cujus maſculi membri anterior pars non erat perforata, vel minimum ſaltem aperturae indicium ſolito gerebat loco, quae tamen tranſmittendo lotio non eſſet apta. Ita ut procedente tempore aliam ſibi aperuerit urina prorumpens viam, ſub freno videlicet penis. Infans tamen, quo-

quoniam recens natus erat, fideli Chirurgi operâ hoc incommodo fuit liberatus.

IN OBSERVATIONEM LXXXVI.

VAria clauſarum virgarum exempla paſſim habent ſcriptores noſtri; quibus, ſolito deficiente transitu, urina alium ſibi aperuit vel infra glandem penis (uti praecedenti Obſervatione patet, ac mox de adultiore dicetur) vel in mediâ urethrâ, aut etiam circa penis radicem prope pubem, ipſove quandoque in perinaeo.

D. Melchior Fribe Obſ. 98. Miſcell. Med. Phyſ. An. 3. pag. 158. virum quendam ſe noviſſe tradit, cui penis non ſolito loco, ſed infra prope frenum perforatus eſſet; per quam aperturam idem non urinas tantum, ſed & genituram egereret. Duxerat bis uxorem ille, ac ſex genuerat liberos, nec minus, quam alii, coitu delectabatur. Nec diſſimile eſt, quod tradit *G. Samuel Poliſius Obſ.* 106. *Miſcell. Med. Phyſ. Decur.* 1. *An.* 9. *pag. mihi* 265. de ſeneſcente, qui ejuſmodi male formato pene prodierat; ac licet hic ſolito loco foraminis quoddam gereret veſtigium, ſeminis tamen urinaeque excretioni non ſufficiebat; haec tamen ille per aperturam infra glandem abſque incommodo egerebat. Uxorem duxerat, liberos autem non procreabat.

Apud *Benivenium Cap.* 90. *pag. mihi* 259. de puerulo legere eſt, qui, obſtructâ anteriore penis

nis parte, per anguſtum foraminulum infra glandem urinas ejiciebat, quod earum vi paulatim eo loci factum erat, quamvis non ſine lacrymis, membrique illius tumore procederet ejectio. Idem quoque de puero refert, qui, licet pene perforato, meatum tamen urinarium fune mediâ in virgâ, inſciis parentibus, ne noctu lectum permingeret, praecluſerat. Ita ut vinculum iſtud, quamquam impete ferretur, removere neſcia urina duobus locis tumentem admodum aperuerit penem, quae foramina, non niſi hac viâ tranſeunte urinâ, atque oris etiam temporis proceſſu callo obductis, ſanari nunquam potuêre. Meo quidem judicio, niſi cutis forſan fuerit minus tenuis, foraminis labia incidi, & abradi potuiſſent, inductâ interim antrorſum in penem plumbeâ, vel argenteâ cannulâ, donec medicamentis idoneis cicatrix nata fuiſſet, remanſurâ.

Simile praecluſi fune penis exemplum *Bierlingus Obſ.* 204. *pag.* 305. *Ephemerid. Med. Phyſ. German. fol.* 305. ſe vidiſſe ait in puero, cujus virga ſupra locum, quo praecluſa erat, tota ſphacelo corrumpebatur, ac putrefiebat. Ille autem per factam, qua proxime ventri adhaeret, penis aperturam, poſtea ſemper abſque incommodo lotium excrevit.

De infante bimulo ſcribit *Amatus Luſitanus Curat.* 27. *Centur.* 1. *pag.* 42. cui, pene non perforato, nec ullo foraminis loco debito exi-

ſtente

ſtente ſigno, prope teſticulos per aperturam egrederetur urina.

Pueri trimuli meminit *Ger. Blaſius Obſ. Med. 5. pag.* 39. qui recte alioquin ſe habens lotium per foramen in perinaeo excreverit prope penis radicem, hic enim nullum omnino permittebat transitum, nec ullo tegebatur praeputio.

Caſus ejuſmodi meminit *Theod. Kerckringius Obſ. 54. pag.* 115. de egeno quodam, cujus in cadavere infra ſcrotum fiſtula fuerit reperta, per quam multos annos, perforatâ ipſâ etiam veſicâ, nec non transitum negante virgâ, urinas emiſerit.

OBSERVATIO LXXXVII.

Fungus Cancroſus in interiori Matricis colli parte.

HOneſta quaedam vidua hic Hagae habitans, quadraginta circiter annos habens, temperamentique calidi, ac, ſicci, nec non atrâ (quam jam olim dixêre) infeſtata bile de tumore quodam extra corpus propendente mihi queſta eſt, quem non parum incommodi ſibi adferre, quoque velut ſtimulis aſſidue ſe pungi dixit; foetore inſuper ingen-

ti illum abundare, ac, inſtantibus catameniis, extendi, ampliorémque fieri multo aſſeruit.

Quamobrem non parum ſollicita meam imploravit opem. Ipſe autem ſuaſi, uti, praeparato, prout deceret, corpore, quicquid hoc eſſet tumoris (malignum namque perſpexeram) Manuali Chirurgi operâ tolli juberet. Cum itaque (neque enim alium mali finem videbat) conſentiret, rem cum Fratre *Johanne Stalpartio vander Wiel*, nec non cum tunc quidem Chirurgo, nunc autem & Medico *Cornelio Solingio* communicavi, perpendique. Tumorem itaque hunc exacte perſpectum Fungum, ſive colli matricis excreſcentiam cancroſam, eſſe comperimus, anteriori quidem parte latiorem, poſteriori vero anguſtiorem. Statuimus idcirco baſin hujus excreſcentiae, ſi contingere daretur, valido cingere filo, ac quotidie paulo arctius vincire, ut, ſiquidem fieri poſſet, tumor à ſanâ parte ſepararetur. Rem itaque aggreſſi duplici fili circuitu anteriorem, craſſioremque excreſcentiae cinximus partem; Chirur-

gus autem, quod utramque manum eodem tempore vagina non admitteret, digitis ſenſim eo uſque promovit filum, ut baſin attigiſſe crederet: Tum vero ob viae anguſtias praepediebatur vinculum contrahendi facultas. Id tamen ut perficeretur, nihil conſultius duximus, quam ſi utramque fili extremitatem craſſiori, firmiorique alligaremus ſpecillo, ut, hoc contorto, illud contraheretur, coarctaretque excreſcentiam; hoc autem ita ſucceſſit, ut illa intra quatuor, vel quinque dies alimento deſtituta protinus decideret.

Erat autem magnitudinis hic Fungus, qualem ſeptima dat Tabula, cujus litera A. anteriorem Fungi partem duos digitos latam è vulva propendentem, B. ſuperiorem partem uteri cervici annexam, triumque digitorum latitudine ab anteriori diſtantem, C. C. Baſis craſſitiem, D. autem membranam Fungo adhaerentem notant.

A
B
C
C
D

IN OBSERVATIONEM LXXXVII.

CAſum huic noſtro admodum ſimilem refert *G. Segerus Miſcell. Med. Phyſ. Germ. Dec.* 1. *An.* 2. *Obſ.* 21. *fol.* 200. de honeſtâ, & piâ viduâ, atque temperamento melancholico praeditâ, annorum circiter 47. cui excreſcentia fungoſa, foetens, & ſphacelo poſtmodum correpta, uterique prolapſum mentiens propendebat è vaginâ, poſt cujus extirpationem aegra è vitâ diſceſſit, cujus cadavere aperto, ſphaceloſam illam ſubſtantiam nihil aliud fuiſſe compertum eſt, quam excreſcentiam fungoſam ex uteri collo majori prope veſicae orificium enatam, ac à menſium, & corruptorum humorum affluxu procul dubio ampliatam, atque dilatatam. Ejuſmodi fere excreſcentiae mentionem faciunt dictae *Ephemerides German. Dec.* 2. *An.* 2. *Obſ.* 186. *fol.* 413. &c.

De maligno fungo ſcribit *N. Tulpius Obſ. Med. Lib.* 3. *Cap.* 33. *pag. mihi* 247, qui è vaginâ exciſus gallinaceum aequaret magnitudine ovum; Ex hoc autem proxime ſequenti anno eodem apparente loco temporis tractu malignum, foetidumque ulcus natum, cui purgando, abluendoque mulieri aſſidue ſiphone aquâ repleto opus fuerit, addit.

Idem *dicti Lib. Cap.* 34. *pag.* 251. *de maximâ uteri agit excreſcentiâ*, quae exciſa pugno ma-

nitudine par eſſet; hanc autem craſſâ, firmâque exterius cinctam membranâ, at interius albeſcentem, ac glanduloſam fuiſſe ſcribit, ac poſtea non rediiſſe.

Theod. Kerckringius Obſ. Anat. 53. *pag.* 113. de muliere quadam memorat Coloniae Agrippinae habitante, cui in interno uteri ore carnoſa fuerit excreſcentia, quae per totam ſeſe diffundens vaginam, atque extra corpus propendens multis uteri procidentia credita ſit.

Plura ejuſmodi habent *Victor Trincavellus Lib.* 9. *Cap.* 15. *Aretaeus Acut. Lib.* 2. *Cap.* 11. *Aieron. Fabr. ab Aquapendente Oper. Chirurg. Cap.* 85.

OBSERVATIO LXXXVIII.

Cancer in Vrinario foeminae meatu.

ANno 1672. cum Chirurgo *Cornelio Solingio* vocatus fui ad mulierem hic Hagae commorantem, quae urinas excernere nequiens de maximo pudendorum dolore conquerebatur. Nobis autem, ut obſtructi lotii inveniremus cauſam, cathetere utendum fuit, cujus ope ſatis commode urinam deprompſimus: ac tum quidem cancroſum in urethrâ ul-

ulcus latere comperimus, quo illa pene tota exeſa erat. Illa autem nunquam niſi dicti inſtrumenti adjumento lotium egerere valuit, ac non multo poſt miſera admodum vitâ exceſſit.

IN OBSERVATIONEM LXXXVIII.

MUltum, inquit *Tulpius Obſ. Lib.* 4. *Cap.* 37. *pag. mihi* 353. de externo, internoque cancro diſſeritur; quis autem, veſicae cancri unquam meminit? Hujus tamen ipſe evidens vidi exemplum in Mercatore quodam Brabanto, cui, calculo è veſicâ etiamnum juveni exciſo, nunquam per virile membrum, ſed per inteſtinum rectum urina profluxit.

Nullibi praeterea de cancro veſicae, meatuſve urinarii legiſſe memini: ſed mulierem etiamnum viventem novi, quae ante ſex fere annos pudendo in durius corpus impacto cadens urethram laeſit, quae laeſio cum propter continuum lotii transitum nullâ ſanari poſſit ratione in malignum forſitan degenerabit ulcus.

OBSERVATIO LXXXIX.

Anus maligno ulcere exeſus.

INter omnia humani corporis membra nullum facilius illuvies, atque excrementa corporis excipit, vel excepta ſervat, ac ab iis damnum accipit, quam anus, eique viciniores partes, quod & hae par ſe humidiores, molliores, rarioreſque ſint, ac propterea ſuperfluitatibus recipiendis magis pateant, conſequenterque tanto magis putrefactioni ſint obnoxiae, ut jure merito totius corporis cloacam dixeris.

Carolo de Meeſter ſeni anus maligno ulcere ob internis haemorrhoidibus orto ita ſucceſſu temporis exeſus fuit, ut, abroſis omnino illius muſculis, nullo conamine inferiora claudere poſſet, ideoque non tantum procideret inteſtinum rectum, ſed &, vel invito faeces decederent.

IN

IN OBSERVATIONEM LXXXIX.

TRiſte profecto malum hoc erat, nec multis tantum erat comitatum incommodis, quod aſſidue nunc huic, nunc illi lateri incumbere teneretur, dum ſupinus jacere non poſſet, nec erectiori ſedere corpore, ſed multum praeterea adferebat doloris, ac immane quantum impuriſſimi foetoris. Sicuti autem ejuſmodi circa has partes ulcera multum negotii faceſſunt Chirurgis, ac rarius ab iis (praecipue quando inveterata ſunt) ſanantur, ita etiam noſter ſenex propter aetatem, atque infirmitatem nulla ratione, incaſſum applicitis remediis, curari potuit, ſed inter dolores maximos è vivis exceſſit.

De ſingulari anus exulceratione ſcribit *A. Herm. Cummenus Ephem. German. Decur.* 1. *Anni* 3. *Obſ.* 181. *fol.* 343.

De hujuſmodi malorum cauſis, ac curatione optime ſcripſit *Petrus Marchettus pag.* 148. &c. qui illa è morbo venero utplurimum oriri ſtatuit, quamvis etiam è dyſenteria, ac haemorrhoidibus proveniant.

Videri etiam poſſunt *H. Fabrit. ab Aquapendente Operat. Chirurg. fol.* 103. *Cap. de ani ulcere, & fiſtulis*, item *Lib.* 3. *Operat. Chirurg. Cap.* 12. *fol.* 146. nec non *Platerus de podicis dolore Cap.* 15. *pag. mihi* 544. ac *Montagnana de aegritudine ani pag. mihi* 670.

OBSERVATIO XC.

Calculus per ulcus prope inguen emiſſus.

MEnſe Junio 1660. cum Chirurgo *H. Dorlè*, intellexi filium *J. Brouwer* decem annos natum, ad quem vocatus eram, per aliquot dies nihil omnino lotii excernere potuiſſe, nec tamen tunc quidem ulla notabilia calculi renum deprehendimus ex accidentibus indicia, cui licuiſſet urinae retentionem attribuere. Nulla inſuper aderant ſigna, quae veſicae proderent calculum, quoniam Chirurgus, aliquoties immiſſo ad facilitandum lotii tranſitum cathetere, nihil omnino obſtaculi, duritieive ſenſerat. Poſtquam itaque puer hic dies aliquot ſatis miſer transegiſſet, in dextra parte prope ſcrotum, nec procul à virgae radice, verſus inguen abſceſſus apparuit, qui non ita diu poſt verſus partem exteriorem rumpebatur: haec tamen antequam fierent ſcroti, nec non penis cutis, praeputiumque ita intumuit, ut incidere hoc neceſſe habuerimus, ut apte

ad

ad urinae tranſitum promovendum intromitti poſſet catheter. Tandem vero calculus phaſeoli inſtar, variegatoque colore, ut ſolet marmor, prodiit. Puer autem tam per virgam, quam per foramen prope inguen continue tribus etiam poſt annis lotium excrevit, quamquam hoc ſenſim minutum, ac tandem ſanatum fuerit.

IN OBSERVATIONEM XC.

De loco, unde hic originem traxerit calculus, varia conſideranda ſunt. G. *Fabrit. Hildanus Lib. Obſ. Chirurg. Cent. 6. Obſ.* 57. memorat, ut *Valentinus Vôegler* quadraginta annos natus ſatis diu ſtranguria, ac urinae difficultate, non abſque vehementioribus cruciatibus, licet nulla (quantum quidem ſciret) exiſtente externa cauſa, fuerit infeſtatus. Quae cum in duodecimum uſque annum perſeverâſſent ſymptomata, ac graveſcerent indies, poſt ſex tandem annos urina emitti omnino non potuit per penem, & in ſcroto, pudendorumque loco fiſtuloſa nata ſunt ulcera, per quae ab eo uſque tempore abſque majori incommodo, vel dolore lotium effluxit, nonnullis etiam horum variis temporibus occluſis, alia iterum aperta ſucceſſere. Abſceſſu autem novo, ac ingenti tandem in ſiniſtro

ſcroti latere conſpecto, perruptoque, calculus provenit unciam circiter ponderans. Ex quo tempore per ulcus à lapide actum urinae abſque dolore aſſidue profluxerunt. Interea autem praeter illud ulcus ſex inſuper alia fuêre reperta, unum videlicet prope pubem, tria ad radicem penis, ſcrotique initium, aliaque duo ipſo in ſcroto. Hujus autem Obſervationis ſcriptor ſibi ſatisfacere non poſſe, ac haerere videtur, undenam ortus fuerit hic calculus, vix enim credere ſe ſcribit in veſica natum propter adjectas rationes. Multo magis autem eundem prope penis radicem, unde etiam prodiit, creviſſe ſtatuit, pro qua opinione nonnulla adducit argumenta.

Verum potuiſſet etiam in corpore glanduloſo, quod ad veſicae collum locatur, naſci hic lapis, cujus rei duo exempla *Marcellus Donatus Lib.* 4. *de Med. Hiſt. Mirabili Cap.* 30. *pag. mihi* 523. profert. De lapidibus in glanduloſo corpore, quod collo veſicae adhaeret, repertis, mentionem facit *Schenkius Lib. Obſerv. pag. mihi* 586. ut & *Ephemerid. German. An.* 6. *Obſ.* 206. *fol.* 304. nec non *Anth. Benivenii Obſ. Med.* 78. ac *Thom. Bartholinus Centur.* 4. *Hiſt.* 8. *fol.* 227. Crediderim etiam calculum ejus, de quo obſervavi, eodem loco natum, quod major eſſet, quam qui per uretherem emitti potuiſſet; imo multo magis eidem inhaeſiſſet, quod ſequenti probatum imus Obſervatione.

OBSERVATIO XCI.

Calculus per inguen prodiens.

VIdit Frater meus *Joh. Stalpartius vander Wiel*, ut & Chirurgus *Arnoldus de Wilde*, in Hagienſi πτωχείῳ quindecim annorum adoleſcentem, cui poſt diuturnum dolorem, cujus cauſa erat ureteri inhaerens calculus, tandem ulcus in inguine ortum eſt, per quod ille exiens aegrum dolore liberavit, fiſtulâ tantum ibidem ſuperſtite, per quam continue guttatim urina ſtillabat.

IN OBSERVATIONEM XCI.

HOc profecto mirae quid rei eſt, nec memini quidquam ſimile, ſi ſecuturum mox excipias, legiſſe. *Franciſc. Roſſetus de partu Caeſareo Sect. 3. Cap. 7. pag. mihi 59.* de *Trabardo* quodam ex Normanniâ Galliae orto, ac in pago, cui *Han* nomen, habitante, memorat, ut nempe, poſtquam jam diu nephritico dolore fuiſſet vexatus, ſenſerit cruciatus, priſtinâ ſede relictâ verſus anteriora verti ad ureterem videlicet. Varia illi itaque praeparata fuêre enemata,

quod

quod colico morbo laborare crederetur, quorum nonnulla vomitionibus propter mali ferociam ejecit. Maximus autem inter inguina tandem apparuit tumor, è quo aperto Chirurgus lapillum fabae inſtar eduxit, nec non puris aliquid urinâ mixti. Ex loco, (ita pergit *Roſſetus*) qui prope anteriorem corporis partem erat, facile ſtatuere licuit lapidem non recenter ex rene, utpote in poſteriori parte ſito, proveniſſe: Quapropter non niſi ex eo loco prodiiſſe dici potuit, quo ureter veſicae ſeſe conjungit, unitque. Neque enim veriſimile eſt veſicae fuiſſe calculum, cum quod haec alibi ſita ſit, medio nempe in abdomine, tum quod urina, quae per alium ureterem ad veſicam fluebat, ex aegrotantis voto per penem egrederetur.

Ille autem quamquam haec ſeſe ita haberent, ſemper per factam aperturam lotium egeſſit, ac annos aliquot, non ſine continuâ ſtillatione, ſatis ſanus ſuperfuit ſpongiâ aptatâ urinam excipiens.

Addit & alterum idem *Roſſetus* de muliere exemplum, quae & calculum ſimilem, & per ſimile apoſtema pari in loco ortum, rejecit: paribus quin etiam ſymptomatibus relictis, ita ut urinam per annos viginti, & plures per vulnus reddiderit.

Magnam interdum fieri ureteris diſtenſionem ab obſtructione calculi, aut materiae ſabuloſae, adeo ut interdum diſrumpatur, diximus Scho-

lio

ſio ad *Obſ.* 52. Hunc etiam ab acri humore exulcerari poſſe olim mihi videre contigit in lanione, quem curavi detergentibus, & renibus appropriatis remediis.

OBSERVATIO XCII.

Calculi infra inguen ex Ulcere prodeuntes.

QUoniam in cibis, ac potu calculoſa quaedam latet materia, non uſque adeo mirum cuiquam videatur, ſi in quibuſvis fere humani corporis partibus, ad quas deferuntur alimenta, etiam calculi quandoque gignantur. Nec hujus rei veritatem uſus diuturnior tantum, ſed & plurimi, jam olim ſcriptis viri confirmârunt; ut ſupra *Obſerv.* 12. probavi.

Ipſe ego cum Chirurgo *Guilielmo Borgogne* Anno 1682. reperi aliquot calculos inſolito quodam corporis loco, videlicet paulo infra inguen cujuſdam triginta annos nati, qui ſex ante menſibus primo tumorem, duritiemque eo loci ſenſerat, cui magis paulatim crucianti,

cianti, intumeſcentique cataplaſma applicuit, ac poſt ejuſdem perruptionem dictus Chirurgus arceſſitus diverſis temporibus lapidum fruſta aliquot inde eduxit, quae inter unum erat nucis moſcatae inſtar, ac pumicis ſubſtantiae admodum ſimile, ſed colore candidiore. Diu etiam poſtea ulcus illud ſuperfuit, antequam omnino ſanari potuerit; veriſimile namque erat lapillum hunc membranâ fuiſſe cinctum.

IN OBSERVATIONEM XCII.

NUſpiam, quod ſciam, de lapillo in inguine orto legi, niſi apud *Joh. Arculanum in nonum libri Rhaſis Cap.* 104. *de lapide*, *fol. mihi* 677. qui talem ſe Veronae cum praeſtantiſſimo Medico *Benedicto de Leonibus* vidiſſe memorat. *Schenkius Obſ. Medicin. Lib.* 5. *pag. mihi* 735. tradit eundem *Arculanum* (prout ipſe teſtatur *Comment. ad Cap.* 69. *Avicennae de febre ſextana, ſeptana, & ſimilibus*) ſuo tempore cum eodem *Benedicto* ulcus in mulieris cujuſdam inguine vidiſſe, in quo tres reperti lapides ſinguli caſtaneam magnitudine aequantes, ac forma rotundiore, duritie autem gypſo ſimiles fuerint.

OBSERVATIO XCIII.

Pili in abſceſſu.

NOn experientia tantum, ſed & fide dignorum Virorum ſcripta abunde teſtantur dari quandoque abſceſſus, in quibus variae admodum reperiantur materiae, quales ſunt arenae, calx, amurca, lapideſque (de quibus tres proximae egerunt Obſervationes) nec non oſſicula, pili, ſervumque, ac mucus ovi albumini non diſſimilis, de quo Obſervatio noſtra vigeſima. Ipſe ego annis abhinc plurimis cum Chirurgo *Henrico Haſſelmans* mulierem quandam hic Hagae viſitavi, cui abdomen abſceſſus inſidebat palmae fere latitudinis infra umbilicum diſtantiâ, è quo quavis obligatione plurimi pili craſſiori, pinguique cuidam materiae admiſti provenerunt.

IN OBSERVATIONEM XCIII.

ILlo in abſceſſu pilos fuiſſe repertos ne quis adeo miretur, quoniam prope locum erat, quo utplurimum capilli creſcere ſolent; quare etiam

etiam nonnulli ſtatuunt non reperiri apoſtemata, è quibus pili prodeant, niſi locis, quibus hi naſci conſuevêre.

Quamquam mulieris cujuſdam mentionem faciat. *Joh. Rhodius Obſ. Med. Cent.* 3. *Cap.* 44. *fol. mihi* 166. cujus aſcite extinctae, ac à *Platero* Baſileae, *G. Fabrit. Hildano*, aliiſque ſpectantibus, diſſectae teſtis dexter ovo anſerino craſſitie par tumens, ac purulentus minoribus pilis, mediumque digiti longitudine aequantibus, quâdam materiâ putri conglomeratis, interiorique membranae adglutinatis refertus fuerit. Qualem caſum Centur. noſtrae Secundae *Obſervat.* 37. legère eſt. Simile quid *Bauhinus* vidit *Lugduni in Batavis* Anno 1578. teſte *Schenkio Lib.* 4. *Obſ.* 116. *pag. mihi* 613. *G. Horſtius etiam Lib.* 4. *de morbis infimi ventris Obſ.* 53. *pag. mihi* 249. (ubi de pilis quoque ſcribit) ſibi mulierem cernere contigiſſe tradit, cujus in utero pili inſtar lanae flavae, pinguiori materiâ admixta, fuerint reperti.

Mirum plane eſt, quod *Benivenius pag. mihi* 252. *Cap.* 83. de homicida quodam tradit, cujus cor intus crinibus ubique fuerit plenum; Nec minus admiratione dignum, quod *Amatus Luſitanus Cent.* 6. *Curat.* 65 *pag. mihi* 623. de quodam Ferrarae diſſecto ſcribit, cujus cor intus paſſim fuerit pilis veſtitum. Idem à *Valerio Maximo Lib.* 1. *de miraculis Sect.* 15. *pag. mihi* 125. de Tribuno *Ariſtomene Meſſenio* memoratur. Ut & à *Plinio Lib.* 11. *Cap.* 37. *Gale-*

Galenus in Aphoriſ. 76. Sect. 4. Hippocratis, ut & *6. de loc. affectis Cap. 3.* meminit pilos, vel aliud quidquam his ſimile; medium pedem longos cum urinis fuiſſe excretos. *G. Horſtius pag. mihi 249. Lib. 4. Obſ. 73.* etiam de pilis per penem ejectis agit. *Tulpius Obſ. Med. Lib. 11. Cap. 52. fol. mihi 187.* itidem de capillis ſcribit cum urinis, ſtato poſt duarum hebdomadarum intervallum tempore, à quodam per annos continuos plus quatuor non ſine acerrimo inter mingendum dolore, totiuſque corporis perturbatione excretis.

Erant autem illorum quidam integrum, dimidium verò quidam digitum longi, ſed muco ita involuti, ut raro ſeparatim, ſed plerumque prodierint congoblati: Hujuſmodi autem excretio ſingula per quatriduum continuabatur, caeteris diebus dolore, pilorumque ejectione ceſſantibus. De abſceſſu piloſo in muſculo bovino legatur *Bartholinus Cent. 1. Hiſt. 100.*

OBSERVATIO XCIV.

Oſſea excreſcentia.

SIcuti carnis nonnunquam excreſcentiae (Σαρκώματα Graecis) hic illic exterius in corpore conſpiciuntur; haud aliter, quamquam rarius, contingit, ut ipſa praeter naturam quodammodo

excreſcant oſſa. Hujuſmodi ſatis magnam oſſis tibiae exoſtoſin ipſemet olim cum Chirurgo *du Foix* vidi. Hoc autem quidquid eſt mali non melius ſuſtuleris, quam ſi ipſum tibiae os ad uſque ſinceram radatur partem, uti & ſtatuit *Marcus Aurelius Severinus de efficaci Chirurgiâ Part.* 2. *Cap.* 12. *fol. mihi* 142. quo facto pulvere catagmatico conſpergendum illud, vel ſi hoc minus juvet, adurendum eſt.

Aliter etiam diuturnius, ac difficultatis plenum eſt hoc malum.

IN OBSERVATIONEM XCIV.

HIppocrates *Lib. de articulis* contuſis, ruptis, aliove modo laeſis oſſibus pituitoſum quendam accreſcere ſcribit humorem, quo multum afficiatur ipſum os; hunc autem humorem *Galenus* adeo tenacem, viſcoſumque ait, ut nullo cataplaſmate, nullis emollientibus ad maturitatem perveniat, nec ullis ad exhalationem perducatur fomentis. *Lib.* autem *de Tumoribus praeter naturam Cap.* 15. *Claſſe* 3. *fol. mihi* 84. & 14. *Meth. Cap.* 17. *Claſſe* 7. *pag. mihi* 93. exoſtoſin vocat cujuſpiam oſſium eminentiam intrinſecus à melancholica ſuperfluitate profectam. Viſitur autem haec, teſte eodem his, qui elephantia-

ſi laborant. Certum utique eſt ipſum os, quamdiu naturali modo nutritur & augetur, ſolitam ſemper retinere formam, magnitudinemque: Quando autem aliquo vitio laborat nutrimentum, vel intemperie quâdam afficitur ipſum os, tum non tantum ejus ſubſtantia, ſoliditaſque corrumpitur, ſed & ipſa mutatur forma.

Martinus Bogdanus Obſ. Med. 12. *poſt Lyſeri Method. pag. mihi* 284. De octodecim annorum juvenis oſſe tibiae memorat, quod à ſupremâ ad uſque infimam partem intumeſcebat admodum, extendebaturque: hoc autem malum jam ſex annos juvenem illum ſummo affecerat dolore, necquicquam Medicorum, Chirurgorumque implorata ope, ità ut ipſum os hic illic jam quodammodo exeſum neceſſario tandem fuerit extirpandum.

Celſus Lib. 8. *Cap.* 10. *fol.* 126. hoc malum oſſis cancrum dicit; *Barbette autem Anatom. Pract. pag. mihi* 13. oſſis corruptionem duplicem eſſe ait ὀστόμυζον ſcilicet (*Beenzuiger* ipſi) & ὀστόφαγον (*Beenvretter*, ſive cariem) quae duo ita differre vult, ut nempe prioris cauſa ſit pituita quaedam praeternaturalis, quae os temperie ſua, duritieque privat, unde caro illi non ita adhaeret, quamobrem & haec, naturali forma mutata, fungoſa evadit, ſenſimque intumeſcit. Os autem fit molle paulatimque corrumpitur, Poſteriorem autem ſive cariem ex acri humore naſci ſtatuit, qui, primo quidem corrupto oſſe, mox

& membranam exedat, nec non ſubita exulcerationis, quae carnem, cutemque afficiat, cauſa ſit.

Tulpius Lib. 4. *Obſ. Med. pag. mihi* 315. acidam, malignamque pituitam cauſam ponit, quae ſolidam oſſis ſubſtantiam corrumpat, emolliatque. Idem & hoc loco exemplum viri cujuſdam adducit, cui os humeri plurimum increverit, intus autem molle, corruptumque fuerit.

Huic *Tulpianae* opinioni omnino aſſentior; quandoquidem & ipſe olim ejuſmodi craſſam, tumidamque puellae tibiam viderim, quae cacochymica admodum erat, praviſque ſcatebat ſuccis; quamvis haec poſt illius obitum non fuerit aperta. Simile mulieris cujuſdam monſtroſi brachii exemplum habet G. *Fabrit. Hildanus pag.* 341. *Obſ.* 69.

Hujuſmodi etiam excreſcentiae in pecudibus aliquando reperiuntur; quae autem hominibus obveniunt quamquam non ſemper (uti modo diximus) plerumque tamen lui venereae inveteratae originem debent.

OBSERVATIO XCV.

Oſſis tibiae fiſſi terebratio.

NOn capitis tantum, ſed & tibiae, ſternique, atque alia noſtri corporis oſſa perforationem quandoque requirunt.

runt. Hujus rei, cum primum laborantibus ſuccurrere inciperem, exemplum vidi in Juvene quodam, tunc quidem temporis *Nobiliſſ. admodum D. vander Myle* famulo, cui tibiae os equus calce percuſſerat: Vulnus autem illud ſanatum fuit, nulla intus latentis mali ſuſpicione ſuperſtite, quanquam continuo vexaretur dolore famulus. Conſultus igitur Chirurgus ille, cujus ſaepius memini, *du Foix* fiſſum os tibiae credidit, ita ut hoc longe, lateque tegminibus ſuis privare conſultum duceret, ut terebrationi aptus daretur locus. Conſentiente itaque laeſo durum hoc, immenſiquæ doloris plenum manuale opus hunc in modum coeptum eſt: Primo quidem novaculâ tibiam quater uſque ad ipſum os incidit, deinde digitis cutis cum carne, ac oſſis membrana avulſa eſt, ita ut quadratum; perforationique, quae poſtridie fiebat, aptum relinqueretur foramen. Atque ita ille non dolore tantum liberatus, ſed & priſtinae ſanitati omnino fuit reſtitutus.

IN OBSERVATIONEM XCV.

C*Elſus Lib.* 8. *Cap.* 2. *pag.*696. ſcribit. *Si caries oſſis alte deſcendit, per terebram urgenda crebris foraminibus eſt, quae altitudine vitium aequent. Tum in ea foramina demittenda candentia ferra ſunt, donec inde ſiccum os ex toto fiat.*

Licet autem hujuſmodi terebratio cranio utplurimum accidat, aliis tamen oſſibus uſui eſſe poteſt; Idem namque malum quibuſcunque obveniat oſſibus eodem tollendum eſt remedio. Sic oſſa fracta, fiſſa, vel mucrone quodam laeſa contuſave diverſam quidem pro conſtitutione ſua, ſed ejuſdem tamen remedii requirunt ſpeciem.

Intus corrupta oſſa fuiſſe terebrata variis demonſtraverim exemplis. Nunquam tamen os quoddam ſive tibiae, ſive alterius partis (praeter cranium) propter fiſſuram fuiſſe perforatum, niſi Obſervationis noſtrae caſu, probaverim.

Ejuſmodi vero oſſium fiſſurae *fracturae aſſerales* dicuntur. Ideo autem applicandum his eſt trepanum, quod fiſſura, è quâ continue aliquid intrò ſtillat, ſeſe uſque ad medullam penetret, unde multum mali. Perioſtium inſuper inter deambulandum ſaepius intra fiſſuram ſtringitur, multumque laeditur, unde non immanis tantum dolor exoritur, ſed & ſtillicidium ſuper medullam plurimum augetur.

*Jobus Mekeranus Cap.69. Obſ.Med.Chirurg. pag.*429. de oſſis tibiae corruptione agit, quod tribus foraminibus ſibi invicem contiguis admodum, ac terebrando factis, fuerit ſanatum.

Fieri autem poteſt, ut os ſternum perforatione aperiendum ſit, ſi pus videlicet intra mediaſtini duplicaturam contineatur, cujus rei Obſervatio vigeſima nona mentionem fecit.

OBSERVATIO XCVI.

Totum tibiae os corruptione exeſum.

PRaeſtantiſſimus Chirurgus *la Marche* Delphis Batavorum habitans retulit mihi opiferas ſe manus applicuiſſe quatuordecim annorum adoleſcenti cui diutius caries tibiae os exediſſet, ita ut longiore morâ totum os corruptum ſuſtulerit Chirurgus; cujus in locum ſenſim accreſcens callus tandem ita ſucceſſerit, ut abſque fulcro adoleſcens ille poſtea inceſſerit.

IN OBSERVATIONEM XCVI.

NOn equidem negaverim contingere ſaepenumero, ut tibiae, alteriuſve oſſis pars ita

corrumpatur, ut emortua à ſanâ ſeparetur: noxia namque, atque inutilia, praeſertim in junioribus, adeoque fortioribus, à corpore plerumque amoventur, arcenturque.

Obſervationi noſtrae non diſſimile quid memorat *Roonhuſius pag.* 233. de puellâ quadam, cujus os femoris, ingenti admodum fruſto ablato, brevius tamen non evaſerit, minuſve inceſſui inſervierit: fruſti autem figuram, quam adjecit, habet Tabula *pag.* 241.

Hujuſmodi autem rariora magnarum corruptorum oſſium partium; ac ab incorruptis diſtinctarum exempla apud varios occurrunt ſcriptores, inter eos etiam apud *Albucaſin*, *&* *Mekeranum Cap.* 66. *fol.* 414. Tantum autem callum produci potuiſſe, qui totius tibiae oſſis ſuppleverit vicem, quis non miretur?

Thom. Bartholinus Act. Med. Vol. 3. *fol.* 1. *Obſ.* 1. caſum noſtro ſimilem adducit, quo totum exciderit tibiae os, quod tamen ita reſtituere viſus fuerit callus, ut parum incommodi incedens ille, qui laboraverat, à parte ſanatâ ſentiret.

Adde *Carolum Battum Tract.* 4. *Cap.* 8. *pag. mihi* 275. ubi de integro militis cujuſdam femoris oſſe agit, quod abſceſſu corruptum, ac ſublatum fuerit tandem. Hunc tamen militem nihilominus poſtea incedere, ſaltare, ac munere fungi potuiſſe memorat.

Quaeri autem poteſt, anne oſſis femoris, ti-

tibiaeve, vel humeri, aut ulnae, totius quanti corrupti callus defectum ſupplere queat?

Ipſe autem illud vix fieri poſſe ſtatuerim, unde enim callo ſuppeditaretur materia?

Quis etiam muſculis membri motum efficientibus, ſeque Apophyſi alligantibus daretur locus?

Quid ligamentis Epiphyſi affixis, juncturaſque connectentibus fieret? Ita ut neceſſario ejuſmodi corruptorum oſſium duas ſanas, integraſque extremitates ſuperſtites requiram, unde nova callo proveniat materia. Quam maxime enim dubitaverim, poſſetne Epiphyſis, nullâ ſanâ oſſi parte relictâ, eo loci callo materiam praebere: quandoquidem inſignis quondam Chirurgus *du Foix* (vulgo *Lucq*) experientiâ ſe didiciſſe mihi narraverit id ipſum fieri non poſſe. Calli enim materiam initio quidem carnem eſſe, quae circum os creſceret, idque ex eo liquere ajebat, quod ſemper verſus cariei finem carnea quaedam provenire ſoleat materia, quae Chirurgo certiſſimum ſit indicium finitae eo loco oſſis corruptionis. Quibus itaque Epiphyſibus nulla oſſis ſolidi remanet pars, illis callo generando nova materia praeſtari nequit.

OBSERVATIO XCVII.

Mola genu, quâ in longum patet, fracta.

Menſe Martio Anni 1667. *Joh. Arnold. Smith* ruricolae non procul Hagâ noſtrâ commorantis, qui è ſuperiori aedium tabulato per gradus volutus, genu in ferrei clauſtri januae proſtibuli quandam extremitatem impacto ceciderat, rotulam, qua longior eſt, ita ruptam reperi: ut disjunctae minimi digiti ſpatio à ſe invicem diſtarent partes. Hanc autem ut curarent, Chirurgos *Henricum Holegeeſt, Corneliumque Solingium* arceſſi; quorum operâ ita ſanatus fuit, ruſticus, ut gradienti nihil obeſſe videatur.

IN OBSERVATIONEM XCVII.

A*Vicena*, *Fabrit. Hildanus*, Aliique quam rariſſime rumpi patellam ajunt, quod & experientia confirmat. Ratio eſt, quod illa mobilis ſit, nec aliis conjungatur oſſibus; quare etiam facillime cuivis durioris materiae vi cedens huc illuc impellitur.

Paraeus Lib. 14. *Cap.* 22. *pag.* 311, nullum eo-

rum

rum ſe vidiſſe ſcribit, quibus rotula fuerit fracta, quin, quoad vixerint, claudicârint. Cauſam ſtatuit, quod, quamprimum callus accreverit, ruptarum partium conjunctio liberum genu impediat motum.

Verum equidem eſt cruris motum poſt molae fracturam non tam recte fieri. Illud autem fit utplurimum, quod fractae dicti oſſis partes, dum callo conjungi incipiunt, inter obligandum Chirurgi digitis caute ſimul apprehenſae in quamcumque interdum non impellantur partem, ne inferius coaleſcant, concreſcantque; cujus rei, utut maximi ſit momenti, ne γρὺ quidem apud ſcriptores reperiri equidem miror: Illud enim ni fiat, facile contingit, ut callus apophyſi, epiphyſique (ſi earum cartilago uti aſſolet, etiam contuſa, vel eodem caſu laeſa eſt) affigatur; unde crus, poſtquam ſanatum eſt, rigidum, ac flecti neſcium remanet.

OBSERVATIO XCVIII.

Rotula tranſverſè rupta.

ANni 1676. menſis Januarii die 28. vocatus fui cum dicto Chirurgo *Cornelio Solingio* ad C. de R. quae plateam quandam tranſiens obverſo in ſilicem genu mola, qua in latum patet, fracta

ćta erat. Quae ruptura, quamvis gravius malum eſſet, quam cujus ſuperius memini, nihil incommodi (poſtquam per ſex hebdomadas probe curata, ac quieta fuiſſet) incedenti attulit, niſi quod non ita facilè gradus ſcandat.

IN OBSERVATIONEM XCVIII.

CUm patella genu, qua in latum, vel obliquum extenditur, rupta eſt majus difficilioris inceſſus periculum eſt, quam ſi, qua in longum patet, frangatur; uti ſuperioris Obſervationis caſu contigerat. Quandoquidem (quod & optime, meo quidem judicio, *Fabrit. Hildanus Cent.* 5. *Obſ.* 88. *pag. mihi* 485. ſcribit) ſeptimi, octavique, ac noni muſculorum tibiam moventium extremitates prope rotulam concurrunt, & in validiſſimum tendinem deſinunt, qui patellae implantatur, tandemque in inferiore parte ex eâ erumpens in anteriorem tibiae ſedem ſub genu oſſi tenuiſſime annectitur, inſeriturque. Ruptae itaque tranſverſè rotulae partem alteram dicti muſculi attollunt, alteram tendo ille, qui ſub genu tibiae oſſi inſeritur, deorſum protrahit, hincque ille ſeparatarum partium hiatus; adeo ut quaevis illas vix junctas contineat induſtria. Inde autem fit, ut, plurimo iſtis muſculis adempto robore, rigido laeſus incedat crure,

nec

nec ſine difficultate ad ipſum tollat; patella enim reliquis oſſibus, praecipue cum flectuntur, fulcri vicem praeſtat.

OBSERVATIO XCIX.

Infans aſſidue è Peſte laborantis matris papillis expreſſo nutritus ſucco nihil omnino accipit incommodi.

MIrum profecto eſt, quod referre paro, nec ſilentio praeterire poſſum, ut tanto magis Omnipotentis Dei providentiam quivis ſuſpiciat, ac veneretur. Arceſſitus quippe fui Anno 1654. ad viduam Andreae *Scheenvoet* marito, qui cum quatuor liberis peſte interierat, cum infante matris lacte quotidie nutriendo ſuperſtitem. Hanc tamen etiam contagioſus ille tandem ita invaſit morbus, ut quinque diverſis corporis locis haec ſeſe manifeſtârit labes, in utrâque videlicet mammâ, ac crure, ſub axillâ, nec non in dorſo: per hebdomadas inſuper undeviginti continuas lecto illam hoc affixit malum, nec deſtitit tamen infans ſucco

ex

ex infectis papillis prodeunte ali per ſex hebdomadas ab eo tempore, quo lue iſtâ fuiſſet impetita genitrix. Poſt alias autem, quod eſſet ipſa oppido debilitata, nec ſufficiens alimentum ſuppeditarent mammae, à lacte materno depellendus fuit ille. Licet autem in infectis degerit aedibus, nec non tanto tempore alimenta è contagio laborantibus hauſerit infans papillis, à peſte tamen defenſus diu cum matre ſuperfuit.

IN OBSERVATIONEM XCIX.

Mille exempla tam è ſanctioribus paſſim paginis, quam diuturniore diſcas uſu, quae demonſtrent, quam mirandis plane modis Mundi Arbiter periculis ſuos ſubducat, alios, utut quam diligentiſſimâ evitent curâ, iiſdem obrui ſinat.

Tradit celeberrimus *Camerarius* obſervationibus ſuis infantem quendam duabus ſuperfuiſſe alumnis peſte extinctis, quarum lacte nutritus, nec tamen labe fuerit infeſtatus.

Memorabile etiam eſt, cujus meminit *Philip. Salmuthus Obſerv. Med. Cent.* 1. *Obſ. 97. fol. 58.* Foemina quaedam, ait, Roſlavii ad Albini peſte corri-

corripitur, moritur. Adjacet ipſi infans anni unius, & dimidii in lecto, & lac ex defunctae uberibus haurit, maritus quoque poſt moritur. infans autem evadit,

Sapientiſſime itaque profecto Regius Pſaltes *Pſalmo* 91.

Si protogendam praeſidio Dei
Credas ſalutem, rem, ſubolem, domum,
Inſana cum ſors intonabit,
Si domini fugias ſub umbram,
Securus omnem fer violentiam
Sortiſque, mortiſque, & tetricas minas
Contemne. Securus tumultum
Deſpicias creperi duelli.
E fraude caecâ te Deus eximet,
Frangetque caſſes inſidiantium,
Nec ſaeviens late venenum
Letiferae patiere peſtis.
Expandet alat te ſuper, & ſuis
Pennis fovebit rebus in aſperis:
Certuſque promiſſae ſalutis
Sub clypei latitabis umbrâ.
Noctis per atrae caeca ſilentia
Non expaveſces caeca pericula:
Non luce graſſantem timebis
Perniciem, nec aperta bella:

Interque ſtrages mille cadaverum,
Dextra, ſiniſtrâ, mille cadaverum;
Periculorum exors propinquam
Incolumis fugies ruinam.

OBSERVATIO C.

Mors ex rabidae felis morſu.

H. N. civis Lugdunenſis in Batavis viginti tres circiter annos nati pollicis articulum tertium rabida momordit felis autumno Anni 1681. de quo quidem morſu ipſe parum fuit ſollicitus, utpote rabidam ignorans felem. Septem autem, octove poſt menſibus 27. nempe Maji Anni 1682. die Mercurii maximus illi ſupervenit angor, de cephalalgia, gutturis ſiccitate, immensâque ſiti, nec non potus faſtidio querenti. Veneris itaque die (quoniam haud dubie rabie fuit agitata felis) perſuaderi ſibi paſſus eſt, uti mari mergeretur. Quo quidem facto ille paulo melius ſe habuit, nec tantum eſſe cordis angorem dixit; vini etiam nullo pene tremore ſeſe rigavit hauſtu; parumque quieturus recubuit, ne-

neque enim ſatis diu ſufficienti refectus fuerat ſomno. Poſt horae autem dimidium delirare, multum commoveri, maximeque opprimi, inquietarique coepit: Diei autem Saturni multo mane circa ſecundam extinctus eſt.

IN OBSERVATIONEM C.

CAnes fieri rabidos, venenatoque morſu tam hominibus, quam brutis nocere jam olim triſtis docuit experientia; Illud ipſum autem & felibus abſque tranſmiſſione per tactum ſupervenire, ingenuè fateor mihi antea non adeo fuiſſe compertum.

Quaeritur itaque, an ſolus canis fiat rabidus, vel an alias beſtias etiam à cane non morſas invadat rabies? *Galenus Lib. 6. de loc. affect. Cap. 5. pag. mihi* 40. ita expreſſis verbis ſcribit: *Quoniam enim brutorum nulli ſupervenit rabies, cani haec ſoli accidit.* Quod & ſtatuiſſe videtur *Alex. Aphrodiſius Lib.* 1. *problemate* 76. cum quaerit, *quare ex animalibus ſoli canes aeſtate fiant rabidi?* Quibus adde *Chriſtoph. à Vega Comment. Sent.* 22. *Lib.* 3. *Prognoſt*, ut & *Joh. Bravum Lib.* 1. *de Hydrophobiâ Cap.* 1., nec non *Androïnum* 7. *de venenis Cap.* 2., denique *Fracaſtorium Lib. de morb. contagioſis Cap.* 10.

Quidam autem hiſce ſignificare *Galenum*

contendunt, ut plurimum canibus accidere rabiem.

Alii, quos inter *Mercurialis Lib. 1. Variar. Lection. Cap. 2.* nullum rabidum animal praeter canem fortean *Galenum* viſum, eive de nullo alio fuiſſe compertum ajunt. Ab his autem diverſi, ad *Galeni* excuſationem nullum animal verâ rabie praeter canem infeſtari, ſcribunt, niſi forte cuidam illud mali ab alio brutorum genere, cui prius attuliſſet canis rabidus, fuerit allatum. Plurima namque ſunt animalia, imo & manſueta, quae ſtatis anni temporibus quemvis invadunt, nec tamen vera agitantur rabie; illa autem varios edunt ſonos, quod conjungi ament, genituraeque efferveſcentiâ impulſa mirum in modum ſaeviunt. Si vero hujuſmodi impetu agitata animalia vere rabida forent, in laeſis, morſiſve ab iis poſtea rabiei vim, effectumque animadvertere daretur; quod tamen fieri quis non neget? Atque eo quidem ſenſu ferri poſſet *Galeni* opinio.

Petr. Salius Diverſus de Affect. Particul. Cap. 19. ſingularem quandam magis ineſſe canibus naturae, proprietatem, quâ ex corruptione humorum in rabiem ferantur, quam caeteris beſtiis, tradit; quamvis & hae, praecipue ſi à cane rabido morſae ſint, in rabiem incidant.

Scriptorum autem plurimi, atque omnes fere à *Galeno* diſſentiunt. Quales *Ariſtoteles 8. de Hiſtor. Animal. Cap.* 22. *ac* 24., *Caelius Au-*

re-

relianus, Porphyrius, Albertus Magnus, Avicena, Euſtachius Rudius Lib. 4. *de morb. Occult. Valleriola*, ac *Fernelius Lib.* 2. *Cap.* 14. *de abditis.*

Qui omnes multorum meminêre animalium quibus ſponte, nec à cane morſis ſupervenerit rabies: haec inter autem numerant equos, lupos, camelos, porcos, boves, vulpes, urſos, pardos, ſimias, viverras, muſtelas, imò & gallos gallinaceos. Scribit etiam *Caelius Aurelianus Acut. Morb. Lib.* 3. *Cap.* 9. *fol. mihi* 195. de rabido gallo, nec non *Th. Bartholinus Cent.* 5. *Hiſt.* 52. *fol.* 119. ut & *Baccius Prolegom. Venen. & antidot. pag.* 17. de gallo gallinaceo veteri, qui roſtro atroci ſiniſtram domini manum adeo laeſerat, ut ſanguinis guttae aliquot effluerent, unde tertio die hunc interemptum ſe vidiſſe ait: compoſuit autem ille hac de re ſequens diſtichon.

Dum furit in Dominum Gallus, perimitque veneno
Commorſum, ergo alius non Baſiliſcus erit.

Idem ille ſcriptor *dicti Lib. pag.* 16. de rabida agit fele, qualis etiam mentionem facit *Amatus Luſitanus Cent.* 7. *Curat.* 66. *fol. mihi* 195. ubi, *Xuares*; inquit, *Mercator Theſſalonicenſis, aliique ejus domeſtici quatuor maſculi & foeminae uno eodemque die à fele dentibus unguibuſve ſunt*

commorſi, laniative, qui ſimul brevi inde ſaeviſſimis ſymptomatibus correpti ſuum obiêre diem. Idem & *Scholio* ad dictam hiſtoriam, *quum haec tracto*, ait, *memoriae occurrit Epitaphium à me olim Romae ſepulchro miſerandi cujuſdam Hiſpani affixum, ſculptumve viſum, qui è felis morſu obiit, & ita habet.*

Hoſpes diſce novum mortis genus, improba felis
Dum trahitur, digitum mordet, & intereo.

Idem Epitaphium *Baccius de venenis fol.* 16. in Templo S. Mariae apud portam Flaminiam ſe legiſſe teſtatur.

G. Fabrit. Hildanus Obſ. Chirurg. Centur. 1. *Obſ.* 86. *fol. mihi* 62. de juvene viginti annos nato, cui nomen *Daniel Perrin*, ſcribit, qui Anno 1602. tempore meſſis à rabido fele ſcalpturam in dextro pollice acceperat, ſupremâ vix, ac ne vix quidem laeſa cuticula, quum autem nullus ſequeretur dolor, nullaque inflammatio, aliudve ſymptoma, & ipſe felem rabidum eſſe ignoraret, hanc ſcalpturam (quae non diu poſt ſponte coaluit) plane neglexit. Primo autem ſequentis Martii die paulatim melancholicus fieri, & vaporibus, imaginationibuſque falſis commoveri admodum coepit, ita ut poſtridie domo egredi, atque in publicum prodire non au-

auderet. Ipſe itaque (ſic *Fabritius*) tertio illius menſis die vocatus eum jam Hydrophobum reperi: Nec tantum ille aquam, vinumque, ac quicquid clari eſſet liquoris, abhorrebat quam maxume, ſed ne videre quidem poterat, nec volebat, interrogatuſque interdum, num bibere vellet, terribili ſono edito, latebras petebat, ſudabatque, ac angebatur quam plurimum, ſeque maximo cum impetu ex unâ in alteram lecti partem ita projiciebat, ut tres validiores viri eo vix ipſum continerent. Ingentes etiam quandoque clamores tollebat, circumſtanteſque aggredi, ac mordere geſtiebat, non victum tantum, potumque ſumere recuſabat, ſed & ad eorum mentionem horreſcebat, poculi etiam aſpectu territus. Has autem inter miſerias eâdem nocte animam expiravit.

Zacut. Luſitanus Pr. Adm. Lib. 3. *Obſ.* 83. novi, ait, duos pueros, qui in lecto decumbentes à fele rabido, in pede unguibus dilacerati, poſt 4. Annos, rabie vexati obiêre. Scire equidem nonnulli avidi erunt, qua viâ animalia rabida unguibus laedendo rabiem excitare poſſint, cum in dentibus, & ſalivâ maxima veneni vis latere dicatur? Niſi ſtatuamus venenum non transferri ex unguibus ſimpliciter, ſed ex unguibus ſalivâ veneficâ imbutis.

Quaeſtio etiam eſt, utrum bruta in rabiem acta fiant Hydrophoba? Non legimus apud Priſcos bruta fieri Hydrophoba, ſed rabida.

Verum diſcrepant Scriptorum ſententiae.

Negat id *Aetius de re Med. Lib.* 6. Canem rabidum non ſemper horrere aquam vult *Philip. Salmuth. Cent* 3. *Obſ.* 90. *fol.* 155. *Cum enim* (inquit) *Jenae Anno* 1577. *ſtudiorum gratia agerem, & aliquando exſpatiarer, tres Carnificis ſervi canem rabioſum inſequebantur: & cum unus eorum pontem ſupra Salum fluvium, reliqui duo ripam, viam ſic intercepturi, peterent, canis certe medium & rapidum flumen tranabat, illis diu perſequentibus.*

Dioſcorides Lib. 6. *Cap.* 35. hujuſmodi canem potum, & eſcam averſari ait, ac licet ſiti prematur, tamen non bibere.

De cane rabido, qui ab alio morſus fuerat, & in hydrophobiam inciderat, monet *Borellus Obſ.* 227. *Cent.* 3. *Obſ.* 38. cui ſi aqua tantum admoveretur imò nocturnis horis ad terram concidebat: ſeſe circumagendo.

P. Michaël de Heredia Tract. Varior. Medicinal. Lib. 1. *fol.* 1. *Vidi*, inquit, *canem rabientem, quem vulgus, ut ſolet, fuſtibus, & lapidibus perſequebatur. Fugiens verò ille populum perſequentem, rivulo factus obviam ſic aquam pertimuit, ut retro converſus, maluerit experiri furorem populi inſequentis, quam aquam rivuli pertransire, vel accedere.*

Diu, multumque diſceptatum fuit, poſſetne rabidi canis ſola ſpuma aliquem inficere?

Affirmare videtur *Galenus* 6. *de loc. affect.*

Cap.

Cap. 5. pag. mihi 40. cum ſcribit tantas in humoribus canis tum oriri corruptiones, ut ſolum ſputum quempiam contingens rabiei ſit cauſa. Huic accedit *Joh. Bravus Lib. de Hydrophobia* contra *Fracaſtorium*. Illis addendi *Sennertus Lib.* 1. *Prax. Part.* 2. *Cap.* 16. *fol. mihi* 159. *Zacutus Luſitanus Lib.* 5. *de Med. Princip. Hiſtoria Quaeſt.* 23. *Aetius tetrabibl.* 4. *Serm.* 4. *Cap.* 68. *Paraeus Lib.* 20. *Cap.* 19. *Fabrit. Hildanus Cent.* 1. *Obſ.* 86. *fol.* 63.

Joh. de Grado Conſil. 82. tradit virum ampliſſimum *Joh. Coqueranum* immiſſa tantum in rabidi canis os manu, furore fuiſſe correptum quamquam nequaquam foret morſus.

Palmarius de morb. contagioſis de rabido ruſtico memorat, qui mortem inſtare animadvertens praeſentes ſerio fuerit precatus, uti, quos brevi relicturus videbatur, ſupremum liberis figere liceret oſculum. Fuit autem illud petenti conceſſum. Verum animum advortite, quaeſo: illo namque brevi poſt extincto, ipſi mox ſeptem praeterlapſis diebus, liberi eâdem agitati rabie, iiſdemque impetiti cruciatibus, ſymptomatibuſque omnes interierunt.

Teſtatur *Cardanus Lib.* 2. *Contrad. Tract.* 5. *Contradict.* 9. Nobilem quendam Venetum, antequam catellum rabidum, quem fuerit oſculatus, necandum tradidiſſet, in furorem inci-diſſe.

Matthiolus in Lib. 6. *Dioſc. Cap.* 36. duos ſe

vidiſſe memorat, quibus, tactâ tantum ſpumâ, nec morſis ſupervenerat rabies. Monet itaque ſeriò *Avicena* eos, qui hujuſmodi infectis famulantur, ne cibos, quos illi reliquêre, comedant, periculum namque eſſe, ne morbo ſint contaminati.

Aurelianus 3. de morb. acut. Cap. 9. fol. 195. ſartricis cujuſdam meminit, cui intra triduum ſupervenerit rabies, quod filum fimbriae pallae à rabido diſcerptae cane dentibus avulſiſſet.

G. Fabrit. Hild. Obſ. Chirurg. Cent. 1. *Obſ.* 86. *fol. mihi* 62. ſimile quid de honeſtâ quadam tradit muliere, quae ruptam à cane, quem rabidum ignoraret, pallam conſuërit, ac morſu itidem filum detraxerit. Illa autem per tres menſes nihil ſenſit incommodi, tandem vero, ſenſimque melancholica facta imaginationibus, horrendis viſionibus, terroribuſque agitari coepit, vinum etiam, aquamque odiſſe, & quod pejus eſt, inſtar canum latrare, domeſticos non agnoſcere, atque modo hunc, modo illum mordere tentans, donec tandem in eâ miſeria animam efflaret.

Ab hoc autem vix differt, quod tradit *Andr. Baccius.*

Quidam etiam eo uſque prolabuntur, ut ſolum, qui ſtygio rabie agitati canis ore exit, vitiatos inficere homines ſtatuant halitum: quos inter *Aretaeus Lib.* 1. *de ſignis, & cauſis acut. Morb. Cap.* 7. nec non *Cael. Aurelianus acut. Morb.*

Morb. Lib. 3. *Cap.* 9. qui teſtatur quoſdam ſe vidiſſe, quibus rabidi tantum canis obvio infectis halitu hydrophobia nata ſit.

Per inſpirationem contagioſum eſſe hunc morbum perhibet *Cardanus*, *Jonſtonus Idaeâ*, *Fontecha privilegio* 10. nec non *Joſephus de aromatariis Part.* 2. *Cap.* 1. *de rabie contigioſa.*

Sed illud à vero alienum videtur: Si enim tantae eſſet efficaciae, ut etiam eminus, & per inſpirationem inficeret, non lateret tam diu, antequam ſe proderet illud virus.

Scribit *Dioſcorides Lib.* 6. *Cap.* 36. Medicum *Themiſonem*, dum rabido mederetur amico, ſimili contaminatum fuiſſe labe. Quod tamen ſe vix credere *Sennertus Lib.* 1. *Part.* 2. *Cap.* 16. *fol.* 195. ait. Multo namque facilius quivis crediderit illos fuiſſe hoc malo infectos, qui inſcii nonnihil ſumpſiſſe à rabidis vitiatum, quam qui his tantum adfuiſſe, opemque tuliſſe dicuntur. Invenias tamen & quoſdam, qui ſolo rabie acti canis attactu laedi homines poſſe ſtatuant, dummodo cutis raritas, & patientis diſpoſitio apta, ac validiſſimum infecti venenum adſit.

Verum *P. Salius Diverſus libell. de morb. particul.*, *quorum tractatio ab aliis practicis non habetur Cap.* 19. *fol. mihi* 313. illud ipſum pernegat. Dicit enim tantam attactui minime ineſſe vim, imò ne ipſum quandoque ſufficere morſum: Quoniam videmus non omnes, qui morſi ſint, in rabiem agi. Affimat etiam huj-

juſmodi canis ſpumam attactam abſque concomitante ulcere rabiei cauſam minime fore. Hujus etiam opinionis eſt *Amatus Luſitanus Curat. Medicin. Cent.* 7. *Schol. Curat.* 41. *pag. mihi* 741. ubi ſe ſcire ait ſputum rabidi canis, ſi ſanguinem non tangat, extrinſecus nocere non poſſe. Huic adſtipulantur *Fracaſtorius de morb. contagioſis*, ac *Conciliator Diff.* 179. ut & *Fernelius de morb. occultis Lib.* 2. *Cap.* 11. *pag. mihi* 494. qui itidem ſcribit canis rabie acti ſputum in illaeſam incidens cutem minime nocere. *Cap.* autem 14. *fol. mihi* 508. rationem addit: Quoniam cutis ſolida, ac valida eſt, craſſioris veneni ſubſtantiam ne intro tranſeat, arcere poteſt, niſi forte rupta, fiſſave, vel aperta foret.

Condronchus de rabie fol. 41. *Venenum*, inquit *hoc nimis imbecillis activitatis eſt, & ita ignavum in penetrando, & agendo, ut, niſi apertâ fiſſave cute, communicari non poſſit. imò in aliquibus rabidis virus eſt ita tardum, ac debile, ut etiam per morſum non communicetur.* Idem ſentit *Palmarius de morſu canis rabidi Cap.* 1. *fol.* 332. *Spuma*, ait, *ſi in integram cutim inciderit, nihil ſiniſtri tantopere metuendum, modo ſtatim probe deterſus, & elotus fuerit locus: neque enim denſa, & adſtricta epidermis craſſiorum venenorum (cujuſmodi eſt venereum, elephanticum, & rabioſum) vim humori inſidentem protinus altius in corpus penetrare ſinet, niſi vel fiſſa, vel dilacerata ſit.*

Non

Non laedere morſum, niſi cute denudata, ſtatuit etiam *Rudius Lib. 9. Cap.* 12. *fol.* 124. nec non *Cap.* 13. *fol.* 125.

N. Tulpius Obſ. Med. Cent. 1. *Cap.* 20. nunquam ſibi compertum ſcribit, cuiquam hominum vel minimum damni illatum per canis rabidi ſputa: quae tamen, ne forte nocerent, nihilominus juſſit recte, mari ſemper abluere.

Poſteriores hos ſaniora ſentire, experientiâ mihi ſaepius conſtitit; cum enim quadraginta abhinc quatuor annis ad pictorem hic Hagae vocatus eſſem, ut male ſeſe habentes fauces, (ita namque ajebat) morbumque ejus perſpicerem, nonnihil quidem reperi febricitantem, ſed collo intus nec tumente, nec inflammato. Ita ut nihil mali in eo mihi apparere dicerem. Ille torvo vultu bibere tamen ſe non poſſe reſpondit, quod cum mirarer, periculum me facturum dixi, potumque ei dari juſſi. His autem vix auditis immenſus (mirum!) terror, gemituſque, ac quaeſtus, nec non angor ad potus ſolam mentionem virum invaſêre, horrenduſque ſupervenit tremor, cum poculum manu arriperet: Fateor equidem ingenue ſummopere me fuiſſe miratum, (neque enim antea videram) cum eum tanta cum animi, corporiſque perturbatione vix tenere poculum viderem, quod ori apte admovere non poſſet. Domo itaque egredior, uxoremque, accepto ſigno, ſequentem, num nuper rabidus maritum momordiſſet canis, ro-

go,

go. Illa, poſtquam pauliſper haeſiſſet, conjugis, inquit, digitum ante tres hebdomadas, & amplius, parvulus canis momordit leviter, unde, ſanato brevi poſt eodem, ipſe quidem minime fuerit ſollicitus: neque enim de rabie canis liquebat. Uxor etiam magnopere mirata eſt parvulum illud vulnus tantorum malorum cauſam eſſe poſſe. Ille autem impatientiâ, rabieque actus non ita diu poſtea in aquas, vicina namque ejus aedibus erat foſſa, praecipitem ſe dedit, ac biduo tantum ſuperfuit.

Nec fuit neceſſe (ut vulgo putant) ut impoſitis ſuffocaretur lectis, pulvinaribuſque: Omnes enim hydrophobi per tres tantum, quatuorve ſuperſunt dies, ac veluti ſtrangulationis, ſuffocationiſve modo miſeram finiunt vitam.

Idem exemplum, eademque vidi poſtea in duobus junioribus, fortioribuſque ſymptomata, quorum prius ante triginta, & qui excedunt, poſterius ante quatuordecim circiter annos conſpexi. Horum utriuſque labium catellus quam leviſſime laeſerat, unde ambo poſt Hydrophobiae initium tres, quatuorve tantum vixêre dies. Cum vero illi, qui aegris hiſce ſaepe adfuerant, illiſque opem tulerant, me conſultum venirent, rogarentque, quid facto opus eſſet, ac num in marinas aquas immerſio requireretur? univerſos quam exactiſſime interrogavi, itane fuiſſent morſi, ſcalptive, ut ſanguis eruperit, anne etiam dentes, unguesve, vel infecto-

rum

rum ſputa eorum labia; quorum tenuiſſima cutis, aliamve corporis partem cute privatam tetigiſſent? Hic ſputo ſe aſperſum, alter morſum, tertius ſcalptum ſe affirmavit, nullus tamen vel minimum ſanguinis fluxiſſe aſſeveravit. Juſſi itaque, ut tacta loca aquâ marinâ probe abluerent, ac, bis, terve ſumptâ Theriacâ, ſudarent. Sin autem & aequore mergi praejudicio forte quodam ducti cuperent, per me id licere, quamvis non requiri, dixi. Nemo tamen, quod ſciam eorum, qui tribus his adfuerunt rabidis, merſus fuit, nec quidquam iis ſuperveniſſe inde mali comperi. Si vero ſputum hujuſmodi infectorum cutem attingens alios quoque inficeret, quidni eadem ſudori eſſet vis? Hic tamen, cum maxime oppreſſorum ſudantes manus, arterias carpi exploraturus, arriperem, quarum pori iſto in angore plurimum plerumque emittunt humoris, mihi nunquam nocuit, quamvis non alio fuerim uſus antidoto, quam quod aqua pura, quâ manus lavi, ſuppeditat.

Reſpiratione igitur, & contactu ſolo rabidorum contagium in alios tranſmitti non poſſe ex praemiſſis liquet.

Quaerere inſuper quiſquam hoc loco poſſet, an in humanis etiam corporibus tales produci queant humores, qui ad rabidi canis venenum proxime accedant, quique nullo extrinſecus accedente contagio, homines in Hydrophobiam impellant?

Affir-

Affirmat id *Marcellus Donatus*, nec non quinque diverſis caſibus id ipſum *Lib.6. Cap.1.fol. mihi 559.* probare geſtit. Ejuſdem etiam ſententiae eſt *P. Salius Diverſus Cap.19. fol.328. de affect. particul.*, ut & *Cael. Aurelianus*, *Avicena*, *Ponzettus*, *Paraeus*, *Rudius*, *Platerus*, *Joſeph. de Aromatoriis*, *Zacut. Luſitanus Medic. Princip. Hiſt. 20. Lib. 5.*

Luc. Schröekius Schol. ad Obſ.78. Joh. Hellwigii fol.245. Licet, ait, à rabioſi canis morſu hydrophobia ut plurimum oriatur, cum ſcilicet vulneri iſti parum occurſum eſt, quandoque tamen aliam agnoſcit cauſam, nec ſemper à morſu illo originem ducit; qualem notante *Joh. Rhodio notis ad Scribonium Largum compoſit. 71. Sanchez in Obſerv.* prodidit.

Petr. Borellus etiam Centur. 3. Obſ. 38. foeminam eodem modo extinctam memorat, quae ne quidem juſcula ulla, nullaque alia liquida cernere tantum poterat. *H. Salmuth. Centur. 3. Obſ. Med. 52.* potatoris ſtrenui mentionem quoque facit, qui in febre malignâ, alia inter ſymptomata, in hydrophobiam quoque inciderat, ita ut in quartam uſque diem intenſiſſimâ ſiti cum cruciaretur, eique os amarum, & lingua valde ſicca, atque aſpera exiſteret, potum quidem anxie expeteret, ſed ex ori admoto tanto tremore, & motu percelleretur, ut nec guttulâ hauſtâ, deponere eum illico cogeretur.

Fateor

Fateor quidem humores in corpore noſtro interdum ita corrumpi poſſe, ut venenorum naturam induant, ſed tale determinatum, & ſpeciale venenum, quod Hydrophobiam excitet, nullâ accedente cauſâ externâ, in corpore humano generari non crediderim.

In putredine quoque cauſa hujus mali conſtitui nequit, nulla enim ibi putredinis adſunt ſigna, nec ea ſine manifeſtis ſignis tam diu in corpore latere poteſt.

G. Hebenſtreit ad Georg. Horſtium Lib. 7. de morb. contagioſ. & malignis Obſ. 22. fol. mihi 334. de hac quaeſtione ſcribens, ſe non velle, ait, defendere, tantam humoribus corporis humani induci poſſe corruptionem, unde hydrophobia oriatur, quia nonnulli quidem morbis, rabiei forſan ſimilibus, ſed non verâ rabie laborare comperiuntur: Siquidem luce meridianâ clarius eſſe putat, ac plerorumque inſuper probatiſſimorum ſcriptorum, cum antiquorum, tum recentiorum unanimi conſenſu comprobatum, venenum rabidum abſque externà contage, & morſu animalis rabidi in homine minime progigni poſſe.

Nulla etiam adeſt febricula, niſi tribus, quatuorve ante obitum diebus, quando aquae timor ut plurimum exoritur. Etſi autem experientias & hiſtorias quorundam Scriptorum in dubium non vocem: tamen exiſtimaverim cum *D. Sennerto* conſultum eſſe, ut ſi quid tale accidat,

cidat, atque aliquis in Hydrophobiam incidat non ſolum de morſu animalis rabidi inquirere, ſed etiam de aliis modis, quibus hoc venenum in alios propagari poſſit, & quidem non ſolum quaerere an nuper, ſed etiam an unquam tale quid ipſi acciderit, cum venenum hoc multos annos, antequam vim ſuam exerat, latere poſſit.

Baptiſta Condronchus, variorum examinatis argumentis, ita concludit: In eam potius ire ſententiam compellimur, hominem à principiis internis rabie corripi minime poſſe, nec in oppoſitum adducta nos cogunt aliter ſentire.

Qua igitur tandem vi venenum rabidorum animalium agit, vel quâ in re malum hoc conſiſtit?

Pelops Galeni praeceptor (ut è *Lib. 2. de ſimpl. Medicament. facult. Cap. de cancris uſtis* videre eſt) in immodicam ſiccitatem, quaſi in contrarium habitum mutatâ penitus ſolidarum partium ſubſtantia, veneni hujus eſſentiam ſtatuit. Verum *Galenus* dicto libro *Pelopem* reprehendit, quod hujus affectus rationem è cauſis manifeſtis ſe redditurum ambitioſe jactaret.

Dioſcorides, *Aetius*, *P. Aegineta*, nec non *Actuarius* volunt etiam intemperiem calidam, & ſiccam in partibus praecipue ſolidis contractam hujus mali eſſe cauſam. Hanc autem colligunt è ſymptomatibus rabiem concomitantibus, velut oculis flammeis, ore hianti, vigiliis, ſiti,

nec

nec non, quod diebus maximè canicularibus rabie animalia, ac praecipue canes infeſtentur.

Verum intemperies calida, & ſicca, in quâ mali hujus vis conſtituatur, non ſufficit, cum vel tantilla veneni copia tantae intemperiei cauſa vix ſtatui, tantaeve qualitatibus primis mutationis principium eſſe queat.

Illae namque tam diu in corpore eſſe nequeunt ſine laeſione actionum corporis; neque effectus inſignes caliditatis, & ſiccitatis in Hydrophobis apparent.

Porro, ſi in ſolo calido, & ſicco conſiſteret hujus morbi eſſentia, utique curari poſſet aeger. Quin & Hecticos videre licet ita emaciatos, ut ſola oſſibus vix adhaereat cutis, pulſuque ita duro, ut ſumme ſiccum eſſe cor non ſit dubitandum, qui tamen hydrophobi non ſunt, ſed avide potum hauriunt. Verum quidem eſt, aeſtate multos quadrupedes ob aeſtum nimium ita in furias, ignemque ruere, ut quemvis etiam impetant, laedantque, licet verâ rabie non agitati. Nec coelo tantum calidiſſimo, ſed & frigidiſſimo, atque aëris contrariis mutationibus canes rabidi fiunt.

Narrat *Joh. Fernelius* lupum quendam infectum, diſſectumque in partes, ac tandem comeſum edentum plurimos rabie contaminâſſe, quod fieri non potuiſſet, ſi eſſentia veneni hujus in qualitatibus primis conſiſteret, cum ignis vi inter praeparandum, illae multum immutentur.

Tandem & curatio idem perſuadet, quae non medicamentis refrigantibus, & humectantibus, ſed ſpecificâ vi praeditis perficitur.

Objiciunt quidam caſum, cujus *H. Capivaccius Prax. Lib.7.Cap.12.* meminit: de Monacho hydrophobo diſſecto, in cujus pericardio nulla aqua reperta fuerit. Verum non evincit haec hiſtoria rabiei cauſam in qualitatibus primis conſiſtere, cum cujuſque temperiei homines invadere queat. Defectus enim aquae in pericardio, ſiccitas ventriculorum cordis, & exuſtionis nota in pericardio ſequi potuerunt potus abſtinentiam ex hydrophobiâ ortam.

Concludimus igitur rabidorum animalium contagium ſolo ſputo transferri in alios.

Quo autem modo è laeſâ parte in corpus reliquum propagetur hoc virus, mox dicturi ſumus.

Animadvertendum porro eſt uſque adeo noxium, malignumque hoc eſſe venenum, ut, cum ita vires ſuas exeruerit, ut hydrophobia inſequatur, nemo ſanari queat, uti & teſtatur *Dioſcorides Cap. 36. Lib. 6.* expreſſiſque affirmat verbis *Aegineta Lib. 5. Cap. 3.* quare hic Dioſcoridis hiſtorias ex auditu traditas non tanquam veras admittit, *Themiſonis* videlicet, ac alterius cujuſdam per Eudemionem liberati. Eorum qui à rabie curati fuerint, exempla leguntur apud *Valleriolam*, *Paraeum*, *Foreſtum*, *Palmarium*, *Gemmam*, *Scribonium*, alioſque; Verum haec

haec non fuit vera, aut ſaltem confirmata rabies.

Non cunctanter ſcribit *Aetius* nunquam ſe vidiſſe quenquam hydrophobum convaluiſſe. Ideoque minus vera creditur, quam tradit de Philoſopho quodam ipſe *Tetrabib.* 2. *Serm.* 2. *Cap.* 24. hiſtoria, teſte *G. Reyes Elyſio jucundiſſ. Quaeſt. Campo*, *Quaeſt.* 61. *fol. mihi* 467. *ac* 480. ut & illa quam Apollonii vitâ *Lib.* 6. tradit *Philoſtratus*, de juvene quodam, qui à rabido morſus cane inſtar canis latrârit, ſederitque, ac manibus, pedibuſque inceſſerit, ut caninam omnino videretur induiſſe indolem: ubi etiam de ipſo loquitur cane; ut nempe ille poſtea ad juvenis pedes procubuerit, morſumque linxerit, ac tandem ſanârit locum: Cum tamen canis, ſi verâ agitatus fuiſſet rabie, juveni iterum magis nocuiſſet. Nec minus fictum videtur, quod *Plinius Lib.* 25. *Cap.* 2. de Cynorrhodo ſcribit, quandoquidem hoc nunquam tam mirandorum in rabidis effectuum cauſa fuerit, niſi forte dicatur laeſus necdum in hydrophobiam incidiſſe, aliiſque inſuper convaluiſſe medicaminibus: quo modo etiam poſteriores omnes accipiendi ſunt ſcriptores, qui hac in re quidquam ſe feciſſe, vel ab aliis factum vidiſſe tradunt, quos *Fabritius Hildanus Cent.* 1. *Obſ.* 86. *fol. mihi* 65. memorat, è quorum numero ſunt *Valleriola*, *Paraeus*, *Foreſtus*, *Palmarius*, *Plinius*, *Gemma*, *Scribonius*, *Oribaſius*. Neminem ſanari,

ubi confirmatum eſt malum, teſtantur *Rudius de morb. occultis fol.* 132. *Cap.* 13. *Lommiuſque Obſ. Lib.* 2. *fol.* 63.

Aegri raro quarto die ſuperſunt metiendo tempus ab eo inſtanti, quo aquae timor manifeſtari incepit, ut ſcribit *Galenus Lib.* 6. *de locis aff. Cap.* 5. & 1. *Coac. Praenot.* 2. *Textu* 17. Rabies jam facta, cum curationem non recipit, non eſt mirum, ait *Condronchus fol.* 209. ſi eam ſcriptis tradere veteres neglexerint, exceptis *Aureliano*, & *Celſo.*

Rodericus à Fonſeca Conſult. Med. 25. *fol.* 90. ita loquitur: *Illud affirmare licet, nullum, ubi ad illum ſtatum devenerit, ſanari poſſe, nec ſanatum fuiſſe.* Idem affirmat *Palmarius fol.* 335.

Veriſſimum itaque eſt *Ovidii* dictum, qui jam olim omnem fruſtra huic malo adhiberi medicinam his verbis 2. de Ponto cecinit.

Tollere nodoſam neſcit Medicina podagram,
Nec formidatis ulla medetur aquis.

Una ſupereſt quaeſtio, undenam fiat, ut tanto tempore lateat quandoque labes, antequam manifeſtetur, ac quare laeſorum alii citius, ſerius infeſtentur alii? Verum equidem eſt laeſos non continuo, ſed poſt multos plerumque in rabiem agi menſes, uti poſt alia ex noſtrâ quoque liquet Obſervatione. Quin etiam vel per totum annum, & amplius latet, antequam animadvertatur

tur venenum. Retulit mihi quondam expertiſſimus Medicus G. *Stratenus* vocatum ſe fuiſſe ad Conſulem Woerdanum, cui à rabido laeſo cane, non niſi poſt annum, & aliquot menſes ſupervenerit Hydrophobia, quique poſt triduum fuerit extinctus, licet praeterito nihil omnino mali ſenſiſſet tempore.

Galenus 1. *Porrhet. Sect.* 2. *Comm.* 17. noviſſe ſe quendam ſcribit, qui non niſi poſt annum ſe laeſum ſenſerit.

Petrus Salius Diverſus, proditum memoriae, inquit, ab antiquis habemus, hunc morbum interdum ad quintum, ſeptimum, imò duodecimum annum dilatum fuiſſe. Idem affirmat *Albucaſis*, *G. Horſtius Oper. Medic. Tom.* 2. *Lib.* 7. *Obſ.* 22. *fol. mihi* 322. *Philip. Salmuthus Cent.* 1. *Obſ.* 96. *fol.* 51. nec non *Zacut. Luſitanus Pr. Mir. Lib.* 3. *pag.* 386.

Toto illud malum latuiſſe ſeptennio tradit *Dioſcorides*, quod & de duodecim annis *Avicena* affirmat. Idem etiam *Albertus Magnus* 7. *de Animal. Lib.* 2. exemplo demonſtrat, cum agit de quodam, cujus vulnus poſt duodecim recruderit annos.

Dignum profecto admiratione ſummâ, ac ad morae probationem apprime utile eſt, quod *Abel Roſcius* Medicus *G. Fabrit. Hildano* literis ſignificavit, quas hic *Obſervationi* 86. *Cent.* 1. *Chir. Obſ. fol. mihi* 65. adjunxit. Sed ipſas, ſultis, legite.

„ Anno 1581. matrona quaedam mihi fami-
„ liariter nota proximeque affinis, quum quo-
„ dam die per urbem negotia haberet, & ageret,
„ à cane rabido ex improviſo impetitur, in ſini-
„ ſtro brachio mordetur, praeſto advocati ad-
„ fuerunt ſedulo doctiſſimi medici, qui ex-
„ quiſite remedia praeſcripſerunt, partique af-
„ fectae apponenda juſſerunt. Per os item Alexi-
„ pharmaca propinari curârunt. Brachium ſu-
„ pra vulnus ligaturâ, validâ, vinculo arctiſſimo
„ exceptum fuit. Topica attrahentia, foraſ-
„ que venenum evocantia, ejuſque vim retun-
„ dentia, adhibita. Denique ferrum, & ignem
„ loco laeſo applicuit Chirurgus. Tandem ela-
„ pſis paucis diebus, Deo volente, ſalva & in-
„ columis evaſit, vel evaſiſſe videbatur, nullâ
„ in brachio noxâ, nec tantum cicatrice fere re-
„ lictâ, nulloque in corpore, ut apparebat,
„ reſtante veneno. Verum quid evenerit audi
„ quaeſo.

„ Septimo ab hinc anno recurrunt ſympto-
„ mata ſaeviora multo. Perſentit in brachio alias
„ laeſo dolorem acerbiſſimum, & veluti à cani-
„ nis dentibus diſcerpi, & dilaniari. Inde pau-
„ co interjecto tempore furor, & mentis alie-
„ natio ſubſequuntur, moeror, triſtitia, vigi-
„ liae ſummae, ſitis inexplebilis, febris tandem,
„ & maxima virium proſtratio, ciborum deni-
„ que omnium odium, nunquam tamen à po-
„ tu abhorruit, nec liquida, quae ſitim extin-

„ guere valebant, rejecit. Morti proxima ju-
„ dicata eſt, imò nulla nobis relicta erat vitae,
„ vel ſalutis ſpes. Sed in tot, tantiſque malis,
„ ita diligentiſſime illi manus auxiliares adhibi-
„ tae fuêre, ut intra paucos dies perfecte ſanata
„ viſa ſit. Saeva etenim illa accidentia, paulatim
„ miteſcendo abſolute ceſſârunt. Poſt annos
„ ſeptem ab hac invaſione, & decimo quarto à
„ canis morſu, mirabilibus, iiſque graviſſimis
„ morbis iterum tentari coepit, principio du-
„ cto â ſiniſtro illo brachio. Tormina letalia
„ ſenſit, vomitiones, & ructus incredibiles,
„ omniaque ſymptomata atrabilaria ſuſtinuit,
„ vigilias, & ſitim maximam paſſa eſt, vellica-
„ tionem, & dolorem ingentem in loco prius
„ morſo habuit. Curatur iterum diligentiſſi-
„ me, &, me praeſente, inquit idem *Abel Ro-*
„ *ſcius*, ſanitati, ut videbatur, reſtituitur per-
„ fecte, aptis ad id adhibitis remediis. Sopitum
„ tandem judicavi malum, non deletum. Sic
„ manſit per annos ſex. Anno vigeſimo à vul-
„ nere accepto, denuo recurrit affectus, exci-
„ tantur accidentia, ut prioribus annis, redeunt-
„ que eadem ſymptomata. Sedatis anno ſequen-
„ ti iiſdem, rurſus tentatur honeſta foemina.
„ Subſequenti anno repetiit malum bis. Anno
„ proximo illapſo ter ita correpta fuit. A tri-
„ bus annis frequentiores, ſed breviores fuerunt
„ paroxyſmi. In omnibus fere temporum mu-
„ tationibus ſibi brachium vellicari perſentit.

„ Vereor ne brevi vitam anxiam, & colamito-
„ ſam, cum morte ſaepius optatâ commutet.
„ Vale. Datum Lauzannae 14. Calend. Octo-
„ bris. Anni 1694.

Anth. Muſa Braſſavolus Lib. 2. Aphoriſm. Comment. 23. repertos quoſdam fuiſſe teſtatur, quibus ſeptimo-decimo poſt morſum anno ſupervenerit furor.

Anth. Guainerius Tract. de venenis quendam fuiſſe ait, cui octavo-decimo anno hydrophobia orta ſit.

Joh Schmidius Miſcell. Med. Phyſ. German. Decur. 1. *An.* 9. *Obſ.* 43. *fol. mihi* 117. mulieris meminit, in quâ per viginti annos venenum latuerit.

Memorat autem *Borellus Obſ.* 74. *Cent.* 1. *fol. mihi* 73. de quodam, qui, laeſo digito minimo, nec ſatis artificioſe ſanato, poſt triginta demum annos acerrimo illius digiti laceſſitus dolore, quo loco morſu fuiſſet laeſus, brevi poſt è vivis exceſſerit.

Alzaharavius compertum ſibi ſcribit venenum, antequam liquido appareret, integros quadraginta in corpore latuiſſe annos.

Quid ni qualecunque hoc venenum non aeque diutius corporibus inhaereat, priuſquam exterius manifeſtetur, ac Tarantulae, luiſve venereae venena latuêre quondam?

De Tarantula ita ſcribit *Athanaſ. Kircherus mundi magnetici Lib. Part.* 8. *Cap.* 8. *p. mihi* 587.

Di-

Dicitur, inquit, Tarantula à Civitate Taranto, vel à fluvio Thara, eo quod in hoc diſtrictu, utpote calidioribus, & planioribus Apuliae locis, ingens earum quotannis propullulet copia. Non quod aliis quoque in locis eaedem non reperiantur: ſiquidem & in Calabriâ, Siciliâ, quin & in campis Romanis aeſtivis menſibus ſubinde videntur Apulis prorſus ſimiles, niſi quod veneno illo ad ſaltandum incitativo careant. Infeſtantur autem horum animalium puncturis prae aliis Ruſtici, Hortulani, meſſores, paſtores, aliique, qui neceſſitate coacti ſub dio, & in campeſtribus locis menſibus maxime calidis, & ſiccis, ut Junio, Julio, Auguſto, ocreis, aut manicis non muniti dormire coguntur. Ac paulo poſt.

Morſu itaque transfundit (Tarantula) venenum per corpus icti, qui in principio quidem adeo parum ſentitur, ut ſimplex muſcae morſus videri poſſit; ſed poſt anni revolutionem peractam calore ſolis, & temporis qualitate, ad ſonos, & muſicorum inſtrumentorum harmoniam proportionatam ſuſcitatum venenum patientes viros etiam, & matronas honeſtiſſimas in ſaltus agit ita violentos, ut ſaepe poſtpoſito omni decoro, ruptiſque omnis modeſtiae vinculis, ſcurras, ardeliones, lymphatos, phylomaniacos, daemoniacoſque referre videantur. Porro bimeſtri ſpatio, antequam venenoſa qualitas funeſtos hoſce ſaltus parturiat, in patiente

diverſos morbos producit, uti dejectionem appetitus totalem, febres ardentes, artuum dolores, *ἀτροφίαν, καὶ καχεξίαν* totius corporis peſſimum colorem, qualis Ictericorum eſt. Unde medici pro mali, ſymptomatumque conditione remedia proportionata praeter Theriacam, Orvietanum, Mithridatium, Bezoarticum pulverem, alia quoque antidota applicare ſolent, etſi vix unquam cura hujuſmodi ſucceſſum aliquem habuiſſe comperta ſit, niſi ſonus qualitati veneni proportionatus, qui per admirabilem quendam conſenſum patientem, velit nolit, uſque ad ſudorem, & defatigationem virium, membrorumque omnium laxationem, ſaltare cogit, acceſſerit. Hoc enim efficitur, ut viribus nimio motu fatiſcentibus terrae illiſus vivum exanimis hominis ſimulacrum intuentibus praebeat; donec poſt pauxillum temporis vino aliquantiſper refocillatus, reſumptis, reſtauratiſque veluti viribus, majori niſu ſaltus eoſdem ſingulis diebus uſque ad tertiam, quartam, imo ſextam, octavam defatigationem per triduum, aut quatriduum reſumat, repetatque, hinc fit, ut hac agitatione vehementi, totiuſque corporis maximâ convulſione ſanguis incaleſcat, pori aperiantur, venenum una cum ſudore aliquâ ex parte diſpellatur: cum enim venenum intimis fibris radicatum non ita facile diſpelli poſſit unius anni ſaltu, quotannis ſaltus repetendus eſt, donec tandem tota vis veneni expurgetur, etſi non dubitem

tem

tem unâ ſaltatione multo tempore continuatâ aegrum omni veneno purgari poſſe, ſi tanto labori ferendo par eſſet, &c.

Comperimuſne etiam Mercurii uſu veneream luem ad tempus tantum ſaepius veluti ſuffocari, minime vero eradicari, ac multis poſt annis illius denuo animadverti indicia? Mihi certe non ſemel contigit poſt tres, quatuorve annos ſubſequentes, cum calere inciperet maxume, illius morbi videre ſigna recentia, quamquam ipſum tum facilius eradicari potuerit malum, diminutis quotannis accidentibus, ſublataque tandem cauſâ.

Vix centeſimus quiſque (inquit *Palmarius de lue venerea pag. mihi* 26.) levatur hydrargyro, recidivo ut plurimum morbo, qui tamen raro ſimilis eſt radici, neque iiſdem ſymptomatibus exercet, ſed fere diſtillatione, arthritide, tophis, vel oſſium carie: neque pari contagione eos, cum quibus ſocietas eſt, afficit, quod humoris furor, & impetus, illis auxiliis repreſſus ſit, etiam nondum mali radice evulſâ, tempore ſiquidem ea reviviſcit, recurritque interdum poſt annum vigeſimum, trigeſimumve, tantoque intervallo mali fomes quaſi ſepultus intus deliteſcit. Fit tamen interdum, ut, ut, qui ita curati ſunt, ſeque expertos mali, prorſuſque expeditos putant, alias, cum quibus concubuerint, contaminent, prolemque gignant eâ lue conſperſam. Indicium ſane tum temporis mali fermentum reconditum reſervari, & (ut dici ſolet) in ipſis quaſi medullis deliteſcere. Vi-

Vidit hunc morbum reducem *Cardanus* poſt Annos 22. ut ſcribit *Comment. in Hippocratem de alimento.* Et poſt 30. *Joh. Philip. Ingraſſias de tumorib. praeter naturam fol. mihi* 202. abſque ullâ novâ converſatione. Tradit etiam *Joh. Fernelius Lib. 2. de morb. contagioſis Cap.* 14. *fol. mihi* 512. foedae iſtius luis quandoque poſt 30. Annos reliquias conſpici, quare recte illa dicitur *Inducias facere, non pacem.*

Memini equidem quondam Lugd. Batavorum Medicinae Profeſſorem *Wallaeum*, quem audiebam, narrâſſe, ſe dominam quandam noviſſe, quae joci, ac delectandae puerorum, innuptarumque puellarum turbae ergo, ad breve tempus maſculi cujuſdam induerit veſtes, atque ita cum aliis ſaltârit. Verum tandem conſtitit, non adeo pura haec fuiſſe veſtimenta, quandoquidem omnes, quos illa, poſtquam nupta eſſet, peperit, liberi venereâ labe fuerint contaminati, cum tamen nihil umquam mali in ipſâ fuerit animadverſum, adeoque luem, nullâ in matrem cadente ſuſpicione, è veſtibus maſculinis proveniſſe creditum fuit.

Non abſonum itaque fuerit, ſi de veneni à rabido tranſmiſſi cane diutius in homine deliteſcentis cauſis nonnulla in medium proferam.

Primo quidem certum eſt, rabidi canis venenum per ſe tardius operari: Atque ideo *Fracaſtrius Lib. de morb. contagioſ. Cap.* 10. tam lente ſerpere hoc venenum ſcribit, ut rariſſime

ante

ante vigeſimum, poſt trigeſimum autem utplurimum diem, ac in nonnullis poſt menſes aliquot, annoſve (ut ante dictum) manifeſtetur. Cujus quidem tarditatis nulla praeter craſſitiem adduci poteſt cauſa, ob quam non ita cito in interiora ſe penetrare valet, notat etiam *Fernelius* lentiſſime illud, ac veluti per gradus operari, ita ut nihil mali initio ſentiens is qui laeſus eſt, quae ipſum maneant fata, neſciat.

Nec ſolum hoc canis rabidi virus longo tempore humano in corpore multis annis, antequam ſe manifeſtet, integrum ſervatur, ſed & cuivis rei adhaerens vires ſuas minime amittit.

Sic generoſus quidam vir, referente *Zacuto Luſitano Prax. Admir. Lib.* 4. *Obſ.* 87. quum forte per plateas iter ageret, ecce oborto tumultu, aſpiciens retro, vidit canem rabioſum ſuffocandum, quem plebei funibus devinctum deferebant vociferatione magna. Ille, ut effugeret canis morſum ſtans circa, illum gladio circumfodit, & eo immiſſo in vaginam, curſum ſuum peregit. Ecce poſt 8. Annos irâ percitus tres invadens, graviter gladio eodem percuſſit: hi vulneribus curatis, citra manifeſtam cauſam, poſt tres annos renuere potum coeperunt, tandem verſi in rabiem, furiiſque agitati, miſere vitam cum morte commutârunt. Adfert etiam ex *Eſaia Meiſchnero* hiſtoriam de enſe, quo rabidus canis confoſſus fuerat, quem ſub ſponda derelictum poſt multos annos, ac rubigine ob-

obductum puer ſibi cum aptare voluiſſet, abſtergens, ac perpoliens improvidus digito vulnuſculum inflixit, ex quo rabie percitus periit.

Simile etiam Tarantulae virus eſt, quod inſecti hujus ſputum inſtar viſci cujuſdam eſt, quâ etiam viſcoſitate veneni tardantur operationes, nec tam cito mala ſeſe produnt ſymptomata.

De Tarantula autem mox plura.

Statuunt praeterea celebriores ſcriptores tarditatem hanc aeque laeſi corporis viribus, bonaeque diſpoſitioni, ac veneni qualitati pravae deberi. Ac ſic quidem in hoc citius in illo tardius vires ejus apparere liquido cernimus, prout veneni hujus vel illius vis major, minorve agendo, infectique magis minuſve validum robur, adeoque plus, minuſve reſiſtendo eſt.

Quantum autem ad ipſum virus certum utique eſt; hoc longe vehementius eſſe his, quam illis canibus atque ita ejus effectus pro qualitatis diverſitate citius, ſeriuſve deprehendi. Quod & in ſerpentibus apparet pro anni diverſis temporibus. Neque enim brumali tempore adeo nocens eorum venenum eſt, quam quidem aeſtivo, nec hyeme tam cito intro ſerpit penetratve, adeoque tam cito non necat virus ab ipſis morſu tranſmiſſum, quam aeſtate. Ceterum conſtat etiam morſus, vulnerave plerorumque venenatorum animalium citius multo, vehementiuſque nocere in regionibus fervidiore ſole calenti-

lentibus, quam gelidam Arcton propius accedentibus terris. Quantum autem ad ipſius laeſi corporis temperiem, vireſque; aliis, atque aliis validiora, aut infirmiora dari corpora nemo negaverit. Quibus itaque celerior ſanguinis motus, ac proinde major calor, firmioreſque ſunt vires, ea multo diutius noxium virus arcere poſſe, eoque tardius infici probabile eſt. Ipſe ego plurimos novi, qui uno, eodemque veneno non extincti fuerint tempore eodem, quamquam ſimul ſumpſiſſent. Demonſtrat & experientia à rabidis canibus, lupiſve eodem plane tempore laeſorum alios primo menſe, ſecundo alios, imo & tertio demum quoſdam rabiem invaſiſſe. Corpora inſuper alia aliis longe melius ſunt intus diſpoſita: ob quam rationem *Aetius* citius venena iis nocere tradit, quibus pravis corpora replentur ſuccis.

Fieri etiam poteſt, ut quiſquam iis utatur alimentis, potuve, quae vel promoveant, atque excitent venena, vel etiam eadem ſupprimant, atque coërceant aliquamdiu.

Ipſa quoque veneni operatio citior eſt, vel ſerior pro laeſarum partium differentiâ. Laeſo namque nervo, vel etiam venâ, aut arteriâ notabili multo citius per exteriora in nobiliores partes tranſmittetur venenum, quam parte demorſâ, cui parum cum nobilioribus intercedit commercii.

Quid autem cauſae, quod tantopere aquas horreant laeſi? Non

Non equidem aquas tantum exhorreſcunt, ſed & quidquid iis eſt ſimile, aut potatur, ac ſitim reſtinguit, quare nonnulli morbum hunc non *Hydrophobiam*, ſed *Hygrophobiam* dicendum ajunt.

Cauſam vero hujus tumoris corruptum mentis judicium ex morſu, transfuſoque veneno nonnulli ſtatuunt: diuturnâ quippe, continuâque de laeſione, morſuve cogitatione tales imaginationes, ac phantaſmata cerebro, imprimi, ut aſſiduo canes videre, imo & in eos quandoque ſe mutatos infecti putent, interdumque mordere ac latrare geſtiant. Cujus rei exempla habet *Dioſcorides*, nec non *Nicolus Serm.* 4. *Tract.* 4. *Cap.* 15. Has autem canum imaginationes morſorum utplurimum ſubire mentes volunt, cum aquam, quae ſpeculi lucidi inſtar adverſas res quodammodo cernere dat, aſpiciunt, ac tum in eadem canes latere firmiter ſibi perſuadent, quare iſtam abominantes, ac denuo ſe morſum iri credentes cedunt retro, vel etiam liquorem illum à cane, quem vidiſſe ſe falſò imaginantur, vitiatum autumant, ideoque, licet quam maxume ſitiant, faſtidiunt: quale exemplum è *Rhaze* adducit *Marcellus Donatus Lib.* 6. *Cap.* 1. *pag. mihi* 594. de quodam, qui à rabido laeſus cane, ac in Noſocomio, urgente ſiti, aquam petitam, porrectamque abominatus foetidam, nec aliter, quam ſi canis cujuſdam eâdem lota eſſent viſcera turbidam dixerit,

rit, productâque dein aliâ idem reſponderit non abſque objurgatione, ac irati animi indiciis puram, clarioremque poſcens.

At non ſemper depravata eſt hydrophobis phantaſia, neque hi omnes delirant, quare non poteſt delirium hujus morbi pathognomonicum ſignum conſtitui. Non omnes delirare probat (ſi vera ſit) hiſtoria Philoſophi ex *Aetii Tetrabibl.* 2. *Cap.* 24. Ut & ea, quae à G. *Horſtio Lib.* 7. *Part.* 2. *fol.* 322. eſt allata.

Teſtatur etiam *Salius Diverſus* ſe vidiſſe aliquos à cane rabido demorſos, quibus nulla unquam fuit delirii ſuſpicio. Non omnes delirant, inquit *Codronchus pag.* 100. aliqui enim mente conſtant ad ultimam vitae horam. Idem affirmant *Nicolus*, *Coelius Aurelianus*, *Fonſeca*, *&c.*

Praedictae opinioni etiam adverſari videtur experientia. Cum multi etiam ſe laeſos neſciant, quales ipſe vidi. Illi autem cereviſiam faſtidire dici nequeunt, quod canis imaginaria quaedam forma in eo appareat, quando turbidior illa eſt, quam ut eam veluti exprimat. Hinc nec *Petrus Salius Diverſus* illam admittit opinionem. Aegros enim nihil omnino videre aſſerit, utpote quos ſaepius eâ de re interrogârit. Quin etiam repertos fuiſſe ſcribit, quibus (uti ſupra monuimus) nec à rabido cane morſis hydrophobia ſupervenerit. Quapropter aliam quandam adducit cauſam, ob quam hujuſmodi homines

quoſvis deteſtentur liquores: Statuit quippe horum uſu rabidum illud ita excitari, & veluti ebullire virus, ac aquam calci affuſam, ut vehementius multo agitatum interiores atrocius, crudeliuſque longe aggrediatur, commoveatque partes. Nemo autem (quod ſciam) eorum, quos rabidus momordit canis, aquâ potâ convaluiſſe, vel melius ſeſe habuiſſe uſpiam legitur. Neque enim quam tantopere recuſant, veneni antidotum aqua eſt, uti ſaepius conſtitit.

Narrat *Tulpius Lib.* 1. *Obſ. Cap.* 21. *pag. mihi* 45. de ſene quodam ſeptuagenario, uti ille, poſtquam ex morſu in rabiem incidiſſet, quamquam Tya fluvio merſus tantum in viſceribus ſenſerit ardorem, adeòque fuerit anxius, utquandoque lecto decumbens omnia abjecerit integumenta, ac ex eodem nudus proſiluerit interdum, nec non alta voce clamitans majori ſe confici ardore, ac ſiti, quam humanae ferre queant vires; deinde etiam, uti potu levare hanc geſtienti omnia tremuerint membra nec non poſt exiguum hauſtum è manibus deciderit poculum, atque uſque adeo denique omne omnino commotum fuerit corpus, ut non ſemel elatâ exclamârit voce: quid mihi, quaeſo, ô Viri, tam pertinaciter obtruditis, quod mihi tantopere adverſatur! Ipſe autem, quamvis abunde tandem potaret, nunquam ardorem pellere, vel non ita diu poſt exortas convulſiones tollere valuit.

Ne

Ne cui itaque mirum ſit, ſi hujuſmodi toxico infecti liquores valde refugiant, quoniam eorum uſu (teſte *Salio*, omnique pariter morſorum turbâ) vehementer admodum commoventur, ut iis viſis; imo & ad eorum mentionem (ut ante dictum) immane quantum agitentur. Atque illud quidem eodem plane modo fieri crediderim, quo nonnullis ad ciborum quorundam, purgantiumve aſpectum, mentionemve nauſea quaedam, motuſque corporis inuſitatior ſupervenit, ab illorum deteſtatione ortus.

Cujus etiam ſententiae eſt *H. Mercurialis de rabie fol.* 25. ut & *Rudius de morb. occult. & venenatis Lib.* 4. *Cap.* 13. *fol.* 129. nec non *Rodericus à Fonſeca Conſultat.* 25. *fol.* 90. ac *Sennertus Prax. Lib.* 1. *fol.* 160.

Viſi ſunt (inquit *Hieron. Rubeus Annotat. ad Cap.* 27. *Lib.* 5. *Corn. Celſi*) ſtrangulari hujuſmodi rabidi aquae potu, cum eſſet illis vis allata, ut potarent: quod & Avicenna teſtatur. *Vidi ego* (ita pergit) *Ravennae in ſuburbio portae Urſicinae Emanuelem, vulgo Manolium appellatum, nautam, qui cum aquae libras circiter quatuor, pluribus vicibus ebibiſſet, magnis enim convulſivis motibus ad aquae aſpectum, & potum torquebatur, ſic ut ſudore copioſe perfuſus, viribus pene deſtitueretur, nocte tamen inſequenti obiit.*

Tubulos quoſdam confici juſſêre quidam, quibus aegris (ne aquae terrerentur aſpectu) po-

tum porrigerent. Hinc *Rhaſes*, *Avicenna*, ac caeteri Arabes docuerunt olim varia inſtrumenta parari, quibus clam, ac ſine ſonitu, & viſu aquae aegrotantes decepti bibant. Quod tamen remedium, quamvis ab omnibus fere recentioribus ſuo tempore reciperetur, minime probat *Codronchus* rationibus innixus. *fol.* 220.

P. M. de Heredia fol. 7. *Tract. Varior. Medicin.* teſtatur juveni cuidam, poſtquam eum ex hujuſmodi tubulo potum haurire coëgiſſet, tantam illico natam fuiſſe oppreſſionem, tantumque ſuperveniſſe tremorem, ut iterum letale venenum quoddam bibiſſe inſcii credidiſſent.

Revera itaque non eſt timor, vel vana quaedam imaginatio, propter quam liquores laeſi recuſant, ſed ſitientes illos refugiunt, quod tantum incommodi, doloriſque eorum adferat uſus atque oblatio, timent enim, ne hiſce ſuffocentur continuo. Neque dubium eſt, quin abſit omnis faucium tumor, uti ipſe non ſemel ſum expertus, plurimique aſſeverant practici.

Guernerus Rolfincius Diſſertat. Anatom. Lib. I. *Cap.* 13. *fol.* 179. Potus, ait, averſationem in morſis à cane rabido magni nominis medicus referebat ad inflammationem faucium, & conjunctam anginae ſpeciem: ſed aperta aliquoties cadavera nulla inflammationis veſtigia oſtendere.

Co-

Codronchus de rabie pag. 117. *A nemine*, ait, *huc uſque ſcriptum, vel experimento comprobatum eſt facultatem deglutiendi rabidis fuiſſe laeſam.*

Clariſſ. Vir. Joh. Wallaeus in Academ. Lugd. Batav. olim Medicinae Profeſſor *Med. Pract. Lib.* 2. *Cap.* 2. *pag. mihi* 138. cum ſedulo aliquando interrogâſſet hydrophobos quid nauſae eſſet, quo minus biberent; iterum, iterumque rogati fuſti ſimile quid gulis inhaerere reſponderunt.

Similesne etiam queſtus ingeminant mulieres hyſtericae? Nullus tamen tumor, aut inflammatio in earum apparet faucibus.

Quare autem hoc venenum hydrophoborum à liquidis irritetur, eorumque uſu peſſime ſeſe habeant aegri, non ita manifeſta eſt ratio.

Reſtat dicendum, quo tandem pacto è laeſi loco in corporis reliquum propellatur hoc virus.

Salivae itaque canis rabidi nonnihil ineſt fermenti, quod (uti diximus) lentum, & craſſum minimeque volatile, ut febrium malignarum, peſtiſque contagium eſt, utpote è viſcoſis conſiſtens humoribus, aërem, ut vehiculum minime agnoſcentibus. Illud parti laeſae firmiter inhaeret, atque hac ratione in corpus reliquum agit. Humores videlicet ad nutritionem affluentes ex eo fomite, cui permiſcentur, dum per partem nutriendam circulantur, nonnihil continuè ad ſanguinis deducunt officinam, ita ut ibi eaſdem, quas antea in cane, producat fer-

mentationes, planeque ſimilia rabiei phaenomena citius, tardius, pro variis circumſtantiis excitet, quae diverſitatis ratio in agentis, & patientis (uti ante dictum) fortitudine, ac debilitate conſiſtit.

Nec de hoc veneno, ejuſque effectu magis probanda invenias, quam de Tarantulae ictu venenoque, quamquam de utroque ſpecioſa ſatis verba, veram tamen ejus, quod res eſt, nuſpiam reperias cauſam.

Sed de Tarantula pauca addam inſuper.

Epiphan. Ferdinandus Hiſt. 81. *pag. mihi* 254. mirum quid de ſene quodam annorum nonaginta quinque memorat, qui quamquam adeo debilis eſſet, ut vix abſque fulcris ſtaret, ictus ab hujuſmodi Apulâ araneâ illico tamen, audita harmoniâ muſica, inſtar capreoli ſaltârit. Addit idem haſce araneas ad tibiae, tympanive, aut ulterius cujuſdam inſtrumenti muſici ſubſultare ſonum. Ac, qui mihi, inquit, non credit, veniat huc, ac videat, atque ita me vera ſcripſiſſe comperiet.

Illud ipſum etiam affirmat, *Kircherus mundi magnetici pag. mihi* 599.

Eſt, inquit, praeterea hoc vel maxime admiratione digniſſimum, quod hoc venenum idem praeſtet in homine ex ſimilitudine quadam naturae, quod in Tarantula proprio ſibi ſubjecto. Sicut enim venenum muſica excitatum, continua muſculorum vellicatione hominem ad

ſal-

De Apulá Aranea ſive Tarantula ad Muſicum Subſiliens fomim.

ſaltandum excitat, ſic & ipſas Tarantulas, quod nunquam credidiſſem, niſi teſtimoniis patrum fide digniſſimorum id compertum haberem. Scribunt enim hujus experimentum in Civitate Andria in Palatio Ducali coram uno è Patribus noſtris, totaque praeterea aula factum eſſe.

Nam Duciſſa loci, ut hoc admirabile naturae prodigium luculentius pateret, Tarantulam data opera inquiſitam conchae aquâ refertae, atque in ea ſupra feſtucam tenuem libratam imponi, & mox cytharoedum vocari juſſit; quae primo quidem ad ſonum cytharae nullum motus dedit veſtigium, mox tamen, ubi ſono humori proportionato praeludere coepit, beſtiola frequenti pedum ſubſultatione, totiuſque corporis agitatione ſaltationem non affectavit duntaxat, ſed & vere ad numeros harmonicos ſubſiliendo eam expreſſiſſe viſa eſt; ceſſante quoque cytharoedo, ceſſavit & ſubſultare beſtiola. Hoc vero, quod praeſentes in Andrio mirabantur, Tarenti poſtmodum, ordinarium compererunt, ubi ſonatores, qui muſica ſuâ hoc malum etiam publicis magiſtratus ſtipendiis ad pauperum remedium, ſolatiumque conducti curare conſueverunt, ad curas patientum certius, faciliuſque accelerandas, primo ex infectis quaerere ſolent, ubi, quo loco, aut campo, & cujus coloris Tarantula, à qua morſus ipſis ſit inflictus.

Quo facto indicatum locum protinus, ubi frequentes numero, atque omnis generis Taran-

tulae retium texendorum laboribus incumbunt, accedere ſolent medici Cytharoedi, variaque tentare harmoniarum genera; ad quae, mirum dictu, nunc has, nunc illas ſaltare, non ſecus ac in duorum polychordorum aequaliter concinnatorum perſonatione, illae quae ſimiles ſibi fuerint tono, & aequaliter tenſae moventur reliquis immotis; ita & pro ſimilitudine, & conditione Tarantularum nunc has, nunc illas ſaltare comperiunt; cum vero ejus coloris Tarantulam quae à patiente indicata fuerat, in ſaltum prorumpere viderint, pro certiſſimo ſigno habent modulum ſe habere verum, & certum humori venenoſo τοῦ ταραντίζοντος proportionatum, & ad curandum aptiſſimum, quo ſi utantur, infallibilem curae effectum ſe conſequi aſſeverant. Idem & *ejuſdem Lib. pag.* 588. Nec homines ſolum, ait, ſed & alia animalia à Tarantulis icta ad ſaltandum concitantur. Recitat *D. Sennertus Lib.* 1. *Prax. pag.* 2. *Cap.* 7. Veſpam à Tarantulâ morſam, ſimulque Tarantulam ad vicini Cytharoedi ſonum tripudiâſſe; Gallum quoque commorſum Tarantatorum more concinne ſaltâſſe. Quod & de omnibus animantibus aſſeri debet.

Plura alia, nec minus mirandâ de Tarantulâ idem *Kircherus dicti mundi magnetici Parte* 8. *Lib.* 3.

Nec magis certae cauſae quidquam de *Chorea Sancti Viti* reperias, quae furoris, inſaniaeve

quae-

quaedam eſt ſpecies, quâque agitati continuo, nec unquam ceſſante currendi, ſaltandique ſtudio tenentur. Dicitur autem Chorea Sancti Viti quod ille quondam (licet immerito) hujuſmodi morbos, maloſque affectus tollere potuiſſe dicatur. Hujus autem rei exemplum eſt apud *Platerum Lib. Obſ. pag. mihi* 85. ac *Tom.* 1. *Prax. Cap.* 3. *fol.* 87.

Vidi, inquit, *cum puer adhuc eſſem Bazileae foeminam quandam hoc horrendo affectu laborantem, quae in tribûs Suburbii cinericii domum quandam, non procul à parentis aedibus, à lictoribus ducebatur, cui Magiſtratus viros quatuor robuſtos, qui alternatim uno feſſo, altero ſuccedente, cum eâ dies, nocteſque tripudiarent, conſtituit, quod fere menſis ſpatio, ſpectantibus multis duravit, ſine fere intermiſſione, etſi ſolearum pedum ejus cutis attrita eſſet. Et licet aliquando, ut cibum caperet, & ſomno correpta ſedere cogeretur, tamen geſtu motuque corporis inquieto, interim nihilominus corpus veluti ſaltans agitabat, donec omnino viribus proſtratis, adeò ut nec ſtare amplius poſſet, à ſaltu ceſſare coacta, in Hoſpitale vecta eſt, ubi refecta ſenſim denuo convaluit.*

Simile quid Cortraci in Flandriâ ſe vidiſſe memorat *N. Tulpius Obſervat. Lib.* 1. *Cap.* 16. Plura qui deſiderat de Choreâ hac, adeat G. *Horſtium Lib.* 2. *Obſerv.* 45. *fol.* 112. & *ſeqq.* nec non *Schenkium fol.* 155. *G. â Reyes Elyſ.*

 ju-

jucundiſſ. Quaeſt. Campo, Quaeſt. 97. fol. 714. ut & *Sennerti Inſtit. fol* 412. *libroque Pr. fol.* 164.

Quoniam igitur, uſque adeo contagioſus, periculoſuſque rabidi canis morſus eſt, ſummopere, oportet, illum, quâ fieri poſſit maximâ, diligentiâ caveamus.

Operam igitur non ludam, ſi univerſa rabie agitati canis ſigna, indiciave lectori cauto ob oculos ponam.

Sunt autem haec. Cibum, potumque averſantur quotquot rabie agitantur canes, ſpumamque ore, ac naribus ejiciunt, quemvis aggrediuntur, ac mordere geſtiunt, ceſſante tamen latratu; oculi autem illis ſunt rubicundi admodum, ac flammei, neminem veluti agnoſcunt, caudae vero ſunt pendulae, linguaeque (quibus fuſcus, vel etiam flavus utplurimum eſt color, tanquam felle imbutis) multum ex ore propendunt. Quam citiſſime interdum hujuſmodi canes currunt, ac ſaepe etiam incautius in murum, aut aliud quid prono incurrunt corpore, quin & curſum nonnunquam praeter expectationem ſubito ſiſtunt; caeteri autem canes iſtos fugiunt.

Diſcutienda autem unica reſtat quaeſtio, num videlicet cani rabies ex verme quodam in cerebro, vel ſub linguâ exiſtente proveniat?

Jacob. de Part. ſuper Avicen. Fen. 1. *Tract.* 2. *Cap.* 3. canes in rabiem ferri dici ſcribit propter vermem quendam in cerebro latentem. *G.*

*Reyes à Franco Quaeſt.*61. *fol.*464. merum hoc eſſe ait figmentum, neque enim quemquam id ipſum aſſerere. Licet ſint, qui in caprarum capitibus vermes quandoque reperiri ſcribant. Uti apud *Alſarium à Cruce de quaeſitis per epiſtolam*, *Cent.* 3. *fol. mihi* 194. legi poteſt.

Bartholinus Epiſtolar. Medic. Centur. 3. *Epiſtolâ* 38. *pag. mihi* 198. Aeſtas enim haec ſicca, aeſtuanſque, ait, multa animalia in phrenitidem, & vertiginem agit, quod damno ſuo multi apud nos agricolae experti ſunt. Notandum id imprimis de equis, bobus, & ovibus. Vermes capiti ineſſe ita affectorum, ruſticorum noſtrorum eſt obſervatio.

Quod num etiam in canibus fiat, non ita eſt exploratum.

Videtur credere *Plinius* rabiem canibus ex vermiculo quodam oriri, qui ſub illorum lateat linguis, *Natural.* enim *Hiſtoriae Lib.* 29. *Cap.* 5. *Pag. mihi* 540. *Eſt*, inquit, vermiculus in lingua canum, qui vocatur à Graecis λύσσα, ſive λύττα, quo exempto infantes catuli nec rabidi fiunt, nec faſtidium ſentiunt.

Ille autem, cujus modo memini, *G. Reyes Quaeſt.* 62. *pag. mihi* 476. fictum illud, fabuloſumque dicit, ſicut & illud, quod *Dioſcorides*, ac *Serapio* de rabidi canis molari dente corio conſuto incluſo, ac ubivis circumlato, tanquam infecti canis morſus antidoto, aſſeverant. *Jobus Mekeranus Obſ. Cap.* 59. *pag. mihi* 364. parvu-

vulis canibus plerumque vermem ſub linguis naſci ſcribit, quo laborent, ubi multum rodere cernuntur. Cum enim temperiei ſiccae, calidaeque ſint, vermis titillatum ſub lingua tolerare nequeunt, unde longe calidior (praeſertim diebus canicularibus) ſanguis ipſis febris, propendentiſque linguae (tam propter vermem, quam ariditatem) ac tandem rabiei cauſa eſt.

Baptiſta autem *Codronchus Lib. 2. de Hydrophobiâ fol. mihi* 223. *Sciendum*, inquit, *eſt, illam partem, quam eximunt, non eſſe vermiculum, ſed nervum vermis teretis figurâ.*

Quin & *Aldrovandus Lib. 6. de Inſect. fol.* 679. *Cap.* 3. nonnullos non animalculum quoddam hoc, ſed nervoſum plexum credere tradit.

Franciſcus Joël Lib. 2. Morb. Univerſ. Sect. 4. pag. mihi 150. rabiei canum cauſam inter alias ſtatuit putrefactionem, ac inflammationem nervoſae illius cogeriei vermem referentis, quae ſub canum linguis conſpicitur, & Graecis λύσσα, id eſt vermis, nominatur. Haec enim vermiformis congeries ſi catulis bis excidatur, iiſve poſt quadrageſimum à productione diem extrema praecidatur cauda, (ut teſtatur *Columella de re Ruſticâ* (*Lib. 7. Cap. 12. fol. mihi* 519.) nunquam in rabiem incident.

Quidquid ſit, ipſe ego affirmare non dubito vermem minime è catulorum linguis, ſed nervoſum quoddam educi ligamentum.

Ver-

Vermem autem eſſe linguarum caninarum ſectores medici hominibus, uti credo, perſuadent, ut majus iis inde obveniat lucrum: haud ſecus, ac circulatores, qui dentes evellunt, vermem quendam in dente molari latere vulgo perſuadent, qui continue dentem illum exedat, corrumpatque, atque ita maximi doloris ſit cauſa: cum tamen non niſi nervoſa quaedam, ut ante dixi, vermemque referens reperiatur particula.

Petrus autem Salius Diverſus Cap. 19. *fol. mihi* 312. canibus hoc quicquid eſt mali è peculiari quadam corporis humorum corruptio naſci arbitratur ex eſu, potuque ciborum, liquorumque putridorum ortâ: addit inſuper quam accuratiſſime ſeſe animadvertiſſe hanc plerumque canum rabiei fuiſſe cauſam, quod corrupta, putridaque hominum cadavera, vel carnes animalium putreſcentes comediſſent, vel potum conſimilem hauſiſſent, vel alia abominabilia deguſtâſſent.

Ut autem paucula addamus de curâ. Quiſque à rabido morſum ſe cane ſciverit, quantocius laeſum aquâ falsâ, vel urinâ abluat locum. *Raymund. Joh. Fortis Centur.* 1. *Conſult.* 20. praefert hoc caſu vinum calidum, cui pauxillum ſalis admiſtum ſit, Sal enim demorſis, praecipue ei vulneri, quod canis fecit, medicamentum eſt, ut *Celſus* vult *Cap.* 27. *Lib.* 5. *fol.* 509. Alii nonnihil Theriacae addunt.

Quod

Quod ſi inſuper ipſam vulnus aperuerit cutem, ad trium, quatuorve digitorum latitudinem ſupra illud firmiſſimo vinculo, ſiquidem fieri poſſit, laeſa pars erit conſtringenda.

Monet autem *Celſus*, ne tam firmiter illa ligetur, ut omni privetur ſenſu. Quae conſtrictio ſi per vinculum propter laeſae partis conſtitutionem fieri nequeat, adſtringentes pulveres ovi admixto albumine, vel eorum loco defenſiva vicinis locis admovenda ſunt emplaſtra.

Ut autem omnis veneno ad interiora praecludatur tranſitus, non inutile erit, ſit, prout *Celſus* monet, curcurbitulae laeſae applicentur parti, quas cum multâ flammâ majoris attractionis ergo adhibere, ac ſcarificare, terque renovare, & affigere jubet. Si vero parti demorſae cucurbitula apponi nequit, veluti digitis &c, nec etiam ſcarificatio ibi locum habere poteſt, hirudines plures circa vulnus applicari poſſunt: Deinde emplaſtrum *Galeni* applicandum è pice, aceto & opoponace in vino liquato.

Ablui deinde locus morſus, & fomentari poterit ſequenti remedio:

℞. *Theriacae* ℥ß.
Vini generoſi ℔j.

Eidemque poſtea non inutiliter hoc applicabitur cataplaſma.

℞.

℞. *Theriace vet.* ℥ß.
Succi caepar. ℥jß.
Stercor. Columb. ℥ijß.
Salis comm. ʒij.
Pulv. rut.
Scordii ana ℥ß.
Aq. vitae q. ſ.
Fiat Cataplaſma.

Poſtridie vel etiam quintâ, ſextâve poſt horâ candenti quoque vulnus aduri poterit ferro: cum ut dometur, conſumaturve eidem inhaerens virus, tum ut ſimul aliquamdiu ulcus apertum maneat, per quod virus diu effluat, quod poſtremum ad quadrageſimum uſque diem ad minimum plerique requirunt ſcriptores medici.

Fieri autem id facile poterit, ſi piſum majuſculum ſingulis diebus bis, vel etiam exſiccatae ſpongiae particula, uti ſolet fiſtulis, immittatur. Quamquam *G. Fabritius Hildanus Obſ.* 87. *Cent.* 1. *fol.* 67. quavis hebdomadâ ſequenti pulvere vulnus bis terve intus conſperſerit.

℞. *Pulv. praecipit.*
Lap. Bezoard.
Pulv. rad. Angelicae ana ℈j.
miſce.

Hunc enim & attrahentem, venenoque reſiſtentem dicit.

Ne-

Neque tamen leviter, vel ſumma tantum in cute, ſed profundius facienda eſt dicta aduſtio, ſi per membrum infectum liceat; plus enim peccaverit, ſi minus, quam ſi magis profunde aduſſerit Chirurgus.

Heurnius autem *Lib. de Morb. Cap.* 13. (qui cum *Dioſcoride* cucurbitularum applicationem, aduſtionemque, prioribus diebus tranſactis, non multum adferre utilitatis ſcribit) *cautio adſit*, ait, *in cauteriorum impoſitione, ut, ubi morbi principium (quod varium eſt, duorum, quatuor, & plurimum dierum) praeteriit, à cauterio pax ſit. Nam altius jam ſe inſinuavit venenum: ſcarificabimus tamen, & ſiccantia, evocantiaque imponemus.* Si uſtio, aut adurentia remedia primis diebus praetermiſſa fuerint, nec ſcalpro carnem incidere, nec uſtionem experiri operae pretium eſt ſcribente *Palmario fol.* 338. quia malum jam altius penetravit.

Continuo autem ſeparanda eſt aduſtione facta cruſta, ne veneno impediatur exitus: ſeparatio autem recenti butyro, ovique vitello effici poteſt.

Jobus autem *Mekeranus* ad hoc efficiendum utitur *unguento Baſilico*, *Theriaca* mixta, poſteaque modo deſcriptum vulneri imponit cataplaſma.

Galenus Lib. de Theriaca ad Piſonem non utitur ferro candente, ſed carnem profunde & orbiculatim excidit, ut vulnus diutius apertum retineri poſſit.

Non-

Nonnulli, ſi partis conditio ferat, partem demorſam ſtatim amputandam cenſent, exemplo illorum, qui aſpide, aut viperis demorſi, digitos amputaverunt, & ſalvi evaſerunt.

Verum non ita neceſſarium hoc videtur, cum venenum canis rabidi non ſit tam celeris activitatis, ac venenum aſpidis, & viperae, & aliis modis ſatis poſſit educi.

Fabrit. Hildanus Obſ. 98. *Cent.* 2. ac *Cent.* I. *Obſ.* 87. *fol.* 67. aduſtam cruſtam poſtridie ſectione eximit, nullâ omnino vulneri adhibitâ pinguedine, quod eâdem veneni impediatur exhalatio. Poſt aduſtionem autem goſſipium aquâ vitaę tinctum laeſo admovet loco, admixta itidem Theriaca, ac dein ſequens emplaſtrum ſupra linteum extenſum applicat.

℞. *Caepar. aliquantulum ſub cinerib. coctarum.*
Fermenti acris
Far. Sinap. ã ℥j.
Theriacae ℥ſ.
Fol. rutae.
Scord. ã m ß.
Miſceantur in martario addendo parum mellis.

Tantum autem ardentis ferri in hoc malo uſum aſſerit, ut circulatorem quendam ſe noviſſe dicat, qui non alio, niſi hoc contra venena uſus ſit remedio, licet id ipſum ſe non probare *fol.* 177. ſcribat.

Deſcribit *Jobus Mekeranus pag. mihi* 367. hunc potum quotidie bibendum.

℞. *Rad. Scorzon.*
Fol. Rutae.
Betonicae.
Nepethae ā mj.
Salv. minor pug. ij.
Leviſt. mß.
Coq. in vino Gall.
Colatura detur uſui.

Palmarius de morb. contagioſis pag. mihi 344. *Cap. de morſu canis rabidi* mirum in modum ſequentem extollit pulverem, ad dragmam dimidiam ſumptum, imò & Hydrophobis prodeſſe tradit, ſi eodem tribus, antequam prandeant, horis, ſive ſicco, ſive cum ſaccharo, ſyrupove aut etiam melle, in bolum formato, vel alioquin cum vini quantitate parciore utantur.

℞. *Fol. Rutae*
Verbenae
Salviae.
Plantag.
Fol. Polypodii.
Abſynthii vulg.
Menthae
Artemiſiae.
Meliſſophyl.
Beton.
Hyperici
Centaur. min. ā *part. aeq.*
Fiat omnium pulvis. Hoc

Hoc autem loco ſilere nequeo, quod mihi, impreſſâ jam Obſervationum Centuriâ contigit. Vicino quippe mihi Fabro cuidam lignario 10. Sept. Anni 1682. canis erat, qui à praetereunte, eoque rabido cane morſus poſt novem dies malè ſeſe habere coeperat, nec cibum, nec potum admittens, quietiſque impatiens, ſine lege huc illuc diſcurrebat, oculis inconſtantibus admodum, atque halitu oris graveolenti. Nihilominus tamen ipſe faber, ejuſque uxor, nec non puella quaedam alia, ut & famulas (at quam imprudenter!) canem hunc ad ora ſalivam hauſturum (ita enim ſolebat) admittebant, donec manifeſta ſe rabiei proderent indicia. De quâ cum nullum tandem eſſet dubium, immerſo aquis cane, extinctoque, ad me venitur. Conſului itaque, uti ſe aequore tingi omnes juberent continuo, (licet, ut mox dicam, huic remedio abſque aliis non multum fidam) domumque reverſi lectis decumberent. Tum vero diaphoretica unicuique praebui, quotidieque jam adducta ſumere praecepi remedia, praecipue autem *Palmarii Electuarium*, *Galenique pulverem*, quorum mentionem modo feci. Tum, ut hiſce per integrum utentur menſem, ſuaſi. Necdum tamen horum cuiquam vel minimum mali obveniſſe intellexi.

Nobiliſſ. Vir. Joh. Ludov. Hannemannus Part. 2. *Act. Med. Thom. Bartholini Obſ.* 110. *fol.* 274. admirandam deſcribendo remedio attribuit

laudem, nunquam enim feſelliſſe, imo ipſos Hydrophobos ſanâſſe tradit.

℞. *Herb. Rutae*
Abrotani
Beton. anguſt. fol.
Salviae anguſt. fol. ā mj.

Inciſis affunde acet. vini opt. ℔j. ſique tempus permittit, per aliquot horas maneant in infuſo, exprime, expreſſo adde.

Theriacae Andromachi ʒij.

Adultus magnum de eo faciat hauſtum, junioribus & puerulis detur cochleatim, ſin vero periculum metuatur, additur

Herb. card. fullonum mj.
vel hujus ſem. contuſ. ℥j.

Addit vulnus commorſum per 9. dies apertum tenendum, ac praedictas herbas expreſſas poſt fricationem cum bacillo è vite applicandas omni mane, tam diu donec aeger in portu naviget: & ſi metus periculi adhuc ſit, repetendam eſſe potionem.

Uſque adeo ſalutiferas autem has ait, ut tota Reſpulica Medica ſimile euporiſton vix habeat. Illud & ipſe datis ad me literis ſignificavit Vir Excellentiſſimus, ſcripſitque fide dignam ſibi aſſeruiſſe Matronam ſolo ſem. card. fullonum uſu in lacte dati reſtitutum Hydrophobiâ labotan-

tantem, & hoc ſemen adjici aliis compoſitis alexipharmacis, quanto magis furori, & Hydrophobiae proximus eſt aeger.

Si quis itaque à cane morſus fuerit, quem non viderit, vel etiam de viſi rabie dubitaverit, aut ſi quis de eâ certus, num aptis ſatis expulſum ſit venenum remediis, haereat, nonnulli, quales ſunt *Aetius*, *P. Aegineta*, *Oribaſius*, aliique, vulneri, ulcerive jubent panis offam vino nonnihil immaceratam, contuſaſve imponere juglandes, quibus poſtea comeſis ſi extinguantur gallinae, continuanda erunt remedia, apertumque tenendum vulnus: licet *Euſtachius Rudius de Morb. Occult. fol. mihi* 26. *ac* 134. ut & *Jul. Caeſar. Claudinus Empyr. Ration. fol. mihi* 300. non ita certum hoc credant experimentum.

Quid autem de merſione in aquas dicendum? *Celſus* equidem *Lib.* 5. *Cap.* 27. unicum miſerrimi hujus mali remedium ſtatuit nec inopinantem in piſcinam, non antea ei praeviſam projicere, & ſi natandi ſcientiam non habet, modo merſum bibere pati, modo attollere; ſi habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aquâ ſatietur. Sic enim ſimul & ſitis, & aquae metus tollitur. Hanc autem in aquas immerſionem ipſe, ut & *Caelius Aurelianus*, requirit, antequam nata ſit hydrophobia, obruaturque ſymptomatibus peſſimis aeger, vix enim quidquam tum ſupereſſe levaminis ait.

 Hoc

Hoc tamen qualecunque remedium nunquam fallere Batavorum vulgus putat.

Foreſtus Lib. 20. *Obſ.* 28. 20. *fol. mihi* 350. de innumeris memorat, quibus, ipſo conſulente, aquâ merſis nihil exinde ſupervenerit mali. Idem & teſtatur *N. Tulpius Lib.* 1. *Obſ. Med. Cap.* 20. *pag. mihi* 43. Verum illi fortean ſputo contacti tantum, nec ita laeſi, ut ſanguis manaverit (uti & dicto loco indicat *Foreſtus*) vel aliis inſuper uſi fuêre remediis.

Beverovicius autem parte primâ Theſauri valetudinis adverſae Cap. 9. *fol.* 440. aliique fallere quandoque ſe vidiſſe immerſionem affirmant.

Quod & animadvertit *Cardinalis Ferdin. Pozettis Lib.* 3. *de venenis Cap.* 18. *fol.* 569. *Permulti*, inquit, *ſe in mare demerſêre, nec tamen exinde adverſus rabiem quicquam adjumenti ſenſêre.* Quamobrem (ait *Paraeus Lib.* 20. *Cap.* 14. *fol.* 440.) illi remedio non eſt fidendum.

Rejicere videtur frigidam balneorum aquam *Avicenna*, timet enim, ne poris occulſis, intus propellatur virus. Quo modo eâ de re etiam judicat *Rudius de Morb. Occult. p.* 127. ut & alii. Ille autem eo loco nec *Dioſcorid.* nec *Galenum*, alioſve ad praeveniendam hydrophobiam ullam unquam dulcis, temperatique, frigidive balnei feciſſe mentionem tradit.

Scribit *Oribaſius* ante vigeſimum diem balnea nocere, ante quadrageſimum ſtatuunt alii. *Avicenna*

cenna autem loco modo adducto, ne laeſum, ait, eo tempore in balneum admittas, necaveris enim, ſi intrare ſiveris.

Codronchus de rabie fol. 47. *ſcimus*, inquit, *quendam divitem, à catulo manu commorſâ, ſeptimo die cum ingentiſſimo aquae cruciatu, ac convulſionibus miſerrimè vitâ exceſſiſſe, nec illi quicquam contuliſſe, quod aquâ bis, & ter merſus fuerit, & eam potaverit.* Idem *fol.* 202. ita pergit; *In mare dejectionem abſque aliorum uſu medicaminum cum Andr. Baccio Lib. de venenis, & Antidotis rejicerem, quam meam opinionem Foreſtus Lib.* 10. *Obſ.* 28. *confirmat narratione illâ de juvene, cui Delphis Batavorum poſt ſextum à laeſione menſem, quamvis aquis merſo, hydrophobia fuerit orta, forte, quod legitima ſpreverit remedia.*

Haec praeterea in aquis immerſio hyberno praeſertim tempore periculoſior videtur, ſi debiles inſuper, tenellique homines morſi fuerint. Quapropter *dicti libri modo adſcripto loco Celſus*; *Sed aliud*, ait, *periculum excipit, ne infirmum corpus aquâ frigidâ vexatum nervorum diſtenſio abſumat.* Damnat etiam hoc genus remedii *Caelius Aurelianus Acut. Morb.* 3. *Cap.* 16. *eò quia*, inquit, *ſaepe aegri ex hujuſmodi immerſione incurrunt convulſiones, contractiones, & alia mala.*

Novi, ait *Beverovicius dicto loco* quendam ruricolam, qui merſus, ac, madidis retentis veſtibus, trahae impoſitus, antequam domum reverteretur, exſpiraverit.

G. Stratenus medicus nuper celeberrimus retulit mihi ingenioſam quandam Dominam à cane laeſam rabido ipſum conſuluiſſe, an hyeme, ſtringente aquas glacie, ſeſe mergi pateretur, cum tenello eſſet corpore, frigeretque admodum aër. Ipſe autem ſe immerſionem diſſuaſiſſe mihi dixit, verum infectae parti aliquoties cucurbitulas cum ſcarificatione imponi juberet, praecepit, eandemque paſſim, Theriacâ, aquâ rutae, ſimilive liquore deſtillato, vel etiam vino mixtâ ablueret, intereaque quotidie per integrum menſem antidoto quodam uti non ceſſaret, atque ita omnis mali immunis evaſit. Ipſe autem optimum profecto hunc ſanandi modum judicaverim, namque injectioni in aquas, praecipue ſi altius vulnus foret, non nimium fidens, quamquam non omnino rejiciam, ab ipſo uſque initio alia inſuper intrinſecus, extrinſecuſque applicuerim remedia.

Scribit *Palmarius p. mihi* 347. hunc in modum. „ Noſtrates hoc remedii genus ad prae-
„ cautionem uſurpant, mare fluviis praeferen-
„ tes: Hydrophobiâ jam oppreſſis iſtam curatio-
„ nem in feliciter ceſſiſſe, ac praecautionis grâ-
„ tia pleriſque profuiſſe, multorum experientiâ
„ compertum eſt. Quanquam ne huic quidem
„ remedio prorſus fidendum eſſe per multorum
„ mortes didicerunt populi maritimi. In pleriſ-
„ que enim aquae conſpectus hydrophobiam
„ veneno in corpore commoto celerius exſuſci-
„ tat, quod alioquin ſine ullo aegri incommodo
„ diu-

„ diutius deliteſcere, & alexipharmaco extin-
„ gui domarique potuiſſet.

Petrus Salius Diverſus de affect. particul. Cap.
„ 19. *pag.* 339. Unicum tamen, inquit, ab an-
„ tiquis ad hoc propoſitum eſt remedium, vi-
„ delicet aquae dulcis balneum, ejuſdemque po-
„ tus, quo, eorum auctoritate fretus, aliquan-
„ do expertus, nullam in eo utilitatem inveni,
„ imo cum plurimum hujus nonnulli potâſſent,
„ plurimum etiam detrimenti hinc eos conſe-
„ cutos, quam rem cum accurate perpende-
„ rem, ratio, & fruſtrata experientia me va-
„ num eſſe remedium iſtud credere coëgerunt.
„ Imo cum ingens antipathia ſit inter aquam,
„ & virus iſtud, epota aqua ſemper detri-
„ mento erit patientibus, cujus merito, &
„ maximà cum ratione ab *Avicenna Libr.* 4.
„ *Fen.* 4. *Tract.* 4. *Cap.* 7. dictum fuit: *& quan-
doque ſorbet ex eâ, quare ſtrangulatur per eam,
& moritur.*

Ideoque cenſet *Salius Diverſus* non oportere Medicos huic fidere ſanandi modo, utpote vano, & contra rationem adminiſtrato.

Th. Bartholinus Centur. 2. *Hiſt.* 89. Mulier
„ quaedam, inquit, Lugduni in Batavis Anno
„ 1645. à cane rabido morſa aquâ Rheni prae-
„ terfluentis, ſanitatis recuperandae gratiâ, ab-
„ luta eſt, ſed curru cum aliâ comite in civita-
„ tem reverſura, prope portam vomitu ſuperve-
„ niente, animam evomuit. Itineris ſocia, quam

„ vomitus venenoſus adſperſerat, infeceratque
„ tertio inde die quoque exſpiravit.

Quantum autem ad venae ſectionem attinet, fruſtra quidem illa hoc caſu fit, quod eâ non expellatur virus, ſed debilitentur vires plurimum, ideoque ad reſiſtendum minus fiant idoneae.

Solae cucurbitulae laeſae adhibitae parti admittuntur.

Qui hydrophobis venas ſcindere parant (ut ſcribit idem *Salius Diverſus fol.* 340.) quo mortem maturent, medium proponunt, cum quod ſectione illâ deficiant vires, tum quod veneno minime reſiſtat qualiſcunque iſtaec exoneratio.

Nec adhibendas putem alvi purgationes, praeſertim etiamnum recenti malo, quando iis ab exterioribus ad interiora humorum excitetur motus. Ita & teſtatur *Rudius p.* 136. *G. Fabrit. Hildanus Cent.* 1. *Obſ.* 87. *fol.* 67. Nec non *Sennertus Med. Pract. Lib.* 1. *Part.* 2. *Cap.* 16. *fol.* 163.

Quamquam & ſint, qui hujuſmodi purgantia, ſumpto prius quodam antidoto, ante hydrophobiam admittant. Si vero ipſo morbi initio cuiquam alvus impura, atque excrementis referta ſit, poterit enema, aliudve lenius purgans praeſcribi.

Ne quid autem indictum maneat, videamus, anne ejus, qui momordit, canis pili appliciti juvent?

Tradunt equidem nonnulli illos eſſentiae quâdam

dam paritate venenum educere, haud aliter, ac ſolet contuſus Scorpio vulneri, quod fecit, admotus omne tollere virus, quos inter reperio *Plinium Lib.* 24. *Cap.* 5. *fol. mihi* 540. *Paraeum Lib.* 20. *Cap.* 14. *p. mihi* 440. Utut autem illi, & praeter hos alii quoque hoc extollant antidotum, ſuprà adſcriptis aegros adjuvare tutius crediderim remediis.

Illos autem Anticyras navigare jubeo, qui laeſis venenati, à quo vulnus illatum, canis aſſatum jecur triduo comeſum ad ſanationem facere ſcripſerunt. Quando etiam tradit *Galenus de Compoſit. Medicam. per gen. Cap.* 16. ejuſmodi hepar laudari quidem à quibuſdam, verum & audîſſe ſe aliquos huic remedio nimium fiſos miſerè interiiſſe.

Sunt, qui putent, ſcribente *Avicenna Lib.* 4. *Fen.* 6. *Tract.* 4. *Cap.* 9. rabidi canis cruorem, aſſatumve hepar laeſos ſanare poſſe; Ille autem ſe haec praeſcribere non audere ait.

Paraeus etiam *Lib.* 20. *Cap.* 14. *fol.* 440. ſibi eâ de re non liquere dicit. Quamvis *Palmarius pag. mihi* 341. *dicti libri* experientiâ ſe didiciſſe aſſerat ruſticos quoſdam canis rabidi, à quo laeſi eſſent, jecinoris eſu hydrophobiam evaſiſſe.

Veriſimilis tamen non eſt qualiſcunque haec curatio, quod ſcribant *Fernelius Lib.* 2. *de abdit. rerum cauſis Cap.* 14. ac *Donatus fol.* 592. rabido lupo comeſo, multos fuiſſe infectos, quibus etiam non ita diu poſt hydrophobia orta ſit.

Qua-

Quale exemplum etiam *Bauhinus* de porco in rabiem verſo adducit, qui plurimis comeſus miſerrimi fuerit leti cauſa.

Neque magis crediderim morſui canis rabidi medendi rationi, quae fit Sacello *Divi Bellini* de quo *Caelius Rhodiginus*; vel quae peragitur *Divi Donini* Templo, de quo *Matthiolus* agit.
„ Horum ille *Lib*. 17. *Lect*. *Antiq*. *Cap*. 28. Eſt
„ in Rhodiginis paludibus, inquit, Divi Bel-
„ lini Templum, miraculorum frequentiâ ce-
„ leberrimum, & affluxu hominum etiam no-
„ tiſſimum. Erectae aedis cauſa fere publica eſt.
„ Pulſus in Divus Patavio, graſſantibus no-
„ bilium pleriſque, quod ſeverius, ſanctiuſque
„ quam illis probari poſſet, Epiſcopum ageret,
„ inſectantibuſque inimiciter adverſariis, in
„ paluſtre agri noſtri ſolum quindecim milibus
„ Rhodigio diſtans divertit. Cum manus ho-
„ minum evaſiſſe videretur, canum rabiem non
„ evaſit, à quibus è veſtigio convulſus, diſ-
„ ceptuſque mox in Divorum indigitamenta
„ relatus templum in illis emeruit locis, in
„ quo & arca marmorea ferreis occluſa can-
„ cellis latet ſanctiſſimum ejus corpus.
„ Templi vero ex necis genere ea coeleſtis eſt
„ proprietas, ſi quis clavem ſibi quaeſierit, quâ
„ aedis valvae recludantur, ac ea candente,
„ quicquid rabie agitari orſum ſit, attigerit,
„ praeſentiſſimum eſt remedium, & nunquam
„ non verum. Hic vero *Comment*. *in Cap*. 37.
„ *Lib*.

„ *Lib. 6. Dioſcoridis* ſubſequentia refert: per-
„ pauci noſtro tempore habentur à cane rabido
„ demorſi, qui medicos conſulant, nam eſt
„ tanta religionis vis, ut omnes quos rabidi ca-
„ nes momorderint, partim ad *Divi Donini*
„ Templum confugiant, partim vero ad *Divi*
„ *Bellini* Sacellum, ubi quibuſdam exorciſmis,
„ & panibus characteribus obſignatis, à ſacer-
„ dotibus perquam facile ſanantur, ut pluri-
„ morum teſtimonio equidem fateri poſſum.

Aſſertionem *Caelii Rhodigini* de clave Templi *Divi Bellini* quod attinet, illam partim ſuperſtitioſam, partim quoque rationali curationi convenientem judicat G. *Horſtius Cent. Problem. Therapeut. Decad.* 10. *Quaeſt.* 2. *fol. mihi* 203. Superſtitioſam, propterea quod falſâ plebis perſuaſione virtus quaedam ſanandi clavibus illius Sacelli tribuatur: partim vero curationi naturali convenientem, quatenus ejuſmodi clave cadente morſus inflictus exuritur, quâ ratione venenum elicitur, vulnus apertum conſervatur, viruſque illud minus ad internas corporis partes ſe inſinuat. Etenim verum eſt, quod habet *Dioſcorides Lib. 6. Cap.* 48. Ubi *contra*, inquit, *virulentos ictus uſtio expeditiſſimum auxilium eſt, utpote cum ignis caetera viribus praeſtet, ſive quod virus domet, & penitius ferri non patiatur, ſive quod pars ignem experta poſtea non vulgare fundamentum curationi praebeat, manente diutius exulceratione.*

Ad-

Adjuvat naturam in expellenda firma phantaſiae perſuaſio, quae vel ſola plurimos, graviſſimoſque morbos non raro curat.

Matthiolus porro ſibi ipſi probabiliter reſpondet, nam, *Cogitanti, mihi*, ait, *quonam pacto id tam facile eveniat, nonnullae ſe obtulerunt rationes, quas libere dicam. Haud dubie imprimis divina auxiliatur gratia quippe cum non parum moleſtiae, malique morſu canis rabidi affectis inferre poſſint Cacodaemones, ut qui in atrabilariis humoribus ſuam habeant ſedem, iiſque exorciſmis cedentes abeunt, & afflictorum corpora munda relinquunt, ſublato ſecum veneno. Illud praeterea addiderim, quod fortaſſe ipſi aliquod nobis occultum habeant antidotum, quod panibus illis admiſcentes, aegros devorandum praebent, vel id aliquo in potu bibendum exhibent.*

Ipſe autem de *Bellini* Sacello, *Doninique* Templo, ut & de *Huberti* Fano, quod apud *Leodienſes* eſt, ac de quo ea fere memorantur, quae de *Donini* Aede tradit *Matthiolus*, idem ſtatuerim, quod de ſtrumis, quas, cum ſolo Regum contactu penitus dicantur tolli, expertos admodum convenientibus remediis illorum juſſu pellere medicos exploratiſſimum eſt.

Atque hic quidem primae Obſervationum noſtrarum rariorum Centuriae eſto

FINIS.

DE
UNICORNU
DISSERTATIO.

NOſtrae hujus de *Unicornu* diſquiſitionis initium conſtituat pars quaedam literarum, quas Vir Ampliſſimus *Cornelius Neolandius Brederodius* Foederati *Belgii* Procerum auctoritate Regni *Angolenſis* in *Africa* Concilii Politici quondam Aſſeſſor ad honorandum admodum Virum *Godefridum* Syndicum *Genevenſem* dedit 23. *Martii* 1643. in ejuſdem Regni Urbe *Loandâ S. Pauli* ſcriptas: Harum autem partem hunc in modum verti.

Ipſe equidem tibi nihil omnino novi de hac Orbis terrarum parte litteris ſignifico, utpote in quâ nihil geratur, quod ad tuas pervenire dignum ſit aures, praeſertim hominis univerſi theatri Europaei ſpectacula oculis uſurpantis. Flagro, mehercle, atque conficior pene deſideratiſſimae illius terrarum partis (elapſo praecipue, in quod Proceribus obſtrictus triennio) amore, in qua vel otioſius mal-

mallem exiſtere ſpectator, quam heic locorum inter quoſcunque tandem praecipuus. Contigit mihi, fatebor equidem, hiſce in regionibus cum Regibus, Principibuſque unà eſſe, & *veras audire & reddere voces*, à quibus honoribus affectus, nec ſine reverentiae teſtimoniis dilectus ſum; neque etiam inter noſtros potentiae, auctoritatiſque mihi quidquam deeſt. Verum enim vero non iſthaec animum delectant, nec juvant tantis terrarum intervallis, mariumque immenſis fluctibus ab optimis diviſum amicis, quibus, quas debeo, dignas grates perſolvere non datur.

Coeli partis; ſub quâ hîc vivitur, inſolitis noxia admodum eſt qualitas: Pauci enim ſunt, qui mortem, vel graviſſimum ad minimum effugiant morbum. Servavit me in hunc uſque diem laudanda Dei benignitas, quem mihi uſque manſuetum precor, ſperoque; ſi vero aliter quidem de me ſtatuerit, fiat, quicquid voluerit.

Suâ quidem ſponte harum regionum ſterilis eſt tellus, nulloſque, vel oppido paucos producit fructus fluviorum autem

autem ripis non deſunt mali Aurantiae, citreaeque, nec aliae in Braſiliâ, Europâque, notiores herbae, ſed magno conſtet harum cultus, propter immenſam ſervorum, quos hic requirit, multitudinem. Ovium etiam, Boumque, ac porcorum, aprorumque nobis abunde eſt: Copioſe etiam admodum cervi, cervaeque, ut & rupicaprae reperiuntur, & ferinam praeſtantes carnem Phaſiani, perdiceſque, palumbes, ac coturnices, nec non galli, gallinaeque variegati coloris, longe aliis autem, quam quales in Patriâ meâ vidi, teguntur plumis, palatoque longè ſunt amoeniores. Adſunt & anſeres feri, anateſque, ac querquedulae cum ficedulis, aliiſque, quas ignoratis, natantibus avibus. Ferae beſtiae quoque hîc dantur plurimae, Elephanti videlicet, Leoneſque, ac Tigres, Lupi, & Bubali, omnes profecto ferae admodum. In aquis autem Crocodili, ut & Hippopotami, ac Sirenes degunt. In terris longius ab Oceano recedentibus Rhinocerotes etiam Zebraeque apparent, quae omnia animalia curſus celeritate ſuperant. Invenitur & Unicornu *Afris Bembe*,

ac *Poccabembe* dictum: hujuſmodi animalis cornu ſervo, longe ab iis, quae in *Europa* hoc circumferuntur nomine, diverſum. Mihi certe quam compertiſſimum eſt hic, licet rarius, veram reperiri *Monocerotem*.

Hujuſmodi autem cornu nullum unquam experimentum feci, affirmantibus licet unanimiter *Afris*, praeſtantiſſimum id contra quaevis venena antidotum, quandoquidem *Bezoardico* plus fido lapidi, qualem inſtar gallinacei ovi domi meae habeo; hunc namque crebrior mihi magis commendavit uſus. Alia rariora pauca hiſce in plagis reperire eſt, ac quod monſtri ſimile, nihil monſtri haec profert Africae ora, praeter barbaras, ac ſaniore ratione carentes plurimorum *Maurorum* animas. Quibus autem maxima inſunt humanitatis veſtigia, pleniorque judicii facultas, *Congenſes* dicuntur. Dantur ad me quandoque à Rege, ejuſve fratre *Bambae* Duce literae nonnulla humani habentes ingenii, in caeteris autem non, niſi probrorum: vitiorumque, videas congeriem. Hiſce &c

AD-

ADNOTATIONES

Ad hanc literarum partem.

UTrum verum, ac tale, qualis meminit S. Scriptura, detur Unicornu, diu multumque fuit certatum. Ad hoc autem ut reſpondeatur, ſciendum duplicis nominis intellectu Unicornu ſcriptoribus uſurpari. Hinc enim factum eſt, ut, neglectâ quidem iſtâ diſtinctione, erraverint plurimi.

Significat itaque generaliori nomine Unicornu omne animal, cui unum frontem defendit cornu. Hujuſmodi autem beſtiae plures ſunt. Quatuor dari animalium genera, quibus uno ſuperbiat frons cornu, *Laurentius Catalanus Pharmacopaeus Magdalonenſis*, aliique ſcribunt.

Primum genus eſt Avium, quas inter *Dynon* etiam in Aethiopiâ degentem numerat: ibidem reperiri aves, quibus unicum ſit cornu, *Aelianus* auctor eſt *Libr.* 17. *Hiſt. Animal. Cap.* 10. Ille autem hoc loco generalius *Cornu* intellexit, ita ut eo nomine etiam frontis quandam protuberantiam comprehendat.

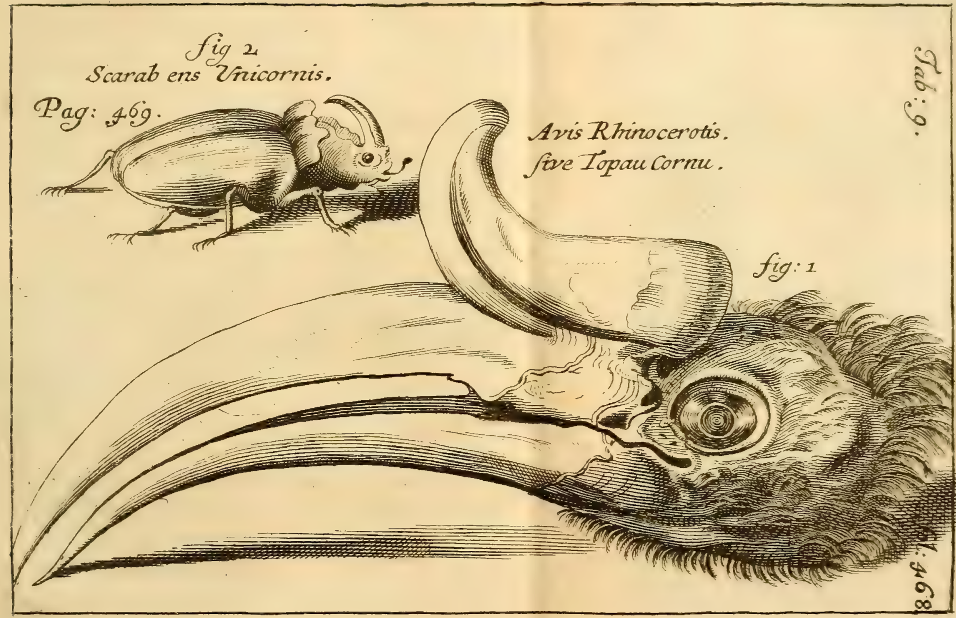
Avibus non quidem cornua, ſed excreſcentias eſſe ſcribit *Bartholinus Cap.* 7. *de Unicornu pag. mihi* 46. *Scaliger Exercitat.* 231. *num.* 5. cornutas aves in Inſula *Catigan*, quae in mari *Pacifico*,

ſive *del Zur* ſita eſt, naſci ſcribit, quae magnitudine gallinis noſtratibus pares ſint.

Vormius autem Cap. 17. *fol. mihi* 293. per *Catiganae* inſulae aves illas intelligit, quas *Topau* Indi, avem Rhinocerata alii dicunt. Ipſe inter alia cranium, cornutumque hujuſmodi avis roſtrum ſervo, quod mihi quidam ex Indiâ Aſiaticâ redux dono dedit; illud autem maximi roſtri intuitu minimum eſt, neque enim anſerino majus eſt multò. Ipſum quoque ulnae ſemiſſi fere par eſt longitudine roſtrum; quodque hujus ſuperiori parti annectitur cornu, craſſum, ac nonnihil recurvum, ejuſdemque ſubſtantiae, cujus illud, eſt. Hoc autem cavum, tenue, ac molle ejuſdemque fere materiae, cujus ſunt cancri marini conchae, quartam, & amplius, ulnae partem aequat longitudine, nec non circuitu.

Deinde etiam piſces inveniuntur cornuti, quos inter animal marinum *Uletif*, ſive *Illetif* nomine eſt, cujus *Joh. Renodaeus Lib.* 3. *Mat. Med. Cap.* 24. nec non *Thom. Barthol. de Unicornu Cap.* 14. *pag.* 92. meminêre. De aliis etiam piſcibus unum fronte gerentibus cornu *Olaus*, *Albertuſque* ſcripſerunt, quos inter & ille referendus eſt, cujus mentionem faciunt *Cluſius Lib.* 6. *Exotic. Cap.* 17. ac *Bartholinus fol.* 93. Ut & marinus canis, quem *Haa* hic vocat *Epiſt. Med. Cent.* 1. *fol.* 373. Denique & Univornu aequoreum *Narhual* nomine apud eundem de *Unicornu Cap.* 15.

Tertio etiam cornua gerunt locuſtae quaedam,

fig 2
Scarab ens Unicornis.
Pag: 469.
Avis Rhinocerotis.
ſive Topau Cornu.
fig: 1
Tab: 9.
Pl: 468

dam, quales *Catalanus* cum piſce *Uletif*, ſervare ſe ſcribit.

Scarabeorum quorundam meminit *Vormius*, quibus unum itidem cornu ſit. Agit & de iis *Bartholinus de Unicornu Cap.* 8. *fol.* 53. qui & exactam, in quâ conſpiciuntur picti, exhibet tabulam; qualem etiam dat *Mouſetus de inſectis. Albertus Magnus* quoque, ac *Ulyſſes Aldrovandus* ad amuſſim inſuper de cornutis ſcripſêre ſerpentibus; de quibus vide ſis *Bartholinum de Unicornu*, *fol.* 55. *Cap.* 9. Inveniuntur & bicornes, tricornes, multicorneſque: a cornibus enim nomen accepit *Ceraſtes* Serpens perquam maleficus, & peſtilens. Recenſet & volatilia Inſecta unicornia *Aldrovandus*: è quorum genere & bicornia ſunt, quale eſt illud quod cervus volans dicitur, quia cornua ſimiliter, ut cervi, ramoſa habet.

Quarto quadrupedia quaedam animalia ſingula unum fronte gerunt cornu, quae inter nonnulli & Rhinocerota numerant, quamvis revera duo huic ſint cornua.

Inter quadrupedes autem beſtias quibus unum cornu eſt, Onagri etiam, ſeu aſini agreſtres, reperiuntur, in Aethiopiae degentes deſertis, de quibus etiam *Ariſtoteles* 2. *Hiſtor. Animal. Cap.*8. & 3. *de Part. Animal. Cap.* 2. nec non *Aelianus Libr.* 4. *Cap.* 52. *Pliniuſque Libr.* 11. *Cap.* 37. & 41. Ut & boves quidam, vaccaeque, & bubali, quorum etiam *Plinius Libr.* 8. *Cap.* 2.

mentionem facit, quibus unicum, tantum iſtis in regionibus cornu obtigit, ſicut & equis nonnullis in Indiâ.

Bovis etiam in ſylva Hercyniâ Cervi figurâ, cujus à mediâ fronte inter aures unum cornu exiſtit excelſius, magiſque directum notioribus cornibus; meminit *Julius Caeſar Libr. 6. de bello Gallico pag. mihi 246.*

Solinus Polybiſt. Cap. 65. fol. 194. de Bubus unicornibus & tricornibus refert.

Aliis autem in regionibus, ac praecipue in Africâ, caprearum genus quondam unico cornu notatur, quibus & accenſendi Oryges; de quibus idem *Bartholinus dicti tractatus fol. 62. 69. ac 73.* legi poteſt: meminerunt tamen & horum *Ariſtot. 2. de Hiſtor. Animal. Cap.* 1. ac *Lib. 3. de partibus Cap. 2.* nec non *Martialis Lib. 13. Epigram. 95.* ut & *Juvenalis Satyr. 9. verſ.* 140. Cornutorum etiam leporum *Gaſſendus vita Peireſcii. Lib. 2. pag. 96.* meminit, qui ex Norvegiâ allati Lovanii fuerunt viſi. Denique & verum Unicornu eſt, Indis *Carcazonus*, Arabibus autem, Perſiſque, ac Tartaris, &c. *Carcand*, ſive *Carcandan*, teſte *Aeliano Hiſt. Lib. 16. Cap. 20.* quamquam illi, pro locorum, in quibus degit, varietate, diverſa obveniant nomina.

Atque haec quidem generalius de animalibus, quibus unum cornu naſcitur, praemiſſa ſunto.

Strictius autem Unicornu certum quoddam deſignat animal *κατ' ἐξοχὴν* ſic dictum, quod unum

unum ei cornu ſit. De illo autem ſolo noſtra inſtituta eſt diſceptatio, quâ maxime videndum erit, deturne hujuſmodi animal alicubi gentium, an ſecus?

Verum quidem hoc Unicornu Ogygii diluvii tempore interiiſſe, nihilque de eo reſtare, praeter ea, quae hodieque in Bohemia, Miſniaque nec non Sylvâ Hercyniâ, ac extremis Thuringiae finibus è terra eruuntur cornua, nonnulli acriter contendunt. At illud ebur, cornuve foſſile Monocerotis cornu verum dici nequit.

Thom. autem *Brownius pſeudo-doxiae epidemicae*, ſeu *de vulgi erroribus Cap.* 23. *pag.* 301. haec eſſe fragmina lapidis *Ceratitis* ait, qui vulgo cornu foſſile, cujuſque variae, ac plurimae in Germaniâ è terrae ſinu producuntur ſpecies, verique Unicornu nomine paſſim venduntur.

Haec autem fragmina nil niſi duriorum quarundam materierum ſunt petrificationes, ut cornuum, dentium, oſſium, ramorumque arborum, quorum nonnulli adeo non omnino mutantur, ut originis proprietatem, odoremque etiamnum ſervent, uti ille de fraxinorum, juglandumque fragmentis teſtatur. Similia *Deuſingius Diſſertat. de Unicornu* §. 39. *pag.* 278. quandoque & in *Hollandiâ*, praeſertim paluſtribus locis, ac interdum in aeſtuario *Groningenſi*, ut & *Comitatu Meurſenſi*, alibique reperta fuiſſe perhibet. Horum etiam meminit *Sennertus Epitom. Natural. ſcientiae Lib.* 5. *Cap.* 4. *de lapid. & gemmis fol. mihi* 74.

Quam facillime autem ſaxea haec, ac fictitia cornua à veris diſcerni poſſunt: haec enim firma admodum, duraque ſunt, ut vix radi, nedum contundi queant, linguaeque admota non adhaerent, ut illa quae non dura, ſed veluti calcinata ſunt; Oſſa quidem videntur, cum tamen lapides minerales ſint, quare nonnullo diſſolvuntur negotio, contunduntурque, ac veluti terra ſigillata, linguae adhaerent. Uſus autem eorum eſt ad vulnera, & oſſa fracta conglutinanda, ulceraque ſananda, dicunturque etiam epilepticis, & alvi Infantum torminibus prodeſſe.

Dictu tamen difficile eſt Unicornu iſto periiſſe diluvio; neque enim permiſiſſe videtur immenſa Dei providentia, ut qualecunque tandem eo extingueretur animalium genus, nec reviviſceret, ſive ex ſervatis in Arcâ animalibus, ſive aliis quibuſdam modis. Hac autem de re lege, ſodes, *Geneſ. Cap.* 6. *v.* 19. 20. ac *Cap.* 7. *v.* 2. 3. 9. 15. 16. Et certe ſi ejus meminit *Jobus* ſcriptor ſacer, ut mox liquebit, non eſt ſtatuendum, ſpiritum S. Chimaeram induxiſſe, ſi itaque poſt diluvium fuerit ab illo memoratum, tanquam animal notum, ſaltem famâ, & exiſtens, qui potuit cataclyſmo periiſſe? Ut jam non in parte vocetur *Ariſtoteles*, qui, ut ſe, rerumque omnium genera conſervet, diligentiſſimam ſcribit Naturam; ſtatuit quippe ea animalia, quae ſemel producta ab Univerſi Creatore fuerint, ſemper, quanquam ſera in propagine, ſuperfore.

Dari

Dari non tantum animalia unico inſignita cornu, ſed Monocerotem per excellentiam vocari, ac à reliquis, quibus unum fronti cornu inhaeret, animalibus longe differre, non pauca adſtruunt ſanctioris paginae teſtimonia, ut *Num.* 23. *v.* 22. 24, *Itidem* 24. *v.* 8. *Deuteron.* 33. *v.* 17., *Hiobi* 39. *v.* 1. *ac* 9. *Pſalm.* 22. *v.* 22. *Pſal.* 29. *v.* 6., *Pſal.* 92. *v.* 11., *Eſaiae* 34. *v.* 7. Qui utique omnes viri θεόπνευστοι poſt fatale ſcripſerunt diluvium, ac graphice admodum, opinor, depictum Unicornu nobis, non fictitium tamen, etiamnum exhibent.

Animadvertendum inſuper cenſeo illis locis non nominari tantum Monocerotem, ſed & myſticam in eo latere doctrinam, quam exponere hujus loci non judico. Certe dubium non eſt, quin haec illi tacuiſſent, ſi non exiſteret ejuſmodi animal.

Unicornu praeterea non tantum nominat ſacra pagina, ſed & eruditas admodum ex ejuſdem natura imagines format, miraſque recenſet qualitates, ut; Primo praedicatur ejus *ferox indoles*: *Jobus* quippe *Cap.* 39. *v.* 12. *&c. Num tibi ſervire volet Unicornis, aut ad tua praeſepia manebat? Num tu Unicornem ſubjugio ligabis in ſulcis, ut poſt te liras occet? Tune ei, qui ſit magni raboris, confides, aut laborem tuum committes? An credes fore, ut tibi ſata referat, & in tuam comportet aream?*

Haec autem manifeſte indicant verba nullâ

domari arte, nullis contineri vinculis, nec ullis ſubactam Inſidiis manſueſcere Monocerotem; cum tamen vel ferociſſimis jugum fuiſſe impoſitum animalibus, ut Leonibus, Tigribuſque, &c. ab ipſo mox tempore, quo producti eſſent, arte domitis etiam nuper *Hagienſibus* meis conſtitit.

Secundo: memoratur *nobile*, *praeſtantiſſimumque robur*: dicti enim *Cap.* 39. *v.* 14. ita legitur; *Tune ei*, *qui ſit magni roboris*, *confides*? *Numer.* etiam *Cap.* 23. *v.* 22. ita *Bileamus de* populo *Iſraëlitico: Eduxit illum ex Aegypto Deus robore praeditus Monocerotio*. Confer *Numeror. Cap.* 24. *v.* 8.

Tertio: illius indicatur *animoſitas*, quam non ſine laude *Bileamus* extollit, cum dicit: *Deus Iſraëlem ex Aegypto eduxit*, *eſt enim ejus robur* (aliis *altitudo*, aut *animoſitas*) *tanquam Unicornu.* Adde & *Pſalmum* 29. *v.* 6. ubi, *Vox Jehovae*, inquit *Pſaltes*, *confringit Cedros Libani*, *&* *exilire facit quaſi Juvencos*, *Libanum*, *&* *Sirion more pullorum Unicornium.*

Denique quartò refertur *indomita* Monocerotis *feritas*, *nemo* quippe, teſte *Jobo Cap.* 39. *v.* 12. *&c.* aſperrimum hoc animal domuerit. *Aelianus*, *Plinius*, *Solinuſque*, ut & poſteriores, nec cicurari, nec vivum capi poſſe audacter affirmant, teſte *Bartholino de Unicornu fol.* 207. *Cap.* 28.

Atrociſſimum, inquit *Solinus Polyhiſtor. Cap.*

65.

65. *fol.* 194. Monoceros eſt animal, quod vivum non venit in hominum poteſtatem, & interimi quidem poteſt, capi vero non poteſt.

Sed hiſce obſtare videntur S. Scripturae loca *Geneſ.* 1. *v.* 28. *Geneſ.* 9. *v.* 2. *Pſal.* 8. *v.* 9. ut & *S. Jacobi Epiſtol. Cathol. Cap.* 3. *v.* 7. Ubi legitur: *Omnis enim natura, & volucrum, ſerpentumque, & aquatilium, humanâ induſtriâ domatur, & domita eſt.*

Verum ſciendum eſt illas beſtias reverâ domari non poſſe, cum jam diutius in ſylvis degerunt, iiſque aſſueverunt tandem. Neque enim unquam hujuſmodi Unicornu domitum fuiſſe conſtat. Subigi autem quid vetat unicornium catulos, nec ſylvis, nec feritati aſſuetos? Certe poterit arte hiſce imponi jugum. Neque aliter accipiendum crediderim *B. Jacobum.*

Simili plane modo Leones, Tigreſque (uti modo diximus) & quicquid ferarum eſt, ab eo tempore, quo modo geniti ſunt, humanae induſtriae traditi manſuetiores fiunt multò, ac, quamquam feritatem iſtam, nunquam omnem exiſſe videantur, recte tamen domitos dixeris.

Unicornes autem cum propter aſperitatem, ac robur, tum quod remotis, inaceſſiſque ut plurimum lateant locis, ab hominibus non domantur.

Ad indolem hujus ferae etiam cornu excellens pertinet, neque enim illius in ſacris paginis tantum reperias elogia, ut *Deuteron.* 33. *v.* 17. ubi

ſuper

ſuper *Joſepho* ita *Moſes*: *Primogenitus ejus bos majeſtate praeditus eſt*, *& cornibus Monocerotis*, *quibus populos protinus ad extremum terrarum feriet*. *Pſalmo* etiam 92. *v*. 11. *David* ait de *Meſſiae Regno*: *Extolles meum cornu*, *veluti Unicornis*. Verum illud etiam hodieque Medici, imo & Barbari, eorumque locorum incolae in quibus colunt Monocerotes, plurimi faciunt, praeſtantiſſimumque adverſus quaevis venena antidotum credunt.

Verum equidem eſt in Sacro Codice τὸ *Rem*, ſeu *Reem* modo *Monoceros*, modo *Rhinoceros* verti, utpote quo ſignificetur *exaltatus eſt*; unde etiam fit, ut promiſcue haec multi ſumant interpretes: paſſim tamen Hebraeorum *Rem*, ſive *Reem* ſeptuaginta, plurimiſque hodiernis interpretibus, quos enumerat *Sam. Bochartus de Animal. S. S. Part*. 1. *pag*. 951. Unicornis eſt: ut ex *Num*. *Cap*. 23. *v*. 22. aliiſque locis conſtat, vulgata autem Latina verſio iſta nomina per *Rhinocerota* in *Moſis*, *Jobique* ſcriptis reddidit, in *Pſalmis* autem, *Eſaiaque*, per *Monocerotem*. *D*. etiam *Hieronymus*, nunc hoc, nunc illud intellexit animal, quod quibuſdam S. Scripturae locis non unicum tantum reperiatur cornu, ſed per numeri *enallagen*, cornua.

Ideoque *Pſal*. 22. *v*. 22. *Rhinoceros* vertit, pauci tamen, niſi qui eum ſequuntur, hanc admittunt verſionem. Videatur quoque de *Jobi*, *Davidiſque* locis *Joh*. *Pierius Hieroglyph*. *Lib*. 2. *pag*.

pag. 21. qui modo *Unicornem*, modo *Naricornem* verius legi exiſtimat. Notum enim eſt, Rhinoceroti duo eſſe cornua, quamquam negantibus nonnullis. Illorum autem alterum in imâ fronte prope naſum, quo Elephantos aggreditur, iiſque ventres perforat, alterum minus prope dorſum eſt.

Hebraeorum vero *Reem* geminum attribui cornu *Deuteron.* 33. *v.* 17. adeoque *Rhinocerotem* deſignari *Hieronymum* ait, quod Monoceroti unum tantum ſit cornu. Vide tamen late de eo differentem *Sam. Bochartum de animalibus S. Scripturae Part.* 1. *Lib.* 3. *Cap.* 27.

Rhinoceroti etiam bina naſci cornua ex *Martiale Lib. Spectac. Epigram.* 22. palam eſt, qui ſic de illo:

Namque gravem gemino cornu ſic extulit Urſum,
Jactat ut impoſitas Taurus in aſtra pilas.

quamvis longe aliter exponente *Bocharto d. Lib. Cap.* 26.

Teſtatur etiam *Pauſanias Lib.* 9. non unum, ſed duo Rhinoceroti eſſe cornua, alterum ingens, ac ſupra naſum natum, minus alterum, ſed validiſſimum, paulo ad cervicem recedens.

Convenit *J. Caeſar Scaliger Exercitat.* 205; nec non *Pierius Hieroglyph. Lib.* 2. *pag. mihi* 21.

Ac-

Accuratiſſimus hujus rei indagator *Hieronymus Luſitanus* gente è Soc. Jeſ. itidem gemino cornu inſignem ſtatuit Rhinocerota, cum *Aethiopiae Deſcriptione* Germanorum linguâ editâ (neque enim aliam videre licuit) diſtinguendum dicat Unicornu ab *Abada*, ſive Rhinocerote; id enim vel ipſa evincere nomina, cum *Monoceros* illud, hoc *Rhinoceros* vocetur animal, quibus utique non unum, idemque ſignificetur. Corporis figurâ longe etiam haec differre notat animalia: Eſſe quippe *Monoceroti* unum, idemque longum, rectumque cornu, quod efficaciſſimum ſit contra venena remedium. *Rhinoceroti* autem, ſive *Abadae* bina cornua eſſe, nonnihil recurva, & ea quoque, quamvis non ita promptum, adverſus toxica antidotum praeſtare ſcribit. Differunt praeterea multum hae ferae colore, pedum, capitis, pelliſque formâ, &c.

Gualterus Scoutenus Lib. 3. *Itinerarii Indiae Aſiaticae pag. mihi* 124. tradit animal, quod *Abadam* appellant Luſitani, vix capi poſſe vivum, propter vires, immenſumque robur. Hujus autem cornu non tam longum eſſe ait, quam quod gerit *Monoceros*, cui alia plane ſit forma: Breviora quoque *Rhinoceroti* crura eſſe aſſerit, roſtrumque ſuillo non multum diſſimile, ſed, proportione habita, acutius paulo; cornu ei ex naſo aſſurgere, atque initio craſſius, verſus ſuperiorem partem multo tenuius evadere, colorif-

loriſque è fuſco viridis, non omnino nigri (ut quidam falſo) eſſe, quod autem cinericeum, albeſcenſve ſit, carius longe vendi, idque ipſos plurimi facere ait Indos. Addit & aliud huic animali cornu eſſe circa primam dorſi vertebram.

Utrum vero illi, qui unum tantum Rhinoceroti cornu eſſe contendunt, minus illud cornu non conſiderârint tanquam tale, an vero variae dentur Rhinocerotum ſpecies, quarum hi uno, gemino illi inſignes ſint cornu, non uſque adeo exploratum; quamquam veriſimile eſſe ſcribat ejuſdem generis animalia variis in regionibus forma nonnunquam aliquomodo differre: Hircis quippe diverſis in terrarum plagis interdum unum, bina quandoque, imo & tria aliquando eſſe cornua. Ita ille pag. 1203.

Varia etiam eſt cervinorum cornuum, aliorumque animalium, pro regionum diverſitate, forma.

Dari autem verum, ac κατ' ἐξοχήν ſic dictum Unicornu plurimorum etiam, Doctiſſimorumque teſtantur virorum monumenta, quos inter *Cteſias* qui primus, teſte *Plinio Lib.* 8. *Cap.* 12. de eo ſcripſit: nec non poſt hunc *Philetes*, *Aelianus*, *Plinius*, *Iſidorus*, *Albertus*, aliique.

Philetes ſcriptor Graecus, hoc deſcripſit animal Cap. 30. *Unicornu*, inquit, *eſt animal calcibus, & morſu crudeliter feriens, cui cornu feriſſimum media prominet in fronte, non concavum aliorum inſtar cornuum, nec leve, planum-*

ve, aut politum, ſed limâ ferreâ aſperius; ad modum tamen limacis convexum, & ſtriatum, teloque acutius, eo quod recurvum non ſit, ſed directum, nigrumque, excepto mucrone. Eadem legas *Aeliani variar. Hiſt. Libr.* 16. *Cap.* 20. *Plinius Libr.* 8. *Cap.* 21. *fol.* 138. Qui omnes hoc animal vivum capi negant. His adde *Solinum Polyhiſt. Cap.* 65. *pag. mihi* 199. nec non *Gregorium Lib.* 31. *moral. Cap.* 13.

Paulus Jovius Hiſt. Lib. 18. *fol. mihi* 872. De *Gogianis* in Africâ, Nilique fontibus agens ejuſdem Regni Incolas affirmare tradit alatos ibidem reperiri Dracones, nec non Monocerotem, cui ſit pulli equini forma, color cinericeus, cervix jubis decora, hircina barba, ac cubitale cornu, longe efficaciſſimum contra venena antidotum.

Montanus Deſcript. Americae Cap. 3. *de novo Belgio fol.* 125. in *Canudae* oris nonnunquam conſpici animalia ſcribit, quae equis non omnino ſint diſſimiles: his autem biſulcas ungulas, ac hirſutas jubas, nec non caudas, quales ſunt apris, nigros oculos, & cervinas cervices, ſinguliſque unum mediâ in fronte cornu eſſe ait; haec etiam vaſtiſſima, ac quam maxime deſerta petere loca, aliudque ab alio ita timeri tradit; ut nec mares cum foemellis paſcantur, niſi coitus tempore, quo feritatem poni, poſtea vero illâ eâdem, quâ antea, ferocitate non quaevis tantum animalia, ſed & ſui ſimilia aggredi ait.

Idem pag. 214. in Inſulâ *California*, quae eſt

Re-

Regni *Quivirae*, feros reperiri equos teſtatur uno, ſed ingenti, frontem inſigne, cornu, quibus Muſtelina pellis, cervinumque caput, ac cervix brevior, nec non ab una parte dependentes jubae, ut & tibiae graciles, caprinique ſint pedes.

Paulus Venetus Lib. 3. *Cap.* 15. *de Regno Baſman* in *Java minore* ſic habet: *Inveniuntur apud eos Elephanti, & Unicornes in magnâ multitudine, & ſunt Unicornes paulo minores Elephantis, pilum habentes Bubali, & Elephanti pedem; habent caput, ut aper, & more porcorum libenter morantur in luto, & aliis immunditiis. In medio frontis geſtant cornu unum groſſum, & nigrum. Linguam habent ſpinoſam, quâ laedunt homines, & animalia.*

Ut autem magis liqueat veram, proprieque dictam monocerotem exiſtere, *Plinium* in partes vocabo: Hic enim *Lib.* 8. *Cap.* 21. poſtquam modo adducto capite de multis, admirandiſque egiſſet animalibus, quibus unicum, fronti cornu eſſet, ac tandem ferae cujuſdam, libero Patri ſacrae, cui nomen *Axis*, mentionem feciſſet, *Orſei*, inquit, *Indi ſimias candentes toto corpore venantur. Aſperrimam autem feram monocerotem reliquo corpore equo ſimilem, capite cervo, pedibus Elephanto, caudâ apro, mugitu gravi, uno cornu nigro, mediâ fronte cubitorum duûm, eminente: hanc feram vivam capi negant.* Videtur autem *Plinius* per *Orſeos Nyſae Indiae* urbis Incolas intellexiſſe. Haec autem ad *Meri* mon-

tis, ubi *Bacchum* a Nymphîs educatum *Diodorus Siculus* tradit, radicem ſita eſt. Urbem autem, ac montem Deo iſti ſacrârant priſci, teſtantibus, praeter *Plinium dicto loco*, *Juvenale Satyr.* 7. *v.* 63. *Lucanoque Pharſal. Lib.* 8. *v.* 227. aliiſque. A *Nyſa* autem urbe, cui praeërat, Bacchus forte *Dionyſius* dictus eſt. Quam maxime autem animadvertendum cenſeo, hiſce omnibus, quae *a Plinio* cum de Monocerote, tum de urbe Nysâ, ſacriſque in Bacchi honorem ab incolis inſtitutis traduntur, convenire cum monetâ quadam *libro miraculoſo Pyrrhi Ligorii*, excellentiſſ. *Ferrariae* Ducis antiquarii ob eam memoriam ſolam religiosè aſſervandâ, inſertâque, cui inſculptus eſt monoceros inclinans caput, & cornu cantharo Baccho ſacro immittens cum hac inſcriptione; *Nyſeon*. Quo ſymbolo non tantum religionem in Bacchum, ſed & venationis laudem quam ſibi jure merito, quod tam aſperam feram venati eſſent, deberi credidêre, ſignificârunt.

Unde Baccius de Unicornu fol. mihi 62. è conjecturis bonis rationibus fundatis colligere ſe ait, fuiſſe hunc *Alexandri Magni* nummum, quod *Graecâ* inſcriptione *Nyſeon* inſigniretur, quae Chaldaea minime, ac multo minus Indica ſit. Certum quoque eſt nullum *Graecorum*, aliorumve *Europaeorum* praeter *Alexandrum* in hos jus habuiſſe populos. Hic enim victo *Dario Perſarum Rege* totum nominis ſui terrore Orientem im-

implevit. Ita ut proſpero ſucceſſu *Herculis* terminos, qui in urbe *Nyſâ* erant, ac *Gangem* tranſgreſſus fuerit, *Brachmaneſque*, quos hodie *Braminos* Indi dicunt, viſerit. Ille autem *Nyſam* urbem, alioſque populos, apud quos, aris erectis, ſolennia inſtituit *Baccho*, *Herculique* ſacra, praecipue tutatus eſt. Ac ſicuti ſummus ille terrarum Rex, quacunque pateret Imperium, ad inſignium victoriarum memoriam paſſim arcus, aras, Pyramidaſque, aliaque Trophaea erigere ſolitus erat, quae *Ptolomaeus* in *Riphaeis* etiam montibus, ac prope *Caſpium* mare, nec non apud *Sogdianos* in Aſiâ, Indiâque in *Hydaſpis* fluminis *Nyſam* praeterfluentis ripis erecta deſcribit, *Solinuſque Cap.* 65. ac *Plinius Lib.* 6. *Cap.* 18. *aras Alexandri Magni* itinerum terminos in *Hyphaſis* ulteriori ripâ poſitas vocant. Ita enim veriſimile ſit *Macedonem* augendae famae, gloriaeque ergo, quam tot clarus victoriis longe, lateque extendere cuperet, ejuſmodi nummos cudi juſſiſſe; qui qualeſcunque ſint, evidenter, quale animal monoceros ſit in *Nyſae* proprie montibus ortum, demonſtrant.

Ne quem autem altum ſcribentium de Unicornu moretur ſilentium, cum tamen per tot, tantaſque terras ſe diffuderint *Alexandri* arma, ac nomen; Sciendum eſt *Oneſicritum* Philoſophum, Hiſtoriographumque (quem & Medicum fuiſſe, ac in Inſula *Aſtypalaea* natum, nec non in *Diogenis* ſchola eruditum *Alexandro* militâſſe, ejuſque

originem, laudeſque monumentis ad poſteros tranſmiſiſſe apud *Strabonem Lib.* 15. legimus, cujuſque *Curtius Lib.* 10. ac *Solinus Cap.* 66. mentionem faciunt.) memorare apud *Praſios* (gentem *Indiae* celeberrimam, cujus & *Aelianus Hiſt. Animal. Cap.* 20. *Pliniuſque Lib.* 6. *Cap.* 19. meminêre) equos Unicornes cervinis capitibus reperiri.

Verum jam nunc audire mihi videor dicentes, ſi, quales modo deſcripſiſti, monocerotes dentur, qui fit, ut tam raro conſpiciantur, atque adeo varie de iis ſcriptores loquantur?

Haec autem nihili faciet, quiſquis mecum conſideraverit aſperrimam eſſe feram Monocerotem, ac in vaſtis, deſertiſque degentem locis, montibus videlicet Africae utplurimum, ideoque rarius in hominum prodire conſpectum. Adde, quod & indomitum ſit animal, niſi forte capiantur catuli; quales ad *Praſiorum* Regem olim fuiſſe adductos *Aelianus Hiſt. Animal. Lib.* 16. *Cap.* 20. auctor eſt, quam hiſtoriam *Plinius Lib.* 8. *Cap.* 21. confirmat; qui feſtis dein diebus robora oſtenſuri in arenam producti fuerint.

Accedit, quod haec fera, ſi caſu quodam grandior in hominum pervenit poteſtatem, ob aëris alimentique mutationem facillime extinguatur in longinquas abducta terras.

Sunt tamen plurimi, qui vidiſſe ſe monocerotem teſtentur. Sic *P. Venetius Lib.* 3. *Cap.* 15. in *Tartariâ* vidiſſe ſe Unicornu ſcribit.

Ludo-

Ludovicus Vartomanus Itineris ſui Aethiopici Lib. 1. geminos Unicornes Mechae ſe vidiſſe aſſerit. Majorem equino pullo 30. menſes nato haud abſimilem credit. Prominet in fronte cornu unicum, longitudine trium cubitorum. Longe natu minor eſt alter, utpote anniculus, ac equino pullo ſimillimus. Ejus cornu quaterni palmi longitudinem non excedit. Coloris eſt id animal equi muſtelini, caput cervi inſtar, collo non oblongo, rariſſimaeque jubae ab altera parte ſolum dependentes. Tibias habet tenues, eaſdemque graciles admodum, hinnuli modo. Ungulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes ferme referentes. Tibiarum poſteriorum pars exterior villoſa eſt, pilique plurimi. Sane id animal ferum videtur, verum ferociam neſcio quâ comitate condit. Advecti ſunt ex *Aethiopiâ ab Aethiopum Rege ad Mechae Sultanum*, quem vocant.

Aloyſius Cadamuſtus Itinerarii ſui Cap. 50. itidem conſpexiſſe ſe Unicornu eâ in novi (quem vocant) Orbis parte memorat, quae *Indiae* quam maxime propinqua eſt.

Idem ille, cujus ſupra memini, Pater *Hieronymus Luſitanus è Soc. Jeſu* indagator ſtrenuus tradit *Deſcriptione Aethiopiae*, quendam etiam è Soc. Jeſ. itineriſque ſocium, qui aliquo tempore in Aethiopiâ, ſive Presbyteri Joannis (quem vocant) terris degiſſet, avidum maxime fuiſſe hujuſmodi cornuti animalis habendi: qua-

propter ad eum adductum fuiſſe à matre recentem catulum. Hic autem uſque adeo laborum impatiens erat, ut paucis poſt diebus extingueretur. Meminit & idem Luſitani cujuſdam Tribuni, qui ipſi narraverit, quomodo cum viginti exercitus militibus in iiſdem oris viderit parvae vallis denſo nemore cinctum equum perfectum formâ, piliſque, ac colore, cujus unicornu eſſe dicitur. Dixerat quoque ille equo mediocri animal illud magnitudine par fuiſſe, coloreque ſubnigro, ac caudâ, ut & jubis nigris, piliſque brevibus, ac paucis, nec defuiſſe fronti elegantibus diſtinctum lineis cornu, cujus quinque circiter ſpithamas longi color albeſceret.

Thom. Bartholinus Hiſt. Anat. Cent. 2. Hiſt. 61. Franciſcus, inquit, *Marchio de Magellanes* Africanus, nomine Regis ſui Guinenſis ad Curlandiae Ducem Legatus Hafniae 1652. ſubſiſtens in patriâ ſuâ Unicornu reperiri dixit è genere quadrupedem ſaepe a ſe viſum, nec de eo in Africa dubitari. Atque ex ejus relatione ſe comperiſſe idem ſcribit Unicornu *Afris Tirè Bina*, quod eſt cornutum animal, dici, velociſſimumque, ac ferum animal in deſerto *Canò* oberrare, unde vivum capi nequeat, ſed ſagittis figatur; Cadaver tamen reperiri, quod à veterum Monocerote non multum diſtet. Magellanicus tamen vivum non viderat. Unicornu autem illud, referente ibidem *Afro*, magnitudine, & forma me-

mediocrem exprimit equum, capite, cruribus, & pedibus piloſis, jubâ brevi, vixque ſpithamam longâ, caudâ equinâ, nec valde piloſâ. Cutis omnis glabra, piliſque breviſſimis. Linea nigra per dorſum cinereum excurrit: à maxillâ autem inferiori ad abdomen color candidiſſimus eſt. In fronte crinium faſciculus viſitur, è cujus medio cornu unicum prodit, cui ille quamvis a fronte ſeparato adhaeret. Cornu autem vix tres ſuperat ſpithamas octo, vel novem circiter pollices in baſi craſſum: nec tamen hoc in gyros inſtar borealis cornu contortum eſt, ſed exiguas tantum habet inciſuras; color ei flavus eſt circa radicem cavo. Mas ſolus cornu iſto, foemina caetera mari ſimillima ſine eo viſitur. Reliqua vide ſis apud *Bartholinum d.l.*

Vincentius Blanquius Cap. 25. *fol.* 129. *Itinerarii per totum terrarum orbem*, tradit ſe in civitate *Canaranenſi*, quae eſt Regni Peguani in Indiâ, apud hoſpitem quendam fuiſſe commoratum, cui duo Monocerotum fuiſſent cornua, quorum alteri oſſis frontis etiam tum adhaeſiſſet pars. Ille virum hunc interrogatum, viventiane vidiſſet hujuſmodi animalia, reſpondiſſe narrat, ſe duo tantum conſpexiſſe, quibus parvis admodum nondum eſſent cornua, alterumque à Rege venante fuiſſe captum, matrem vero nunquam apparuiſſe quavis quaeſitam induſtriâ; Monocerotes enim hominum conſpectum fugere, ſerpentumque majorum vitare dicuntur oc-

curſum, utpote qui ipſis quam maxime infeſti noceant.

Memini equidem, ait idem, me illud Unicornu in Peguenſi regio ſepto vidiſſe, cum longe ejus linguam ab aliorum animalium linguis, utpote longam, aſperamque differre, caput autem cervino magis, quam equino ſimile eſſe animadverti. Pilis etiam ea animalia plurimum diſcerni tradit. Qui vero Monocerotem regunt, alimentaque praebent, impuram feram dicunt, ſuoque delectatam foetore, nec unquam demittentem cornu in aquas vidiſſe, cum biberet, dicunt.

Indorum reliqui tam multa, diverſaque de hac tradunt ferâ, ut, cui nam credendum ſit, vix videas.

Braminorum (quos ille vocat) è numero quidam dicebat, dictumque Jurejurando confirmabat, ſe Regi *Caſubi*, cum horum Unicornium unum caperetur, adfuiſſe, illud autem candidum, ac valde annoſum, maxilliſque eò uſque foras prominentibus fuiſſe, ut cute nudati longe ordine conſpicerentur dentes. Memorat etiam ferociter ſe defendiſſe, cornuque inter arboris cujuſdam ramos avulſiſſe, captumque, ac vinctum Regi traditum quinque tantum ſuperfuiſſe dies: Neque enim quidquam cibi ſumebat, quod vapulâſſet inter capiendum poſt Regis nepotem vulneratum. Unde indomitam, flectique neſciam eſſe feram quivis conjiciat.

jiciat. Scribit & Reginas ex illius oſſibus armillas confici juſſiſſe, Regem *Caſubi* autem ſibi retinuiſſe cornu, ut & ſe *Courbeum* quendam itineris ſocium, cum per quinque menſes in aula Regia degiſſent, rogâſſe, uti cornu illud conſpiciendi licentiam peteret, Regem autem allatum cornu *Courbeo* donâſſe, qui praeſtantiſſimum, ut munus munere compenſaret, horologium Regi dono dederit. Illud autem cornu multum colore tradit *Blanquius* ab iis diverſum fuiſſe, quae Mechae, alibique vidiſſet, cum id è cinereo albeſcentis, haec autem ſubfuſci eſſent coloris. Regem etiam ipſis conjugis ſuae armillas ex alia ejuſdem cornu parte confectas, ac optime olentes, totiuſque capitis oſſa à Principe quodam iſtius Regni in arca conſervata oſtendiſſe memorat.

J. H. Seyfrid Medullae memorab. Naturae fol. mihi 593. ex *Otthone Guerike* tradit Anno 1663. Quedelinburgi in Saxonia in campo quodam integrum monocerotis ſceleton, quâ formâ hujuſmodi animalia jacere ſolent, ſed capite elevato, fuiſſe repertum, cujus fronti adhaereret cornu quatuor plus cubitos longum, ad longitudinis proportionem craſſum, cornu autem, caputque unà cum aliquot coſtis, ſpinâ dorſi, atque oſſibus reverendae admodum Principi Abbatiſſae ibidem degenti traditum fuiſſe.

Teſtes autem hoſce oculares inter ſe, alioſque qui ex aliorum tantum ſcripſêre relatu, ita in

deſcribendo cornu diſcrepare non adeo miremur: Ita nonnulli, qui animal id non vidêre, cornu iſtud, cui diverſos admodum colores attribuunt, modo laevem, modo inaequalem, ſtriatumque ajunt, modò negant, alii tres ſpithamas longum dicunt, quidam etiam quinque, inciſoſque aſſerunt nonnihil pedes, refragantibus iterum aliis.

Cornuum autem, pilorumque colorum diverſitatis cauſa haud dubie eſt aetatis, (ut ex *Blancquio* adductis liquet) vel etiam regionis differentia.

Ita candidi reperiuntur corvi, urſique, ac lepores in Iſlandia, nova Zemblâ regionibuſque Arcto vicinis. Albos etiam quoque cervos fuiſſe conſpectos *Ariſtoteles libro de coloribus*, *Pliniuſque Lib. 8. Cap. 32. fol. mihi* 142, ac *Bochartus de Animal. S. Scripturae pag. 963.* tradunt. Albentes etiam nonnunquam reperti fuêre Elephanti, quos divinis pagani affecerunt honoribus. Reliquas vero circumſtantias regionum, aëriſque, ac alimentorum, opinor, varietas efficit, uti id aliis non tantum animalibus, ſed & ipſis contingit hominibus, quibus indoles, moreſque pro aetatis, plagarumque, nec non nutrimenti differentiâ longe diſſentiunt.

Illis autem, qui, cum ex relatu, aliorumque, tantum fide ſcripſerint, errârunt, ignoſcendum eſſe reor.

Anne etiam diſſentientium videmus de Rhino-

nocerote opinionum agmina, qui copioſius multò, ſaepiuſque reperitur, quam Monoceros, ita ut dixerit *Aelianus Hiſt. Animal. Lib.* 17. *Cap.* 40. ſupervacuum fore, ſi quis Rhinocerota deſcripſerit, quem tot Graeci, Romanique coram aſpexerint, optimeque norint. Multum tamen plurimorum de eò diſcrepant monumenta. Ajunt namque *Bontius*, ac *Neohoſius* eum coloris eſſe ſubcinerei, *Plinius* autem, & *Strabo* in ſpectaculo à *Pompejo magno* inſtituto, Rhinocerotem ſubflavi coloris conſpectum fuiſſe memorant.

Teſtatur *Anderſenus* pellem ei eſſe è nigra caeruleam, quidam plicatam eam, ſquammeam vero nonnulli, tergumque ſcutulatum, ac veluti perpetuo thorace munitum aſſeverant. Duo huic ferae cornua alii attribuenda, unum tantum alii pertinaciter contendunt. Denique illud modo nigrum, modo cinericeum, albumve, unumque pedem, cubitive partem quartam longum dicunt, minus autem eſſè varii, duos vero pedes longitudine aequare ab his diverſi ſtatuunt.

Conſiderandum denique reor verum Unicornu rarius in hominum poteſtatem pervenire, ac reperiri. Atque hinc quidem contigit, ut tot arte, fallaciâque veritatem imitante confictа, vel aliorum etiam animalium cornua pro veris habita, magnatibuſque obtruſa ſint, utque tot, tantique viri ſplendidam fabulam Monocerotem, vanumque ejus cornu contra quaevis

toxica crediderint antidotum. Quamquam & hi culpâ qualicumque abſolvendi ſint, quod miris, nec adeo compertis difficilius fides habeatur: ut *Horatianum* illud huc transferam.

Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quam quae ſunt oculis ſubjecta fidelibus.

Praeſertim cum uſu didiciſſent has iſti cornu vires non eſſe, quod, cum eſſet alterius animalis, falſo monocerotis crediderant.

Abſit tamen, ut quiſquam propter hanc ſcribentium diſcrepantiam inane tantum nomen exiſtimet Unicornu. Quandoquidem enim rarior haec fera eſt, ſoliſque lateat in locis, atque non ita multis nota ſit, non erraverit fortaſſis, qui nonnullos eam pro lubitu, erroneiſve narrationibus, picturiſque inductos deſcripſiſſe dixerit, non inepte enim *Flaccus*:

Ficta voluptatis cauſâ ſunt proxima veris.

Denique quoniam plura ſunt uno frontem munita cornu animalia (ut ſupra notatum) quae hoc certe, cum ſit unicum, Unicornem excellentiorem referunt, facile contingere potuit, ut errores, naevique in eorum ſcripta propter multum a ſe diſtantium beſtiarum male conjunctas, ſeparataſve qualitates irrepſerint.

Quod ſi quis ſcire geſtiat, qui fiat, ut nec *Hip-*

Hippocrates, nec *Galenus* Monocerotis meminerint, cum ejus cornu tam praeſtantiſſimum dicatur contra quaevis venena antidotum?

Interrogari poterit, quid cauſae ſit, quod non aeque ſcire deſideret, cur nullam Rhabarbari, aloëſve *Hippocrates*, nullam itidem fol. ſennae Alexandrinae, Camphorae, ſpermat. Ceti &c. *Galenus* fecerit mentionem, cum tamen eorum illa tempore extiterint?

Certum etiam eſt, nec *Hippocratem*, nec *Galenum*, *Dioſcoridemve* unquam vel famâ tantum Ambram gryſeam, lapidemve Bezoardicum, aut Guajacum, vel Saſſafras, Salſamve Parillam, Guttamve Gemou, aut denique Mechoacan. noviſſe: Licet autem his viris egregiis iſta minus fuerint nota, ideone eorum temporibus eodem, quo nunc producuntur modo orta fuiſſe ſanus quiſpiam inficiabitur?

Plurium inſuper rerum, quae è longinquis ad nos apportantur plagis, vel etiam deſertis proveniant in locis, ac minus ſolitae, rarioreſque ſunt, licet formam, aliaſque ignoremus circumſtantias, optime tamen innoteſcit uſus. Quam variantes etiam de Rhabarbaro bene multi opiniones ſcriptis fecêre notas? Ignorabatur, quaenam eſſet planta, & quibus haec veniſſet ab oris. Quam incertae etiam de Caſtoreo ſententiae ſparſae ſunt, quod ex Fibri teſticulis nonnulli conſtare hariolati erant? Quam ambigue etiam multi Ceti ſemen, Ambram gryſeam, monſtrive cu-

cujuſdam excrementum, vel piſcis alicujus hepar, aut avium fragrantibus nutritarum herbis alvinas faeces fluctibus in mare a celſis detruſas rupibus, aut denique fungorum marinorum quoddam ſtatuêre genus?

Similiter etiam nuper varia admodum, diſcrepantiaque *de Succino* prolata ſunt judicia, aliis illud bituminis quandam ſpeciem, cretamve, reſinam aliis ab arboribus quibuſdam promanantem, nonnullis autem beſtiarum quoddam excrementum clamantibus.

Quam aliena etiam à veritate nuperrime de Spermate Ceti prodita ſunt! ut & ipſe *Caſpar Hofmannus de Medicam. Officinal. Paralipom. Cap. 66. fol. mihi* 678. ſe neſcire, quidnam ſit, aperte, ac ingenue fateatur. *Scraderus Pharmacop. Med. Chem. Lib.* 3. *Cap.* 31. *fol.* 170. inter Scriptores de ejus origine non convenire ait, quandoquidem quidam balaenae genituram dicant, ſed immeritò, ut ſentit ipſe, quod illud ipſum etiam iis reperiatur in locis, quibus nec vola quidem, aut veſtigium balaenarum ſit. Alii ſalis florem dicunt, cujus meminerint veteres, adeoque ſal maximum ſpumoſum vocant. Sed nec hi ſaniora ſentiunt, flos enim ſalis veterum rubebat, eratque tenuis, aquoſuſque, ac ſubſalſus, nec non detergere aptus. Harum autem qualitatum Spermati Ceti nulla ineſt.

Hoc autem, quin è Ceto proveniat, dubitare non ſinunt non ita dudum nota argumenta.

Piſcis enim quidam è Balaenarum generibus in lit-

littus impulſus Norfolcienſe, repertuſque a piſcatoribus fuit 60. pedes longus, cujus è capite fluenta olei, ac Ceti ſpermatis profluxêre, ac a piſcatoribus collecta, aſſervataque ſunt diligenter. Aperto autem capite ipſa ſpermatis reperta fuit, ut ſic dicam, officina certis concluſi cancellis juſto ordine diſpoſitis, qui anſerinis ovis magnitudine pares, laminiſque vel adulti hominis caput magnitudine aequantibus obtecti, favorumque formâ albentes, atque oleo ſcatentes eſſent, teſte *Brownio Pſeudodoxiae Epidem. fol.* 318.

Hoc autem ſperma Ceti naturale eſt, noſtrum autem, quod paſſim in Pharmacopoliis proſtat, mere factitium, & compoſitum, duplicis eſt generis: Alterum è cerebro, alterum quod à balaenae conficitur pinguedine.

Sed nec dum etiam ſatis conſtat, cujus arboris ſit *Agallochum*, ſive *lignum Aloës*, quibuſve creſcant *Malabathri* folia truncis. Illius namque tantum ſcimus arborem deſertis, inacceſſiſque florere in locis, nec niſi hujus fruſta tantum conſpici, quae quotannis exundantes Ganges, Induſque, aliique Orientis fluvii trans ripas ejiciunt, ac bene olentia accolis colligenda relinquunt. De malabathri foliis autem (quae tanquam praeſtantia aromata *Theriacae* plerumque admixta fuêre, ac quorum defectum nunc ſimile quid ſupplet) non convenit inter ſcribentes. Verum non ita diu conſtitit illa *Canellae* arboris eſſe folia, quamquam hujuſmodi arborum varia gene-

nera in *Malabariâ*, inſuliſque *Ceylanâ* ac *Japanâ*, alibique ſint, aliaeque verum *cinnamomum*, *caſſiam ligneam* aliae, *Malabathri* autem folia nonnullae producant; annotante *Jacobo Brejinio Obſ.* 130. *Miſcel. Cur. Med. Phyſ. Anni* 4. *pag. mihi* 439.

Nuperrime quoque dubitârunt nonnulli, unde *Camphora* originem duceret: certatum quippe diu, atque in diverſas itum eſt ſententias, illis eam è frutice prodire, his minerale dicentibus. *Agricola* 4. *foſſilium*, *Euſebius Lib.* 1. *de Compon. Medicam. ac Caeſalpinus Metall.* 33. Indicam, ſulphureamque ajunt *Camphoram* terram eſſe; *Matthiolus in Dioſcorid. Lib.* 1. *Cap.* 75. *fol.* 104. Arboris cujuſdam Gummi eſſe ſtatuit in montibus Indicis, quibus ſit vicinus Oceanus, tantâ creſcentis multitudine, altitudineque, ut centum aliquoties homines ſimul patulo tegmine, umbrâque contegere queat.

Garcias ab Horto Archiater quondam Vicorii Regis in India Cap. 11. *Aromatum fol. mihi* 48. ſatis oſtendit minus recte ſe hanc noviſſe arborem, licet diutius iſtis in regionibus vixerit; Is autem mercatores Luſitanos inſimulat, qui, dummodo lucri bonum eſſe odorem ex re qualibet ſciant, parum ſint ſolliciti, quas ferat tellus, quam adeunt, arbores, quibuſve hae inſignes exiſtimentur fructibus.

Ante paucos autem annos demum conſtitit è cortice radicis *Canellae* arboris oleum, ac ſal quoddam

dam volatile per diſtillationem prodire, quod poſterius frigefactum ab oleo ſejungitur, ac deorſum vergit; quamvis per coctionem etiam ab illo *Camphora* ſeparari poſſit.

Quiſpiamne etiam ſcire ſe autumet, cujus arboris ſit *Thus* nobis adeo uſitatum, & unde plurima Gummi proveniant? Temerarium certe duco, quod non videris, continuo velle negare, quando rerum etiam naturalium ſaepius multa caligine tegitur ratio, ut non niſi multâ erui poſſit induſtriâ, praecipue ſi rariores ſint, ac in longinquarum tantum terrarum pene inacceſſis reperiantur locis. Humanum igitur eſt, ſi quis in hiſce erret.

Statuo itaque, quandoquidem multorum, quorum quotidianus eſt uſus, vix innoteſcit origo, ac indoles, non negandum eſſe Unicornu exiſtere, quamvis non ita multis notum ſit, cum quod rarius propter jam dictas rationes reperiatur, tum quod nunquam fere vivum capiatur Et Obſervandum profecto eſt, omnes uno ore ſcriptores hoc ipſum aſſerere.

Sed nec ſic quidem cuivis ſatisfecero. Erunt quippe, qui dicant, ſi alicubi in terris hoc exiſtat animal, cur non *Romani* etiam, quorum Imperium Oceano, fama aſtris fuit terminata, hoc animal in Triumphis (quos Victoribus ſaepe decrevêre) circumduxerunt, vel quid ni etiam pugnaturum more Rhinocerotum, Elephantum, ac Tigrium, nec non Leonum, Uro-

rumque, ut & Urſorum, atque Orygum in Amphitheatra induxerunt?

Sed & his, quod ſaepius dictum, reſpondendum: Animal rariſſimum eſſe monocerotem, ac nunquam fere vivum capi, quin & indomitum eſſe, captumque, dum alio tranfertur per mare, facile extingui, uti & Rhinocerotes, Cameli, aliaeque ferae: cujus rei *Aelianus* quoque *Lib.* 10. *Cap.* 18. *fol. mihi* 295. rationem reddit, *Bacciuſque fol.* 35. aliique teſtimoniis confirmant. Idemne etiam plurimis herbis, aromatibuſque è longinquis regionibus haſce in terras advectis contingere videmus?

Verum quotuſquiſque eſt, qui Romanum imperium nequaquam ad eam Indiae partem, quam *Indus*, *Gangeſque* rigant, ac in qua Monocerotes copioſius reperiuntur, extenſum fuiſſe ignoret: Ipſi namque Romani nunquam *Parthis* virtute militari ſuperiores fuêre, utut quandoque de iis fuſis, fugatiſque triumphaverint. Vix enim trajecto *Euphrate* eorum quam latiſſime patentes fines viſerant; cum paulo poſt amiſſis cecedit *Craſſus* ſignis, inultâque erravit umbrâ.

Quid autem de cornibus, quae in Europa noſtra Reges plurimi, Principeſque, aliique potentiores quam religioſiſſime tanquam Unicornium aſſervant, dicendum?

Veriſimile eſt ea, quae ſaepius conſpiciuntur, non unius, ejuſdemque animalium generis eſſe,

ſed

ſed plurium, quibus tamen unum tantum frontem tueatur cornu. Alia enim lineis circumductis diſtincta cornua, glabra alia, ac modo candida, modo nigra ſunt. Sic etiam duo cornua colore nigro mucronibus acutis, ac ſuperficiebus in ſpiras contortis *Ferdinandus II. Imp. Rom.* ſibi comparavit quondam, ſed Onagrorum illa erant.

Quae bina *S. Marci* Aerario cuſtodiuntur Venetiis, aequalia, glabraque ſunt, ac Onagrorum cornibus quam maxime ſunt ſimilia.

Illa autem quae in *S. Dionyſii Fano* prope *Lutetias*, nec non *Windſorae in Anglia* monſtrantur, in ſpiras quoque contorquentur, qualia ſunt omnia, quae in *Dania*, *Moſcoviaque*, nec non *Germaniâ*, ac *Trajecti ad Rhenum* viſuntur. Ideoque non tantum credunt *Dani*, ſed & demonſtrare poſſe ſe dicunt, omnia haec ex ipſorum Regno provenire cornua, quibus teſtis accedit *Bartholinus Epiſt. Cent.* 1. *fol.* 237.

Frequentes enim hae fuerunt olim merces, cum libera, notaque eſſet è *Norvegia* in *Groenlandiam* navigatio, ac quotannis in utramqne regionem utplurimum hinc inde inſtitueretur. *Dani* autem tum temporis falſa haec cornua non piſcium quorundam dentes, ſed Monocerotia dicebant.

Scribit *Vormius muſei ſui Lib.* 3. *Animal. Cap.* 14. omnia iſta, quae inde proveniunt, immerito dicta cornua dentes eſſe cujuſdam balae-

 nae,

nae, quae in *Groenlandiâ*, *Iſlandiâque Narhual* vocetur, ac ſic balaenam dicas alimento viventem. Eſt enim *Hual* balaena, *Nar* eſca. *Bochartus* autem Iſlandis ita vocari ſcribit, quod cadaveribus veſci credatur, *Lib. de Animal. S. S. Part. 1. pag. 956.* Horum autem piſcium quidam vel 40. longi ſunt cubitos iiſque, ſcribente *Vormio*, ſummo in capite duo ſunt foramina, ad ipſum os penetrantia, per quae reſpirant, immiſſamque pro lubitu aquam egerunt. Hoſce autem dentes eſſe, hinc liquere ait, quod ſinguli ſuperiori mandibulae affigantur parti. Dentes etiam, non cornua vocat *Angrimus Jonas ſpecimine Iſlandico.*

Cenſet etiam *Ariſtoteles* omnibus Monocerotibus media in fronte cornu naſci; hi autem piſces falſa iſta cornua anteriori mandibulae parti, cujus cavernis plerumque aliorum inſeruntur dentes, affixa gerunt. Ita ut, quod antea cornu creditum fuit, ex hujuſmodi piſcis frontis oſſe dentem eſſe conſtet, quoniam iſti per *Symphyſin* oſſi non conjungitur, ſed ſuperiori maxillae per *Gomphoſin* infigitur. Nulli autem praeter hunc maximum balaenae iſti dentes ſunt, quo glaciei fragmina ingentia, ſi quibus cingatur, non ſine violentia rumpit, ut tranſitum ſibi aperiat, unde & ille interdum laeditur, partemve ſui amittit, quales ſaepe in Littore reperiuntur. Dens autem ille prope cranium aliquomodo cavus eſt, atque in eo parvulum quandoque cornu,

nu, ſi ita vocare liceat, creſcit ejuſdem plane formae, cujus eſt ille, uti apud *Vormium Cap.* 14. *fol.* 285. legere eſt. Unde *Simon Vireſius Lib.* 1. *Groenlandiae antiquae fol.* 39. credere ſe ait hiſce piſcibus dentes iſtos tandem excidere, alioſque iterum naſci pari modo, quo infantibus, ac interdum adultioribus contingit, ut à novis creſcentibus dentibus priores illi propellantur, protrudanturque. Atque ideo quidem credit tot ejuſmodi dentes à piſcium ſeparatos capitibus in *Groenlandiam Iſlandiamque* à glacie provehi.

Paulus etiam *Jovius Lib.* 18. *Hiſtor.* de vero Monocerotio agens cornu, *id*, inquit, *vivo animali non detrahitur, cum ullis inſidiis intercipi nequeat. Cornu tamen ſponte deciſum in deſertis reperitur, ut in cervis accidere videmus, qui ex ſenectae vitiis, renovante natura, vetus cornu exuunt, venantibuſque relinquunt.*

Rochefortus de Inſulis Americae praetentis Cap. 8. *fol.* 159. aliam quandam Unicornis marini deſcribit ſpeciem, qualem in *Teſtudinum Inſulae*, quae non procul *S. Domingo* eſt, littora fuiſſe expulſum narrat Anno 1644. Hic autem piſcis octodecim pedes longus, ac totum corpus ſquamis magnitudine nummi Imperialis, vel Philippici, (quem vocant) coloreque caeruleo obtectum erat: Iſti autem Unicorni equino paulo majus caput erat, ſed forma pari, pulcerrimoque frons conſpicua cornu,

quod novem cum dimidio pedes longum, directumque, ac ſenſim tenuius acuto ſpectabatur mucrone, hujus autem partis capiti proximae circuitus ſedecim pollices latus erat: Ipſum autem cornu inſtar cochleae Torcularis contortum erat; quin & coronae quaedam imago capiti inhaerebat. Piſcis autem formam ipſe exhibet *pag.* 162.

Nunc autem de hujuſmodi cornuum viribus nonnihil dicam. Ipſe etenim quaevis quadrupedum, ſive Unicornium ſive multicornium cornua contra venena antidota praebere ſtatuo, quod volatile quoddam ſal contineant: Hoc autem ſpiritus concitat, ſanguinemque longe reddit tenuiorem, nec non cor ipſum maxime roborat, venenis adverſatur, & peſtilentibus febribus inſigne eſt remedium, humores noxios per ſudorem, & urinam expellens: longe tamen majorem huic, quam illi cornu reſiſtendi venenis ineſſe efficaciam, imò vehementius ſeſe his opponere crediderim cornua, quae in calidioribus reperiuntur plagis, quod plurimum haud dubie volantis ſalis includant.

Nec veteres cornuum virtutes ſalutares ignorâſſe videntur. Hinc enim eſt, quod olim cornibus biberint. Unde ἀπὸ τοῦ κέρατος κερᾶν *miſcere, ac bibendum praebere*; hinc autem κερατὴρ. Urorum etiam cornua potuum gerula facta fuiſſe inter regias menſes *Solinus Cap.* 32. prodit. Tradit etiam *Aelianus* potentio-

res

res apud Indos cornibus aſini Indici bibere ſolere: quod & affirmat *Philoſtratus vitae Apollonii Thyanaei Lib.* 3.

Septentrionis autem incolis maxime cornua poculorum vices ſupplerunt. Sic *Saxo* etiam *Grammaticus Hiſt. Daniae Lib.* 7. illos Urorum bibiſſe cornibus teſtis eſt. De corneis autem Veterum, Regumque poculis legatur *Athenaeus Lib.* 21. *Dipnoſoph.*

Obſervandum quoque puto in calidiſſimis orbis terrarum partibus peſſima etiam, ac maximè noxia gigni toxica, ideoque Providentiſſimum Mundi Arbitrum illis etiam locis praeſtantiſſima ſuppeditâſſe antidota, quibus iſta ſuffocentur, obtundanturque, crediderim.

Propriae dictae equidem Monoceroti admirandas eſſe dotes, vireſque quibus letalia, ac minus cognitis necantia modis venena ſupprimat, ac vincat, nullâ ratione negare quempiam poſſe ſtatuit *Brownius Pſeudodoxiae Epidemicae Cap.* 23. Quando enim Alcis ungulae, cornuaque comitiali laborantibus morbo prodeſſe dicuntur, quando etiam non tantum os cordis cervini, ſed & ejuſdem cornu eſt corroborans, Hyacinthorumque confectionem, &c. ingreditur, quid cauſae eſt, quod illam Monocerotio cornu ineſſe negemus poteſtatem? Minime vero ſe credere idem *Brownius* ait, hujus tantam eſſe antidoti efficaciam, ut, quod tamen haud pauci volunt, ſublimato, aliiſque, quae ſecundâ (ita ait) qua-

litate, ſive partium roſione necant, reſiſtat venenis.

Memorat *Ulyſſes Aldrovandus* Judaeum quendam Venetiis Unicornu vendere voluiſſe, ac, ut verum eſſe probaret, cornu parte circulum in menſa duxiſſe, immiſſoſque primo Scorpionem, mox & Aranaeum, illius terminos ſuperare minime potuiſſe, ſed huc illuc repentes intra horae quadrantem nec ante antidoti vi interiiſſe. Simile quid *Stephanus Rodericus Caſtrenſis Lib.* 4. *de Meteor. Microcoſm. Cap.* 4. magno quopiam cornu factum ſe vidiſſe tradit, quod Nobilis quidam Luſitanus ipſi monſtrârit, Regiſque, cognati ſui, eſſe dixerit. Hic autem cornu, ut minimè fictum eſſe oſtenderet, araneam impoſuit, quae, cum quam citiſſime aufugere niteretur, vi retenta brevi ſolâ antidoti vicinitate extincta eſt. Teſtatur hic inſuper vidiſſe ſe in Luſitania Monocerotis oſſa quamplurima ſuperâſſe venena, aſſeritque paucos admodum abſque hoc inſigni remedio Magnates ex India in Luſitaniam reduces eſſe.

Narrat etiam *Monardus Tract. de Lapide Bezoard.* ſimilem ſe *Hiſpali* ab hujuſmodi cornu fruſto provenientem vidiſſe effectum. Quamobrem hoc omnia omnino praeſtanti virtute antecellere antidota ſtatuit: Nec diſſentit Vir Eruditiſſimus *Ficinus de vita Coelitus comparanda*, qui cornu iſti coeleſtes propemodum dotes attribuit. Idem cenſent *Braſſavolus*, *Dioſcorides*,

des, *Matthiolus*, *Baccius*, atque omnes fere, qui de peſtilentibus, malignisque febribus plura ſcriptis conſignârunt, uno tamen omnes fatentur ore rarius illud reperiri, atque inter Regum, potentiorumque theſauros numerari pretioſiores.

Amatus Comment. in Dioſcorid. Lib. 1. *Enarrat.* 52. omnes, qui in India fuerint, aſſeverare ait monocerotis cornu apud Reges, Principeſque maximo eſſe in pretio, imo & Luſitanos, qui diutius Medicinam in India laborantibus feciſſent, dixiſſe Medicos nullum excellentius Indis veneno, contagioſisve infectis febribus propinari remedium poſſe. Atque ideo quondam Indi Proceres Monocerotio cornu auro praemunito bibere ſoliti fuêre, ne qua forte tradente *Aeliano*, toxica nocerent. In Aethiopia quoque Regiis illud imponitur menſis, quo explorent aulici, num quid veneni epulis inditum ſit. Memorat etiam *Paulus Jovius Lib.* 31. *Clementem* VII. *Pontificem Romanum Franciſco* I. *Galliarum Regi* hujuſmodi cornu bicubitale, coelatoque innixum auro dono dediſſe, quo cujuſvis cibis admixti veneni vim eluderet. Hanc quoque ob cauſam magnae in India auctoritatis Viri ex ejuſmodi cornu confectis ornantur armillis: uti ſupra è *Blanquio* annotatum.

Laudat quam maxime *Aloyſius Mundella* hoc cornu tanquam à cane rabido, aliiſve inſectorum toxicis certiſſimum remedium. Ne cui itaque mirum ſit, ſi illud cum propter raritatem, tum

propter eximias dotes tanto pretio olim fuerit divenditum, ut etiam memoret *Baccius pag. mihi* 105. Germanos quoſdam Mercatores Romam veniſſe, ut cornu Monocerotis quibuſdam Principibus offerrent, quod 90000. coronatis aeſtimarent. *Julius I. I. I. P. M.* ſcribente eodem, officinam aromatariam, pretioſiſque refertam pharmacis, quam vaticano in Palatio extrui curaverat, donavit inter alia Monocerotii cornu fragmento à Raguſinis mercatoribus 12000. coronatis empto. Quo *Baccius Auguſtinum Riccium* Medicum Pontificium uſum fuiſſe ſe ſcire ait, qui illud interdum pondere ſcrupuli unius, quandoque 10. granorum ad minimum, vel cum aqua aliqua cordi appropriata, requirente neceſſitate, cum felici multis ſucceſſu, qui hujus ope magna evitârunt pericula, propinaverit.

Quamquam autem dens ille piſcis *Nerbual.* non cornu ſit, iis tamen inſignis eſt dotibus, quas bene multi quondam ei, tanquam Monocerotio cornu, attribuerunt. Non animadvertuntur, ſcribente *Brouwnio d. Libro fol.* 301. in plurimis, quamvis non in omnibus, quae apud nos reperiuntur, plurimique fiunt, cornibus iſtae qualitates, quae aliis ineſſe ſolent: neque enim igne, coquendove, aut liquoribus molleſcunt, nec multum gelatinae iis decedit, nec facile calcinatione philoſophicâ diſſolvuntur, ſed rimis fatiſcunt, vel in laminas ſolvuntur, contra, quam aliis accidit cornibus. Adi-

Addi etiam id ipſum confirmantem *Bartholinum Epiſt. Med. Cent.* 1. *fol.* 100. Teſtatur hic quoque *Epiſt. Med. Cent.* 2. *fol.* 579. nec non *Hiſt. Anatom. Rarior. Cent.* 2. *Hiſt.* 56. ac *Cent.* 4. *Hiſt.* 4. & *Cent.* 5. *Hiſt.* 46. ſe non ſine proſpero ſucceſſu febricitantibus, praemiſſis ex methodo praemittendis, hujus dentis pulveris dragmam dimidiam praebuiſſe, qui veluti maxima quadam vi ſudores expulerit, febremque minuerit. Quod ipſum ſe & in malignis graſſantibus febribus, tertianiſque expertum ait. In aliis etiam morbis, quos ejectione ſudorum tollere quis geſtit, non minus felici eventu hujuſmodi raſi, poſteaque contuſi dentis pulvis intus ſumitur.

Memorat idem *Cent.* 2. *fol.* 662. *Kyperum Profeſſorem* quondam Lugdunenſem in Batavis hujus dentis pulverem peſte laborantibus proſpere exhibuiſſe. Quin & *N. Tulpius Obſ. Med. Cent.* 4. *Obſ.* 58. conducere Unicornu marinum expellendis variolis & morbillis, domandiſque febribus malignis, ſe non ſemel expertum eſſe ſcribit.

Martinus Forbiſſerus navigatione in regiones Occidentis, & Septentrionis piſcem mortuum in Septentrionis maris ſe inveniſſe narrat, qui undis agitabatur, & in roſtro unicum cornu rectum gerebat longitudine unius ulnae cum ſemiſſe. Hoc autem intus cavum fuiſſe, ac quaſdam in id araneas injeciſſe, quae è veſtigio fuerint mortuae, ſcribit.

Sta-

Statuunt tamen nonnulli qualitates quas S. Pagina animali *Rem* attribuit, omnium optime *Orygi* convenire.

Eſt tamen *Oryx* aeque, imo magis ignotus, quam proprie dicta Monoceros, ac de utroque pari varietate loquuntur Scriptores.

Primo namque *Caprea* generaliter Latinis Capra, ac praecipuè fera eſt, cujus tamen plures ſpecies, Rupicapra, Dama, Ibex, Bubalis, Pygargus, Capra Strepſiceros, Dama vulgaris, Capra Moſchi, Bezoardica, Oryx &c.

Oryges autem *Columella Lib* 9. *Cap.* 1. Cervis, at *Plinius Lib.* 8. *Cap.* 53. *Bochartuſque de Animalibus S. Scripturae Cap.* 28. *partis prima pag. mihi* 974. ac *Franzius Hiſt. Animal. Sacr. Part.* 1. *Cap.* 23. Capreis annumerant. Ita ut hujuſmodi Caprea nonnullis *Oryx*, quibuſdam *Dorcas*, vel *Bubalis* aut *Dama*, *Gazellave*, aliiſque *Ibex* ſit, nec cui potiſſimum adhaereas dicere promptum ſit.

De Orygum origine, lociſve in quibus degant, non una etiam eſt opinio, *Herodotus Lib.* 4. animalibus accenſet, quae prope Tritonis Africae fluvii frontes proveniunt.

Orygem quoque in illa Orbis parte naſci tradit *Plinius Lib.* 10. *Cap.* 73. vocatque *Getulum* Orygem *Juvenalis Satyra.* 9.

In Aethiopiâ produci *Agatarchides*, *Strabo Diodoruſque*, ac *Heliodorus* contendunt. In Aegypto etiam reperiri *Plinius Lib.* 2. *Cap.* 40. *Aelia-*

Aelianuſque Hiſt. Animal. Lib. 7. Cap. 8. nec non *Lib.* 10. *Cap.* 29. ſcribunt. Idem etiam *Lib.* 14. rupicapras ſummis montium Lybiae cacuminibus degere tradit.

Formam inſuper Orygum alii, atque alii diverſam faciunt, dum modo unicum, modo duo illis concedunt cornua. Qui capreis annumerant, bina tribuunt, quos inter *B. Bochartus*, quamquam *pag.* 939. ita dicat: *Reperitur in Segeſtanae*, & *Bulgariae ſyvis*, inquit, *Damir*, *Charis fera, quae in medio capitis cornu habet unicum.* Quod etiam *pag.* 967. repetit.

Plinius etiam *Lib.* 11. *Cap.* 46. unum Orygi tantum eſſe cornu aſſerit: ita quoque *Ariſtoteles Lib.* 2. *Hiſtor. Animal. Cap.* 1. *ac Lib. de Part. Animal. Cap.* 2. ut & *Oppianus de venatione Lib.* 2. *verſu* 445.

Aelianus Hiſt. Animal. Lib. 14. *Cap.* 15. quatuor cornua Orygibus eſſe ſcribit non directa, ſed recurva, ac prope humeros contingentia, unde de *Damis*, *Orygibuſque Platycerotibus* locutus videtur.

Binas exhibet Orygis figuras *Jonſtonius*, verum utrum magis illum, an *Aſinum* referant *Indicum*, ſive *Onagrum*, ne *Aldrovandum* quidem dicere auſum ait p. 86. fateturque nihil omnino certo ſibi de ejus formâ liquere. *Bochartus* enim *Cap.* 27. *Part.* 1. *de Animal. S. Script. fol.* 966. non plane *Reem* naturam (quo *Orygem* ſignificari contendit) ſibi perſpectam ſcribit, ac paſ-

paſſim *Orygi*, licet obſcurius, duo adſcribi non diffitetur cornua, cum etiam *quandoqne Unicornem* eſſe ex *Ariſtotele*, ac *Plinio* conſtare *pag.* 970. dicat.

Sed nec de ſubſtantiâ cornu inter ſcriptores convenit. *Nierenbergius Cap.* 3. *Hiſt. Naturalis fol.* 111. longa, firmaque huic ferae cornua. *Bartholinus* autem de Unicornu, *pag.* 70. ac 71. cava eſſe variaque, ut arcus, chitaraſque, ac fiſtulas ex iis conficiant.

Oryges meticuloſos alii, timidoſque, ut *Athenaeus Lib.* 5. *Virgilius Aeneid. Lib.* 10. *Ovidius Faſtorum Lib.* 5. nec non *Bartholinus de Unicornu*, crudeles vero alii ajunt.

Hoc autem inde natum crediderim diſſidium, quod bicornes Capreae (quibus illos nonnulli annumerant) timidiores ſint proprie dicto, ac Unicornu Oryge, quem ſaevum *Oppianus Lib.* 2. *de venatione v.* 446. *Martialiſque Lib.* 13. *Epigram.* 95. nec non *Plinius Lib.* 2. *Cap.* 40. ſcribunt.

Columella Lib. 9. *Cap.* 1. cum caeteris animalibus ad uſus humanos mactari Oryges ſcribit his verbis: „Ferae pecudes, ut Capreoli, Damae„que nec minus Orygum, cervorumque ge„nera, & Aprorum, modo lautitiis, & vo„luptatibus Dominorum ſerviunt, modo quae„ſtui, ac reditibus:

Bartholinus etiam de *Unicornu pag. mihi* 72. Orygis corpus ſanum admodum, homineſque nutrire aptum, ideoque illum inter pura quoque ani-

animalia populo Iſraëlitico commendatum ſcribit, ut *Deuteron.* 14 *v.* 5. conſtat.

Gratiſſimi ſaporis haſce carnes fuiſſe, lautiſſimaſque conjicias, quod Romanorum dapes conſtituiſſe ſcribat *Juvenalis Satyr.* 11.

Diſſentiunt denique de Orygis longitudine, ac magnitudine, quotquot fere eum deſcripſêre. *Herodotus* enim *Aelianuſque Lib.* 4. *Hiſt. Animal. Cap.* 15. bovi magnitudine parem dicunt; *Oppianus Lib.* 2. *verſu* 55. illum Rhinocerote non multo eſſe majorem ſcribit. Verum *Ariſtoteles Hiſt. Animal. Lib.* 3. *Cap.* 2. Capream inter minima cornuta, quadrupediaque animalia ponit, dicitque ſe non noſſe parvum animal cornutum, capream autem, quae noſcat, omnium eſſe minimam.

Hirco parem, barbatumque ſub mento Orygem ſcribit *Albertus Magnus*, barbam etiam attribuit *Aelianus Lib.* 14. *Cap.* 15.

Aque haec quidem de Oryge. Caeterum, quiſquis illa recte perpenderit, fatebitur utique omnia, quae de *Rem*, ſive *Reem* ſacra profert pagina, de Oryge, Capreave bicorni, non poſſe dici. Conſtat quippe ex *Numeror.* 23. *v.* 22. Tò *Rem* maxime altum eſſe animal, contra quam *Ariſtoteles*, ac *Albertus Magnus* de Oryge teſtantur.

Animali *Rem* excelſum etiam cornu eſſe è *Pſalmo* 92. *v.* 11. liquet; *Extolles meum cornu ſicut Rem*: verum cervorum etiam alteriora

eſſe

eſſe cornua, quam caprearum, quis ignorat?

Nec tamen inſcius ſum capream ſaltare, ac laſcivire, nec non cornibus petere ſolere, atque hac conſideratione illud *Deuteron.* 33. *v.* 17. „ *Sunt ejus cornua tanquam Rem, quibus populos arietabit*, capreae tribui poſſe. Verum & inſolitae feritatis *Rem* eſt, quare ab hujuſmodi ferarum cornibus defendi cupit Regius Pſaltes *Pſalm.* 22. *v.* 22. Cum tamen viri docti, atque ipſo rerum uſu facta fides capreas timidiores eſſe demonſtrent.

Illud etiam quod *Jobus Cap.* 39. *v.* 14. de *Rem* ſcribit, capreis attribui nequit, quae propter virium defectum ab arandi neceſſitate eximuntur.

At dicet forte quiſpiam Orygem, qui ex caprearum genere ſit, fortem eſſe ſaevumque. Verum equidem eſt eum capreis eſſe ſaeviorem, ſed tamen illi paſſim duo tribuuntur cornua. Omnes inſuper unamini conſenſu proprie dictum Unicornu nec capi, nec ſub juga mitti poſſe perhibent. Cum tamen & S. Scriptura, aliique (quos inter *Martialis* annotato Epigrammate 95. *Lib.* 13.

Saevus Oryx conſtat quot mihi morte canum?)

Cervos damaſque, ac Capraeas, ideoque & Oryges retibus, canibuſque vinci doceant. Facile laqueo capi poſſe Orygem tradit *Albertus Ma-*

Magnus, teſte *Ionſtono*. Memorat etiam *Athenaeus Lib.* 5. in ſuperba *Ptolomaei* pompa Orygum bigas ſeptem fuiſſe; *Horus* etiam *Apollo Lib.* 1. *Cap.* 46. Aegyptios Reges huic inſediſſe animali auctor eſt.

Nec quicquam effecerit, quiſquis è S. Scripturae locis ſuperius adductis duo *Reem* tribui cornua, ac proinde, non eſſe unicornu dixerit. *Kimchius* enim, *Aquinaſque*, ac *Pomarius*, aliique Hebraei, atque Arabes *Rem*, animal unico frontem ſpectabile cornu ſcripſêre. Animadvertendum inſuper eſt S. Scripturam per numeri *enallagen* plura *Reem* tribuere cornua. Quando autem legimus *Deuteron.* 33. *v.* 17. *Cornua ejus ſunt, tanquam τῷ Reem*, non neceſſario habemus vertere *Monocerotis*, ſed dici utique poteſt *Monocerotia*, ut plurimi vertunt. Ita ut non videam, quid impulerit *Hieronymum*, ut *Pſalmi* 22. *verſum* 22. *Rhinoceroti* attribuerit: Neque enim poſteriori illo modo confuſio, quam vitare voluiſſe S. Pater videtur, quaepiam oriri potuiſſet. Sed hic loquendi uſus apud Hebraeos, alioſque notior eſt, quam ut multis exponatur.

Urum etiam nonnulli loco Monocerotis obtrudere voluêre. Sed quam invita id fiat ratione, vel ipſum nomen clamat, quod recentius longe, minuſque notum, quam Unicornis. Hujus enim quadringentis ante Chriſtum annis *Cteſias* aevo *Artaxerxis Mnemonis* meminit; Is enim in excerptis apud *Photium*, *Sunt*, inquit, *Aſini ſyl-*

veſtres in India equis pares, aut etiam minores. Urum autem quis ante Caeſarem novit? Certe poſt hunc pauci admodum illius fecêre mentionem, tacente etiam omni Graecorum turba. Atque ideo *Plinius Lib.* 28. *Cap.* 10. hos nec uros noviſſe, nec *biſontes* tradit; quamvis bubus feris quam maxime abundent Indiae ſaltus: Nec conſtare ait *Bochartus pag.* 962. uros alibi fuiſſe: quam in Hercynia ſylva, aut locis parum remotis: unde *Moſis* aevo Judaeis innotuiſſe nemo ſibi perſuaſerit. Nec eſt, qui, ut ſcribit idem, Syriam, Palaeſtinamque uros producere aſſerat. *Moſem* igitur, *Jobum*, & *Balaamum* voce *Reem* neceſſe eſt aliud ſignificâſſe.

Tandem etiam *Onagrum* nonnulli propriedictam Monocerota ſtatuêre; Scimus equidem hujus ferae cornu à Monocerotio forma differre, ſed & non minus praeſens adverſus venena eſſe remedium. Quamquam & hoc animal unicornu magnitudine par ſit, variis tamen diſtinguitur modis; pilis videlicet, longitudine, aequalitate, ac colore cornu, nec non pedibus, &c. Quae omnia etiam pro regionis, in qua naſcitur, diverſitate differunt. Cornuti namque in India aſini agreſtes ſunt, ut & in Scythia, Africaque, tradente *Herodoto Lib.*4. nec non *Aeliano Hiſt. Animal. Lib.* 10. *Cap.* 40.

Quin & ipſa ſacra pagina *Iobi Cap.*39. *v.*8. ac 12. unicornem, Onagrumque diſtinguit, ac diverſa utrique tribuit nomina. Quamquam Onager etiam

iam ſolitarius ſit, ut *Hoſeae Cap.* 8 *v.* 9. *Iobi Cap.* 24. *v.* 5. *Eſaiae Cap.* 23. *v.* 14. nec non *Daniel Cap.* 5. *v.* 21. liquet.

Adde vivos capi, domarique Onagros, teſtibus *Varrone de re ruſtica Lib.* 2. *Cap.* 6., *Plinio Lib.* 8. *Cap.* 43., ac *Anatolio Hippiatric. Cap.* 14. *Martiale*, aliiſque: quod de monocerote vera utique aſſeri non poteſt. Ait enim hic *epigram. Lib.* 13. *Epigr.* 101.

Pulcer adeſt Onager: mitti venatio debet
Dentis Frythraei: jam removete ſinus.

Scribit etiam *Ionſtonus de quadrupedibus Cap.* 3. quoſdam ad generandos mulos Onagros jam domitos eligere, quod haec quam facillime ſub jugum veniat fera, ſubactaque rarius ſola repetat loca. Onagros ab Arabibus in deſertis laqueis, aliiſque capi inſtrumentis teſtatur *Leo Africanus pag.* 215.

Nec diſſentit *Jobus Cap.* 39. docet enim liberum vinculis incedere onagrum; qualis quamdiu manet, in deſertis degit, Civitatumque frequentiam temnit, &c.

Atque ita quidem Lectori conſtare cenſuerim, nec dentem piſcis *Narhual* cornu, multo minus monocerotium, nec etiam Orygem *Rem* eſſe, cum quod bina plerumque feratur gerere cornua, tum quod timidior ſit, dometurque, nec non lautas luxurioſis praeſtet epulas. Quamquam enim animi intrepidi, ſaevuſque ſit Oryx quandoque, capitur tamen, ut ſaepius

dictum. Verumenimvero ſi Doctiſſ. *Sam. Bochartus de Animalib. S. S. pag.* 961. & 962. Veterum teſtimoniis abunde ſe probare dicat τὸ *Rem* non in boum, ſed caprearum eſſe numero, ac *p.* 970. *Jobum* ita exponat, ut ſcilicet dometur quidem *Rem*, attamen ab arandi eximatur neceſſitate; ne videlicet negetur poſſe intelligi Oryx, qui domatur, ac propter roboris defectum aratri immunis eſt. Si idem *Bochartus* etiam *pag.* 968. feritatem Orygis, ac robur, quale *Jobus*, aliique τῷ *Rem* tribuunt, docte, atque eleganter ex prophanis demonſtret, anne igitur, ut eruditiſſimo viro aſſentiamur, neceſſe eſt, dicamuſque τὸ *Rem* non unicornu excellentius, ſed Orygem eſſe? Minime vero. Ille enim iſthaec omnia, quo pollebat, ingenio conquiſivit unâ, eaque maxima, ut putabat, ratione, quam apertiſſime *pag.* 954. indicat, ductus, quod nempe de eo nuſpiam legiſſet, inaudiviſſetve ab iis, qui peregrinis etiam indagatores accuratiores in terris vixerint; quam etiam ob rationem viri magni *Mercurialis*, *Paraeus*, *Deodatus*, aliique exiſtere verum negant unicornu.

Ipſe itaque unicornu vere ſic vocatum ab omnibus hiſce quam maxime diſtare animalibus, atque illud ipſum non modo propter ſimilitudines à *Spiritu Sancto* ab eo ſumptas, ſed & propter expreſſas quam apertiſſime proprietates, ferocitatem videlicet, robur, animoſitatem, feramque indolem, ac denique propter Veterum, recentiorumque monumenra, atque ocularium teſtium fidem, non tantum ante Orygium extitiſſe cataclyſmum, ſed & hodieque, ac praecipue quidem in Africa, exiſtere, atque reperiri exiſtimo.

F I N I S.

INDEX

INDEX
OBSERVATIONUM
RARIORUM
Centuriae Primae

I. *Cranii ſuturae pavore quodam disjunctae.* Pag. 1
II. *Infans abſque cerebro in lucem editus,* 6
III. *Abſceſſus in fronte infantis.*
IV. *Abſceſſus oſſis capitis.* 19
V. *Cranii dedolatio.* 23
VI. *Depreſſio cranii.* 27
VII. *Gravis capitis caſus abſque trepano ſanatus.* 31
VIII. *Unius ejuſdemque caput vigeſies ſepties trepano terebratum.* 36
IX. *Gravis lapſus capitis non ſine cerebri laeſione.* 38
X. *Abſceſſus intus in ipſo capite.* 46
XI. *Abſceſſus in cerebri ventriculis.* 49
XII. *Lapillus in glandula pineali, ac vaſis ſpermaticis repertus.* 53
XIII. *Turunda è capite per naſum emiſſa.* 61
XIV. *Glandula parotis exulcerata.* 66
XV. *Multum aquae poſt caput gravius ictum ex aure emiſſum.* 68
XVI. *Continuus alterius lateris motus convulſivus.* 75

XVII. *Cartilaginea gingivae excreſcentia.* 80
XVIII. *Plurimum ſanguinis è dente molari emiſſum.* 84
XIX. *Sanguis è palpebris erumpens.* 85
XX. *Ranula.* 87
XXI. *Fruſtum fiſtulae, quâ Tabaci Amatores fumum imbibunt, faucibus inhaerens, cauſa mortis.* 92
XXII. *Annulus gemmâ inſignis ab infante in fauces ingeſtus eique mortis cauſa.* 95
XXIII. *Armi Vitulini oſſiculum in arteriam tracheam ingurgitatum.* 97
XXIV. *Pulvis Pyrius è tubo ferreo (muſquettam noſtrates vocant) in gulam exploſus.* 100
XXV. *Abſceſſus in faucibus cum cibi, potuſque per novem dies continuos abſtinentiâ.* 103
XXVI. *Pus ex abſceſſu ad exteriorem colli partem per nares emiſſum.* 109
XXVII. *Raucitas inſanabilis è frigidae cereviſiae hauſtu.* 113
XXVIII. *Varii Lapilli è pulmone per tuſſim ejecti.* 116
XXIX. *Vulnus in oſſe Sterni.* 119
XXX. *Vulnus per pectus penetrans.* 122
XXXI. *Vocis defectus, ac Paralyſis poſt laeſum pectus.* 127
XXXII. *Vomica membrana ſua concluſa.* 129
XXXIII. *Gravidae, ac partui propinquae mulieri bis vena ſciſſa.* 123
XXXIV. *Pus ex abſceſſu pectoris per alvum*

emiſſum. 135
XXXV. *Pus è pectore proveniens per renes, veſicamque emiſſum.* 138
XXXVI. *Quaſſatio aquae in pericardio, etiam foris auribus percepta.* 144
XXXVII. *Cor planum, eique adhaerens firmiter pericardium, medioque in ventre Lien.* 147
XXXVIII. *Polypus cordis.* 151
XXXIX. *Ipſius ventriculi ima pars vulnerata, ſanataque.* 156
XL. *Fungi comeſi repentinae mortis cauſa.* 162
XLI. *Graviſſima poſt uſum pomi Colocynthidis Symptomata.* 173
XLII. *Opium ad dimidiam dragmam ſumptum.* 176
XLIII. *De noxio admodum, nec non letali herbae, radiciſque Oenanthes veneno.* 182
XLIV. *Aqua fortis pota.* 196
XLV. *Lapis è Jecore per abſceſſum detruſus.* 198
XLVI. *Pus ex abſceſſu jecinoris continue per pulmonem, atque hinc per fauces tuſſi ejectum.* 202
XLVII. *Bilis in Infantibus per poros ipſius fellis veſiculae tranſmiſſa pravorum ſymptomatum cauſa.* 204
XLVIII. *Lien vomicâ circumquaque cinctus,* 206
XLIX. *Inſolitae admodum magnitudinis Lien in infante repertus.* 209

L. *Renes inferius uniti.* 214
LI. *Urinae tranſitus renis calculo per ſedecim dies obſtructus.* 217
LII. *Renum alter Ulceribus totus quantus exeſus.* 221
LIII. *Prominentia Umbilici grandior.* 223
LIV. *Hernia inteſtinalis incuriâ quadam loco bubonis aperta.* 226
LV. *Tarda admodum alvi exoneratio.* 230
LVI. *Tumor durus in inteſtinis repertus.* 237
LVII. *Excrementorum vomitus poſt Herniam.* 243
LVIII. *Pus, atque excrementa per Umbilicum emiſſa.* 247
LIX. *Purgamenta alvi ex inteſtino colo per lumbos ejecta.* 257
LX. *Faeces per inguen excluſae.* 260
LXI. *Varii, pinguiores, virideſque globuli per alvum excreti.* 263
LXII. *Pituita aliquamdiu cum faecibus alvinis ſimul excreta.* 266
LXIII. *Infantis cujuſdam abdomen paſſim exulceratis glandulis refertum.* 270
LXIV. *Ceraſorum nuclei in inteſtino Colo per ſex circiter menſes latentes.* 273
LXV. *Mulieri uno, eodemque foetu gravidae quadragies, ac novies vena ſciſſa.* 275
LXVI. *Uteri ruptura.* 284
LXVII. *Ipſius Uteri corporis inverſio.* 291
LXVIII. *Vaginae uteri extenſio.* 295

LXIX. *Vera totius uteri procidentia.* 298
LXX. *Pſeudo-partus Hydatidum.* 301
LXXI. *Foetus materno in corpore putrefactus.* 305
LXXII. *Canis è muliere nata.* 309
LXXIII. *De Mola Virginali.* 315
LXXIV. *Foetus in ſecundis repertus.* 323
LXXV. *Gemini ſinguli quidem ſuo utentes umbilicali funiculo, at tertio inſuper communi donati.* 329
LXXVI. *Sanguinis fluxus continuus ad ipſum, uſque partus diem, novoque inſuper ſingulis menſibus auctus profluvio.* 332
LXXVII. *Menſtrua periodus infanti anni unius.* 336
LXXVIII. *Puerpera abſque Lochiis.* 339
LXXIX. *Sanguis menſtruus ex iraſcentis papillis effluens.* 342
LXXX. *Menſtruum viris per penem profluvium.* 344
LXXXI. *Veſicae vulnus an letale ſit?* 347
LXXXII. *Veſicae ruptura.* 351
LXXXIII. *Cantharides corpori exterius admotae etiam veſicae noxiae.* 353
LXXXIV. *Membrum virile totum quantum reciſum.* 357
LXXXV. *Scrotum omne ſphacelo ſublatum.* 363
LXXXVI. *Infantis penis non perforatus.* 365
LXXXVII. *Fungus cancroſus in interiori Matricis colli parte.* 368

LXXXVIII. *Cancer in urinario foeminae meatu.* 372
LXXXIX. *Anus maligno ulcere exeſus.* 374
XC. *Calculus per ulcus prope inguen emiſſus.* 376
XCI. *Calculus per inguen prodiens.* 379
XCII. *Calculi infra inguen ex ulcere prodeuntes.* 381
XCIII. *Pili in abſceſſu.* 383
XCIV. *Oſſea excreſcentia.* 385
XCV. *Oſſis tibiae fiſſi terebratio.* 388
XCVI. *Totum tibiae os corruptione exeſum.* 391
XCVII. *Mola genu, quâ in longum patet, fracta.* 394
XCVIII. *Rotula tranſverſè rupta.* 395
XCIX. *Infans aſſidue è Peſte laborantis matris papillis expreſſo nutritus ſucco nihil omnino accipit incommodi.* 397
C. *Mors è rabidae felis morſu.* 400
De Unicornu Diſſertatio. 463

F I N I S.

IN-

INDEX RERUM

Quaeſtionumque prima hac Centuriâ ventilatarum.

NUm cranii ſuturae aetatis provectis disjungi poſſint? Pag. 2

Utrum quis cerebro, vel ejus parte abſque functionum animalium laeſione, vel privatione carere poſſit? 8

An quibus os frontis ſuturâ in duas poſt ſeptimum, octavumve annum diviſum manet partes, capitis oſſa circa verticem non coaluerint? 18

An morbo Gallico oſſa, integrâ cute, abſceſſum pati, conſumi, & putreſcere queant? 20

Num oſſium tam calvariae, quam naſi, palatique corruptio iſti morbo ſemper originem debeat? 21

Quomodo ſubveniendum, quibus apertus palati locus eſt? *Ibid.*

Cerebri vulnera non ſemper letalia. 23 42

Utrum cranium depreſſum loco reſtitui ſemper neceſſe ſit? 29

An depreſſi cranii requiratur perforatio. 30

Quomodo tam adultorum, quam infantum cranii depreſſionibus medendum. 31

Utrum ſanguis, pus, ſanieſve per ipſa poſſit tranſudare oſſa? 32

Non ſolum foras pus calvariam, ſed & multò facilius foris in interiora tranſire aptum eſt. 33

Utrum, ſanie per cranii poros exſudante, neceſſaria ſit terebratio? 34

An integro poſt gravem lapſum, ictumve cranio trepanum adhibendum? 34

Num gravibus non ſine cerebri laeſione capitis vulneribus ſemper adſit febris? 40

An muti protinus fiant, quibus cerebrum concutitur? 41

Num

Num ad fracturae cranii notitiam inter alia ſignum ſit, ſi nec dentes comprimere laeſus, nec ferrum mordere queat? 43
Pulveris ſternutatorii abuſu maxima interdum oriuntur incommoda. 47
Abſceſſus non ſolum inter cranium, duramque matrem, ſed & inter utramque cerebri membranam nec non in ſinibus durae matris, ventriculiſque imò in ipſa cerebri oriri poſſunt ſubſtantia. 51
Dantur vomicae cerebri. 52
In omnibus corporis humani partibus lapilli produci poſſunt. 54
An, illaeſo ethmoide eſſe, corpora quaedam ſolida, lapilli ſcilicet, nec non vermes, aliaque viva animalia è capite per nares prodire ejicique poſſint? 62
Vermeſne in cerebro generari queant? 62
Unde magna illa, quae poſt gravem ictum, caſumve ex aure effluit, lymphae copia prodeat? 70
Per quas vias infantibus ſanies ſaepe multa per menſes aliquot ad aures derivetur? 73
Terror multa mala, eaque incurabilia, imo interdum & ſubitaneam adfert mortem. 76
Quomodo motus convulſivus à convulſione differat? 78
Tremor non eſt motus convulſivus. 79
Obſtructis mulieri menſibus, ſanguis diverſis corporis partibus, imò per dentis alveum, è palpebris, &c. ejici poteſt. 85
Unde tumoris ranulae denominatio? 87
Qualis ſit ille tumor, qua in parte, quove ex humore naſcatur? 88
Quis curationis modus? 89
Peſſime agunt, qui infantibus, contenti ut ſint, aliaquid durioris materiae, quodque deglutiri queat, porrigunt. 95

Num occluſo gutture, clyſterum nutrientium beneficio corpus reficiatur? 104
Mirae puris metaſtaſes 110
Pus à laeſis artubus in alvum fluens. 111
Corporum duriorum deglutitorum, vel in corpus immiſſorum excretiones variae, inauditaeque. 112
Inſanabilia quandoque è frigidae cereviſiae ſive aquae hauſtu corporibus labore antea calentibus incommoda. 113
Cur aſthmate laborantes ſeſe vix lecto continere queant? 117
Num cavitas quaedam naturaliter intra duplicaturam mediaſtini exiſtat? 120
Utrum tuto aperiatur trepano os ſternum ad puris, alteriuſve humoris intra duplicaturam mediaſtini contenti eductionem? 121
Quibus hujus eo loci collectio dignoſcatur ſignis? 121
Utrum totus thorax, illaeſo pulmone, perforari queat? 123
Unde è pectoris vulnere ſaepe partes alicujus, vel totius interdum corporis flatulentus proveniat tumor? 124
Cur ſanguis è laeſi pulmonis vaſis ſaepe omnis per os tuſſi abſque ullo ejus verſus diaphragma deſcenſu excernatur? 127
Utrum vomicam pulmonis ruptam ſubitanea mors, tabeſve neceſſario ſequatur? 130
Cur vomicâ laborantes ante ruptionem nullis fere ſymptomatibus, veluti febre, &c. laborent? 131
Vomica intra mediaſtinum reperta. 132
Utrum gravidae, ac partu propinquae, nec non febre acuta, pleuritide, anginâ, vel alio gravi morbo laboranti vena ſecanda ſit? 132. & ſeqq. item 278
Utrum empyicis à pulmone pus per alvum ductum letale ſit? 136

In-

Incerta eſt via, quâ pectus, & pulmo per alvum purgentur? 137
Neque ſatis cognita eſt, per quam pus, vel ſanguis è pectore, aut pulmone ad renes, veſicamve deſcendat. 141
Scriptoris ſententia. 143
Cordis adeo vehemens interdum eſt palpitatio, ut extra cubiculum audiatur, imo coſtae tractu temporis ſupra os ſternum alte eleventur, aut rumpantur? 146
Utrum palpitationi cordis medeatur venae-ſectio? 147
Num ventriculi letalia ſint vulnera? 157
Unde fungorum nomen apud Batavos? 164
Cujus ſint naturae? *Ibid.*
Dividuntur in bonos, & malos. 165
Boni duum ſunt generum. 166
Quomodo hi à malis diſcernantur? 168
Quomodo ſuccurrendum iis, qui vel fungorum bonorum nimiâ copiâ, vel pravis uſi fuêre? 171
Peſſima ab uſu colocynthidis ſymptomata. 171 &c.
Pomi colocynthidis agendi tanta eſt vis, ut etiam exterius adhibitum, pinguibuſque miſtum purget. 174
Cur aliquis in Medicina illius pomi, cum adeo noceat, uſus ſit? 176
De noxia opii vi. 179
Cur gibboſis interdicatur opii uſu? *Ibid.*
Opium ſive per ſe, ſive aliis mixtum, & externe applicitum mortis cauſa eſſe poteſt. 180
Letalis eſt radicis Oenanthes uſus. 182
Quibus Oenanthe à cicuta differat? 189
Cicuta vi praedita eſt narcotica 191
Ratione loci natalis venenum ejus majus, minuſve obſervatur. 193
Etiam hiſce in regionibus cicutae ſomnum conciliandi vis

vis eſt. 194
Sicuti opium, ita & cicuta extrinſecus admota noxia eſt. 195
Unde bilis proveniat copia, qua cum ventriculi, tum inteſtinorum tunica ſaepe poſt mortem tinctae reperiuntur? 295
An, quibus ſplen magnus eſt, gingiva ſit corrupta, atque os faeteat? 211
Lienis magnitudo non tantum reſpectu diverſitatis hujus, illiuſve corporis, verum & pro regionum, vivendique rationis varietate differt. 212
Quibus natura laxus, fungoſus, ſpongioſuſque lien, plerumque major eſt. *Ibid.*
Ad ejus molem multum etiam faciunt arteriae, quae illum intrat, venaeque, quae ex eodem exit, magnitudo. *Ibid.*
Interdum craſſâ, cartilagineaque digiti circiter craſſitiem aequante membranâ lien obtegitur. 214
Quibus urinae tranſitus renis calculo, vel alia de cauſa per multos impeditur dies, licet calculum poſtea reddiderint, rariſſime integrae reſtituuntur valetudini. 218
Urinae meatibus aliquamdiu obſtructis, venae totius corporis, inſtar varicum mirum in modum, imo etiam ad pollicis interdum craſſitiem intumeſcunt. 219
Quotus dies ſuppreſſo lotio laboranti funeſtus? 220
Interdum ureter ob diſtenſionem à calculi, vel materiae ſabuloſae obſtructione diſrumpitur. 223
Ureter in calculoſis duos interdum admittere digitos, imò inteſtinis aequalis viſus eſt. *Ibid.*
Utrum Exomphalo peritonaei fiat ruptio, an vero dilatatio tantum? 225
Quibus ſignis diſtinguantur herniae inguinales, buboneſque, tum venereae, tum peſtilentes? 229
An alvi juvenibus humidae, ſeneſcentibus exſiccentur, & contra? 234

Utrum

Utrum vera, ac completa, uti vocant, hernia mulieribus accidere poſſit? 243
Quomodo intelligendus Hippocratis Aphoriſm. XXXI ſect. 5. 284
An in partu divellantur oſſa pubis? 289
An uterus omnino ad vitam ſit neceſſarius? 294
Perperam vaginae ipſius uteri procidentia olim credita eſt. 293. &c.
Num vera totius uteri accidere poſſit procidentia? 298
Quaenam hydatidum ſit cauſa? 305
Utrum viva animalia praeter foetum humanum à muliere producantur? 309
An è foemina molae abſque ope virili proveniant? 316
Num ſuperfoetationes dentur? 324
Anne gemelli in utero eâdem ſemper cingantur membranâ. 311
Quomodo intelligendus ſit Aphoriſm. Hippocrat. LX. Sect. 5. 333
An letalia ſint veſicae vulnera. 347
Num orbatus didymis ad actum venereum plane ſit ineptus? 361
Cur, quod viros à caſtratione prae haemorhagia nimià, non etiam bruta mortis maneat periculum? 362
Ubinam ortum habuerit calculus per ulcus prope inguen emiſſus? 387
Ureter nimia calculi diſtenſione diſrumpi poteſt. 380
Duplex eſt oſſis corruptio. 387
Utrum aliorum oſſium praeter cranium fiat terebratio? 388
Anne oſſis femoris, tibiaeve, aut ulnae corrupti callus defectum ſupplere queat? 393
Cur rarius rumpatur patella? 394
Cur rotulâ fractâ plurimi claudicent? 395

Qua de cauſa tranſverſa rotulae fractura oblonga curatu ſit difficilior? 399
An feles, uti canes, abſque tranſmiſſione per tactum rabidae fieri poſſint? 401
An ſolus canis, ut Galenus ſentit, fiat rabidus *Ibid.*
Utrum bruta in rabiem acta fiant hydrophoba 405
An canes rabidi ſemper horreant aquam? 406
Solane canis rabidi ſpuma inficiat? *Ibid.*
An rabie agitati canis halitus ſit contagioſus? 408
Non laedit morſus, niſi cute denudata. 411
Utrum rabidi homines, ut vulgus putat, impoſitis ſuffocandi ſint lectis? 412
An in humanis etiam corporibus tales produci queant humores, qui ad rabidi canis venenum proxime accedant, hydrophobiamque excitent? 413
An putredo hujus mali cauſa? 415
An hydrophobi febricula laborant? *Ibid.*
Qua vi rabidorum agat venenum? 416
An intemperies calida, & ſicca mali hujus vis? *Ibid.*
An hydrophobi curentur? 418
An iidem diu ſupereſſe poſſint? 420
Cur tanto ſaepe tempore in parte morſa rabidi canis virus lateat, antequam ſeſe exerat? *Ibid.*
Utrum hoc cuivis rei adhaerens vires diu integras conſervet? 429
An, & cur nonnulli ſerius, citiuſque hoc veneno inficiantur? 430
Quam ob cauſam tantopere aquas horreant laeſi? 431. 436
An ſemper depravata ſit hydrophobis phantaſia? 433
Cur quoſvis timeant liquores? 434
Num aqua pota melius ſe habeant aegri? *Ibid.*
An hiſce faucium tumor, aut inflammatio adſit? 436
Quomodo è laeſa parte in corpus reliquum propagetur hoc virus? 437
De hoc veneno, ejusque effectu non magis probanda,

quam de Tarantulae ictu, & veneno, nec non de Chorea S. Viti reperias. 440
Quaenam ſint rabie agitati canis ſigna? 442
An canibus rabies à verme quodam in cerebro, vel ſub lingua exiſtente proveniat? *Ibid.*
An verus vermis è catulorum educatur linguis? 444
An ex eſu, potuve ciborum, liquorumque putridorum canibus hoc quicquid eſt mali oriatur? *Ibid.*
Quibus modis à cane, aliove animali rabido morſi tractandi? 445
Quomodo veneno ad interiora via praecludenda? 446
Utrum candenti ferro vulneri ſit ſuccurrendum? 447
An profundius ſit facienda aduſtio? 448
Num cucurbitulae juvent ſcarificatae? *Ibid.*
Utrum alexipharmacis intus exhibitis malum oppugnandum? 453
Anne aliquid imponi poſſit parti, unde certo laeſus rabidum dignoſcat virus? 553
Utrum proſit hydrophobis demerſio in aquas? *Ibid.*
An adjuvet venaeſectio? 458
Aut purgatio? *Ibid.*
Utrum canis, qui momordit, pili appliciti juvent? *Ibid.*
Num illius aſſatum jecur comeſum ſanet? 459
Utrum fidendum ſit medendi rationi, quae fit Sacello Divi Bellini, vel Divi Donini Templo? 460
Utrum hodie verum. ac tale, qualis meminit S. Scriptura, detur Unicornu? 467
Quatuor animalium genera uno cornu praedita. *Ibid.*
An detur certum quoddam animal, quod per excellentiam Monoceros dicatur? 470
An verum ſit Unicornu, quod in Bohemia, Miſniaque, nec non Sylva Hercynia è terra eruitur? 471
An verum Unicornu Noachico perierit diluvio? 472
Quas S. S. Monoceroti attribuat qualitates. 473
Utrum dometur Monoceros? 474

Num

Num Rhinoceroti duo ſint cornua? 477
An Monoceroti equina, ut vulgo pingitur, ſit forma? 480
Utrum ejus natalis locus ſit in Africa? 482
Cur tam raro conſpiciatur Monoceros? 484
Teſtimonia eorum, qui Unicornu vidêre. 485
Cur tam diverſa ſit Scriptorum de Unicornu ſententia? 491
Cur Hippocrates, Galenuſque monocerotis non meminerint? 493
Quamobrem Romani hoc animal in Triumphis non circumduxerint, pugnaturumve in Amphitheatra induxerint? 497
Quidnam de cornibus dicendum, quae in Europa à Regibus, Principibuſque tanquam Monocerotia aſſervantur? 498
Quibus haec cornua dotentur viribus? 502
Utrum qualitates quae S. S. animali *Rem* attribuit, Orygi conveniat? 508
Variorum de Oryge ſententiae. *Ibid.*
Utrum per Urum Monoceros intelligi queat? 514
Anne Onager verum ſit Vnicornu? *Ibid.*

F I N I S.

EMENDANDA
in Tomo I.

p. 5. l. 2. lateris. 15. 17. mediantibus. 23. 11. ambitur. 55. 17. emiſiſſe. 133. 23. praeſervaſſe, 208. 20. illa. 251. 9. infeſtata. 267. 11. roborantibuſque. 312. 23. trigenariam. 383. 10. ſevumque. 424. 4. 1604. 454. 22. occluſis. 475. 23. exuiſſe. 490. 7. refragranti- 507. 1. Adi. 508. 24. fontes.

Tomo II.

p. 4. l. 1. fractura. 5. 8. dolere. 25. 25. referat. 30. 24. magnam. 41. 22. delituiſſe 132. 8. Obſ. 17. 170. 7. mutari. 193. 20. 648. 273. 12. pugni. 279. 18. inferiora. 309. 28. vulnerati. 311. 18. continuatos. 372. ult. συῤῥουν. 376. 6. ſanguis. 386. 22. cavendum. 389. 21. pituita. 478. 12. fit. 507. 24. tunc temporis. 519. 29. inflexis. 545. 22. ni. 547. 6. refraenatur. 559. 1. tegitur. 565. 25. *adde* pulmones permeet, & ita ſemel fermentatus ex.

9 — 1:
123 — 1

122 — 13